

Доктор Абдуррахмон Раъфатпошо

**ГЎШАЕ АЗ ЗИНДАГОНИИ
АСҲОБИ ПАЁМБАР**

(саллаллоҳу ӯалайҳи ва саллам)

(разияллоҳу ӯанҳум)

АБУҲУРАЙРАИ ДАВСӢ

Бидуни шак ҳар як аз мусалмонон ин кавкаби тобанде дар осмони саҳобаи киромро мешиносанд ва оё дар уммати Исломӣ касе ёфт хоҳад шуд, ки Абухурайраро нашиносад?

Мардум дар даврони ҷоҳилият ўро ба номи Абдушамс мехонданд, вақте Худованд ўро ба дини Ислом иззат бахшид ва ба мулоқоти Пайёмбари гиромӣ мушарраф сохт, ба ў гуфт:

Номат чист?

Гуфт: Абдушамс.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) фармуд: Балки номи ту Абдурахмон аст.

Гуфт: Падару модарам фидоят эй Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам). Бале, Абдурахмон дуруст аст.

Аммо сабаби кунияи вай ба Абухурайра ин аст, ки вай дар даврони кӯдакиаш гурбаи кӯчаке дошт ва бо он бозӣ мекард. Ва ҳамсолон ва ҳамқаторонаш ўро ба ин ном мехонданд. Ва ин лақаб шўҳрати бештаре ёфта ва аз ин рӯ бар номи аслиаш ғалаба ёфт.

Вақте пайванд ва иртиботаш бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) барқарор шуд ба хотири муонасаш ва лутф хушӣ ўро аксаран ба номи Абуҳир садо мекард.

Ва аз ин рӯ вай Абуҳирро бар Абухурайра тарҷеҳ меод ва мегуфт: Дўстам Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) маро ба ин ном фарёд мекард.

Ва ҳир (гурба) музаккар ва ҳурайра (пишак) муаннас аст. Ва музаккар бар муаннас бартарӣ дорад.

Абухурайра бинобар даъвати Туфайл ибни Амрӣ Давсӣ Ислом овардааст. Вай то шаш сол баъд аз ҳичрат дар диёри хаштан дар миёни қабилаи Давс ба сар бурд. Вақте ҷамъе аз қавмаш барои дидан ва мулоқоти ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ба Мадина омаданд, низ худро бо онҳо ҳамроҳ сохт.

Аз ин рӯз ба баъд вай худро дар хизмати ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) гузошт ва ҳамсўҳбати ўро баргузид ва масҷидро сарпаноҳи худ гирифт ва Пайёмбар (саллаллоху ʔалайҳи ва

саллам)-ро имом ва омӯзгори хеш, чун вай дар зиндагиаш на зан ва на фарзанде дошт ва на молу манол. Балки модари солхӯрдае дошт, ки бар ширки худ исрор меварзид. Вай пайваста ӯро ба Ислом даъват мекард ва дилаш ба ҳоли вай месӯхт ва аз некӣ ба вай худдорӣ намекард. Вале модараш аз вай нафрат мекард ва ӯро аз қабули ҳақ бозмедошт.

Ва Абухурайра дар ҳоле, ки аз ғаму андӯх ба ҷон меомад, ӯро ба ҳолаш мегузашт ва аз пайи кори худ мерафт.

Дар яке аз рӯзҳо ӯро ба имони ба Худо ва Пайёмбараш даъват кард. Вай дар бораи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам) калимае бар забон овард, ки ҳазрати Абухурайраро саҳт такон дод. Ҳамон буд, ки гирякунон назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам) омад. Ҳазрати Пайёмбар (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам) ба ӯ гуфт: Чӣ шудааст?

Гуфт: Ман пайваста модарамро ба Ислом даъват мекунам ва вай аз қабули он сарпечӣ мекунад ва чун имрӯз вайро даъват додам дар бораи ту ҳарфе ба ман шунавонд, ки сабаби озурдагиам шуд. Аз Худованд бихоҳ, ки вайро ба Ислом ҳидоят кунад.

Ҳамон буд, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам) дар ҳаққи вай дуои хайр намуд.

Абухурайра гуфт: Вақте рӯ ба сӯи хона кардам ва хостам, ки дарвозаро бикушоям, дарвоза ба рӯям баста шуд. Ваногоҳон садои шаршари об ба гӯшам расид. Хостам, ки дохил шавам, модарам гуфт:

Абухурайра, дар ҷоят бимон ва дохил машав.

Баъд либосҳояшро пӯшид ва гуфт:

Дохил шав! Чун дохил шудам, гуфт:

Ашҳаду ан ло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва Расулуҳу. Аз шиддати хушӣ ва сурур ашк аз чашмонам фуруд омад, ҷунончи андак қабл аз ғаму андӯх мегиристам.

Ба ҳузури Пайёмбари Худо (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам) баргаштам ва гуфтам: Ай Расули Худо (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам) бароят мужда дорам... Худованд дуоятро иҷобат намуд ва модари Абухурайраро ба қабули Ислом ҳидоят кард...

Абухурайра ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам)-ро чунон дӯсти дошт, ки муҳаббаташ дар рағу чонош чо гирифта буд ва аз назар кардан ба чехраи вай сер шудан надошт ва меғуфт: Ман ҳеҷ чизе ширинтар ва тобандатар аз чехраи он Ҳазрат (с.с.) надидаам. Вай чунон буд, ки гӯё офтоб дар чехраи вай дурахшидааст.

Ва ҳамеша Худовандро ҳамду ситоиш меғуфт, ки бар вайминнат ниҳодааст, ки шарафи сӯҳбати Пайёмбаригиромиаширо дарёбад ва дини вайро пайравӣ кунад. Ваймеғуфт: Ҳамду ситоиши Худоеро, ки Абухурайраро барои Ислом ҳидоят намуд. Ҳамд ва ситоиш Худоеро, ки бар Абухурайра Куръон омӯхт.

Ҳамду ситоиш Худоеро, ки бар Абухурайра шарафи сӯҳбати Расули Гиромӣ (с.с.)-и худ бахшид. Ҳамон тавре, ки Абухурайра дилбохтаи ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) буд, дилбохтаи илму маърифат низ буд ва ҳусули онро одат ва орзуи деринаи худ гардонида буд. Зайд ибни Собит дар бораи вай ривоят намуда гуфтааст:

Дар асное, ки ман ва Абухурайра ва яке аз дӯстони дигарам дар дохили масҷид дуо ва зикри Худо мекардем, ногаҳон ҳазрати расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ба сӯи мо сар кашид ва ба тарафи мо рӯй овард, то он ки дар миёни мо нишаст. Мо ҳама хомӯш мондем. Пас гуфт: Ба коре, ки доштед, идома диҳед.

Пас ман ва дӯстам, қабл аз Абухурайра ба дуои худ идома додем. Ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ба дуои мо омин меғуфт...

Баъд Абухурайра дуо кард ва гуфт:

Худоё, ман он чиро аз ту меҳоҳам, ки ин ду дӯстам аз ту суол намуданд ва аз ту илмро меҳоҳам, ки фаромӯш нагардад..Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) омин гуфт.

Гуфтам: Ва мо низ аз Худованд илмро талаб менамоем, ки фаромӯш нашавад.

Фармуд: Ба ин савол, ин баччаи Давсӣ бар шумо сабақат ҷӯст.

Ҳамон тавре, ки Абухурайра илмро барои худ дӯст дошт, ҳусули онро барои дигарон низ дӯст дошт...

Аз он ҷумла ин ки вай рӯзе ба бозори Мадина гузар намуд ва машғулияти мардум бал дунё ва ғарқ шудан ба хариду фурӯш ва доду гирифтӣ онҳо тавачӯҳи ӯро ба худ ҷалб кард.

Пас бар болои сарашон истод ва гуфт: Эй аҳли Мадина чӣ чиз шуморо нотавон сохтааст?!

Гуфтанд: Дар мо чӣ нотавониро мушоҳида мекуни?

Гуфт: Мероси ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) тақсим мешавад ва шумо инҷо нишастаед...! Оё намеравед, ки саҳми худро бигиред!!

Гуфтанд: Эй Абухурайра, ин мероси вай дар кучо тақсим мешавад?

Гуфт: Дар масҷиди вай.

Ҳама ба суръат ба роҳ афтоданд ва Абухурайра дар ҷойи худ истод, то ин ки ишон баргаштанд. Вақте Абухурайраро диданд, гуфтанд: Эй Абухурайра, мо ба масҷид рафтем ва дохили он шудем ва чизеро надидем, ки тақсим мешуд.

Ба онҳо гуфт: Оё касеро ҳам дар масҷид надидед?!

Гуфтанд: Дидем... Мардумоне буданд, ки дар он намоз мехонданд ва ҷамъе ҳам тиловати Қуръон мекарданд. Ва мардуме ҳам пирумунӣ ҳалолу ҳаром суҳан мегуфтанд...

Гуфт: Шуморо чӣ шудааст... Мероси Муҳаммад ҳамин чизҳост.

Ҳазрати Абухурайра ба сабаби инсирофаш ба фарогирии илм ва худ фориғсозиаш ба маҷолиси ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ҷунон машаққати гуруснагӣ ва ташнагиро таҳаммул намудааст, ки ҳеҷ кас ба андозаи вай ҷунин таколифиро надидаст.

Вай дар бораи таколифи худ суҳан ба миён оварда гуфтааст: Басо авқот гуруснагӣ он қадар маро ранҷ меод, ки бар сари роҳи асҳоби Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) менишастам ва ҳар қадам аз асҳоб, ки аз пеши рӯям мегузаштанд, ӯро аз ояте аз Қуръон савол мекардам – дар ҳоле, ки худ мафҳуми он оятро медонистам – то ба ин баҳона, вай моро ба таъомхӯрӣ даъват кунад.

Дар яке аз рӯзҳо гуруснагӣ саҳт маро норухат соҳт. Сангеро гирифта бар шикам бастам ва дар роҳи асҳоб нишастам. Абубакр аз пеши рӯям гузашт ва ӯро аз мафҳуми ояте пурсидам, то маро ба ин баҳона ба таъомхӯрӣ даъват кунад. Вай ҷавоби худ доду рафт.

Баъд ҳазрати Умар ибни Хаттоб омад. Ўро низ аз мафҳуми ояте пурсидам. Ў низ роҳи худ бигирифт ва рафт. То он, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) омад ва донист, ки ман дар чӣ ҳолати гуруснагӣ қарор дорам. Ба ман гуфт: Эй Абухурайра! Гуфтам: Ба хидмат омадаам, эй Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам). Ва аз пайи вай даромадам, то он ки дохили хонаи вай шудем. Вай зарферо ёфт, ки дар он шир буд. Ба аҳли худ гуфт: Ин ширро аз кучо овардаанд ? Гуфтанд: Фалон барои ту онро фиристодааст.

Фармуд: Эй Абухурайра назди аҳли суффа бирав ва онҳоро даъват кун. Ин фиристодани ман ба назди ишон дар нафсам маро хуш наомад ва бо худ гуфтам: Ин миқдор шир ба кадом як аз аҳли суффа хоҳад расид.

Ва ман орзу мекардам, ки як чуръа аз он бинӯшам, то қувват ёбам. Баъд ба сӯи онҳо биравам. Ба ҳар тартиб назди аҳли суффа омада ва онҳоро даъват намудем. Ишон рӯй оварданд. Вақте назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) нишастанд, фармуд: Эй Абухурайра, ин зарфро бигир ва ба ишон тақсим кун. Пас ман шурӯъ ба тақсими он намудам, то он ки ҳама аз он хӯрданд ва сер шуданд. Баъд зарфро ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) додам. Вай сари худро табассумкунон ба суям баланд кард ва гуфт: Ману ту боқӣ мондем.

Гуфтам: Дуруст фармудӣ. Эй ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам)

Фармуд: Бинӯш, пас нӯшидам.

Баъд гуфт: Бинӯш, пас нӯшидам.

Ва вай пайваста мегуфт, ки бинӯш ва ман менӯшидам, то он ки гуфтам: Қасам ба зоте, ки туро ба ҳақ фиристодааст, дигар ҷой намонд, ки онро бинӯшам.

Ҳамон буд, ки қадаҳро гирифт ва аз боқимондаи он нӯшид.

Аз ин кор муддати тӯлонӣ сипарӣ нашуда буд, ки хайру баракат бар мусалмонон борид ва ғаниматҳои фатҳ аз ҳар тараф ба сӯи ишон сарозер гардид. Ва Абухурайра соҳиби молу зиндагӣ ва зану фарзанд шуд.

Магар ин ҳама дар нафси хеш тинати вай кӯчактарин асаре накард ва рӯзҳои саҳту душвори худро фаромӯш нанамуд. Ва чӣ басо мегуфт: Ятим бузург шудаам, фақирона ҳичрат кардам ва барои Бусра духтари Ғазвон танҳо ба нони шиками хеш муздурӣ намудам. Ва манн вақте ин

қавм дар ҷойе фуруд меомаданд, хизматашонро мекардам ва вақте ба маркабашон савор мешуданд рикобашонро мегирифтам. Ва ахиран Худованд аз ин мардум ба ман ҳамсар дод...

Пас сипос Худойро, ки ин динро ба худ истода кард ва Абухурайро барои он имом муқаррар намуд.

Абухурайра дар даврони ҳазрати Муовия ибни Абусуфён беш аз як мартаба ба сифати амири Мадина муқаррар шуд. Ва ин вилоят чизе дар мизоч ва табиат ва рӯҳи олӣ вай тағйире ба вучуд наёвард...

Вай рӯзе бар яке аз роҳҳои Мадина дар ҳоле, ки воли он буд ва ҳезум ба пушт дошт, мерафт. Гузараш ба Саълаба ибни Молик афтод ва гуфт: Эй Ибни молик, роҳро бар амиратон бикишоед. Саълаба ба ӯ гуфт: Худованд туро раҳмат кунад. Оё ин ҳама роҳ туро кифоят намекунад? Боз ба ӯ гуфт: Роҳро бар амиратон ва ба пуштораи ҳезум, ки бар пушт дорад, бикишоед.

Абухурайра дар паҳлуи мақоми илмӣ ва баландмақоми нафси хеш аз тақво ва парҳезкории комил бархурдор буд. Ӯ рӯзро рӯза мегирифт ва шабро ба ибодат сипарӣ мекард. Ӯ сулси аввалро худ бармехост ва дар сулси дуввум ҳамсарашро бедор мекард ва дар сулси саввум духтарашро бедор менамуд. Ва ба ин тартиб ибодати вай дар тули шаб қанда намешуд.

Абухурайра канизе дошт сиёҳчеҳра. Рӯзе ин каниз дар баробараш кори нодуруст намуд ва аҳлашро дар ғаму андӯх андохт. Тозиёна ба даст гирифт, то ӯро бизанад. Ва баъд ногаҳон аз задани вай худдорӣ намуд ва гуфт: Агар хавфи аз ман қисос гирифтани ту дар рӯзи қиёмат намебуд, туро ҳатман ба муқобили ин азияте, ки бар мо намудӣ, саҳт лату қӯб мекардам. Аммо ба ивази ин кор туро хоҳам фуруҳт ва бо пули ту ҳочат ва ниёзи худро бароварда хоҳам сохт. Ва ман ба фуруҳтани ту шадидан зарурат дорам... Он гоҳ ба ӯ гуфт: Бирав туро барои Худо озод сохтам...

Духтараш ҳар вақт ба ӯ мегуфт: Эй падар, духтарон ҳамеша маро таъна зада меғоянд, ки чаро падарат тур бо тилло ораста намесозад?

Вай дар ҷавоб мегуфт: Эй духтаракам, ба ишон бигӯ, ки падарам дар бораи ман аз шарораи оташи дузах бар худ метарсад.

Боз доштани Абухурайра аз ороштани духтараш аз рӯи бӯхл ва мумсикӣ дар мол набуд. Чун вай дар роҳи Худо сахимард ва ҷавонтабиат буд.

Боре Марвон ибни Ҳакам сад динор тилло ба вай фиристод. Вақте шаб рӯз шуд Марвон касеро назди вай фиристод ва гуфт: Ходимам дар атои ин маблағ бароят хато намуда ва ман он маблағро барои ту нафиристода будам.

Балки онро ба каси дигаре фиристодам, ки нафаҳмида дар дасти ту афтод. Абухурайра дар ҷавоб барояш гуфт: Ба ҳар ҳисобе, ки будааст ман онро дар роҳи Худо ба сарф кардан ва танга ва диноре аз он шаб дар хонаам намондааст. Ва агар маошамро аз Байтулмол дарёфт доштам, онро аз ман биситон.

Марвон ин корро барои он намуда буд, ки ӯро биозмояд. Вақте дар пайи ҷустуҷӯ аз ин амр шуд, дарёфт, ки ҳадисаш дуруст будааст.

Абухурайра то вақте, ки зинда буд ба модараш неқӯй мекард. Ва ҳар вақте ки аз хона берун мешуд ва ба дарвозаи утоқаш меистод ва мегуфт: Ассалому алайк ва раҳматуллоҳ ва баракоту.

Ва модараш дар ҷавоб мегуфт: Ва алайка салом ва раҳматуллоҳ ва баракотуху.

Баъд Абухурайра ба ӯ мегуфт: Эй модар, Худованд туро раҳмат кунад, ки маро дар туфулиятам тарбия намудӣ.

Ва модараш мегуфт: Худованд туро низ раҳмат намояд, ки аз ҳеҷ нақӯй ба ман дарег наменамудӣ.

Боз вақте ба хонааш бармегашт ин ҳарфҳоро мегуфт. Абухурайра саҳт шавқманди даъвати мардум ба некии падару модар ва хешовандон ва наздикон буд. Вай рӯзе ду танро дид, ки яке аз ишон дар умр солхӯрдатар аз дигарӣ буд. Ва ҳар ду дар роҳ равон буданд. Вай дар хитоб ба хурдсоли он ду гуфт: Ин мард барои ту чӣ каробате дорад?

Гуфт : Вай падарам мебошад. Ба ӯ гуфт: Ӯро ба номаш махон.. Ва дар пеши рӯяш роҳ марав... Ва пеш аз вай манишин.

Вақте Абухурайра ба бемории марг мубтало шуд, гирифт....

Ба ӯ гуфта шуд: Эй Абухурайра, омили гирият чист?

Ҷавоб дод: Ман ба хотири ин дунёатон намегириям...

Аммо ба хотири дурии сафар ва тӯшаи худ мегириям... Ман акнун ба поёни роҳ расидам, ки наменонам, маро ба бихишт мебарад ва ё ба дӯзах.

Ва наменонам, ки бо кадом яке аз ин ду хоҳам буд? Марвон ибни Ҳакам аз вай аёдат намуд ва ба ӯ гуфт: Эй Абухурайра, Худованд туро шифо бахшад.

Гуфт: Худоё ман ошиқи мулоқот ва дидори туам. Пас мулоқот ва дидори маро бипазир ва маро ба зудтарин фурсат назди худ бихоҳ... Марвон ибни Ҳакам ҳанӯз хонаи вайро тарк нагуфта буд, ки падруди ҳаёт гуфт.

Худованд Абуҳурайро ғарқи раҳмат кунад. Вай барои мусалмонон якҳазору шашсаду нух ҳадисро аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ҳифз намуда Худованд ба вай подоши некӯ насиб фармояд.

АБДУЛЛОҲ ИБНИ МАСЪУД

Дар он рӯзгоре, ки даъвати Ислом тоза оғоз шуда буд, Абдуллоҳ ибни Масъуд писарбачаи ҳанӯз дар синни балоғат қадам нагузошта буд. Вай дар доманаи кӯҳҳои Макка дур аз мардум гӯсфандони яке аз сарони Қурайшро, ки Уқба ибни Муъайт ном дошт, ба чаро мебурд. Мардум ӯро ба номи “Ибни уми Абд” мехонданд, вале номи аслиаш Абдуллоҳ ва номи падараш Масъуд аст. Ин писарбача хабари даъвати ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро, ки тоза дар миёни қавмаш оғоз шуда буд, мешунид, вале ба он ихтимом намекард ва ин амр аз як сӯ ба иллати хурдсолиаш ва аз сӯи дигар ба иллати дуриаш аз мардуми Макка ва машғулиятш ба чаронидани гӯсфандон буд. Чун вай одат карда буд, ки субҳгоҳон барвақт рамаро ба чаро бибарад ва шомгоҳон баргардад. Дар яке аз рӯзҳо ин писарбача аз дур ду марди миёнсолро дид, ки қадам мегузоранд ва осори виқор ва шахсият дар онҳо таҷалӣ дорад ба сӯи вай равонанд. Хастагӣ онҳоро саҳт ранҷ меод ва ташнагӣ бар онҳо ғалаба ёфта буд, тавре ки лабҳо ва ҳалқҳояшон аз ниҳояти ташнагӣ хушкида буд. Вақте ин ду мард ба назди ин писарбача расиданд, бар вай салом доданд ва гуфтанд: Эй писарбача, барои мо аз ин гӯсфандонат чизе бидӯш, то ба воситаи он ташнагии худро бишканем ва рағҳои худро тар созем. Писарбача гуфт: Чунин кореро нахоҳам кард, ин гӯсфандон аз они ман нест ва ман бар он амонатдор ҳастам.

Ин ду тан ҳарфи вайро нохуш талаққӣ накарданд, балки баръакс аз ин қавли вай осори ризо ва рағбат дар ишон дида шуд. Баъд яке аз ишон ба вай гуфт: Барои мо гӯсфандеро нишон деҳ, ки ҳанӯз қучқор нарафта бошад. Ин писарбача ба гӯсфанде, ки қариби вай буд, ишора намуд. Мард ба он гӯсфанд наздик шуд ва онро гирифт ва дар ҳоле, ки номи Худо бар вай мехонд, шурӯъ ба молидани пистони он намуд. Писарбача бо таачҷуб ин ҳолатро менигарист ва бо худ мегуфт: Оё мумкин бошад гӯсфанде, ки ҳанӯз қучқор нарафта бошад, шир диҳад? Аммо дере нагузашт, ки пистони гӯсфанд оҳиста-оҳиста калон шуда рафт ва аз он шири зиёд таровид ва берун шуд. Марди дигарӣ санги зарфгунаеро гирифт ва онро пур аз шир сохт ва ҳар ду аз он шир нӯшиданд ва баъд аз он ба ман низ пешкаш карданд ва маро ба ин корашон, ки ба чашми сар онро тамошо мекардам, боварам намеомад. Вақте ҳама аз шири он хуб сер ва сероб шудем, ин марди муборак ба пистони гӯсфанд гуфт: Ба ҳолати аслиат баргард. Пистон хурд шуда рафт, то он ки ба ҳолати аввалии худ баргашт. Дар ин вақт ба ин марди муборак гуфтам: Аз ин қавле, ки хондӣ, ба ман таълим деҳ. Ба ман гуфт: Ту писарбачае ҳастӣ, ки ба ту таълим дода шудааст.

Ин буд оғози ҳикояти Исломи Абдуллоҳ ибни Масъуд (р). Ин марди муборак ҳамоно ҳазрати Расули акрам (с) ва ёраш ҳазрати Абубакри Сиддиқ (р) буд. Ишон аз касрати азият ва озоре, ки Қурайш дар ин рӯз ба онҳо дода буд, ба доманаҳои кӯҳи Макка берун шуда буданд. Ҳамон тавре, ки ин писарбача ин марди карим ва ёрашро дӯст дошт ва ба ин ду алоқа гирифт, инҳо низ амонатдорӣ ва сидқи ин ғуломро сутуданд ва дар вай умеди хайр намуданд. Даре нагузашт, ки Абдуллоҳ ибни Масъуд мусалмон шуд ва тақозои хизмати ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) намуд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) талаби ӯро пазируфт ва ӯро дар хизмати худ гирифт ва аз ҳамин рӯз сар карда вай ифтихори хизмати беҳтарин сардори оламиёнро касб кард ва аз чӯпони гӯсфанд ба хизмати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) шарафёб гардид. Ҳазрати Абдуллоҳ ибни Масъуд бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ҳамнишинон ихтиёр намуд ва ӯро дар ҳазар ва сафар, дар дохили хона ва хориҷи он ҳамроҳӣ мекард. Чун ба хоб мерафт, бедораш мекард ва чун ғул менамуд, барояш парда мегирифт. Вақте мехост берун равад, кафшҳо ба пояш мекард ва чун мехост дохил шавад, кафшҳояшро аз пояш мекашид ва асо ва мисвокашро бармедошт ва чун дохили утоқаш мешуд, ӯро ҳамроҳӣ менамуд. Балки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) барои вай иҷоза дода буд, ки ҳар вақте ки бихоҳад, бидуни кадом хараҷ ва таклиф ба ҳузураш дохил шавад ва аз асрораш воқиф гардад, то он ҷое, ки вайро соҳиби сари Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) номидаанд.

Абдуллоҳ ибни Масъуд дар хонаи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) тарбия ёфт ва ахлоқ ва одати ӯро омӯхт ва авсоф ва шамоили ӯро дар худ зинда сохт ва дар ҳар одат ва хислат аз вай пайравӣ мекард, то он ҷое, ки дар васфи вай гуфтаанд: Вай дар ахлоқ ва ҳайат ва дар ибодат ва нусук аз наздиктарини мардум ба Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба шумор мерафт. Ҳазрати Абдуллоҳ ибни Масъуд дар мадрасаи нубувват дарс омӯхта ва дар миёни саҳоба аз қоритарин мардум ба Қуръон ва фақеҳтарини ишон ба фаҳми он ва олимтарини ишон ба аҳкоми шаръ буд. Барои исботи ин матлаб достони мардеро бояд шунид, ки ба ҳузури халифа ҳазрати Умар ибни Хаттоб, ки дар Арафот истода буд, омад ва гуфт: Эй амиралмӯъминин, ман аз Куфа омадаам ва дар он ҷо касеро гузоштаам, ки Қуръонро аз ҳифзи худ бар мардум менависад. Ҳазрати Умар аз шунидани ин сухан саҳт барошуфт ва гуфт: Бало бар сарат биборад, ин чӣ касе аст? Гуфт: Вай Абдуллоҳ ибни Масъуд аст. Вақте ҳазрати Умар номи вайро шунид, оҳиста-оҳиста хашм ва ғазабашро фурӯ бурд ва баъд гуфт: Ба ёд надорам, ки дар ин асру замон касе монда бошад, ки ба ин кор сазовортар аз вай бошад ва

ман бароят ўро муаррифӣ хоҳам намуд, ки ў чӣ касе аст. Шабе ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва ҳазрати Абубакр дар амри мусалмонон ба ҳам гарми сӯҳбат буданд ва ман он шаб бо ишон будам. Баъд ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) берун шуд ва мо низ аз пайи ў баромадем. Ногаҳон дар масҷид мардеро ёфтем, ки истода намоз мехонад. Мо ўро нашинохтем, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) истода, ба вай гӯш мекард ва баъд рӯ ба сӯи мо намуда гуфт: Касеро хуш ояд, ки Қуръонро тоза ба ҳамон ҳолати нузулаш бихонад, ба қироъати Амулабд гӯш ниҳад...

Баъд Абдуллоҳ ибни Масъуд нишаст ва шурӯъ ба дуъо намуд ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба ў мегуфт: Савол кун, ки бароят дода мешавад. Савол кун бароят дода мешавад. Баъд ҳазрати Умар изофа намуда гуфт: Ман бо худ гуфтам: Қасам ба Худо, фардо назди Абдуллоҳ ибни Масъуд рафта ва ўро ба ин амр мужда хоҳам дод, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба дуои ту омин мегуфт. Чун субҳ шуд, назди ў рафта, ба вай мужда додам. Дарёфтам, ки ҳазрати Абубакр қабл аз ман сабқат чуста ва рафта ва ўро мужда додааст. Илму дониши Абдуллоҳ ибни Масъуд ба китоби Аллоҳ ба ҳадде расида буд, ки вай мегуфт: Қасам ба Зоте, ки мабъуде чуз ў нест, ҳеч ояте аз китоби Аллоҳ нест, магар он, ки медонам дар кучо ва дар чӣ маврид нозил шудааст ва агар бидонам, ки касе бештар аз ман ба китоби Аллоҳ олимтар аст ва маркаб ба он чо расида битавонад, аз пайи вай хоҳам рафт. Абдуллоҳ ибни Масъуд ин ҳарфи худро муболиға накардааст. Ҳазрати Умар ибни Хаттоб дар яке аз сафарҳои хеш дар шаби тирае бо корвон рӯ ба рӯ мегардад, ки ҳеч якдигариро дида наметавонанд ва дар ин корвон Абдуллоҳ ибни Масъуд буд. Ҳазрати Умар касеро амр кард, ки ишонро фарёд занад, ки аз кучоянд? Абдуллоҳ ҷавоб дод: Аз водии Амиқ. Ҳазрати Умар гуфт: Қасди кучо доред? Абдуллоҳ ҷавоб дод: Қасди Байти Атиқ дорем.

Ҳазрати Умар бо худ гуфт, ки ҳатман ҳамроҳ бо ин корвон марди олим аст ва мардеро амр кард, ки онҳоро фарёд занад, ки кадом бахши Қуръон азимтар аст? Абдуллоҳ ҷавоб дод: «Аллоҳу ло илоҳа илло хувал ҳайюл қайюм ло таъхузуҳу синатун ва ло навм». Ҳазрати Умар гуфт: Ишонро фарёд зан, ки кадом бахши Қуръон ҳикмати бештар дорад? Абдуллоҳ ҷавоб дод: «Инналлоҳа яъмуру бил адли вал эҳсон ва итои зил курбо». Ҳазрати Умар гуфт: Ба ишон фарёд зан, ки кадом ояи Қуръон ҷомеътар аст? Абдуллоҳ ҷавоб дод: «Фаман яъмал мисқола зарратин хайран яраҳ ва ман яъмал мисқола зарратин шаран яраҳ». Ҳазрати Умар гуфт: Ба ишон фарёд зан, ки кадом оят тарсонандатар аст? Абдуллоҳ гуфт: Лайса биамоникум вало амони аҳлил китоб. Ман яъмал суъан юҷза

биҳи ва ло яҷиду лаҳу мин дуниллоҳи валиян ва ло насиро». Ҳазрати Умар гуфт: Ба ишон нидо дех, ки дар кадом оят раҷои бештар аст? Абдуллоҳ гуфт: «Қул ё ибодиял-лазина асрафу ғало анфусихим ло тақнату мин раҳматиллоҳи, инналоҳа яғфиру- з-зунуба ҷамиъан. Иннаҳу ҳувалғафуру-р-раҳим». Ҳазрати Умар гуфт: Ба ишон нидо дех, ки оё Абдуллоҳ ибни Масъуд дар миёни шумо ҳаст? Гуфтанд: Бале ҳаст.

Абдуллоҳ ибни Масъуд танҳо қорӣ ва олим ва обид ва зоҳид набуд, балки бо ин ҳама сифоти вай марди боҳашамат ва боазму мучоҳид низ буд. Вақте мушкиле пеш меомад, аз ҳама пештар бар он сабақат мегирифт...

Ин сифат ӯро кофист, ки вай аввалин мусалмонест, ки аввалин бор баъд аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) Қуръонро ба садои баланд хондааст. Рӯзе асҳоби Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) дар Макка ҷамъ шуда буданд ва дар он вақт ҷамъияташон хеле кам буд ва бо ҳам гуфтанд: Қасам ба Худо, Қурайш то кунун Қуръонро бо овози баланд нашунидааст. Оё касе ҳаст, ки Қуръонро бо овози баланд ба самъи онҳо бирасонад? Абдуллоҳ ибни Масъуд гуфт: Ман ба ин кор омодаам. Гуфтанд: Мо аз бераҳмии онон бар ту метарсем, ки азияте ба ту мерасонанд. Мо мехоҳем касе бошад, ки дорои қавм ва ҳешутабор бошад, ки аз вай дифоъ кунанд ва натавонанд ба вай осебе расонанд. Абдуллоҳ гуфт: Ба ман иҷоза диҳед, Худованд аз ман дифоъ хоҳад кард ва маро дар ҳимояти худ ниғаҳ хоҳад дошт. Чун фардо шуд, ба масҷидулҳаром рафт ва дар чошти рӯз дар ҳоле, ки бузургони Қурайш пиромуни Каъба нишаста буданд, дар мақоми ҳазрати Иброҳим (а) омад ва бо садои баланд ба хондани Қуръон шурӯъ кард: Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим. Арраҳмону ғалламал Қуръон Халақал инсона ғалламаҳул баён. Ва ба хондан идома дод. Чун Қурайш ба тааммул ба хондани вай гӯш ниҳоданд, гуфтанд: Ин Амиабд чӣ мегӯяд? Ҳалок бод вай, вай ҳамон калимотро мехонад, ки Муҳаммад онро овардааст. Баъд ба сӯи вай бархостанд ва ба лату кӯби вай пардохтанд ва ӯ пайваста ба қироати худ идома меод.

Баъд дар ҳоле, ки хун аз сару рӯи вай мерехт, ба сӯи ёрони худ рафт. Ба ӯ гуфтанд: Мо аз ин амр бар ту метарсидем. Гуфт: Қасам ба Худо, душманони Худоро ҳеҷ вақт дар чашми худ залил наёфтам, чунончи ки ин бор залил ёфтам. Агар қабул надоред, фардо низ чунин хоҳам кард. Гуфтанд: На, чунин нақун. Ҳамин туро кофист, ки Қуръонро бо вучуди шунидан нахостанашон ба гӯшашон расонидӣ. Ҳазрати Абдуллоҳ ибни Масъуд то даврони хилофати ҳазрати Усмон (р) зиндагӣ намуд. Вақте

бемор шуд, бо ҳамон беморӣ аз дунё рафт. Ҳазрати Усмон ба аёдати вай омад ва гуфт: Аз чӣ шикоят дорӣ?

Гуфт: Аз гуноҳонам меналам.

Гуфт: Иштиҳо ба чӣ дорӣ?

Гуфт: Иштиҳо ба раҳмати Парвардигорам.

Гуфт: Чӣ мешавад, дастур диҳем, то бахшишҳоро, ки солҳо аз гирифтани бидошти, бароят бидиҳанд?

Гуфт: Ба бахшишҳоят эҳтиёҷ надорам.

Гуфт: Баъд аз маргат ба дарди духтаронат хоҳад хӯрд.

Гуфт: Оё аз ин тарсӣ, ки духтаронам ба фоқа гирифтор хоҳанд шуд? Ман ба онҳо амр намудаам, ки ҳар шаб сураи Воқеъаро бихонанд. Ва ман аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) шунидаам, ки мегуфт: Касе, ки сураи Воқеъаро ҳар шаб бихонад, ҳаргиз ба фоқа мубтало намегардад. Чун шаб фаро расид, дар ҳоле, ки забонаш ба зикри Аллоҳ ва оёти Қуръон машғул буд, доъии аҷалро лаббайк гуфт ва ба рафиқи аъло пайваст. Разияллоҳу анҳум ва ʻанно ҷамиъан.

САЛМОНИ ФОРСИ

Ҳикояти ин бахши мо қиссаи саҳобии гиромикадр, ҳазрати Салмони Форс (р) аст, ки аз пайи дарёфти ҳақ талош варзидааст ва мо акнун риштаи суханро ба ҳуди вай медиҳем, то саргузашти Ислом овардани худро ба мо ҳикоят кунад, Салмон гуфт: Ман ҷавони асптозе аз аҳли Исфаҳон будам, аз қарияе, ки ба номи “Ҷайян” маъруф аст, падарам аз руасои деҳқонон буда ва марди сарватманд ва соҳиби ҷоҳу мақом буд. Аз вақте ки Худованд маро офарид, падарам маро хеле дӯст дошт ва ба ман тавачҷӯҳ ва инояти беш аз ҳад дошт ва ин муҳаббати вай бо гузашти ҳар рӯз дар вай афзуда мешуд. То ҷое, ки маро аз берун шудан аз хона ба мисли духтарони наврас бозмедошт. Ман муддати замонеро дар оташпарастӣ сипарӣ кардам ва то андозае дар ин бора мавриди эҳтироми мардум қарор гирифтам, ки масъулияти умури оташпарастиро ба ман вогузоштанд ва амри афрӯхтани оташро бар ӯҳдаи ман гузоштанд ва шабу рӯз оташ лаҳзае хомӯшӣ надошт. Падарам мард заминдори бузурге буд ва аз ин роҳ ғаллаи зиёде насибаш мешуд ва худ шахсан бар заминҳояш сарпарастӣ менамуд ва ғаллаи онро ҷамъоварӣ мекард. Дар яке аз рӯзҳо барои вай коре пеш омад ва натавонист, ки ба қария биравад ва гуфт: Фарзандам имрӯз барои ман коре пайдо шуда ва наметавонам, ки бар сари заминҳоям расидагӣ кунам. Ту имрӯз ба ҷои ман бирав ва кори онро сарпарастӣ намо. Ман ба қасди заминҳои хештан берун шудам ва дар асное, ки ба сӯи заминҳои худ равон будам, гузарам ба каниса афтод, ки масеҳиён дар он машғули ибодат буданд ва садояшон ба гӯшам расид. Ин амр тавачҷӯхамро ба худ ҷалб намуд.

Ман қабл аз ин аз дини насроният ва адёни дигар чизе наметавонистам. Чун падарам маро муддати зиёд дар хона мисли ҳабс нигоҳ дошта буд ва аз мардум дур будам ва чизеро наметавонистам. Вақте бодикқат ба онҳо нигаристам, намозашон маро хуш омад ва дар ман рағбат ва майл ба динашон пайдо шуд ва бо худ гуфтам, қасам ба Худо, ин дин аз ойини мо беҳтар аст. Ман аз онон ҷудо нашудам, то он ки офтоб ғуруб кард. Дар он рӯз ба заминҳои падарам нарафтам. Баъд ман аз ишон пурсидам: Асли ин оин дар кучост? Гуфтанд: Дар сарзамини Шом. Вақте шаб фаро расид, ба хонаи худ баргаштам. Падарам бо ман рӯ ба рӯ шуд ва аз кайфияти қорам дар заминҳо пурсид. Гуфтам: Падар, маро гузар ба мардумоне афтод, ки дар каниса ибодат мекарданд ва дину оинашон мавриди писандам воқеъ шуд ва то вақте ки офтоб ғуруб кард, бо ишон будам. Падарам аз шунидани ин ҳарф нороҳат шуд ва гуфт: Фарзандам, дар оини ишон хайре нест. Дини ту ва аҷдодат аз дини онҳо беҳтар аст. Гуфтам: На, ҳаргиз. Қасам ба Худо, дини онҳо аз дини мо

беҳтар аст. Падарам аз ин ҳарфи ман сахт дар ҳарос афтод ва аз он бим намуд, ки аз дини худ бармегардам ва аз ин рӯ маро дар хона ҳабс кард ва завлона ҳам ба поям намуд. Вақте бароям фурсат муяссар гашт, хабар ба насоро фиристодам ва ба ишон гуфтам, ки агар кадом қофила назди шумо биёяд, ки ба сӯи сарзамини Шом қасди сафар дошта бошад, ба ман хабар диҳед.

Дере нагузашт, ки қофила бар онҳо омад, ки қасди сарзамини Шомро дошт. Ба ман аз он хабар доданд. Бо ҳилае тавонистам завлонро аз поям дур кунам ва пинҳонӣ аз хона берун шудам ва бо ишон якҷо шудам, то он ки ба сарзамини Шом расидам ва дар он ҷо бо худ гуфтам: Дар ин ҷо аз аҳли ин ойин инсони хуберо суроғ доред? Гуфтанд: Ускуф, сарпарастии каниса. Назди вай омадам ва ба вай гуфтам: Маро ба дини насрониат рағбат дар дил афтода ва ман дӯстдори онам, ки бо ту бошам ва хидмати ту кунам ва бо ту ибодати Худо ба ҷо орам.

Гуфт: Бисёр хуб биё. Назди вай рафтам ва худро дар хидмати вай вақф кардам. Баъд дере нагузашт, ки дарёфтам вай инсони хубе нест. Ў пайравонашро ба додани садақа ва қасрати савоби он тарғиб меод ва чун барояш аз мол ва матоъ чизе меоданд, то онро дар роҳи Худо ба харҷ расонад, барои худ меандӯхт ва барои фуқаро ва масокин аз он чизе намеод, то он ки ҳафт кӯза тилло барои худ ҷамъ намуд. Вақте ин кори вайро дидам, ўро сахт бад гирифтам. Баъд дере нагузашт, вай бимурд. Вақте насоро барои дафни вай ҷамъ шуданд, ба онҳо гуфтам: Ин дӯсти шумо марди хубе набуд. Вай шуморо ба додани садақа тарғиб менамуд. Вақте ба ў чизе меодед, онро барои худ меандӯхт ва аз он барои бенавоён ва фақирон чизе намеод.

Гуфтанд: Ин суҳанро аз кучо донистӣ?

Гуфтам: Ман шуморо ба ганҷинааш роҳнамоӣ мекунам.

Гуфтанд: Бисёр хуб, ба мо ганҷинаи вайро нишон деҳ. Ман ҷойи ганҷинаашро нишон додам ва онро аз он берун карданд, ки дар ҳафт кӯза тилло ва нуқра ҷамъ карда буд.

Вақте онро дидам, гуфтанд: Қасам ба Худо вай ҳаққи дафн карданро надорад. Баъд вайро ба салиб овехтанд ва сангсораш карданд. Баъд дере нагузашт, ки марди дигареро ба ҷойи вай муқаррар карданд ва бо вай ҳамнишин шудам. Ман ҳеч якеро дар зуҳд аз дунё ва алоқамандӣ ба охираат ба мисли вай надида будам. Вай шаб ва рӯзро ба ибодат ба сар мебуд. Аз ин рӯ, ўро сахт дӯст доштам ва замони тӯлониро бо вай гузаронидам. Чун вақти маргаш фаро расид, ба вай гуфтам: Эй фалон, баъд аз худ маро ба чӣ касе васият мекунӣ ва бароям чӣ амре менамоӣ,

ки баъд аз ту бо чӣ касе бошам? Гуфт: Ҳеч касро намебинам, ки бар шеваи ман равон бошад. Магар фалон шахсро, ки дар Мавсил аст ва чизе аз дини масеҳро табдил ва таҳриф накардааст ва ба вай бипайванд. Вақте ин дӯстам бимурд, ба шахсе, ки дар Мавсил маро ба он раҳнамоӣ намуда буд, пайвастам. Вақте ба ҳузури вай даромадам, қисса ва саргузашти худ ба вай намуда, гуфтам: Фалон шахс дар ҳангоми маргаш ба ман васият намуд, ки ба ту бипайвандам ва ба ман гуфт, ки танҳо тӯӣ, ки бар дини ҳақ боқӣ мондаӣ ва бар он тамассук менамоӣ. Вай гуфт: Назди ман иқомат кун. Назди вай иқомат намудам, дидам ки марди хубе аст. Баъд вай низ дере нагузашта, ки вафот ёфт. Вақте чун маргаш фаро расид, ба ӯ гуфтам: Эй бандаи Худо, чунончи мебинӣ, қазои илоҳӣ бар сарат расидааст ва қисса ва саргузаштам низ ба ту хуб равшан аст. Баъд аз даргузашти худ маро ба чӣ касе тавсия мекунӣ? Бо чӣ касе бошам? Гуфт: Эй фарзандам, қасам ба Худо, ки ҳеч касро ба мисли худ дар ин диёр намебинам. Магар фалон шахсро, ки дар Насибайн (сарзамине дар Туркия) аст, ба вай бипайванд.

Вақте вайро ба хок дафн карданд, назди он дӯст, ки дар Насибайн ба ман муаррифӣ намуда буд, рафтам ва саргузашти худро ба вай яқояк ҳикоят кардам ва васияти ин дӯсти охируззикрро низ ба вай гуфтам. Ба ман гуфт: Назди мо иқомат кун. Назди вай иқомат намудам. Дидам, ки вай низ ба сони ду дӯсти қаблаш инсонӣ хубе аст. Ин шахс ҳам дере нагузашт, ки қазои илоҳӣ бар сари вақташ расид. вақти лаҳзаи маргаш фаро расид. Ба вай гуфтам: Қисса ва саргузаштам ба ту маълум аст, баъд аз худ маро ба чӣ касе васият мекунӣ? Гуфт: Эй фарзандам, қасам ба Худо фикр намекунам, ки дар ин диёр касе бар ин шева, ки мо ҳастем, боқӣ монда бошад. Магар шахсеро мешиносам, ки дар Амурият аст ва фалон ном дорад, ба вай бипайванд. Ба вай пайвастам ва саргузаштам ба вай ҳикоят намудам. Вай гуфт: Назди мо бимон. Назди вай иқомат кардам. Ин шахс мисли дӯстони қаблаш инсонӣ хуб ва марди нек буд. Ман дар назди вай чанд сар гов ва гӯсфанд ба даст овардам. Боз дере нагузашт, ки ин шахс низ мисли ёрони қаблаш дар бистари марг афтод. Ба ӯ гуфтам: Баъд аз худ маро ба чӣ касе васият мекунӣ? Ва чӣ васияте бар ман дорӣ? Гуфт: Қасам ба Худо, эй фарзанд, фикр накунам, ки дар рӯи замин касе монда бошад, ки ба шевае, ки мо дорем, Худоро ибодат кунад. Аммо замони он фаро расидааст, ки дар сарзамини Араб Паёмбаре маъбус мешавад, ки пайравии дини Иброҳим (а)-ро менамояд ва баъд ба сарзамини хурмоӣ, ки дар миёни ду сарзамини гарм воқеъ шудааст, ҳичрат мекунад ва ӯро нишонаҳои равшан, ки аз ҳеч як пӯшида намоинад. Ӯ мардест, ки ҳадяро меҳӯрад ва садақаро тановул намекунад ва дар миёни ду шонааш мӯҳри нубувват аст. Агар тавонӣ, ки худро ба ин диёр расонӣ, маълал накун.

Баъд доъи ачалро лаббайк гуфт ва баъд аз вай мудартеро дар Амурия ба сар бурдам, то он ки гузари чамъе аз тоҷири Араб, ки аз қабилаи “Калб” буданд, бар он ҷо афтод. Ба онҳо гуфтам: Агар маро бо худ ба диёри Араб расонед, ин говҳо ва гӯсфандонамро ба шумо медиҳам. Гуфтанд: Бале, қабул дорем ва чунин хоҳем кард. Ман молҳоямро ба онҳо додам ва маро бо худ оварданд. Вақте ба водии Қуро расидем, ба ман хиёнат карданд ва маро ба марди яҳудие фурӯхтанд. Ман дар хидмати ин марди яҳудӣ ба сар бурдам. Баъд дере нагузашт, ки писари амакаш аз Бани Қурайза ба зиёрат ва дидори вай омад ва маро аз вай харидорӣ намуд ва бо худ ба Ясриб бурд ва дарахтҳои хурморо, ки ин дӯстам дар Амурия бароям аз он ёдовар шуда буд ва Мадинаро бо сифатҳое, ки вай намуда буд, дарёфтам. Ҳамон буд, ки бо ин яҳудӣ дар ин шаҳр иқомат намудам. Ҳазрати Паёмбар (саллаллоху ғалайҳи ва саллам) дар ин вақт дар Макка қавми худро даъват мекард. Аммо ман аз зиёдатии машғулият, ки ғуломӣ ба дӯшам гузошта буд, ҳарфе аз вай шунида натавонистам. Баъд дере нагузашт, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ғалайҳи ва саллам) ба Ясриб ҳичрат намуд. Қасам ба Худо, ки ман бар сари дарахти хурмои хоҷаи худ машғули кор будам ва хоҷаам дар зерини ин дарахт нишаста буд. Ногаҳон писари амакаш омад ва ба ӯ гуфт: “Худованд Бани Қайла (яъне Авс ва Хазраҷро) ҳалок кунад. Қасам ба Худо, онҳо ҳамакнун дар Қубо ба гирди марде, ки аз Макка омада ва муддаъии унубувват аст, чамъ шудаанд.

Ҳамин ки ин ҳарфи вайро шунидам, фикр кардам, ки гӯё маро таб гирифта бошад ва саҳт ларзидам ва дар изтироб афтодам, то он ҳаде, ки фикр кардам, бар болои сари оқои худ хоҳам афтод ва аз ин рӯ саъй кардам, ки ҳарчи зудтар аз дарахт пойин шавам ва шуруъ ба савол аз вай намудам, ки чӣ гуфти? Хабаратро боз гӯ. Оқоям аз ин саволи ман саҳт барошӯфт ва маро мушти саҳте зад ва ба ман гуфт: Туро ба ин хабар чӣ кор? Ба кори худ баргард. Чун Шом шуд, қадре аз хурморо, ки чамъ намуда будам, бо худ гирифтам ва ба ҷойе рӯй овардам, ки Паёмбар дар он ҷо буд. Ба ҳузураш дохил шудам ва ба он ҳазрат гуфтам: Хабар шудам, ки ту марди солеҳ ва некниҳоде ҳастӣ ва ёронат мардумони фақир ва ниёзманданд ва ин миқдор хурмое, ки бо худ овардам, онро барои садақа чамъ кардам ва шуморо нисбат ба ҳар каси дигаре ба ин садақа сазовор ёфтам ва баъд онро ба ишон тақдим доштам. Ба ёрони худ гуфт: Бихӯред ва худ аз даст дароз кардан ба он худдорӣ намуд. Ба худ гуфтам, ин як нишона. Баъд баргаштам ва шуруъ ба чамъ кардани баъзе хурмоҳои дигар намудам. Вақте ҳазрати Паёмбар (саллаллоху ғалайҳи ва саллам) аз Қубо ба Мадина омад, назди вай рафтам ва барояш гуфтам: Ман туро дидам, ки садақаро намехӯрӣ ва ин ҳада аст, ки шуморо ба он тақрим

намудам. Баъд аз он хӯрд ва ба ёрони худ амр кард, ки аз он бихӯранд. Бо худ гуфтам: Ин нишони дуввумӣ аст.

Баъд ба хузури Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам), ки дар Бақеъи Ғарқад, машғули дафни як тан аз асҳобаш буд, омадам. Дидам, ки вай нишастааст ва ду чодаре бар шона дорад. Бар вай салом кардам. Баъд давр хӯрдам, то пушти вай бубинам, то шояд битавонам мӯҳри нубувватро, ки дӯстам дар Амурия ба ман гуфта буд, бубинам. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) рабатамро ба дидани пушти муборакаш дар ман мулоҳиза намуд, чодирашро аз пушти худ андохт ва мӯҳри нубувват дидам ва онро шинохтам ва худро бар вай андохта, бӯса намуда ва мегиристам. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) гуфт: Чӣ меҳоҳӣ ва кистӣ? Ман қиссаи саргузашти худро якояк ба вай ҳикоят намудам ва аз он дар шигифт шуд ва ӯро хуш омад, ки ин дostonро ба асҳобаш бишунавонам ва чунин низ кардам. Ишон низ аз шунидани ин саргузашт саҳт дар ҳайрат афтоданд ва ниҳоят хушӣ ва сурур саропойи вучудашонро фаро гирифт. Салом бод бар Салмони Форс, ки дар ҳар ҷо ва ҳар макон аз пайи ҷӯстҷӯи ҳақ равон буд. Салом бод бар Салмони Форс, ки рӯзе ҳақро шинохт ва онро пайравӣ кард ва содиқона ба он имон овард. Салом бод бар вай дар вақте ки аз дунё рафт ва вақте ки дубора барангехта мешавад.

ИКРИМА ИБНИ АБУЧАҲЛ

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) даъвати худро ошкор намуд, Икрима ибни Абуҷаҳл дар даҳаи саввум аз умри худ қарор дошт. Вай аз ашрофзодағони Қурайш ва аз соҳибони молу ҷоҳ ва азизтарини мардум аз рӯи насаб буд. Аз ин рӯ, вайро сазовор он буд, ки ба сони ҳамқаторонаш амсоли Саъд ибни Абиваққос ва Мусъаб ибни Умайр ва ғайра мусалмон шавад ва ба дини ҳақ гардан ниҳад. Медонед, ки ӯ писари чӣ касе аст? Ӯ писари сардори ҷобир ва ситамғари Макка ва сарвари ширк ва бутпарастӣ ва соҳиби азият ва озорест, ки Худованд тавассути вай мусалмононро дар марҳилаи озмуни шадид қарор дода ва ба шиканҷаҳо ва азобҳои вай, сидқи мӯъминонро биозмуд ва ишон аз ин имтиҳон комёб ва пирӯз баромаданд. Падараш Абуҷаҳл буд ва ҳамин ном дар муаррифии падараш кифоят кунад. Ин буд падараш, аммо худаш Икрима писари Абуҷаҳли Махзумӣ, яке аз қаҳрамонони камназир ва ҷанговарони номии Қурайш буд. Икрима ба ҳукми асабият ва сарвари падараш худро ногузир ёфт, ки дар баробари даъвати ростини ҳазрати Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) истодагӣ кунад. Ҳамон буд, ки дар баробари вай саҳт аз душманӣ кор мегирифт ва асҳоб ва ёронашро ба шакли аҷиб азият менамуд ва ба Ислом ва мусалмонон ҷунон зарбаи маҳкаме ворид мекард, ки дили падарашро сард месохт ва ҷашмашро равшан менамуд.

Вақте падараш дар ҷанги Бадр сарвари лашкари ширк ва бутпарастиро ба дӯш гирифт, ба Лот ва Ӯзо қасам ёд намуд, то он, ки Муҳаммадро шикаст надихад ва дар Бадр то се рӯз хурсандӣ накунад ва шутурҳоро забҳ нанамояд ва сарояндагон суруд нахонанд ва раққосон пойкӯбӣ накунад ва ҷомҳои шароб ба сар накашанд, барнахоҳад гашт. Вақте Абуҷаҳл сарвари ин ҷанг ба дӯш дошт, Икрима бозӯи фаъоли падараш буд. Вай ба шиддат аз ӯ дифоъ мекард ва саҳт аз ҳарфҳояш итоат менамуд. Аммо Лот ва Ӯзо ба дуъои Абуҷаҳл ҷавоби мусбат надод ва хостаҳои ӯро иҷобат нанамуд, ҷун ишон намешунаванд ва намебинанд ва на тавони баровардани ҳоҷат доранд. Ва онҳоро дар саҳнаи набард ёрӣ расониданд, ҷун мучассамае беш нестанд. Ҳамон буд, ки Абуҷаҳл дар Бадр ба хок ва афтод ва саҳнаи қатли ӯро Икрима ба ҷашми сар мушоҳида намуд, ки найзаҳои мусалмонон ба хунаш оғӯшта шуда буд ва ба гӯши худ шунид, ки охири фарёдаш аз лобалои даҳани пур аз хунаш баланд шуд. Икрима баъд аз он, ки ҷасади сардори номии Қурайшро дар Бадр пушти сар ниҳод ва ба Макка баргашт ва шикаст ба вай иҷоза надод, ки битавонад ҷанозаи падарашро ба Макка нақл диҳад ва дафн намояд. Ҳамон буд, ки мусалмонон ӯро дар Қалиб (номи ҷоҳест дар Бадр,

ки ҷасадҳои мушрикинро дар худ ҷамъ дорад) андохтанд ва регҳоро ба рӯяш рехтанд.

Аз имрӯз сар карда бархӯрди Икрима бо Ислому мусалмонон шеваи дигар пайдо кард. Агар вай дирӯз ба ҳукми дифоъ аз падараш бо Ислому душманӣ мекард, баъд аз ин ба ҳукми интиқом аз падараш роҳи душманӣ дар пеш гирифтааст ва аз ин ҷо буд, ки Икрима ва онҳое, ки хешовандон ва наздикони худро дар Бадр аз даст дода буданд, талош ба харҷ доданд, то оташи интиқом ва душманиро дар дили мушрикон алайҳи Муҳаммад (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) барафрӯзанд, то он ки воқеаи Уҳуд фаро расид. Икрима Ибни Абучаҳд ба ҷанги Уҳуд берун шуд ва ҳамроҳ бо вай ҳамсараш Умми Ҳаким низ ба ҷанг баромад, то дастае аз занонро, ки оташи интиқоми қуштагонашон дар Бадр дар дилшон мавҷ мезад, роҳбарӣ намуда ва дар пушти сафи ҷанговарон истода ва бо навохтани дафҳо ва таблоҳ ононро ба ҷанг ва интиқом ташвиқ кунанд ва онҳоро дар соҳаи набард ба субот ва пойдорӣ ташвиқ намоянд.

Лашкари Қурайш дар тарафи рости худ Ҳолид ибни Валид ва дар тарафи чапи худ Икрима ибни Абучаҳдро қарор дод. Лашкари Қурайш дар ин ҷанг субот ва қаҳрамонию аҷибӣ аз худ нишон доданд, ки ба баледастии онҳо дар ҷанг алайҳи Муҳаммад (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва ёронаш тамоми шуд ва барои мушрикин пирӯзии бузургро таҳқиқ бахшид, то он ҷо, ки Абусуфёнро водошт, то бигӯяд: Пирӯзии имрӯз, шикасти дирӯзи Бадрро ҷуброн намуд.

Дар рӯзи Ҳандақ мушрикин Мадинаро рӯзҳои тӯлонӣ дар муҳосираи худ гирифтанд, ки дар натиҷа он сабри Икрима ба сар омад ва аз ҳисори тӯлонии он дилтанг шуд ва саранҷом тасмим гирифт, ки аз тангие, ки дар Ҳандақ вучуд дошт, ҳамроҳ бо ҷанд тан убур бигузарад. Ҳамон буд, ки аспи худро тохт ва аз он гузар намуд ва афроде ҷанд низ аз пайи вай аз Ҳандақ убур гузаштанд, ки бо муқовимати шадиди мусалмонон рӯ ба рӯ шуданд ва натиҷаи ин ҳамла он шуд, ки Амр ибни Абдивудди Омириро аз даст диҳанд ва Икрима роҳи фирор дар пеш гирад.

Дар рӯзи Фатҳ вақте Қурайш дарёфтанд, ки дар баробари сипоҳи мусалмонон имкони муқовимат вучуд надоранд, аз ин рӯ, ба хулосае омаданд, ки роҳашро ба сӯи Макка боз гузоранд ва матлабе, ки онҳоро ба чунин хулоса намудан водошт, ин буд, ки ишон дарёфтанд, ки Муҳаммад ба қумандонҳои худ дастур додааст, ки вақте дохили Макка шаванд, ҷуз ба онҳое, ки дар Макка бо ишон меҷанганд, ба дигарон коре надошта

бошанд. Аммо Икрима ибни Абучаҳл ва ҷамъи дигаре ҳамроҳ бо вай баъд аз хулосаи Қурайш худро барои ҷанг омода сохтанд ва дар баробари лашкари мусалмонон сангар гирифтанд. Аммо Холид ибни Валид таи бархӯрди содда онҳоро шикаст дод ва тәне ҷанд аз онҳо кушта шуд ва қасоне, ки тавонистанд гурехтанд, роҳи фирор дар пеш гирифтанд ва дар ҷамъи он фирориён Икрима ибни Абучаҳл низ шомил буд. Дар ҷунин фурсате Икрима пушаймон шуд ва надомат кашид ва баъд аз он, ки Макка ба дасти мусалмонон афтод, Икрима натавонист дар он қарор гирад ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) онҳоро, ки дар баробари вай ҷафо, хиёнат ва зулм намуда буданд, бахшид, ба ҷуз ҷанд тан, ки номи онҳо гирифта, дастур дод, ки агар ба пардаи Каъба ҳам худро овезон кунанд, аз онҳо дарнахоҳад гузашт.

Дар сарҳатти ин рӯйхат номи Икрима ибни Абучаҳл буд ва аз ин лиҳоз тарсид ва оҳиста худро аз Макка берун сохт ва роҳи Яман дар пеш гирифт. Ҷун ҷуз Яман роҳи гурез надошт ва дар ҷунин фурсате Умми Ҳаким ҳамсари Икрима ва Ҳинд духтари Утба ҳамроҳ бо даҳ нафар аз занони дигар ба хонаи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) рафтанд, то ба вай байъат кунанд. Вақте ба ҳузураш дохил шуданд, дар назди вай ду тан аз ҳамсаронаш ва духтараш Фотима ва заноне ҷанд аз хонаводаи Абдулмуталлиб ҳузур доштанд. Ва Ҳинд дар ҳоле, ки аз шарми ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ҷодире ба рӯй кашид буд, ба суҳан гуфтан оғоз намуд ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам), сипос Худоеро, ки дини худро ғалаба бахшид. Ман аз ту дархост дорам, ки бо хешованди худ муомилаи нек кунӣ ва ман зани мусалмон ҳастам ва ба рисолатот имон дорам ва баъд ниқоб аз рӯй бардошт ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам), ман Ҳинд духтари Утба ҳастам. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) фармуданд: Хуш омадӣ, Ҳинд гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) қасам ба Худо, ки дар рӯи замин ҳеҷ хонае назди ман маҳбубтар аз хонае набуд, ки туро ба зиллат кашонад ва ҳоло ҷунон шудаам, ки ҳеҷ хонае дар рӯи замин маҳбубтар назди ман аз ин нест, ки ба хонаи ту иззат расонад.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) фармуд: Ва бештар аз ин низ.

Баъд Умми Ҳаким ҳамсари Икрима ибни Абучаҳл бархост ва исломи худро эълон намуд ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам), Икрима аз тарси ту ба Яман фирор намуд, ки мабодо ба вай даст ёбӣ ва ўро ба қатл расонӣ. Ба вай амн бидеҳ, Худо ба ту амн диҳад.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) фармуд: Ў дар амн аст.

Ҳамсараш аз ҳамон лаҳза ҳамроҳ бо писарбачаи румӣ, ки дошт, аз пайи Икрима баромад. Ва чун дар роҳ фосилаи дуреро паймуданд, ин писарбача аз вай тақозои ҳамхобагӣ намуд. Умми Ҳаким вайро фиреб дода рафт, то он ки ба деҳае аз деҳоти араб расид ва аз ишон дар бораи тақозои нодурусти ин писарбача кӯмак хост. Ишон ӯро гирифта бастанд ва назди худ ниғаҳ доштанд ва Умми Ҳаким ба роҳи худ идома дод, то он ки Икримаро дар назди соҳили баҳр дар минтақаи Тихома дарёфт, ки вай бо малоҳи мусалмоне саргарми гуфтугӯ буд, ки ӯро аз он ҷо нақл диҳад. Малоҳ ба ӯ мегуфт: Ихлос кун, то туро нақл диҳам. Икрима гуфт: Чӣ гуна ихлос кунам? Малоҳ гуфт: Бигӯ: Ашҳаду ан ло илоҳа иллаллоҳу ва анна Муҳамадан Расулуллоҳ. Икрима гуфт: Ман аз ин калима ба ин ҷо фирор намудам. Дар ҳоле, ки ҳардуяшон гарми ин гуфтугӯ буданд, ки Умми Ҳаким бар вай рӯ овард ва гуфт: Эй амузода, ман аз назди беҳтарини мардум ва нектарин ва хайрхоҳтарини мардум ба ин ҷо омадам. Ман аз назди Муҳаммад ибни Абдуллоҳ (р) омадам. Ман бароят аз вай тақозои амн намудам ва бароят амон дод ва беҳуда худро дар ҳалокат маяфкан.

Гуфт: Оё ту худ бо вай дар ин хусус сӯхбат намудӣ?!

Гуфт: Бале, ман худ бо вай сӯхбат кардам ва бароят амон дод ва ба ин тартиб пайваста вайро мутмаъин месохт, то он ки итминонаш ҳосил шуд ва ҳамроҳаш баргашт.

Баъд сухани он ғуломи румиашонро барояш ёдовар шуд ва чун ба он ҷо гузар намуд, ӯро ба қатл расонид ва дар ин асное, ки ишон дар мусофират буданд ва дар манзил фуруд омаданд, Икрима хост, ки бо ҳамсараш ҳамхобагӣ кунад, вале ҳамсараш аз ҳамхобии вай ба шиддат худдорӣ намуд ва гуфт: Ман зани мусалмонам ва ту мушрикӣ. Ин сухани вай шавҳарашро ба ҳайрат андохт ва гуфт: Ин дине, ки миёни ману ту ба ин ҳад ҳоил мегардад, дини олиқадр аст. Вақте Икрима ба Макка наздик шуд, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба асҳобаш фармуд: Ба зудӣ Икрима ибни Абучаҳд мӯъмин шуда ва ҳичраткунон хоҳад омад. Лизо падарашро дашном надихед, зеро дашноми мурда зиндари азият медиҳад ва ба мурда таъсире надорад. Даре нагузашт, ки Икрима ва ҳамсараш ба ҷое, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) нишаста буд, омаданд. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) вайро дид, аз шиддати сурур бидуни он, ки ридояшро ба шона андозад, ба сӯи вай бархост. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) нишаст, Икрима дар пеши рӯяш

қарор гирифта ва гуфт: Эй Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), Умми Ҳаким ба ман гуфт, ки гӯё ту ба ман амн додай, оё ин хабар дуруст аст? Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) фармуд: Дуруст гуфтааст, ту дар амн ҳастӣ. Икрима гуфт: Эй Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), маро ба чӣ даъват мекуни?

Фармуд: Аз ту меҳоҳам, ки шаҳодат диҳӣ ба ин, ки нест ҳеч маъбуде барҳақ, магар Аллоҳ ва ман фиристодаи Худо ҳастам ва ин, ки бар по дорӣ намозро ва бидиҳӣ закотро ва ба ин тартиб аркони имонро яқояк барои вай баршумурд.

Икрима гуфт: Қасам ба Аллоҳ, ки даъват надодаӣ, магар ба ҳақ ва амр накардаӣ, магар ба некӣ. Баъд изофа намуда гуфт: Қасам ба Худо, қабл аз ин, ки маро ба ин амр даъват диҳӣ, ту ростгӯтарини мо ва хайрхоҳтарини мо будаӣ.

Баъд дасти худ дароз намуд ва гуфт: Ман шаҳодат медиҳам ба ин, ки нест ҳеч маъбуде барҳақ, магар Аллоҳ ва ин ки ту фиристодаи Худо ҳастӣ. Баъд гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), барои ман беҳтарин чизро биемӯз, то онро бигӯям. Фармуд: Бигӯ: Ашҳаду ан ло илоҳа иллаллоҳу ва анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳу.

Икрима гуфт: Боз чӣ гӯям? Фармуд: Бигӯ, ки ман Худо ва касонеро, ки дар ин ҷо ҳузур доранд, шоҳид мегирам ба ин, ки ман мусалмонам, муҷоҳидам ва муҷоҳирам ва Икрима инро низ гуфт.

Дар чунин фурсате ҳазрати Расули Худо (с) фармуд: Имрӯз ҳеч чизро аз ман савол нахоҳӣ кард, ки ба дигарон додаам, магар он ки онро барои ту низ хоҳам дод.

Икрима гуфт: Савол аз ту ин аст, ки барои ман аз ҳамаи душманиҳое, ки бо ту кардам, мағфират хоҳӣ. Агар бо ту рӯ дар рӯй ҷангидам ва ё дар ғайб ва ҳузурат сухани носазо гуфтам. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) фармуд: Худоё, ўро аз ҳар душманӣ, ки бо ман кардааст ва ё дар ҳар роҳ, ки ба қасди хомӯш сохтани нури ту гом бардоштааст, мағфират намо ва ўро аз бадгӯӣ, ки дар ҳаққи ҳаримам дар ғойб ва ё ҳузурат намудааст, бубахшо.

Аз ин дуо чеҳраи Икрима бишқуфт ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), агар қабл аз ин пули худро дар ҷиҳати боздоштан аз дини ту ба қор бастам ва барои ҷилавгирӣ аз густариши дини ту қитол намудам, имрӯз чанд баробар онро дар роҳи ин оин ба

кор хоҳам бурд ва чанд баробари он барои густариши ин дин чиҳод хоҳам намуд ва аз имрӯз сар карда қаҳрамони номӣ дар соҳоти қитол ба қофилаи доъиёни даъват пайваст. Ў аз обидон ва шабзиндадорони маъруф гашт ва китоби Аллохро дар масочид бисёр мехонд. Вай Куръонро дар пеши рӯи худ мегузошт ва мегуфт: Китоби Парвардигорам, каломи Парвардигорам ва аз тарси Худо саҳт мегирист. Икрима ба ваъдае, ки бо Паёмбари Худо (саллаллоху ғалайҳи ва саллам) намуда буд, вафо кард ва баъд аз мусалмон шудан, мусалмонон ҳеҷ ҷангеро ба роҳ наандохтанд, магар он ки вай дар он ширкат намуд ва ҳеҷ дастаи амалиётгиро ирсол надохтанд, магар он, ки вай дар пешопешашон қарор дошт ва дар рӯзи Ярмак Икрима чунон ба ҷанг даромад, ки гӯё ташнае дар рӯзи гармо ба сӯи об дарояд. Вақте дар яке аз мавқиҳо, ҷанг бар мусалмонон саҳт омад ва мусибат бар онон афзун гашт, Икрима аз аспаш фуруд омад ва ғилофи шамшери худро шикаст ва дар миёни суфуфи румиён даромад. Холид ибни Валид бошитоб худро ба вай расонид ва гуфт: Икрима, чунин макун, куштани ту бар мусалмонон зиёни бузургест ва бар онон саҳт тамом мешавад, ки ту кушта шавӣ. Вай гуфт: Холид, маро бигузор, туро бо ҳазрати Паёмбар (саллаллоху ғалайҳи ва саллам) собиқаест, аммо ман аз душманони сарсаҳти вай будам ва дар ҳаққи худ ҷафои бузургеро муртакиб шудам. Маро бигузор, ки бо ин чиҳод гузаптаҳои худро каффора кунам. Ман алайҳи Расули Худо (саллаллоху ғалайҳи ва саллам) ҷангҳои зиёде кардам ва имрӯз аз муқобила бо румиён роҳи фирор дар пеш гирам? Ҳаргиз чунин нахоҳам кард.

Баъд дар миёни мусалмонон фарёд баровард: Чӣ касе то сарҳади марг бо ман байғат мекунад? Амакаш Ҳорис ибни Ҳишом ва Зирор ибни Азур ҳамроҳ бо ҷаҳорсад тан аз мусалмонон бо вай байғат намуданд ва дар наздики хаймаи Холид ибни Валид, ки маркази сарварӣ буд, саҳт ҷангиданд ва мардонавор аз вай дифоъ карданд. Вақте ҷанг ба пирӯзии мусалмонон хотима ёфт, се тан аз мучоҳидин дароз бар замин афтада буданд, ки шиддати захм онҳоро аз пой дароварда буд ва ишон иборат буданд аз: Ҳорис ибни Ҳишом, Аёш ибни Абирабеъа ва Икрима ибни Абичаҳл. Ҳорис барои худ обе хост, то онро бинӯшад. Вақте ба вай об оварданд, дид ки Икрима ба сӯяш менигарад. Гуфт: Ин обро ба Икрима диҳед, чун обро ба вай тақдим доштанд, дид ки Аёш ба сӯи вай ҷашм дӯхтааст, гуфт: Ин обро ба вай тақдим доред. Вақте обро ба Аёш бурданд, дарёфтанд, ки вай падруди ҳаёт гуфтааст ва чун ба ин ду ҳамсангари дигарашон баргаштанд, диданд, ки ин ду низ зиндагиро тарк гуфтаанд. Худованд аз ҳамаашон розӣ бод ва аз ҳавзи Кавсар ишонро чунон сероб созад, ки ҳаргиз ташнагиро набинанд ва ҷаннати фирдавсро ҷойгаҳ ва макони онон гардонад.

ЗАЙДУ-Л-ХАЙР

Мардум мисли маъдананд, ки соҳиби мурувваташон ҳамдар чоҳилият ва ҳам дар Ислом соҳиби мурувватанд. Мо дар

зайл ду чехра аз як саҳобии гиROMИҚАДРРО пешкаш мекунем, ки якеро дар чоҳилият дошта ва дигареро дар Ислом. Ин саҳобии бузург ҳамоно Зайду л-Хайр аст, ки мардум вайро дар чоҳилият ба ин ном мехонданд ва баъд аз он, ки мусалмон шуд, ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ӯро Зайду-л-Хайр ном ниҳод. Аммо чехраи аввалии ӯро кутуби адаб ривоят намуда, мегӯянд: Шайбонӣ аз пирамарде аз қабилаи Бани Омир ҳикоят намуда, ки вай гуфт: Соли қаҳтӣ фаро расид ва зироат ва мевааш ҳама хушк шуданд. Дар натиҷаи ин хушксолӣ марде аз миёни мо ҳамроҳ бо аҳлу аёли хеш ба қасди Ҳира (шаҳрест дар Ирок) тарки ватан гуфт. Чун ба он чо расид, аҳлу айёли худро гузошт ва ба онҳо гуфт: Дар ин чо ба интизори ман бинишинед, то он ки ба назди шумо баргардам. Баъд ба худ қасам ёд кард, ки ба назди ишон барнахоҳад гашт, то он ки чизе ба даст орад ва ё дар роҳи ба даст овардани мол зиндагии худро аз даст диҳад. Баъд андак хӯрданӣ бо худ тӯша гирифт ва рӯзи дароз роҳ рафт, то он ки чун шаб наздик шуда мерафт. Дар пеши рӯи худ хаймаеро дид ва дар қарибии хайма курраи аспро дид, ки баста шуда буд. Ба худ гуфт: Ин аввалин ғанимат хоҳад буд, ки бар он даст хоҳам ёфт ва ба сӯи он рӯ овард ва шурӯъ ба боз кардани гиреҳи он намуд. Ҳамин ки қасди бар он савор шудан кард, садоеро шунид, ки мегуфт: Ин курраро бигузор ва чони худро шумор. Ҳамон буд, ки онро гузошт ва ба роҳи худ идома дод.

Баъд ҳафт рӯзи дигар сафар намуд, то он ки ба чое расид, ки дар он хобгоҳи шутурон буд ва дар канори он хаймаи бузург буд, ки қуббаи он аз пӯсте сохта шуда буд ва далолат бар он дошт, ки соҳиби он марди ғанӣ ва сарватманд ва аз нозу неъматии зиндагӣ бархӯрдор аст. Ин мард бо худ гуфт: Ин хобгоҳ ҳатман шутурон хоҳад дошт ва ин хайма ҳам бекас нахоҳад буд. Баъд дар ҳоле, ки офтоб дар ҳоли ғуруб буда, ба ин хайма назар афганда дид, ки пирамарди кӯҳансол дар миёни он нишастааст. Омад ва дар пушти ин пирамард дар ҳоле, ки вайро намедид, нишаст. Даре нагузашт, ки офтоб ғуруб намуд. Баъд паҳлавони тануманде, ки ҳаргиз мисоли вайро надидааст, бар аспи баландпушт савор ва ду ғулом аз тарафи рости чапаш қарор доранд ва сад шутуре, ки дар пешопеши он шутури бузург ва сиёҳ равон аст, омад. Шутури сиёҳ зону зада хобид ва бақияи шутурҳои дигар низ ба атрофи он зону зада, хобиданд. Дар ин вақт ин паҳлавон ба яке аз ғуломонаш гуфт: Ин як шутурро бидӯш ва ишора ба яке аз шутурҳои чоқ ва фарбеҳ намуд ва шири он ба ин пирамард бидех. Он ғулом шутур бидӯшид, то он ки зарфе, ки дар даст

дошт, пур аз шир шуд ва онро дар пеши рӯи пирамард гузошт ва худ аз вай канор гирифт. Пирамард аз ин шир як-ду чуръа нӯшид ва онро ба замин гузошт. Ин марде, ки дар пушти шайх пинҳон шудааст, гуфт: Оҳиста ба шикам худро назди шайх расонидам ва зарфи шир гирифтам ва ҳамаи он ба сар кашидам. Андаке баъд ғулом омад, ин зарф бигирифт ва гуфт: Эй оқо, ин пирамард ҳамаи ин шир нӯшидааст. Паҳлавон хушҳол шуд ва гуфт: Ин шутури дигарро низ бидӯш ва шири он дар пеши рӯи пирамард гузор. Ғулом амри оқо ба ҷо овард ва чунин кард. Ин бор пирамард аз он як чуръа ба сар кашид ва онро ба замин гузошт. Ин бор низ зарфи ширро гирифтам ва нисфи он нӯшидам ва бақияро аз бими он ки дар дили ин паҳлавон шак ва тардид дар ин амр эҷод нашавад, боз гузоштам.

Баъд ин паҳлавон, ғуломи дигари худро амр кард, ки гӯсфандеро забҳ кунад. Ғулом амрро ҷо овард ва гӯсфандро кушт ва ин паҳлавон аз ҷой бархост, бархе аз онро барои ин пирамард кабоб кард ва ба дасти худ онро ба вай дод. Вақте ин пирамард сер шуд, баъд худ ва ғуломонаш ба хӯрдан шурӯъ намуданд. Даре нагузашт, ки ҳар кадом ба хобгоҳашон рафтанд ва ғарқи хоб шуданд. Дар чунин фурсате ман ба сӯи ин шутури сиёҳ рӯй овардам ва зимомаш кушудам ва бар он савор шудам ва ба роҳ афтадам. Бақияи шутурҳо низ аз пайи вай шуданд ва шабро роҳ паймудам. Чун шаб рӯз шуд, ба ҳар сӯ нигаристам, то бубинам касе аз пай маро таъқиб дорад ё не. Дидам, ки ҳеҷ касе нест. Боз ба суръати худ афзудам, то он ки чошти рӯз шуд. Боз ба ақибӣ худ нигаристам, дидам ки мавҷуде ба мисли зоғ ва ё паррандаи бузурге ба чашм мехӯрад. Вай ба ман наздик шуда мерафт, то он ки шинохтам ин сиёҳӣ аспсавор аст, ки ба сӯи ман меояд ва чун наздик шуд, дониستم ки вай ҳамон ёри имшаби мост, ки ба хоители ҷустуҷӯи шутураш омадааст. Дар чунин фурсате шутурро бастам ва тире аз тирдон кашидам ва онро дар камон кардам ва шутурро дар пушти сар гузоштам. Ин паҳлавон дар фосилаи дуртар истод ва гуфт: Зимомӣ шутур бикшо. Гуфтам: Ҳаргиз чунин нахоҳам кард. Ман дар пушти сари худ замони гуруснагиро дар Ҳира гузоштаам ва қасам ёд намудаам, ки ё барои ишон чизе мерасонам ва ё он, ки дар пайи хусули он ҷон медиҳам.

Гуфт: Ту мурда ҳастӣ, зимомӣ шутур бикшо ва худро дар ҳалокат маяфкан.

Гуфтам: Ҳаргиз зимомӣ шутур нахоҳам кушод.

Гуфт: Ҳалок шавӣ, ту инсони мағрур менамой.

Баъд гуфт: Зимомӣ шутур, ки дар он се гиреҳ буд, овезон соз. Баъдан аз ман хост, ки кадом як аз ин гиреҳхоро, ки хоста бошӣ, интиҳоб кун, то онро ҳадаф қарор диҳам. Ман гиреҳи бастаро барояш нишон

додам. Вақте тирро ба сӯи он андохт, чунон дар ин гиреҳ нишаст, ки гӯй ба дасти худ онро дар он насб намуда бошӣ ва ба ҳамин тартиб ду гиреҳи дигарро низ ба нишон гирифт. Дар ин вақт буд, ки ман тире, ки аз тирдонам берун намуда будам, дубора онро ба ҷояш гузоштам ва худро ба вай таслим намудам. Вай ба ман наздик омад ва шамшер ва камон аз ман бигирифт ва гуфт, ки дар ақибам савор шав. Ман дар пушти сари вай савор шудам.

Ба ман гуфт: Ба гумони ту бо ту чӣ хоҳам кард?

Гуфтам: Бадтарин гумон.

Гуфт: Чаро?

Гуфтам: Ба хоҳири коре, ки худ анҷом додам ва туро дар таклиф ва машаққат гузоштам ва акнун Худованд туро бар ман зафар бахшид.

Гуфт: Оё гумон мебарӣ, ки ман ба ту азияте хоҳам расонд, дар ҳоле, ки бо Муҳалҳил (яъне падараш) дар таъом ва нӯшиданиаш ширкат намудӣ ва имшабро дар ҳамроҳии вай ба сар бурдӣ?! Вақте номи Муҳалҳилро шунидам, гуфтам: Оё ту Зайду-л-Хайл нестӣ?

Гуфт: Бале.

Гуфтам: Ту асиргирандаи хубе ҳастӣ.

Гуфт: Боке надорад ва маро ҳамроҳ бо хештан ба ҷойи худ бурд ва гуфт: Қасам ба Худо, агар ин шутур аз ман мебуд, онро ба ту медодам. Аммо ин шутур аз яке аз хоҳаронам аст. Чаңд рӯз дар ин ҷо сабр намо, ман тасмими ҳамлаеро дорам. Имкон дорад, ки аз он ғанимате ба даст орам. Се рӯз аз ин амр сипарӣ нашуда буд, ки вай бар қабилаи бани Нумайр шабохун зад ва аз он тақрибан сад шутурро ба ғанимат гирифт. Ин ҳамаро ба ман дод ва касонеро ҳам аз сӯи худ бо ман ҳамроҳ сохт, то ба хайр ва офият ба Ҳира бирасам.

Ин буд чеҳраи Зайд дар даврони ҷоҳилият. Аммо акнун ба чеҳраи вай дар Ислому назар афканем, то бубинем, ки китобҳои сират дар бораи вай чӣ навиштаанд. Вақте хабари ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) паҳн шуд ва Зайду-л-Хайр онро шунид ва ба бахше аз аҳдоф ва матолиби даъвати вай пай бурд, маркаби худро омода сохт ва сарон ба бузургони қабилаи худро ҷамъ кард, то ба зиёрати ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ўро ҳамроҳӣ кунанд. Ҷамъи зиёде аз қабилаи Тай, ки дар ин ҷумла Зир убни Сиддо ва Молик ибни Ҷубрай ва Омир ибни Ҷувайн ва ғайра шомил буданд, ҳамроҳи вай ба роҳ афтоданд. Вақте ба Мадина расиданд, ба сӯи масҷиди Набавии шариф рӯй оварданд ва шутурони худро бар дарвозаи он хобониданд. Тасодуфан дар вақти қудумашон ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) аз болои минбар бар мусалмонон хутба ирод менамуд. Суханонаш ишонро дар ҳайрат андохт ва шефтагии

мусалмонон ва ӯш ниҳодани ишон ба вай онҳоро дар таачҷуб афганд. Вақте ҳазрати Расули Худо (с) онҳоро бидид, дар хутба ба мусалмонон фармуд: Ман ба шумо аз Узо ва аз ҳар чӣ, ки парастии мекунад, беҳтарам. Ман ба шумо аз ин шутури сиёҳ, ки ба ғайри Аллоҳ онро парастии мекунад, беҳтарам...

Суханони ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар нафси Зайду-л-Хайр ва ёронаш таъсири мухталиф гузошт. Баъзеи онҳо ба ҳақ сар ниҳода ва ба он рӯ оварданд ва бархеи дигар аз он рӯ гардониданд ва эътироз намуданд ва кибру ғурур варзиданд.

Аммо Зир ибни Судусӣ вақте дид, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар чунин як мавқифи дилангезе қарор дорад, ки дилҳои мӯъмин ба Худо ўро дар ихота гирифта ва чашмҳои муҳаббатомези ёронаш ба вай дӯхта шудааст, оташи ҳасад дар дилаш афрӯхта гардид ва хавфу ҳарос дар қалбаш афтод ва баъд ба ҳамроҳонаш гуфт: Ман касеро мебинам, ки гардани ҳамаи арабҳоро молик хоҳад шуд. Қасам ба Худо, ҳаргиз ба вай иҷоза нахоҳам дод, ки молики гардани ман низ шавад. Баъд рӯ ба сӯи сарзамини Шом ниҳод ва сари худро тарошид ва насронӣ шуд.

Аммо Зир ибни Судусӣ вақте дид, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар чунин як мавқифи дилангезе қарор дорад, ки дилҳои мӯъмин ба Худо ўро дар ихота гирифта ва чашмҳои муҳаббатомези ёронаш ба вай дӯхта шудааст, оташи ҳасад дар дилаш афрӯхта гардид ва хавфу ҳарос дар қалбаш афтод ва баъд ба ҳамроҳонаш гуфт: Ман касеро мебинам, ки гардани ҳамаи арабҳоро молик хоҳад шуд. Қасам ба Худо, ҳаргиз ба вай иҷоза нахоҳам дод, ки молики гардани ман низ шавад. Баъд рӯ ба сӯи сарзамини Шом ниҳод ва сари худро тарошид ва насронӣ шуд.

Баъд ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар ҳоле, ки ҳазрати Умар ибни Хаттоб ва ҷамъе аз асҳоб бо вай буданд, ўро ба хонааш бурд. Чун ба хона расиданд, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) таъяро барояш гузошт, то бар он таъя кунад ва бар вай душвор афтод, ки дар ҳузур ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) таъя кунад ва таъяро канор гузошт ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) онро дубора барояш мегузошт ва ин амал то се бор такрор ёфт. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба Зайду-л-Хайр гуфт: Ҳаргиз чунин нашудааст, ки касеро бароям сутуда бошанд ва баъд ўро баробар бо ҳамон сифот, ки шундаам, ёфта бошам, магар он ки ўро камтар аз он чи, ки шундаам,

ёфтаам, магар туро, ки бо ҳамон сифот, ки шунидаам, баробар ёфтам. Баъд ба вай гуфт: Эй Зайд, дар ту ду хислат аст, ки Худо ва Расулаш онро дӯст медорад.

Гуфт: Чӣ хислатҳое эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)?

Фармуд: Гузашт ва бурдборӣ.

Гуфт: Ситоиш Худойрост, ки маро маҳбуби худ ва Паёмбараш гардонидааст ва баъд рӯ ба сӯи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) намуд ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), сесад паҳлавони мубориз ба ман бидеҳ ва ман кафолат медиҳам, ки бо ин теъдод бар сарзамини Рум ҳамла менамоям ва онҳоро шикаст медиҳам. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ин ҳиммати ӯро сутуд ва ба вай гуфт: Эй Зайд, чӣ қадар инсонии пурхайре ҳастӣ. Ту аз кадом табақа инсон ҳастӣ?! Баъд ҳамроҳ бо Зайд ҳамаи онҳое, ки аз қавмаш ӯро ҳамроҳӣ менамуданд, мусалмон шуданд.

Вақте Зайд ҳамроҳ бо ҳамсафаронаш азми бозгашт ба диёри худ намуд, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бо вай видоҳ намуда гуфт: Ин чӣ гуна инсон аст? Агар вай аз вабои Мадина ҷон ба саломат бубарад, чӣ қадар шаъни бузург хоҳад ёфт ва Мадинаи Мунаввара дар ин вақт гирифтори бемории вабо ва табларза буд. Зайдуд-л-Хайр Мадинаро ҳанӯз тарк нагуфта буд, ки табларза ӯро дарёфт ва ба ёронаш гуфт: Маро ба ватани Қайс бубаред. Дар миёни мо ва онҳо ихтилофот аз ҳамоқатҳои ҷоҳили буд. Қасам ба Худо, то вақте, ки зинда ҳастам, бо ҳеч як мусалмон нахоҳам ҷангид. Бовучуди он ки шиддати таб бар вай афзуда мерафт. Зайд ба роҳи худ ба сӯи диёри хеш дар Наҷд идома медод. Ӯ орзуи он дошт, ки ба қавми худ бирасад ва онҳоро ба Ислом даъват намояд ва тавассути вай Худованд онҳоро ба Ислом ҳидоят намояд. Аммо вай аз пайи ин орзу ва марг аз пайи вай бо ҳам дар мусобиқа буданд ва дере нагузашт, ки марг ба суроғаш расид ва дар миёни роҳ добии аҷалро лаббайк гуфт ва дар миёни Ислом ва марг ҷандон фосила нагузашта буд, ки дар он муртакиби гуноҳе гардад...

АДӢ ИБНИ ӲОТИМИ ТОЙӢ

Дар соли нухуми ҳичрӢ подшоҳе аз подшоҳони Араб баъд аз эърози тӯлонӢ ба Ислом гардан ниҳод ва шавқи имон дар дилаш роҳ ёфт ва баъд аз ғурур ва худписандӢ зимоми тоъат ва фармонбардорӢ ба дасти ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ӯалайҳи ва саллам) дод. Ин шахс ҳамоно АдӢ ибни Ӳотими ТойӢ аст, ки падараш дар ҷуду сахо зарбулмасали мардум буд. АдӢ риёсатро аз падараш мерос бурд ва қабилаи Тай ӯро ба подшоҳии худ пазируфтанд ва барояш чоряки ғаниматҳоро доданӢ шуданд ва зимоми сарварӢ ба дасти вай супурданд. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ӯалайҳи ва саллам) даъвати ҳақро ошкор сохт ва деҳаҳои араб яке баъди дигар ба вай гардан ниҳод, АдӢ ибни Ӳотими ТойӢ дид, ки ин даъват оҳиста-оҳиста аз сарварӢ ва раёсати вай ва рафта-рафта онро аз байн мебарад. Аз ин рӯ, дар ҳоле, ки ӯро намешинохт, бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ӯалайҳи ва саллам) сахт аз роҳи душманӢ пеш омад ва пеш аз он ки бубинад, ӯро бад гирифт. Вай тақрибан бист солро бар адоват ва душмании вай ба сар расонд, то он, ки Худованд дилашро ба қабули ҳақ ва пайравии ҳидоят гарм ва синаашро кушода сохт. Ислом овардани АдӢ ибни Ӳотим достоне дорад ва мо худи вайро мегузорем, то ин достонро барои мо ҳикоят кунед. Чун ӯ худ ин достонро хубтар ва беҳтар аз мо ривоят мекунад.

АдӢ гуфт: Ӳеч як аз арабҳо дар душманӢ ва кина бар ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ӯалайҳи ва саллам) ба паймонаи ман намерасид. Ман марди шариф будам ва ба дини насроният мӯътақид. Ман дар миёни қавми хеш барои ҷамъи назр мерафтам ва чаҳоряк ҳисса аз ғаноимашонро ҷамъ карда, бо худ меовардам ва ин одати мулуки Араб буд.

Вақте аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ӯалайҳи ва саллам) ва даъвати вай шунидам, ӯро бад гирифтам. Вақте кораш боло гирифт ва бар шавкаташ афзуда шуд ва сипоҳиёнаш дар Ӳазирату-л-Араб шурӯъ ба фатҳи диёри шарқ ва ғарб намуданд, ба ғуломам, ки вазифаи чаронидани шутурҳоямро ба дӯш дошт, гуфтам: Бароям аз миёни ин шутурон шутури чоқ ва хушрафторро омода соз ва онро дар наздики ман бибанд. Агар хабаре аз лашкари Муҳаммад (саллаллоҳу ӯалайҳи ва саллам) ва ё дастаҳои амалиётии вай шунидӢ, ки ба ин диёр раҳна намудаанд, ба ман хабар деҳ.

Дар яке аз рӯзҳо ғуломам омад ва ба ман гуфт: ЭӢ оқо, он чиро мехостӢ, ки дар вақти қудуми лашкари Муҳаммад дар сарзаминат анҷом диҳӢ, анҷом деҳ, ки омаданд.

Гуфтам: Чаро? Модарат дар азоят нишинад.

Гуфт: Ман парчамҳоеро ба чашм дидам, ки дар гӯшаву канори ин диёр чилва мекард. Аз он пурсидам, гуфтанд, ки ин лашкарҳои Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аст.

Ба вай гуфтам: Он шутуреро, ки туро ба оmodасозии он амр намуда будам, бароям наздик соз. Баъд фавран аз ҷой бархостам ва аҳлу аёл ва авлоди худро барои ҳаракати фирор аз ин меҳани дӯстдоштамон амр кардам ва босуръат ба роҳи худ ба сӯи Шом идома додам, то дар он ҷо бо аҳли дини хештан, ки ҳама насоро буданд, бипайвандам ва бо онҳо зиндагӣ кунам.

Шиддати хавфи вуруди лашкари мусалмонон маро чунон саросема сохт, ки натавонистам ба бозрасии ҳама аҳлу наздикони худ расидагӣ кунам. Вақте аз ҷойи хатар гузаштам ва донистам, ки дигар хатари лашкари Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) маро таҳдид намекунад, ба бозҷӯии аҳлу хонаводаам пардохтам. Дидам, ки хоҳарам дар сарзамини Начд ҳамроҳ бо дигар наздиконам аз қабилаи Тай мондаанд. Ман чораи дигар барои бозгашт ва интиқоли онон бо худ надохтам ва ногузир бо ҷамъе, ки ҳамроҳам буд, ба роҳ идома додем, то он ки ба сарзамини Шом расидем ва дар ин ҷо дар миёни аҳли оилаам ба зиндагии худ идома додам. Аммо хоҳарам, он чи, ки дар бораи вай метарсидам ва аз он бим доштам, дар он воқеъ шуд.

Тавре, ки ба ман хабар расид, сипоҳиёни Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бар диёри мо ҳамла намуда ва хоҳарамро дар ҷумлаи касоне, ки ба асорат гирифтанд, асир сохта ва ба Ясриб бурдаанд ва дар он ҷо ўро дар маҳваштаи (замине, ки атрофии он девор кашида шудааст) наздики дарвозаи масҷид ниғаҳ доштаанд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз назди вай гузаштааст. Вай аз ҷой бархоста ва гуфтааст: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), падарам даргузашт ва сарпарастам нопадид гашт. Худо бар ту миннат гузорад, бар ман миннат гузор.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) фармуд: Сарпарастии ту кӣ буд?

Гуфт: Адӣ ибни Ҳотим. Фармуд: Ҳамон касе, ки аз Худо ва Расулаш фирор карда? Баъд Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба роҳи худ рафт ва ўро гузошт ва чизе нагуфт. Чун рӯзи дигар ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бар вай гузар намуд, ин зан ба мисли ҳарфи қаблии худ изҳор дошт ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) низ ҳамон ҷавоби аввали худ бигуфт. Чун фардои

дигар бар вай гузар намуд, ки ин зан хомӯш истод ва аз вай ноумед гашт ва чизе нагуфт. Касе аз пушти ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ба ин зан ишора намуд, ки аз вай илтимос кунад. Ҳамин буд, ки аз ҷой бархост ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам), падарам даргузашт ва сарпарастам овора гардид. Худо бар ту миннат гузорад, бар ман миннат гузор.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) фармуд: Чунин хоҳам кард.

Ин зан гуфт: Ман мехоҳам ба аҳли худ дар Шом бипайвандам. Фармуд: Аммо ба рафтани ба Шом ачала накун, то аз қавми худ касеро ёбӣ, ки мавриди эътимодат бошад ва туро ба он ҷо бирасонад ва ҳар гоҳ агар касеро ба ин сифат дарёфтӣ, ба ман иттилоъ деҳ.

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) рафт, хоҳарам дар мавриди он мард, ки ба вай ишора намуда буд, ки аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) барои раҳиин хештан илтимос кунад, пурсид, ки ин шахс ҷӣ ном дорад. Ба ӯ гуфтанд, ки Алӣ ибни Абиталиб буд. Баъд муддате сабр намуд, то он ки қофилае омад, ки дар он нафари мавриди эътимодашро дарёфт. Вай ба ҳузори Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) омад ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам), қофилае аз қавми ман омадааст ва дар миёни ишон касест, ки ӯро марди амин ва мавриди эътимод медонам ва метавонад, ки маро ба аҳлам расонад. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ба вай либос кард ва шутуре барояш бахшид, то бар он савор шавад ва масорифи роҳашро пардохт. Ҳамон буд, ки хоҳарам ҳамроҳ бо ин қофила берун шуд. Адий изофа мекунад: Баъд аз ин, ки ба ин диёр расидам, пайваста ахбор ва гузоришоти хоҳарамро пайгирӣ мекардам ва мунтазири қудуми омадани вай ба ин диёр будам. Ман тасаввур намекардам, ки Муҳаммад (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ба ин андоза бо вай некӣ ва эҳсон менамояд ва аслан чунин як коре дар зеҳн ва фикри мо хутур намегузошт ва ахборе, ки дар ин бора барои мо мерасид, ба хотири ҷафое, ки ман дар ҳаққи вай намуда будам, онро дур аз воқеият мепиндоштам. Қасам ба Худо, рӯзе ман дар миёни аҳли хонаам нишаста будам, ногаҳон чашмам ба зане, ки дар маҳмил нишаста буд ва ба сӯи мо меомад афтод. Бо худ гуфтам: Ин зан духтари Ҳотим хоҳад буд. Чун наздик омад, дидам ки худи вай аст.

Вақте ба назди мо расид, пешдастӣ намуд ва гуфт: Эй бесилаи раҳм золим. Зан ва фарзанди худро гирифта, фирор намудӣ ва бақияи вобастагон ва номуси падарро гузоштӣ ва омадӣ.

Гуфтам: Эй хоҳарчон, маро маломат макун ва бар ман итоб манамо ва бо ин тартиб саъй намудам, то хашму ғазаби ўро фуру нишноам, то он ки вайро хушҳол сохтам ва баъд худ достони хешро бар ман ҳикоят намуд. Ба вай ки зани оқила ва боирода буд, гуфтам: Худат дар мавриди ин шахс (ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ѓалайҳи ва саллам) чӣ назар дорӣ?

Гуфт: Ба назари ман, ҳарчи зудтар худро ба ин шахс бирасон. Агар нубувваташ рост буда бошад, фазилат аз он кас аст, ки дар қабули даъваташ сабқат чустааст ва агар вай подшоҳ бошад, шахсиятҳое чун ту ҳаргиз дар дарғаҳаш зиллатро нахоҳад дид. Ади гуфт: Омодагии худ барои сафар гирифтам ва ба роҳи худ идома додам, то он ки ба хузури ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ѓалайҳи ва саллам) дар Мадина расидам, бидуни он ки барои ман амон дода бошад ва ё номае фиристода бошад.

Танҳо ин қадар аз вай ба ман расида буд, ки вай дар бораам гуфта буд: Ман аз Худованд умедворам, ки дасташро ба дастам диҳад. Ва дар ҳоле, ки дар масҷид буд, ба хузураш дохил шудам ва салом додам. Гуфт: Эй мард, чӣ ном дорӣ? Гуфтам: Ади ибни Ҳотими Тойӣ. Аз ҷой бархост, ба сӯям омад ва дастам бигирифт ва ба хонааш бурд. Қасам ба Худо, дар асное, ки мо дар роҳ ба сӯи хонааш равон будем, пиразани заифе, ки тифли хурдсол ҳамроҳ дошт, бо ў рӯ ба рӯ шуд ва пиразан вайро нигоҳ дошт ва дар бораи ҳоҷате, ки дошт, батафсил бо вай сухан гуфт. Ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ѓалайҳи ва саллам) ба ҳарфҳояш гӯш ниҳод, то он ки ҳоҷаташро бароварда сохт ва ман истода будам, бо худ гуфтам: Қасам ба Худо, ин мард подшоҳ нест.

Баъд дастам бигирифт ва ба роҳи худ идома дод, то он ки ба хонааш расидем. Болиштеро, ки пӯшиш аз пӯст буд ва бо лифи хирмо пуршида буд, гирифт ва ба сӯи ман андохт ва бароям гуфт: Бар ин болишт биншин. Маро ҳаё омад ва гуфтам: Ҷаноб, худатон бар он биншинед. Гуфт: На, бояд ту бар он биншинӣ. Ман амрашро ба ҷо овардам ва бар он нишастам ва худи он ҳазрат бар замин нишаст, чун дар хонааш ғайр аз онро надошт. Боз бо худ гуфтам, подшоҳ ҳаргиз чунин нест. Баъд рӯ ба сӯям намуд ва гуфт: Оё ту рукуси набудӣ, ба дине ақида доштӣ, ки дар миёни насроният ва собиият буд?

Гуфтам: Бале.

Фармуд: Оё ту дар миёни қавмат барои ҷамъ кардани назрҳо намерафтӣ ва аз онҳо чизе намегирифтӣ, ки дар динат барои ту ҳалол набуд?

Гуфтам: Бале ва дониستم, ки Паёмбари мурсал аст.

Ба ман гуфт: Эй Адй, шояд монеъи пайвастанат ба ин оин фақир ва нодории мусалмонон бошад. Қасам ба Аллоҳ анқариб аст, ки пул ва сарват он қадар насиби онон гардад, ки касе ёфт нашавад, ки онро бигирад. Ва шояд, эй Адй, монеъи дохил шуданат дар ин дин ин бошад, ки теъдоди пайравони он кам ва теъдоди душманонашон зиёд аст. Қасам ба Аллоҳ, рӯзе фаро мерасад, ки бишнави, ки зане савор бар шутури хеш аз Қодисия сафар кунад ва зиёрати хонаи Каъба намояд ва дар роҳ чуз аз Худо дигар аз ҳеч чизе натарсад.

Шояд монеъи сартобиат аз пазириши ин дин ин бошад, ки подшоҳӣ ва салтанатро дар дасти ғайри мусалмонон мебинӣ ва қасам ба Аллоҳ, анқариб хоҳӣ шунид, ки қасрҳои сафеди сарзамини Бобул ба дасташон фатҳ гардад ва ганчинаҳои Кисро ибни Хурмуз ба дасташон афтад.

Гуфтам: Ганчинаҳои Кисро ибни Хурмуз?!

Фармуд: Бале, ганчинаҳои Кисро ибни Хурмуз.

Адй гуфт: Дар чунин фурсате калимаи шаҳодат ба забон овардам ва мусалмон шудам. Адй ибни Ҳотим (р) умри зиёде хӯрд. Вай мегуфт: Дутои Он таҳқиқ ёфт ва саввуми он боқист ва ин саввум ҳам ҳатман таҳқиқ хоҳад пазируфт. Ман ба чашми сар дидам, ки зане ба танҳоиаш аз Қодисия савор бар шутури худ берун мешуд ва то хонаи Каъба меомад ва аз ҳеч чизе дар арзи роҳ наметарсид ва ман худ дар пешопеши лашкаре будам, ки бар ганчинаҳои Кисро ҳамла намуд ва онро тасарруф кард ва ба Худо қасам, ки саввуми он низ хоҳад омад ва таҳқиқ хоҳад пазируфт. Иродаи Худо ба он рафта буд, ки қавли Паёмбараш (с) чомаи амал пӯшад ва таҳқиқ пазирад. Пешгӯии саввумиаш дар замони хилофати ҳазрати Умар ибни Абдулазиз таҳқиқ ёфт. Тавре, ки амвол чунон бар мусалмонон сарозер гардид, ки мунодӣ фарёд мезад, ки мустаҳикини закот омада, онро бигиред, касе набуд, ки барои гирифтани он пеш ояд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) рост гуфт ва савганде, ки барои Адй ибни Ҳотим ёд намуда буд, амалӣ шуд.

АБУЗАРИ ФИФОРӢ

Дар водии Вадон, ки Маккаро бо ҷаҳони хориҷ васл месозад, қабилаи Ғифор зиндагӣ дошт ва ин қабила аз саромади ночизи корвонҳои тичоратӣ, ки аз тариқи он ба Шом рафтуомад доштанд ва барои ишон саховат мекарданд, ба зиндагии хеш идома медоданд ва ҷӣ басо агар бахшишашон мавриди писандашон қарор намегирифт, бар ин қофилаҳо шабохун мезаданд ва аз даромади он рӯз мегузаронданд. Ҷундуб ибни Ҷунода, ки ба кунияи Абузар маъруф аст, яке аз фарзандони ин қабила аст. Аммо вай бо хусусиятҳои чун шердилӣ ва ақли саршор ва дурандешӣ аз дигарон бартарӣ ёфтааст.

Вай аз ин бутҷое, ки қавмаш онро ба ҷуз Аллоҳ ибодат менамуданд, саҳт дилтанг шуда буд ва онро аз ишон наменвисандид ва мӯътақидоте, ки арабҳо дар бораи дин аз худ иҷод намуда буданд, бошиддат рад менамуд ва андеша ва ақоиди ононро ба боди масҳара мегирифт ва онро беасос ва хилофи дин медонист.

Ӯ зуҳури Паёмбари ҷадидеро интизорӣ мекашид, то мардумонро аз ин вартаи ҳалокат ва нобудӣ наҷот диҳад ва фикр ва андешаи ононро аз зулматҳои ҷаҳлу нодонӣ ба рӯшноии илму дониш роҳбарӣ кунад.

Дере нагузашт, ки хабари зуҳури чунин Паёмбаре дар сарзамини Макка ба вай расид ва ба бародараш Анис гуфт: Эй бародар, ба Макка рав ва хабари ин шахс, ки муддаъии нубувват аст ва иддао дорад, ки аз осмон бар вай ваҳй нозил мешавад, бароям биёвар ва ба ҳарфҳои гуш фаро деҳ ва чизе аз онро ба ман нақл кун.

Анис ба Макка рафт ва бо ҳазрати Расули Худо (с) мулоқот намуд ва матолибе аз вай шунид ва баъд ба бодия баргашт. Абузар бо шӯру шавқ ӯро мулоқот намуд ва аз ахбори Паёмбари навзухур ӯро пурсид. Анис гуфт: Қасам ба Худо, ба марде мулоқот намудам, ки мардумро ба ахлоқи некӯ даъват менамояд ва каломе мегӯяд, ки ба шеър шабоҳате надорад.

Абузар гуфт: Мардум дар ин бора ҷӣ мегӯянд?

Гуфт: Мардум мегӯянд, ки вай ҷодугар аст, коҳин аст ва шоир аст.

Абузар гуфт: Қасам ба Худо, ту ташнагии маро рафъ накардӣ ва на ҳоҷати ман бароварда сохтӣ. Оё ту метавонӣ, ки сарпарастии зану фарзандонам намой ва ҳоҷати онон бароварда созӣ ва ман худ шахсан назди вай биравам ва бубинам, ки ин ҷӣ гуна шахс аст?

Бародараш Анис гуфт: Бале, Ман омодаи чунин коре ҳастам. Аммо аз аҳли Макка ҳуш дор, ки ба мақсадат пай набаранд. Абузар тӯшаи роҳ

бигрифту кӯзаи кӯчаке аз об бо худ бардошт ва фардои он ба қасди мулоқот бо Паёмбар ва иттилоъ аз ҳолати вай ба роҳ афтод. Абузар ба Макка расид ва сайъ намуд, то худро аз чашми аҳли он пинҳон дорад. Қаблан иттилоъ ёфта буд, ки Қурайш ба олиҳаи худ чӣ қадар ихлос доранд ва бо муҳолифини Худоёнашон чӣ қадар инод меварзанд. То ҷое ки аз ҳеч гуна азият ва озори онҳое, ки мӯътақидоташонро хӯрда мегиранд, рӯғардон нестанд ва ба мучарради ин ки бидонанд касе аз дини Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) пайравӣ намудааст, ӯро ба садҳо навъ азияту озор мубтало месозанд ва ба ин лиҳоз вай нахост аз касе Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро суроғ намояд. Чун намедонад, ки ин шахс, ки аз вай суроғи Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) менамояд, аз пайравони ӯст ва ё аз душманони вай.

Чун вақте шаб фаро расид, дар масҷид хобид. Ҳазрати Алӣ ба вай гузар намуда дид, ки марди мусофир аст. аз ин рӯ, ба вай гуфт: Эй мард, аз пайи ман биё. Абузар аз ҷой бархост ва аз пайи вай равон шуд ва шабро бо вай сипарӣ намуд. Вақте шаб рӯз шуд, офтоба ва тӯшаи худро бардошт ва дубора ба масҷид омад, бидуни ин ки ин ду аз якдигар бипурсанд, ки чикораанд ва чӣ мехоҳанд. Баъд Абузар рӯзи дуввуми худро низ дар масҷид сипарӣ намуд. Бидуни он ки аз аҳволи Паёмбар (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) иттилоъ ҳосил кунад. Чун шаб фаро расид, ба гунаи шаби гузашта дар он ҷо хобид. Ин бор низ ҳазрати Алӣ бар вай гузар намуд ва ба ӯ гуфт: Оё замони он фаро нарасидааст, ки худро муаррифӣ намоӣ? Баъд ӯро гирифт ва бо худ бурд ва шаби дуввуми худро низ бо вай сипарӣ намуд ва ҳеч як аз дигаре чизе напурсид.

Вақте чун шаби саввум фаро расид, ҳазрати Алӣ барои ин меҳмони худ гуфт: Оё иҷоза медиҳӣ, ки аз ту бипурсам, ки омили омаданат ба Макка чӣ будааст? Абузар гуфт: Агар бароям аҳд диҳӣ, ки маро ба матлабам хоҳӣ расонд, ҳадафи худро бароят хоҳам гуфт. Ҳазрати Алӣ ба вай ваъда дод, ки чунин хоҳад кард.

Абузар гуфт: Ман аз диёри дуре ба қасди дидори касе омадаам, ки даъвои нубувват намудааст ва мехоҳам аз вай чизе бишнавам.

Аз шунидани ин ҳарфи вай чехраи ҳазрати Алӣ бишкуфт ва гуфт: Қасам ба Худо, ки вай Паёмбари ростин аст. Вақте шаб рӯз шуд, ту аз пайи ман биё. Агар дар роҳ бо чизе рӯ ба рӯ шудам ва аз он бароят эҳсоси хатар намоям, чунон меистам, ки гӯё об мерезам ва агар аз он хатар гузаштем, маро аз пай биё, то дар ҷое, ки ман дар он дохил шавам, аз пайи ман дохил шав. Дар ин шаб аз шиддати шавқу сурури мулоқот

ва дидор бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва шавқи шунидани каломи Худо хоб бар мижаи Абузар роҳ наёфт. Чун субҳ шуд, ҳазрати Алӣ меҳмони худро гирифта ба назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) рафт ва Абузар аз пайи ӯ равон шуд ва ба чизе илтифоте накард, то он ки ба ҳузури ҷаноби сарвари коинот (с) дохил шуданд. Абузар гуфт: Ассалому алайка ё Расулаллоҳ. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) гуфт: Ваъалайка саломуллоҳи ва раҳматуллоҳи ва баракотуху.

Ба ин тартиб Абузар аввалин касе буд, ки ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) таҳияи Исломо тақдим намуд ва баъд аз ин таҳия ривоч ёфт ва ҳамагир шуд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) рӯ ба Абузар намуда ва ӯро ба Исломо даъват намуд ва оёте ҷанд аз каломуллоҳ бар вай қироат кард, дере нагузашт, ки Абузар калимаи ҳақ бар забон овард ва ҳамон лаҳза ба дини ҷадид дохил шуд ва ба ҳамин тартиб, Абузар ҷаҳорумини се тана аст, ки Исломо овардаанд ва ё панҷуми ҷаҳор тана аст, ки Исломо оварда буданд.

Ҳоло риштаи суҳанро ба худ Абузар медиҳем, то худ бақияи ин достонро ба мо ҳикоят намояд. Вай гуфт: Баъд аз он ҷанд рӯзеро дар Макка ба сар бурдам ва дар давоми он ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) Исломо ба ман таълим дод ва оётетаз Қуръонро ба ман омӯхт ва баъд ба ман гуфт: Ҳеч касеро дар Макка аз мавзӯи мусалмон шуданат огоҳ насоз, чун аз он бим дорам, ки туро ба қатл расонанд.

Гуфтам: Қасам ба Зоте, ки ҷонам дар дасти ӯст, Маккаро тарк нахоҳам гуфт, то он ки ба Байтулҳаром рафта, садои ҳақро бо овози расо дар миёни қурайшиён эълон накунам. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) пас аз шунидани ин ҳарфҳо хомӯш монд.

Ба Масҷидулҳаром омадам, дар ҳоле, ки қурайшиён нишаста ва бо ҳам сӯҳбат доштанд, дар миёнашон истодам ва бо садои балеанд эълон кардам, ки эй ҷамъи Қурайш, хуб бишнавед, ки ман шаҳодат медиҳам ба ин, ки нест ҳеч маъбуде, магар Аллоҳ ва Муҳаммад фиристодаи Худост. Вақте ин шаҳодат аз ман бишиданд, ҳама ваҳшатзада аз ҷой бархостанд ва гуфтанд: Ин мард собеъ шуда ва аз дини худ баргаштааст, ӯро ба кайфараш расонед. Ҳама ба ҷонам афтоданд ва пайваста маро лату кӯб мекарданд, то ба қатл расонанд.

Дар ин гирудор буданд, ки ногаҳон Аббос ибни Абдулмуталлиб амаки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба фарёдам расид ва худро ба болоям андохт, то маро аз шарри онон халос кунад. Баъд рӯ ба онҳо намуда гуфт: Ҳалок шавед, оё касеро ба қатл мерасонед, ки аз қабилаи Ғифор аст ва корвонҳои тиҷоратиатон аз онҳо мегузарад? Ўро бигузored ва аз дастдарозӣ ба вай худдорӣ намоед.

Вақте ба худ омадам, ба ҳузури ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) омадам, вақте маро ба ин ҳол дид, гуфт: Оё нагуфта будам, ки чунин нақун ва аз эъломи Исломи худ худдорӣ намо?

Гуфтам: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), дар нафси худ эҳсосе доштам, онро бароварда сохтам.

Фармуд: Ба қавми худ баргард ва ба он чи, ки дидӣ ва шунидӣ, ишонро хабар деҳ ва онҳоро ба дини Аллоҳ даъват намо, то шояд Худованд тавассути ту ба онҳо нафъ расонад ва туро подоши нек диҳад. Вақте хабар шудӣ, ки ман ба пирӯзӣ ноил шудаам, назди ман биё.

Ҳазрати Абузар гуфт: Ба роҳ афтодам, то он ки ба хонаҳои қавми худ расидам, бародарам Анис бо ман рӯ ба рӯ шуд ва гуфт: Чӣ кардӣ?

Гуфтам: Чизе, ки ман кардам, ин аст, ки Ислom овардам ва рисолати вайро тасдиқ намудам. Даранг накард, ки Худованд синаашро кушоду гуфт: Ман аз дини ту рӯйтобӣ надорам, ман низ мусалмон шудам ва рисолаташ тасдиқ намудам.

Баъд назди модарамон омада ва ўро ба Ислom даъват намудем, вай низ дар ҷавоб гуфт: Ман аз дини шумо рӯ наметобам. Вай низ мусалмон шуд. Аз имрӯз сар карда даъвати Ислom аз ин хонаводаи мӯъмин дар миёни қабилаи Ғифор оғоз ёфт ва бидуни эҳсоси хастагӣ ва ранҷ ба ин амр идома дод, то он ки теъдоди зиёде аз ин қабила ба Ислom сар ниҳоданд ва намоз дар миёнашон шурӯъ шуд.

Чамъе аз ишон гуфтанд: Бар дини худ боқӣ мемонем, то ин ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба Мадина ояд, мусалмон мешавем. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба Мадина омад, ҳама имон оварданд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) фармуд: «Ғифор ғафараллоҳу лаҳо ва аслама соламаҳаллоҳ Ғифор аст, Худо Ғифорро бибахшад ва солимтар аст, Худованд солимати бидорад.

Ҳазрати Абузар (р) дар биёбони хештан ба сар бурд, то он ки чангҳои Бадр, Ухуд ва Ҳандақ гузаштагӣ ва баъд ба Мадина омад ва бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ҳамнишин шуд ва

аз вай тақозо намуд, ки ба вай иҷоза диҳад, ки дар хидматаш бошад. Ҳазрати Расули Худо (с) тақозои ӯро пазируфт ва ба ин тартиб аз хидматаш саъодат ёфт ва аз сӯхбаташ Ҷайз ёфт. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) пайваста ӯро эҳтиром мекард ва баргараш меҳонд ва ҳеҷ вақт бо вай рӯ ба рӯ намешуд, магар он, ки бо вай даст меод ва табассум менамуд ва аз дидораш изҳори хушӣ мекард.

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба рафиқи аъло пайваст ва дунёи фониро тарк гуфт, Абузар тоби иқомат дар Мадинаи мунаввараро наёварда, аз ин рӯ, ба диёри Шом сафар кард ва дар он ҷо иқомат гузид ва то поёни аҳди хилофати Абубакри Сиддиқ ва хилофати ҳазрати Умари Форук (р) дар он ҷо монд. Ва дар замони хилофати ҳазрати Усмон ба Димишқ омад ва дар он ҷо дид, ки мусалмонон ба дунё рӯй оварда ва дар айшу нӯш ва хушгузаронӣ ғарқанд, дар ҳайрат афтод ва ба кӯбидани он шурӯъ кард. Ҳамон буд, ки ҳазрати Усмон (р) ӯро ба Мадина даъват кард. Вақте ба Мадина омад, дар он ҷо низ аз рӯйоварии мардум ба дунё ба танг омад ва мардум аз саҳтири ва эътирози вай нороҳат шуданд. Ҳамон буд, ки ҳазрати Усмон дастур дод, ки вайро ба Рабза (деҳаи кӯчаке аст дар наздикии Мадина) интиқол диҳанд.

Ҳамон буд, ки ба Рабза рафт ва дар он ҷо дур аз мардум ва адами дилбастагӣ ба дунё ва матоъи он ба зиндагии худ ба шеваи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва ду ёри бовафояш Абубакр ва Умар идома дод ва зиндагии ҷовидониро бар зиндагии фонӣ баргузид.

Боре марде ба хонааш дохил шуд ва бо чашми худ ба ин сӯ он сӯи хонааш нигарист, дар он хона ҳеҷ матоъе наёфт ва гуфт: Эй Абузар, сомони зиндагиат дар кучо аст? Гуфт: Мо дар он ҷо хона дорем (ишораест ба дори охират), матоъи хуби худро ба он ҷо мефиристам.

Ин мард ба мақсади вай пай бурд ва гуфт: Аммо то вақте ки дар ин хона ба сар мебарӣ, матоъ лозим аст.

Ҷавоб дод: Аммо соҳиби хона барои мо иҷозаи мондан дар ин хонаро намедиҳад.

Амири Шом сесад динор ба вай фиристонд ва ба ӯ гуфт: Аз ин маблағ дар рафъи заруриёти худ истифода нам. Вай ин маблағро бозпас гардонд ва гуфт: Оё амири Шом ғуломи заилтар аз ман наёфт, то ин маблағ ба вай тақдим дорад.

Дар соли сиву дуввуми ҳиҷри доъии аҷалро лаббайк гуфт ва ин марди обид ва зоҳид аз дори фонӣ ба сарои боқӣ интиқол намуд. Марде,

ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) дар борааш фармудааст: «Мо ақаллати-л-ғаброʔ ва ло азаллати-л-хазроʔ мин рачулин асдақа мин Абизар». Яъне, дар рӯи замин ва дар зери осмон марде содиқтар аз Абузарро наметавон ёфт.

МАҶЗАА ИБНИ САВРИ САДУСӢ

Қахрамонони номвари лашкари Аллоҳ бо хушию сурур баъд аз он, ки Худованд нусрат ва пирӯзиро дар Қодисия насиби онон гардонид, гарду ғубори ҷангро аз худ дур месохтанд ва ба аҷр ва подоши шуҳадое, ки барояшон сабқат гирифтанд, ҳасад мебурданд ва шавқи ба роҳ андохтани ҷанги дигареро доштанд, ки дар баробарӣ камтар аз Қодисия набошад. Вале интизори он доштанд, ки амри халифаи Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) Умар ибни Хаттоб (р) ро мабнӣ бар идомаи ҷиҳод дарёбанд, то тахт ва салтанати Кисро вожгун созанд ва ба ҷойи он ҳукумати адли исломиро барпо кунанд.

Дере аз ин умед ва интизориашон нагузашт, ки фиристодаи ҳазрати Форуқи аъзам аз Мадина ба Кӯфа расид ва паёми халифаро ба волии он Абумӯсои Ашъарӣ мабнӣ бар ирсоли лашкараш ва якҷо шудан бо лашкари дигаре, ки аз сӯи Басра дар ҳоли омадан аст, ба вай воғузошт, то ҳамроҳ бо ин ду лашкар роҳи Аҳвозро пеш гирад, то аз пайи Хурмузон сарлашқари форс ба роҳ афтад ва вайро аз пой барандозад ва шаҳри Тустар, ин дуррои тоҷи Кисро ва лӯълуи билоди Форсро озод созад.

Дар ин номаи ирсоли, халифа ба Абумӯсо тавсия намуда буд, ки қахрамонони номӣ Маҷзаа ибни Саври Садусӣ, сардори Бани Бакр ва амир пурнуфузи онро бо худ ҳамроҳ гирад. Абумӯсои Ашъарӣ амри халифаро ба ҷо овард. Лашкари худро омода кард ва Маҷзаа ибни Саври Садусиро ба сифати қумандони он баргузид ва бо лашқаре, ки аз сӯи Басра меомад, якҷо шуда ва ба роҳи ҷиҳоди фисабиллиллоҳ ба роҳ афтад. Ишон пайваста шаҳрҳоро яке пайи ҳам озод мекарданд ва монеъаҳоро аз сари роҳ дур меандохтанд ва Хурмузон дар пешопеши ишон роҳи фирор дар пеш гирифта буд ва аз як ҷо ба ҷойи дигар паноҳ мебурд, то ин ки ба шаҳри Тустар расида ва худро дар ҳимояти ин шаҳр қарор дод.

Шаҳри Тустар, ки Хурмузон ба он паноҳанда шуда буд, шаҳре буд зебо ва дилкушо, дорои қалъаҳои бузург ва бурҷҳои баланд ва сангарҳои мустаҳкам ва илова бар ин шаҳр яке аз он шаҳрҳои таърихиест, ки дар минтақаи баланд сохта шудааст ва дарёи бузурге ба номи Дучайл аз миёни он мегузарад. Дар қисми болоии ин шаҳр кӯли бузурге аст, ки Малик Собур онро сохтааст, то оби ин дарё ба воситаи тунелҳое, ки дар зери замин қанда шудааст, дар он ҷамъ шавад. Кӯли Тустар ва тунелҳои он аз биноҳои аҷиб аст ва бо сангҳои бузург ва маҳкам сохта шуда ва бо сутунҳои оҳанин ораста шуда ва деворҳо ва тунелҳои он сурбқорӣ шудааст. Дар атрофи шаҳри Тустар девори бузург ва баландест, ки шаҳрро ихота кардааст. Муаррихон дар бораи ин девор гуфтаанд: Ин

аввалин ва бузуртгарин деворест, ки то кунун дар рӯи замин сохта шудааст. Хурмузон дар атрофи ин девор хандақҳои бузурге кандааст, ки аз он кори гузаштан кори сахлу осон набуд ва дар қафои он барҷастатарин ҷанговарони Форсро ҷо ба ҷо кард.

Сипоҳи мусалмонон дар атрофи ин Хандақ мавзеъ гирифтанд ва то 18 моҳ дар атрофи он монданд ва натавонистанд, ки аз он бигузоранд ва дар тӯли ин муддати тӯлонӣ беш аз ҳаштод ҳамларо алайҳи лашкари форс анҷом доданд ва ҳар як аз ин ҷангҳо ба даргирӣ миёни ду ҷангҷовар оғоз меёфт ва баъд ба ҷанги хунин мубаддал мегашт. Маҷзаа ибни Савр дар ин бархӯрдҳо шахомати аҷибе аз худ нишон дод, ки ақлҳоро дар ҳайрат андохт ва дӯст ва душманро ба тааҷҷуб афканд. Вай тавонист ба танҳои беш аз сад паҳлавони ҷангиरो дар даргирии тан ба тан ба қатл расонад ва аз ин ҳодиса ба баъд номаш дар сафҳои лашкари тарс форсҳо меофарид ва даҳшат эҷод мекард ва барои мусалмонон моҳи иззат ва сарбаландӣ гардид.

Дар чунин фурсат буд, ки мардумоне, ки аз қабл ӯро намешинохтанд донистанд, ки чаро амирулмӯъминин ба интихоби вай саҳт алоқаманд будааст, ки ин қаҳрамон дар зумраи ин лашкар ҳузур ёбад. Дар охири марҳилаи ин ҳаштод ҳамлае, ки мусалмонон алайҳи душмани худ анҷом доданд, ҳамлаи қаҳрамонона ва содиқона намуданд, ки дар натиҷаи он форсҳо маҷбур шуданд, пулҳои худро, ки бар болои сангарҳо сохта буданд, барои мусалмонон вогузоранд ва худ ба дохили шаҳр паноҳ бурда ва дарвозаҳои боздорандаи онро ба рӯҳи хеш бибанданд. Дар натиҷаи ин амалу форсҳо ҳолати мусалмонон баъд аз ин ҳама сабри тӯлонӣ ба ҳолати бадтаре мубаддал гардид. Чун форсҳо аз фарози бурҷҳои баланди худ аскарони мусалмонро ҳадафи тирҳои дурраси худ қарор меоданд ва аз болои деворҳо занҷирҳоро овезон месохтанд, ки дар раъси он ҷангакҳои насб намуда буданд, ки бо оташ афрӯхта шуда буд. Вақте ки агар яке аз аскарони мусалмонон мехост, ки ба девор худро биовезад ва ё он, ки худро ба он наздик созад, ишон ин занҷирҳоро дароз мекарданд ва дар танашон фуру мебурданд ва ӯро ба сӯи худ мекашиданд, ки дар натиҷаи он гӯшти вай мерехт ва устухонҳои зоҳир мешуд ва вайро ба ин тартиб аз по дармеоварданд. Мусибат бар мусалмонон саҳт гардид ва шурӯъ ба он намуданд, ки бо дили пурхушӣ аз Худованд бихоҳанд, ки барои онҳо кушоиш насиб фармояд ва ин мушкилии онҳоро ҳал созад ва онҳоро бар душманонашон пирӯз ва комёб гардонад.

Дар яке аз рӯзҳо Абумӯсои Ашъарӣ дар пойи девори бузурги ин шаҳр истода, дар фикри он буд, ки чӣ гуна битавонад дохили ин шаҳр

шавад ва аз гузаштан аз ин девор комилан маъюс ба назар мерасид. Ногаҳон тире аз фарози девор бар пеши пойи вай афтод. Чун ба он тир нигарист, дид, ки номае дар он баста шудааст. Номаро боз кард ва онро хонд. Дар он нома ба ин шарҳ омада буд: Эй ҷамъи мусалмонон, ман ба шумо эътимоди комил дорам. Ман аз шумо амн металабам. Аз шумо мехоҳам, ки ба ҷони ману аҳли оилаам ва касоне, ки аз тобеъи мананд, паноҳ диҳед ва ман роҳеро, ки шуморо ба дохили шаҳр бирасонад, нишон медиҳам ва роҳнамоӣ мекунам.

Абумӯсои Ашъарӣ амони худро навишт ва онро дар тир ба соҳиби он партоб кард. Он мард аз он ҷое, ки сидқ ва ростии мусалмонон ва вафо ба аҳдро, ки аз ишон шунида буд, бовар намуд ва бо истифода аз торикии шаб аз шаҳр баромад ва бо Абумӯсои Ашъарӣ дидор намуд ва мавзӯро бо вай дар миён гузошт ва ҳақиқати корро ба вай гуфт: Мо аз ашрофи ин қавм ҳастем. Хурмузон бародари бузургамро ба қатл расонид ва ба аҳл ва молаш таҷовуз намуд ва дар бораи ман кина худро пинҳон медорад ва мунтазири он аст, ки фурсати муносиб ёбад, то бо ман низ чунин кунад. Аз ин рӯ, ман аз вай бархуд ва аҳлу аёли хеш мутмаин нестам. Бинобар ин, ман адли шуморо ба зулми вай ва вафо ба аҳдатонро ба ғадри вай баргузидам. Аз ин рӯ, тасмим гирифтаам, ки шуморо ба гузаргоҳ роҳнамоӣ кунам, ки битавонед аз он ба дохили шаҳри Тустар роҳ ёбед.

Лизо барои ман як шахси бочуръат ва хушмандро, ки дар фанни оббозӣ маҳорат дошта бошад, бидиҳед, то роҳро бар вай нишон диҳам. Абумӯсои Ашъарӣ Маҷзаа ибни Саврро даъват карда, мавзӯро пинҳонӣ ба иттилоъи вай расонд ва гуфт: Аз қавми худ касеро ба ман муаррифӣ намо, ки соҳиби ақли саршор ва чуръат ва хушёрӣ буда ва дар фанни оббозӣ маҳорат дошта бошад.

Маҷзаа гуфт: Чунин шахс беҳтар аз худро намеёбам. Маро ба ҳар амре, ки мехоҳӣ вазифадор кун.

Абумӯсо гуфт: Агар ту худ чунин хоҳӣ, бисёр хуб ва ба баракати Худо худро омода соз.

Баъд ба вай супориш кард, ки кӯшиш намояд роҳро фаромӯш накунад ва бояд ҷойи дарвозаро ба ёд дошта бошад ва маконеро, ки Хурмузон дар он ба сар мебарад, хуб мушаххас созад ва ўро хуб шинохта гирад ва ғайр аз ин, набояд кори дигаре кунад.

Маҷзаа ҳамроҳ бо роҳбалади форсӣ хеш дар торикии шаб ба роҳ афтод. Роҳбалад вайро дар гузаргоҳи зеризаминие, ки дарёро ба даруни шаҳр муттасил месозад, дохил сохт.

Гузаргоҳи зеризаминӣ тавре сохта шуда буд, ки баъзе қисматҳои он ба андозае васеъ буд, ки метавонист бо қомати баланд аз он убур намояд ва баъзе қисмати он тавре танг буд, ки зарурат ба шиноварӣ дошт ва бидуни он аз он гузаштан номумкин буд. Ин гузаргоҳ гоҳ ба ҷӯйчаҳо тақсим шуда буд ва гоҳе роҳҳои пурхаму печро тай мекард ва гоҳе мустақим ва рост буд. Ба ин тартиб гузаргоҳро паймуданд, то он ки тавонистанд ба дохили шаҳр роҳ ёбанд. Ин роҳбалад Хурмузон қотили бародараш ва ҷоеро, ки Хурмузон дар он пинҳон мешуд, ба вай нишон дод. Вақте Маҷзаа Хурмузонро дид, хост, ки ўро ҳадафи тири хеш қарор диҳад, аммо дарҳол насихати фармондеҳаш Абумӯсоро ба ёд овард, ки набояд ҳаракати худсаронаеро анҷом диҳад. Бинобар ин, личоми ин рағбати саркаши худро гирифт ва қабл аз тулӯъи субҳ аз ҳамон роҳе, ки омада буд, баргашт.

Абумӯсо сесад нафар аз шуҷоътарин ва далертарин афроди худро мучаҳҳаз сохт ва Маҷзаа ибни Савро ба саркардагии онҳо интихоб намуд ва ба онҳо насихат кард ва видоъ гуфт ва такбирро рамзи ҳамлаи лашкари мусалмонон бар шаҳр қарор дод.

Маҷзаа касони худро амр кард, то андозае, ки метавонанд, либосҳои сабук ба тан кунанд, то об онҳоро гарон насозад ва ба ишон хушдор дод, ки ғайр аз шамшерҳояшон чизе бо худ нагиранд ва таъкид намуд, ки шамшерҳояшонро дар зерии либосҳояшон бартан сахт бубанданд ва дар қисмати сеяки аввали шаб ин ҷамъро гирифта, ба роҳ афтод.

Маҷзаа ибни Савр бо ин ҷамъияти зиёд тақрибан ду соатро дар паймудани ин роҳи зеризаминии душворгузар сарф намуд. Вақте ки ин роҳи зеризаминиро паймуда, ба роҳе, ки ўро ба шаҳр мерасонад расид, Маҷзаа дарёфт, ки ин гузаргоҳ қариб 220 нафари вайро ғарқ кардааст ва танҳо 80 нафари дигар мондааст. Ҳамин ки Маҷзаа ва ҳамроҳонаш худро дар миёни шаҳр ёфтанд, шамшерҳояшонро кашиданд ва бар посбонон ҳамла бурданд ва синаҳои онон бишқофтанд ва баъд бар дарвозаҳои қалъа ҳуҷум бурданд ва такбиргӯён онро кушоданд. Ҳамон буд, ки такбирашон аз дохил бо такбири бародаронашон аз хориҷ ҳамсадо шуд.

Мусалмонон дар ҳангоми намози субҳ бар шаҳр рехтанд ва ҷанги сахте дар миёни тарафайн дар гирифт, ки таърих ҷангҳои назирӣ онро камтар ба ёд дорад ва куштагонии зиёде ба ҷо гузошт ва дар асосе, ки ҷангҳои тан ба тан ҷараён дошт, ногаҳон Маҷзаа ибни Савр Хурмузонро дар соҳаи шаҳр бидид. Ў ба сӯи вай ҳамла кард ва бо шамшер ба сӯи вай тохт, то он ки мавҷе аз мудоғиёнаш ўро дар миёни худ нопадид сохт. Боз бори дигар намоён шуд. Ин бор низ ба сӯи вай тохт ва ҳамла кард.

Маҷзаа ва Ҳурмузон ҳарду ба мубориза ва пайкор алайҳи якдигар шуданд ва ҳар як мекӯшиданд, то рақибӣ худро аз пой дароварад. Саранҷом шамшери Маҷзаа ба хато рафт ва шамшери Ҳурмузон ба ӯ бархӯрд ва Маҷзааро аз пой даровард. Ин қаҳрамони номии мусалмонон дар сахнаи набард ба замин афтод ва аз ин ки ба ормони худ расида ва вазифаи хешро то ба охир анҷом дод, дилшод ва масрур буд ва бақияи лашкари мусалмонон ба набарди худ идома доданд, то ин ки Худованд фатҳу нусратро насибашон гардонд ва Ҳурмузон ба дасташон асир афтод. Муждадиҳандагон ба сӯи Мадина ба роҳ афтанд, то амирулмӯъмининро ба ин пирӯзии бузург мужда диҳанд ва Ҳурмузонро, ки тоҷи мурассаъ аз ҷавохирот бар сар дошт ва ҷомаи зебо ва ораста бо нахдӯзӣ бар шона афканда буд, дар пешандоз карда, назди халифа бурданд, то ӯро ба вай нишон диҳанд ва ин муждадиҳандагон ҳамроҳ бо ин навид таъзия аз шаҳодати қаҳрамони номӣ Маҷзаа ибни Савро низ ба вай тақдим доштанд.

АБДУЛЛОҲ ИБНИ АББОС

Ин саҳобии олиқадр ҳама азамату бузургӣ дар ӯ чамъ шудааст ва ҳеч фазилате набудааст, магар он, ки вай ба он митгасиф аст. Дар вай азамати сӯҳбати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) мавҷуд аст: Агар вилодаташ андак ба таъхир меафтод, аз ин фазл маҳрум мемонд ва шарафи сӯҳбатро дарнамеёфт.

Бузургии қаробат ва хешовандӣ: Вай писари амаки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) аст.

Бузургии илм: Вай яке аз уламои солеҳи уммати Муҳаммадӣ ва баҳрест аз ганчинаи илми он.

Бузургии тақво ва парҳезкорӣ: Вай ҳамеша рӯзро рӯза мегирифт ва шабро ба ибодат сипарӣ мекард ва дар ҳангоми саҳар аз Парвардигораш мағфират мехост ва аз тарси Аллоҳ он қадар мегирифт, ки касрати ашк асари ҳафра дар рухсорааш асар ниҳода буд. Абдуллоҳ ибни Аббос худотарси уммати муҳаммадӣ ва донишмандтарини ин уммат ба китоби Аллоҳ ва фақеҳтарин шахс ба таъвили он ва қодиртарини ишон ба умқи маонии Қуръон ва дарки маром ва асрори он буд.

Ҳазрати Ибни Аббос (р) се сол қабл аз ҳиҷрат ба дунё омад. Вақте Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) вафот ёфт, вай сздаҳсола буд ва бо вучуди ин хурдсолӣ вай аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) як ҳазору шашсад шаст ҳадисе, ки Бухорӣ ва Муслим онро дар Саҳеҳайн-и худ дарҷ намудаанд, барои мусалмонон ҳифз намуд. Вақте модараш ӯро ба дунё овард, қабл аз он ки синаи худ ба даҳани вай гузорад, ӯро гирифта, назди Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) овард. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) аз оби даҳони мубораки хеш дар даҳани вай молид ва ба ин тартиб, аввалин чизе, ки дар шикамаш дохил шуд, оби даҳони мутаҳҳари он ҳазрат буд, ки ҳамроҳ бо он ҳикмат ва тақво дар дилаш роҳ ёфт. Ҳамин ки ин писарбачаи ҳошимӣ синни туфулиятро пушти сар гузошт ва дар синни ҷавонӣ қадам ниҳод, мулозимат ва хизмати ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам)-ро чунон баргузид, ки чашм бо чашми дигар мулозамат дорад. Он ҳазрат вақте мехост вузӯъ кунад, вай оби вузӯяшро баробар месохт ва вақте ҳазрати Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба намоз меистод, ӯ дар пушти сараш саф мегирифт ва бо вай дар намозаш шарик мешуд ва чун мехост азми сафар намояд, вай дар маркаб пушти сараш савор мешуд. Ӯ худро нисбат ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) чунон сохта буд, ки гӯӣ сояи вай аст, ҳар чое, ки равад, аз пайи ӯ равон аст ва

ҳар ҷое, ки биистад, бедаранг меистод. Вай дар ҳамаи ин ҳолатҳо қалби огоҳ ва бедор ва зеҳни соф ва шафоф ва ҳофизаи саршор дошт, ки ва асбоби сабти асри ҷадид баон намерасид.

Абдуллоҳ ибни Аббос дар бораи худ сухан баён дошта гуфт: Боре ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) қасди вузӯъ намуд. Фавран оби вузӯъ барояш омода сохтам. Ин кори ман мавриди писанди вай воқеъ шуд. Вақте қасди намоз хондан кард, ишора намуд, ки дар паҳлӯяш биистам, аммо ман дар пушти сараш саф гирифтам. Вақте намозро ба поён расонд, рӯ ба ман намуд ва гуфт: Эй Абдуллоҳ, чӣ омил туро монеъ аз он шуд, ки дар паҳлӯям наистодӣ?

Гуфтам: Ай Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), ту он қадар дар чашми ман мӯҳтарам ва бузургвор ҳастӣ, ки худро муносиб ва лоиқи он намебинам, ки дар барат боистам.

Баъд дастҳои муборакашро ба сӯи осмон баланд намуд ва гуфт: Худоё, бар вай ҳикмат насиб фармо. Худованд дуои Паёмбарашро дар мавриди ин писарбача иҷобат намуд ва ӯро чунон ҳикмат дод, ки ҳеч як аз ҳукамои номӣ ба пояи ҳикмати ӯ намерасанд. Бидуни шак ҳар кадом алоқа дорад, ки ҳикмате аз ҳикматҳои Абдуллоҳ ибни Аббос бишунавад ва акнун мо баҳше аз ин ҳикматро бароятон ёдовар мешавем. Вақте баъзе аз пайравон ва тобеъони ҳазрати Алӣ (р) ӯро танҳо гузоштанд ва ӯро аз кашмакаш ва низоъаш бо ҳазрати Муовия (р) ёрӣ надоданд, Абдуллоҳ ибни Аббос ба ҳазрати Алӣ (р) гуфт: Эй амиралмӯъминин, ба ман иҷоза деҳ, ки назди ин тоифа биравам ва бо ишон иқомаи ҳуҷҷат қунам.

Ҳазрати Алӣ (р) фармуд: Аз он тарсам, ки ба ту азияте нарасонанд. Гуфт: Иншоаллоҳ, чунин нахоҳанд кард. Баъд бар ишон ворид шуд, дид ки онҳо чунон дар ибодат ғарқанд, ки ҳеч як тоифа ба онҳо намерасад.

Гуфтанд: Эй Ибни Аббос (р), хуш омадӣ. Омил омаданат ба ин ҷо чӣ буд?

Гуфт: Омадам, ки бо шумо сӯҳбат қунам. Баъзе ишон гуфтанд, бо вай сухан мағӯед ва баъзеашон гуфтанд: Бигӯ, то бишнавам.

Гуфт: Ба ман бигӯед омиле, ки шуморо водошта, то аз писари амаки Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва ҳамсари духтараш ва аввалин касе, ки ба вай имон овардааст, интиқом гиред, чист?

Гуфтанд: Се омил аст, ки моро ба ин душманӣ кашондааст.

Гуфт: Ин авомил кадом аст? Гуфтанд: Аввал ин ки вай дар дини Аллоҳ мардонро ҳақ ҳукм намудан додааст. Дуввум ин ки вай бо Оиша (р) ва Муовия (р) ҷанг кард ва аз гирифтани ғаниматҳо ва канизгирии ишон худдорӣ намуд. Саввум он ки вай аз худ лақаби амирулмӯъмининро дур

сохт, бо он ки мусалмонон бо вай байъат намуда ва ўро амири худ гирифта буданд.

Гуфт: Оё агар аз китоби Аллоҳ ба шумо чизе бишунавонам ва аз ҳадиси Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бароятон чизе баён кунам, ки ҷавоб дар баробари он надошта бошед, аз ин шеваатон бармегардед?

Гуфтанд: Бале.

Фармуд: Аммо ин қавли шумо, ки вай мардонро дар дини Аллоҳ ҳакам гардонидаст, Аллоҳ Таъоло мегӯяд «Эй мӯъминон, дар ҳоли ихром шикорро накушед. Ҳар кас аз рӯи қасд онро бидушад бояд каффорае монанди он аз чорпоён бидиҳад, ба шарте ки ду оқил баробар будани онро гувоҳӣ диҳанд». (Ал-Моида: 95).

Ман акнун шуморо ба Худо қасам медиҳам, оё ҳамин мардон ба хогири ҷилавгирӣ аз хунрезии мусалмонон ва ислоҳи истилофашон сазовртар аст ва ё ҳукмашон дар бораи харгӯше, ки қимати он ба рубъи дирҳам намерасад?

Гуфтанд: Балки дар ҷилавгирӣ аз хунрезӣ миёни мусалмонон ва ислоҳи ихтилофашон.

Баъд гуфт: Оё ин масоил бароятон ҳал шуд? Гуфтанд: Бале.

Гуфт: Ва аммо ин қавлатон, ки Алӣ (р) ҷангид ва каниз нагирифт, мисле ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) мечангид ва каниз мегирифт. Оё шумо инро меписандед, ки модаратон Оиша (р)-ро каниз гиред ва ўро ба гунае ки канизҳо ҳалоланд, ўро барои худ ҳалол бидонед?!

Агар бале бигӯед, кофир мешавад ва агар модари мо нест, бигӯед ҳам, кофир мешавад. Аллоҳ субҳонаҳу ва таъоло мегӯяд: Паёмбар барои мӯъминон аз нафсҳояшон беҳтар аст ва ҳамсарони Паёмбар модарони мӯъминон ҳастанд (Аҳзоб, 6). Бинобар ин барои худ он чӣ биписандед, баргузинед.

Баъд гуфт: Оё аз ин масоил ҳам халос шудем?

Гуфтанд: Бале. Гуфт: Аммо ин қавлатон, ки Алӣ (р) лақаби амирулмӯъминин буданро аз худ дур сохт. Дар ин бора бояд гуфт, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар рӯзи Худайбия, вақте аз мушрикин хост, ки дар паймони сулҳ ин ҷумларо нависанд: Муҳаммад Расулulloҳ. Онҳо ба ин ҷумла розӣ нашуданд ва гуфтанд, ки агар мо ба рисолати ту имон меовардем, туро аз рафтан ба Байтуллоҳ монем намешудем ва ба душманиат наменпардохтем. Валекин бинавис “Муҳаммад ибни Абдуллоҳ”. Ҳамон буд, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) хости онҳоро пазируфт ва гуфт: Қасам ба Аллоҳ, ки ман бо вучуди такзиби шумо Паёмбари Худо ҳастам. Оё аз ин

масоил ҳам халос шудем? Гуфтанд: Бале. Натиҷаи ин гуфтугӯ, ки дар он ҳазрати Абдуллоҳ ибни Аббос далелҳои устувор ва ҳуҷҷати қавӣ ирода дошт, он шуд, ки аз ин ҷумла бист ҳазор нафар дубора ба сафи ҳазрати Алӣ (р) пайваст ва боқӣ чаҳор ҳазори дигар аз рӯи инод ва рӯйтобӣ аз ҳақ бар мавқифи худ исрор варзида боқӣ монданд. Ҳазрати Абдуллоҳ ибни Аббос дар роҳи таҳсили илм аз ҳеҷ гуна саъйу талош дарег нанамуд ва дар ин роҳ ба мушкилоти зиёде тоқат кард ва дар тӯли зиндагии он ҳазрат (с) аз сарчашмаи зулолаш об нӯшид. Вақте Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба ҷивори Ҳақ пайваст, ба бақияи боқимонда уламои саҳоба рӯй овард ва аз онҳо касби илм ва дониш намуд.

Вай дар бораи хештан суҳан ба миён оварда гуфт: Вақте иттилоъ меёфтам, ки дар назди фалон саҳоба ҳадисе аз Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ҳаст, қабл аз қайлула намудани вай ба дарвозааш меомадам ва ҷодари хештан дар поғаҳи дараш паҳн мекардам ва бод хоку хошкро бар сару рӯям пароканда месохт. Агар мехостам, ки аз вай иҷоза бигирам, бидуни шак бароям иҷоза меод. Вале ман ин корро ба хотири он менамудам, то хотираш хуш созам ва чун вақте аз хона берун мешуд, маро ба ин ҳол медид ва мегуфт: Эй писарамаки Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) чӣ омиле туро ба ин ҷо овардааст? Чаро аз пайи ман касеро нафиристодӣ, ки ман ба ҳузурат меомадам?

Ва ман мегуфтам: Ман сазовор барои омадан назди ту ҳастам, чун бояд назди илм рафт, на он ки илм назди мо биёяд ва баъд ӯро аз он ҳадис мепурсидам.

Ҳамон тавре, ки Ибни Аббос (р) худро барои илм ҳосил намудан хору залил месохт, қадри уламоро баланд меод.

Вақте Зайд ибни Собит котиби ваҳй ва сарҳалқаи уламо дар қазо ва фикҳ ва қироат ва фароиз қасди савор шудан бар маркаби худ менамуд, ин ҷавони хошимитабор Абдуллоҳ ибни Аббос (р) дар баробари вай чун ғулом дар баробари Хоҷа меистод ва рикобашро маҳкам мегирифт ва зимоми маркабашро ба даст меод.

Зайд ба ӯ гуфт: Эй писарамаки Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), ин корро бигзор.

Ибни Аббос (р) гуфт: Ба мо амр шудааст, ки бо уламои худ чунин кунем.

Зайд (р) ба вай гуфт: Дастатро ба ман нишон деҳ. Ҳазрати Аббос (р) дасти худро берун кашид. Ҳазрати Зайд (р) худро ҳам кард ва дасташро

гирифта бӯсид ва гуфт: Ба мо амр шудааст, ки ба аҳли байти Паёмбар (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) чунин кунем. Ибни Аббос (р) он қадар ба илм рӯй овард ва онро касб кард, ки уламои барҷастаро ҳайрон сохт.

Масруқ ибни Аҷдаъ яке аз тобеъини бузург дар бораи ҳазрати Абдуллоҳ ибни Аббос (р) гуфтааст: Вақте Абдуллоҳ ибни Аббос (р)-ро медидам, бо худ мегуфтам: Ӯ зеботарини мардум аст. Вақте баёни ӯро мешунидам, бо худ мегуфтам: Фасеҳтарини мардум аст ва вақте сӯҳбат менамуд, бо худ мегуфтам, ки олимтарини мардум аст. Вақте ҳазрати Ибни Аббос (р) илмро, ки ба он ҳирс дошт, ба пояи камол расонид, худ муаллим шуд, ки мардум аз вай илм меомӯхтанд.

Ба ин тартиб, хонаи вай ба донишгоҳ мубаддал шуд, ки мусалмонон аз он илм ҳосил менамуданд ва танҳо фарқе, ки дар миёни донишгоҳи вай ва донишгоҳи ин аср вучуд дорад, ин аст, ки дар донишгоҳи вай як устод ва дар донишгоҳи асри имрӯза садҳо устод кор мекунанд. Яке аз ёрони ӯ ҳикоят намуда мегӯяд: Ман як ҳалқае аз ҳалқаҳои дарси Ибни Аббос (р)-ро дидам, ки агар ҳамаи Қурайш ба он ифтихор кунанд, ҷо дорад. Ман чамъи зиёде аз мардумро дидам, ки дар роҳе, ки ба хонаи вай мерасид, чамъ шуда буданд, то он ҷо ки дар кӯча ҷой набуд ва роҳро бар раҳгузарон баста буданд. Ман назди вай даромада аз чамъ шудани мардум бар дарвозааш ӯро огоҳ сохтам. Вай гуфт: Ба ман оби вузӯ бигир. Чун вузӯ намуд, нишаст ва гуфт: Берун шав ва ба мардум эълон кун: Касоне, ки аз Қуръон ва ҳуруфи он савол доранд, дохил шаванд. Мардум ба андозае омаданд, то он ки дохили хона ва утоқҳо пур шуд. Ишон ҳеҷ саволро накарданд, магар он ки посухи онро гирифтанд ва аз саволашон маълумоти изофӣ низ барояшон дод ва баъд барояшон гуфт: Ҷойро барои бародаронатон холи намоед ва роҳро барояшон боз кунед. Ишон берун шуданд.

Баъд ба ман гуфт: Берун шав ва ба онҳо бигӯ: касоне ки аз тафсир ва таъвили Қуръон савол дошта бошанд, дохил шаванд. Берун шудам ва ба онҳо гуфтам. Мардум ба андозае омаданд, то он ки дохили хона ва утоқҳо пур шуд. Ишон ҳеҷ саволро накарданд, магар он ки посухи онро гирифтанд ва аз саволашон маълумоти изофӣ низ барояшон дод ва баъд барояшон гуфт, ҷойро барои бародаронатон холи намоед ва роҳро барояшон боз кунед, ишон берун шуданд.

Баъд ба ман гуфт: Берун шав ва ба ишон бигӯ: Касоне ки аз ҳалол ва ҳаром ва фикҳ савол доранд, дохил шаванд. Берун шудам ва барояшон гуфтам: Боз мардум ба андозае омаданд, то он ки дохили хона ва утоқҳо пур шуд. Ишон ҳеҷ саволро накарданд, магар он ки посухи онро

гирифтанд ва аз саволашон маълумоти изофӣ низ барои ишон дод ва баъд ба ишон гуфт: Қойро барои бародаронатон холи намоед ва роҳро барои ишон боз кунед. Ишон берун шуданд.

Боз ба ман гуфт: Берун шав ва ба ишон бигӯ, касоне ки аз фароиз ва амсоли он савол дошта бошанд, дохил шаванд. Чунин кардам ва ба андозае омаданд, то он ки дохили хона ва утоқҳо пур шуд. Ишон ҳеҷ саволро накарданд, магар он ки посухи он гирифтанд ва аз саволашон маълумоти изофӣ низ ба ишон дод ва баъд ба онҳо гуфт: Қойро барои бародаронатон холи намоед ва роҳро барояшон бозкунед, ишон берун шуданд.

Боз ба ман гуфт: Берун шав ва касоне, ки аз луғати арабӣ ва шеър ва каломҳои мушкили арабӣ савол дошта бошанд, дохил шаванд. Амри ӯро ба ҷо овардам ва ба андозае омаданд, то он ки дохили хона ва утоқҳо пур шуд. Ишон ҳеҷ саволро накарданд, магар он ки посухи онро гирифтанд ва аз саволашон маълумоти изофӣ низ барояшон дод ва баъд ба онҳо гуфт: Қойро барои бародаронатон холи намоед ва роҳро барояшон боз кунед. Ишон берун шуданд.

Ровии хабар мегӯяд: Агар ҳамаи Қурайш ба ин шахс ифтихор кунанд, ҷои он дорад, ки мойи фаҳри ҳамаи онҳо бошад. Гӯё ҳадафи Ибни Аббос (р) аз ин кор ин будааст, ки вай хостааст, ки илм бояд бо гузашти айём тавзеҳ шавад, то чунин ҳолати издиҳом, ки феълан ба вучуд омадааст, рух надихад.

Бинобар ин, ҳар ҳафтае як рӯз менишаст ва дар ин ҷуз аз тафсир аз улуми дигар ёдоварӣ намекард ва як рӯзро барои баёни аҳкоми фикҳ як рӯзро барои зикри ғазваҳои ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам), як рӯзро барои зикри шеър ва як рӯзро барои зикри ҳодисаҳо ва рӯйдодҳои миллати араб. Ва ҳеҷ олиме дар ҳалқаи дарсии вай наменишаст, магар он, ки ба илму дониши вай тан меод ва ҳеҷ пурсанда аз вай савол намекард, магар он ки ӯро баҳри илм меёфт. Бо вучуди ин, он ки вай хурдсол буд, ба сабаби фазл, илм ва фикҳ, ки дошт, ба сифати мушовири хулафои рошидин кор мекард. Вақте агар масоиле ва ё мушкилие барои ҳазрати Умар ибни Хаттоб пеш меомад, вай бузургони саҳобагонро даъват мекард ва Абдуллоҳ ибни Аббос (р) низ дар ҷумлаи ин ҷамъ шомил буд. Вақте ишон ҳузур меёфтанд, Абдуллоҳ ибни Аббос (р)-ро дар садри маҷлис менишонд ва ба вай қадру манзалати хос қоил буд ва ӯро ба худ наздик месохт ва ба ӯ мегуфт: Барои мо мушкилие пеш омада ва туро ба ҳалли он даъват намудаем.

Боре ҳазрати Умар (р) ба иллоти муқарраб сохтани вай ба хештан ва нишондани вай ҳамроҳи бузургон дар ҳоле ки тозаҷавоне беш набуд, мавриди сарзаниши ҷамъе аз асҳоб қарор гирифт. Вай дар ҷавоб ба ишон гуфт: Ҷавон аст, аммо шахсияти бузургонро дорад. Ба ҷавоби саволатон забони дароз дорад ва қалбаш пур аз дониш аст.

Бо он ки Ибни Аббос (р) ба назди хоссон мерафт, то онҳо аз илму дониши ӯ нафъ баранд ва ба онҳо дарси фикҳ омӯзонад, вале ин амр ӯро ба ин вонамедошт, ки ҳаққи оммаро фаромӯш намояд. Вай барои онҳо маҷолиси вазъ ва иршод ва зикрро доир менамуд. Дар ҷумлаи мавъизаҳои вай, ки дар хитоб ба гунаҳкорон баён дошта, омадааст: Эй гунаҳкор, набояд аз оқибати гуноҳат амин бошӣ ва бидон, ки паёмади гуноҳ саҳттар аз худ гуноҳ аст ва бидон, ки шарм накардан аз малоик, ки дар тарафи рост ва чапи ту қарор доранд ва ту аз ишон ҳаё намекунӣ, муртакиби гуноҳ мешавӣ, камтар аз гуноҳ нест, ки ту муртакиби он мешавӣ. Ва хандидан ба гуноҳ ва намедонӣ, ки Худованд бо ту чӣ хоҳад кард, бузургтар аз гуноҳ аст, ки ту муртакиби он мешавӣ. Ва хушнудӣ ба гуноҳ вақте, ки ба он зафар ёбӣ, бузургтар аз гуноҳ аст, ки муртакиби он мешавӣ. Ва ғамгиниат бар гуноҳ, ки тасмими он гирифтӣ ва баон даст наёфтӣ, бузургтар аз гуноҳ аст, ки тасмими он гирифтаӣ. Аз боде, ки пардаатро дар ҳоли иртиқоби гуноҳ ба ҳаракат мебарорад, битарсию қалбат аз Худованд, ки ба ҳама розҳои пинҳонӣ ва ошкор огоҳ аст, ба тапиш наёяд, саҳттар аст аз гуноҳе, ки ту муртакиби он мешавӣ.

Эй гунаҳкор: Медонӣ, ки гуноҳи ҳазрати Аюб (а) вақте Худованд ӯро дар мол ва ҷонаш мавриди озмоиш қарор дод, чӣ буд? Гуноҳаш ин буд, ки ситамдидае аз вай барои дафъи ситам кӯмак хост, вай кӯмак накард.

Ибни Аббос аз онҳое набуд, ки қавл дошта бошаду амал ва аз онҳое набуд, ки мардумро ба некӣ амр кунаду худ накунад, балки вай рӯзадори рӯз ва шабзандадори шаб буд.

Абдуллоҳ ибни Малик аз вай ривоят намуда гуфтааст: Ҳазрати Ибни Аббос (р)-ро аз Макка то Мадина дар сафар ҳамроҳӣ намудам. Вақте дар ҷое пойин мешудем, вай бахше аз шабро бармехест ва ибодат мекард ва бақияи мардум аз шиддати хастагӣ ба хоб рафта буданд.

Ман шабе ӯро дидам, ки ин оят мехонд: («Ва ба ростӣ сакароти марг фаро расид. Ин ҳамон аст, ки аз он гурез доштӣ» Қоф: 19). Вай пайваста ин оятро ба тақрор мебаронад ва бо садои баланд мегирифт, то он ки шаб рӯз шуд.

Баъд аз ин ҳама авсофи нек бояд инро бидонем, ки Абдуллоҳ ибни Аббос (р) зеботарини мардум буд ва чехраи тобон дошт ва дар дилҳои шаб аз тарси Худо мегирист, то ҷое, ки ҷӯбори ашк дар рухсораҳояш падида меомад.

Вай ба қуллаи азамати илм расида буд. Ба тавре ки дар яке аз солҳо ҳазрати Муовия ибни Абусуфён ба қасди ҳаҷ берун шуд ва дар ҳамон сол Абдуллоҳ ибни Аббос (р) низ ба қасди ҳаҷ баромад. Вай на ходиму ҳакам дошт ва на аз мақом ва манзалати аморат бархӯрдор буд. Ҳазрати Муовияро қофилае аз надимонаш ва хосони давлаташ ҳамроҳӣ менамуд. Аммо ҳазрати Абдуллоҳ ибни Аббос (р)-ро қофилае аз толибилмон ҳамроҳӣ менамуданд, ки болотар аз қофилаи халифа ва амир буд.

Ҳазрати Абдуллоҳ ибни Аббос (р) ҳафтоду як сол умр дид, ки дар ин муддат дунёро пур аз илму ҳикмат сохт ва дарси тақво ва парҳезгорӣ омӯхт. Вақте ачалаш фаро расид ва ба лиқоуллоҳ пайваст, Муҳаммад ибни Ҳанафӣ ҳамроҳ бо бақияи асҳобе, ки дар қайди ҳаёт буданд ва бузургон тобеъин ҷанозаи ӯро хонданд ва дар асное, ки хок бар қабраш меандохтанд, аз қорӣ шунданд, ки ин оятҳоро мехонад «Эй рӯҳи боитминон! Хушнуд ва писандида ба сӯи Парвардигорат бозгард. Ва дар силки бандагони ман ворид шав. Ва дар биҳишт қадам бигзор».(Фачр, 30).

НҶҶМОН ИБНИ МУҚАРРИНИ МУЗАНИ

Қарияҳои қабилаи Музани дар қариби Ясриб, дар хате, ки шоҳроҳи умумии Макка ва Мадинаро бо ҳам васл месозад, қарор дорад. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам), вақте ба Мадина ҳиҷрат намуд, ахбор ва гузоришоти даъвати вай аз тариқи касоне, ки дар миёни Мадина ва қабилаи Музани рафтуомад доштанд, пайиҳам мерасид ва ҷуз хайр ва некӯӣ ҳарфе аз даъвати вай намешуниданд. Дар яке аз шомгоҳон сардори қабилаи Музани, Нӯмон ибни Муқаррин ҳамроҳ бо бародарон ва бузургони қавмаш дар бошишгоҳи худ нишаста буд ва ба онҳо гуфт: Эӣ қавм, қасам ба Худо, мо аз Муҳаммад (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ҷуз хайр чизе надидаем ва аз даъваташ ҷуз паёми раҳмат ва эҳсон ва адл чизе нашундаем. Моро чӣ шудааст, ки дар қабули ин амр сӯстӣ намоем, дар ҳоле, ки мардумони дигар ба қабули даъвати вай мешитобанд? Баъд изофа намуд: Аммо ман тасмим баон гирифтаам, ки фардо ба сӯхбаташ шарафёб гардам. Агар касе аз шумо майли рафтан бо манро дошта бошад, худро омода созед.

Ҳарфҳои Нӯмон дар дили ин ҷамъи некниҳод таъсир кард. Ҳамин ки шаб рӯз шуд, даҳ тан аз бародаронаш ҳамроҳ бо чаҳорсад тан аз паҳлавонони аҳли қабилаи Музайна худро барои рафтан ба Ясриб барои мулоқот бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ва мушарраф шудан ба дини Ислом омода сохтанд. Магар он ки Нӯмонро ҳаё омад аз ин ки бо ин ҷамъи бузург дастхоӣ ба ҳузुरи Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) биравад ва тӯҳфа ва ҳадя ба даст надошта бошад.

Он сол қаҳтӣ ва хушксолии шадид қабилаи Музайнаро фаро гирифта буд, ки на зироат монда буд ва на чорво. Ҳазрати Нӯмон ибни Муқаррин барои омода намудани тӯҳфа ва ҳадя ба хонаи худ ва бародаронаш сар зад ва чанд гӯсфандеро, ки аз ҳамлаи қаҳтсоӣ ба ҷо монда буд, бо худ гирифта бурд, то онро ба ҷаноби ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) тақдим намояд ва исломи худро дар пеши рӯи он ҳазрат (с) эълон кунад.

Аз мусалмон шудани Нӯмон ибни Муқаррин ва қавмаш хушӣ ва сурур саросари Ясрибро фаро гирифт. Чун қабл аз ин бар ҳеҷ як аз хонаҳои араб чунин пеш наомада буд, ки даҳ бародар аз як падар ҳамроҳ бо чаҳорсад паҳлавон ба дини Ислом пайваста бошад.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) аз имон овардани Нӯмон ибни Муқаррин ниҳоят хушҳол ва масрур шуд ва

Худованд аз вай он чанд гӯсфандеро, ки ба унвони тӯҳфа бо худ оварда буд, пазируфт ва дар бораи он Қуръон нозил сохт ва фармуд: «Бахше дигар аз арабҳои бодия ба Худо ва қиёмат имон доранд ва он сирро харк мекунад, ки сабаби тақарруб ба Худо ва дуъои Паёмбар меоданд. Бидонед, ки ҳамон боиси тақаррубашон хоҳад буд ва Худованд бу зудӣ онҳоро ба раҳмати худ восил хоҳад кард, зеро Худованд омурзандаи меҳрубон аст». (Тавба: 99). Ба ин тартиб, Нӯмон ибни Муқаррин дар зери парчами ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) даромад ва бидуни таъхир ва кӯтоҳӣ дар ҳамаи ғазавоташ ширкат намуд. Вақте ки хилофат ба ҳазрати Абубакри Сиддиқ (р) расид. Нӯмон ибни Муқаррин ва қавмаш Музайна мардонавор дар паҳлӯи вай истода ва дар саркӯби фитнаи аз дин бединшавӣ қаҳрамони бемисл аз худ нишон дод.

Аммо вақте даври хилофати ҳазрати Умари Форук (р) фаро расид, Нӯмон ибни Муқаррин чунон шаҳкорӣ аз худ ба ҷо гузошт, ки таърих барои ҳамеша аз он ба забони таҳсин ёдоварӣ намуда ва онро намуна аз ифтихори мусалмонон ба ҳисоб меоварад.

Андак қабл аз вуқӯи ҷанги Қодисия Саъд ибни Абиваққос қумандони лашкари мусалмонон ҳайатеро таҳти роҳбарии Нӯмон ибни Муқаррин ба назди Кисро Яздигурд фиристод, то ӯро ба Ислом даъват намояд. Вақте ишон ба пойтахти Кисро расиданд, аз вай иҷозаи мулоқот хостанд. Кисро ба ишон иҷозаи мулоқот дод. Баъд тарҷумонро хост ва ба ӯ гуфт: Ба онҳо бигӯ, ки ҷӣ омиле шуморо ба диёри мо оварда ва шуморо ба ҷанги алайҳи мо фирефта сохтааст? Шояд омиле тамаъ ва чуръататон алайҳи мо ин бошад, ки мо дар натиҷаи машғулиятҳои, ки доштаем, нахостем ба шумо даст ёзем...

Нӯмон ибни Муқаррин ба ёрони худ рӯй гардонид ва гуфт: Агар иҷоза бидиҳед, ман ба ӯ ҷавоб диҳам ва агар касе ҳам хоста бошад, бо вай сухан гӯяд, ман вайро бар худ муқаддам медорам. Ҳама гуфтанд: Ту худ ҷавоби ӯро бидеҳ. Баъд ҳама ба Кисро рӯй оварда гуфтанд: Ин шахс намояндагӣ аз мо бо ту сӯҳбат мекунад ба ҳарфаш гӯш фаро деҳ.

Нӯмон Худоро ҳамду сано гуфт ва бар Паёмбараш (с) дуруд фиристод ва гуфт: Худованд бар мо раҳм намуд, ки Паёмбаре ба мо ирсол дошт, то моро ба роҳи хайр раҳнамоӣ намуда ва ба он амр фармояд ва шар ва бадиҳо барои мо нишон диҳад ва аз он моро манъ дорад ва барои мо ваъда додааст, ки агар мо ин даъвати ӯро бипазирем, Худованд хайри дунё ва охиратро насиби мо мекунад.

Ҳамон буд, ки дере нагузашта Худованд зиндагии танги моро ба кушоиш ва зиллатамонро ба иззат ва душманиамонро ба бародарӣ ва раҳмат иваз намуд ва ба мо амр намудааст, ки мардумро ба он чи, ки дар он салоҳ ва манфиаташон аст, даъват намоем ва ин даъватро аз касоне оғоз намоем, ки дар ҷавори мо ба сар мебаранд. Аз ин рӯ, мо шуморо ба дохил шудан дар дини хештан даъват мекунам. Ин дин оине аст, ки ҳама хубихоро хуб гуфта ва ба он ташвиқ менамояд ва ҳама бадихоро бад гуфта ва аз он барҳазар медорад ва ин дин пайравони худро аз торикиҳо ва ҷавру ситами куфр ба нур ва адл ва имон мекашонанд. Агар даъвати маро дар дохил шудани худ ба Ислом бипазиред, дар миёни шумо китоби Худоро мегузорем, то мувофиқи он зиндагии худро ба роҳ монед ва мувофиқи аҳкоми он амал кунед ва мо ба диёри худ бармегардем ва шумо медонед коратон. Агар аз қабули Ислом сар боззанед, аз шумо чизя дарёфт намуда ва дар ҳимояти мо ба сар хоҳед бурд ва агар аз додани чизя ҳам худдорӣ намоед, ба ҷанг алайҳи шумо хоҳем пардохт.

Яздигурд аз шунидани ин ҳарфҳо саҳт ба хашм омад ва гуфт: Ман ҳеҷ миллатеро дар рӯи замин суроғ надорам, ки бадбахттар аз шумо ва камшумортар аз шумо бошад ва дар парешонӣ ва ихтилоф ба мисли шумо ва ҳолашон бадтар аз шумо бошад. Шумо миллате будед, ки зимомии умуратонро ба дасти волиёни атроф гузошта будем, ки итоат ва байъататонро барои мо мегирифтанд. Баъди андаке аз хашми худ коста ва гуфт: Агар тангии иқтисодӣ шуморо ба омадан ба диёр мо маҷбур сохта бошад, дастур медиҳам, то ба шумо маводи хӯрокаи ба андозае дода шавад, ки хушксолӣ ва қаҳтиатон поён ёбад ва сарон ва бузургони қавматонро либос медиҳам ва аз ҷониби худ ба шумо касонеро муқаррар мекунам, ки бо шумо рафтори нарм кунанд.

Марде аз миёни ҳайати мусалмонон сухани вайро тавре рад намуд, ки оташи ғзаб ва хашмро дар дили вай тоза кард ва гуфт: Агар ин қонун намебуд, ки ҳайатҳо кушта намешаванд, ҳатман шуморо ба қатл мерасонидам. Аз ҷоятон бархезед, шумо назди ман ҳаққи ҳеҷ чизеро надоред ва ба раҳбаратон бигӯед, ки ман Рустамро барояш хоҳам фиристонд, то ўро ҳамроҳ бо шумо дар сангари Қодисия дафн созад. Баъд дастур дод, то халтаи пур аз хок оварданд ва дар пеши рӯяш гузоштанд ва ба яке аз посдоронаш гуфт: Ин хокро бардоред ва бар гардани шарифтарин фарди ин ҳайат биёвезед ва баъд ўро дар пешопеши худ дар миёни мардум ба роҳ андозед, то барояшон дарси ибрат гардад ва ба ин ҳолат ишонро аз шаҳр берун кунед. Посдоронаш халтаи хокро гирифта омаданд ва гуфтанд: Калонтарини ин ҳайат кист? Осим ибни Амр пешдастӣ намуд ва гуфт: Ман раёсати ин ҳайатро ба ўҳда дорам.

Халтаи хокро бар гарданаш овехтанд, то он ки аз Мадоин берун шуданд ва баъд он хокро бар шутури худ бор кард ва онро гирифта ба Саъд ибни Абиваққос бурд ва ба ӯ мужда дод, ки анқариб Худованд диёри Форсро ба дасташон фатҳ хоҳад кард ва хокашонро дар зери суми аспҳояшон қарор хоҳад дод.

Баъд набарди сахте дар Қодисия ба роҳ афтод ва сангарҳои он пур аз ҷасадҳои лашкари Кисро гардид. Форсҳо аз шикасти худ дар Қодисия ибрат нагирифтанд, балки худро барои як ҷанги шадид, ки дар худуди як лаку панҷоҳ ҳазор нафар ҷангӣ буд, муҷаҳҳаз сохтанд.

Ҳазрати Умари Форук (р) аз ин соз ва барги ҷанги онон иттилоъ ёфт ва тасмим ба он гирифт, ки худ шахсан сарвари онро ба даст гирад ва ба ҷабҳаи ҷанг биравад. Вале бузургони мусалмонон ӯро аз ин азмаш боздоштанд ва ба вай машварат доданд, ки қумандони қобили эътимодеро ба ин кори бузург интихоб намояд. Ҳазрати Умар (р) ба ишон гуфт: Шахсеро, ки битавонад аз ин марз дифоъ кунад, бароям пешниҳод кунед, то ӯро ба ин вазифа эъзом дорам.

Гуфтанд: Эй амиралмӯъминин, ту худ ба аҳволи лашкари мусалмонон хубтар доноӣ.

Гуфт: Қасам ба Худо ҳароина бар лашкари мусалмонон касеро муқаррар хоҳам кард, ки вақте ду лашкар, куфр ва Ислом бо ҳам рӯ ба рӯ шаванд, бар нӯтҳои найза сабқат гирад, ки вай иборат аз Нӯъмон ибни Муқаррин аст.

Гуфтанд: Интихоби дуруст ва баҷост. Биноан, унвони вай навишт ва гуфт: Аз тарафи бандаи Худо Умар ибни Хаттоб ба Нӯъмон ибни Муқаррин. Аммо баъд: Аз он ҷое, ки ба ман иттилоъ расидааст, ки ҷамъиятҳои анбӯҳе аз Аҷом барои рӯёрӯии шумо дар шаҳри Наҳованд гирд омадаанд. Вақте ин номаам ба ту бирасад, ба амри Худо ва умед ба кӯмак ва нусрати Аллоҳ ҳамроҳ бо мусалмононе, ки бо туанд, ҳаракат кун. Эҳтиёт кун, ки онҳоро ба ҷое набарӣ, ки сабаби азияташон гардад. Ба хоҳири он ки як мусалмон назди ман беҳтар аз сад ҳазор динор аст. Вассалому ғалайка.

Нӯъмон ҳамроҳ бо лашкараш ба ҷанги душман ба роҳ афтод ва дастаҳои иттилоашро ба хоҳири дарёфти хабар ва аҳволи роҳ, пеш аз худ фиристонд. Вақте дастаҳои иттилоотӣ ба Наҳованд наздик шуданд, аспҳояшон аз рафтан бозистод, ҳар қадар сайъ намуданд, аспҳои худро ба пеш ронданд, гоме барнадоштанд. Ҳамон буд, ки аз аспҳои худ фуромаданд, то бубинанд, ки ҷӣ иттифоқе афтодааст, ки аспҳо ба пеш гом барнамедоранд. Дарёфтанд, ки дар сумҳои аспон хорҳои оҳанин, шабех ба мехҳо фуру рафтааст ва ҷун ба замин назар афканданд, диданд

ки аҷамиҳо хорҳои оҳаниро дар роҳҳо, ки ба Ниҳованд мебарод, насб намудаанд, то қувваи пиёда ва савораашон натавонанд аз он бигузоранд ва ба Наҳованд бирасанд.

Даस्ताҳои иттилоотии Нӯмонро аз дидашон огоҳ сохтанд ва аз вай хоستانд, ки дар чихати ҳалли ин мушкил ба ишон машварат диҳад, ки чи кор кунанд. Нӯмон ба ишон дастур дод, ки дар ҷойҳои худ биистанд ва шаб оташ бияфрӯзанд, то душман онҳоро бубинад ва дар чунин фурсат душман ба ин фикр хоҳад шуд, ки мусалмонон аз ишон тарсидаанд ва дар баробарашон шикаст хӯрдаанд ва ба ин тартиб душманро фиреб диҳанд. Он гоҳ ҷуръат мекунанд, ки онҳоро таъқиб кунанд ва ба ин асос душман худ оҳанҳои хордорро, ки дар роҳҳо насб кардаанд, бармечинад, то худ аз он бигузарад. Ин ҳила бар форсҳо коргар афтод. Ҳамин ки диданд гурӯҳҳои иттилоотии мусалмонон натавонистанд аз минтақаи хорҳои оҳанин бигузаранд, пиндоштанд, ки акнун ишон шикаст хӯрдаанд ва бояд онҳоро аз пай таъқиб намуд. Ҳамон буд, ки ба касони худ дастур доданд, то роҳро аз вучуди хорҳои насбшуда пок кунанд.

Ҳамин ки роҳҳо поксозӣ шуд, мусалмонон бо як ҳамла тавонистанд бар ин роҳҳо даст ёбанд ва онро ба даст гиранд. Нӯмон ибни Муқаррин лашкари худро дар нуқтаҳои баланд бар Наҳованд таваққуф дод ва тасмим гирифт, ки ҳамлаи ногаҳониро бар душман сурат диҳад. Аз ин рӯ, ба мучоҳиддини худ гуфт: Ман се бор тақбир меғӯям, вақте тақбири аввалро гуфтам, бояд онҳое, ки худро тайёр накардаанд, омода созанд ва чун тақбири дувумро гуфтам, бояд ҳар қадам аз шумо силоҳашро бар камар бандад. Вақте тақбири савумро гуфтам, худ бар душман ҳамла кунам ва шумо бояд аз пайи ман ба душман ҳамла кунед. Нӯмон ибни Муқаррин ҳар се тақбири худро бигуфт ва ба сафҳои душман ҳамла бурд ва чун шер бар онҳо юриш бурд ва лашкари мусалмонон аз пайи вай даромаданд. Ҷанги шадида дар миёни ду тараф даргирифт, ки шояд таърихи ҷангҳо камтар назири онро ба ёд дошта бошад.

Лашкари форсҳо саҳт шикаст хӯрданд ва тити пароканда шуданд ва куштаҳоиашон кӯҳу даштро пур кард ва хунҳоиашон дар роҳҳо ва кӯчаҳо ҷорӣ шуд. Чун аспӣ Нӯмон ибни Муқаррин аз фарози хунҳо мегузашт, ногаҳон пояш лағжид ва ба замин афтод ва баъд ҳуди Нӯмон низ захмӣ шуд. Бародараш парчам аз дасти вай бигирифт ва ҷодари худ ба рӯи вай андохт ва шаҳодаташро аз мусалмонон пӯшида дошт.

Вақте пирӯзии бузург, ки баъд ба номи “Фатҳу-л-футух” шӯҳрат ёфт, насиби мусалмонон гардид. Лашкари пирӯз, сарлашкар ва размандаи худ Нӯмон ибни Муқарринро ҷустуҷӯ намуданд. Бародараш омад ва

чодар аз рӯи вай бардошт ва гуфт: Ин аст сарлашқари фотеҳи шумо, ки Худованд чашмасро бо фатҳи шумо равшани бахшид ва зиндагиасро ба шаҳодат пойин дод.

СУҲАЙБИ РУМӢ

Аз мо чамъи мусалмонон кист, ки Суҳайби Румиро нашиносад ва ба бахше аз саргузашти зиндагии вай огаҳӣ надошта бошад? Аммо он чиро, ки бисёре аз мо намедонад, ин аст, ки Суҳайб румӣ набуд, балки Суҳайб араби холис буд, ки падараш аз қабилаи Нумайр ва модараш аз қабилаи Бани Тамим буд ва ин ки чӣ гуна Суҳайб ба Румӣ нисбат ёфтааст, достоне дорад, ки таърих онро ниғаҳ дошта ва ҳифз намудааст. Дар ҳаволии ду даҳа қабл аз биъсат ё Синон ибни Молики Нумайрӣ аз тарафи Кисро, императори Форс зимомии умури шаҳри Айларо ба даст дошт ва маҳбубтарини фарзандонаш тифле буд, ки умраш аз панҷ сол зиёд набуд ва Суҳайб ном дошт. Суҳайб чехраи тобон ва мӯи тиллоӣ дошт. Писарбачае буд хушёр ва шӯхмиҷоз, дар чашмонаш осори наҷобат ва зиракӣ медурахшид. Дар паҳлӯи ин ду сифат вай хуштабъ ва ширинзабон буд ва бо ҳаракатҳо ва ҳарфҳояш осори ғаму андӯҳи салтанатро аз дили падар мезудуд.

Модари Суҳайб бо фарзандони кӯчак ва чамъе аз ходимон ва ҳашамаи хеш ба қарияи Саҳй, ки дар сарзамини Ироқ ҷойгир шудааст, сафар намуд, то андак дар онҷо роҳат кунад. Ногаҳон дастае аз гурӯҳҳои чангҷӯи лашкари Румӣ ба қария ҳамла намуданд ва посдоронашро ба қатл расонида амволашро ба ғорат бурданд ва зану фарзандонашро ба асорат гирифтанд ва дар ҷумлаи ин асирон Суҳайб низ шомил буд.

Суҳайбро дар яке аз шаҳрҳои Рум бурда, дар бозори ғуломфурӯшон ба фурӯш расид ва ҳаводиси рӯзгор ӯро даст ба дасти хоҷагон мегардонид ва хидмати онон менамуд ва сарнавишти вай ба сони сарнавишти оммаи ғуломон буд, ки қасрҳои билоди Румро пур намуда буданд.

Ин гардиши даҳр ба Суҳайб фурсати онро мусоид сохт, то ба қаъри ҷомеаи румӣ нуфуз намояд ва аз дохил ба расму анъанаҳои онон иттилоъ ҳосил кунад. Вай ба чашми сар дид, ки дар дохили ин қасрҳо фаҳшо ва фасод чӣ қадарҳо густариш ёфтааст ва зулмҳо ва ситамгарихоро, ки дар он ҷо сурат мегирифт, мешунид. Аз ин рӯ, вай ин ҷомеаро, ҷомеаи паст ва ҳақир шумурд ва дар худ нисбат ба он нафрат пайдо кард. Вай бо худ мегуфт: Чунин ҷомеаро ҷуз тӯфон чизи дигаре пок нахоҳад сохт.

Бо вучуди он, ки Суҳайб дар ҷомеаи Рум рушд ёфта ва калон шуда буд ва дар миёни аҳолии ин диёр зист ва бо вучуди ин, ки вай наздик буд забони арабиро фаромӯш намояд, вале бо васфи ин ҳама вай ҳаргиз ин

матлабро аз ёд набурд, ки вай аслияти арабӣ дорад ва аз фарзандони саҳроии Араб аст.

Ў ҳамеша дар шавқи он буд, ки рӯзе фаро расад, ки худро аз асорати ғуломӣ озод созад ва аз насими гуворои озодӣ нафас бикашад ва бо аҳлу қавми худ бипайвандад ва он чи ки бештар бар шуур ва шавқи вай ба баргашт ба билоди Араб меафзуд ин буд, ки вай аз кохин ва кохинони насоро шунида буд, ки ба яке аз хоҷагонаш мегуфт: Акнун вақт ва замони он фаро расидааст, ки Паёмбаре аз Макка дар қазираи Араб сар бардорад ва рисолати ҳазрати Исо (а)-ро тасдиқ намояд ва мардумро аз торикӣ ба сӯи нур ҳидоят кунад.

Баъд барои Суҳайб фурсати он муяссар гардид, ки худро аз ғуломии арбобони хеш наҷот дода, ба сӯи Макка, биъсатгоҳи Паёмбари мунтазир роҳи фирор пеш гирад.

Вақте Суҳайб дар ин шаҳр раҳли иқомат афканд, мардум вайро ба хотири вазнинии забон ва мӯи тиллоиаш Суҳайби Румӣ лақаб доданд. Суҳайб бо сардоре аз сардорони Макка, ки Абдуллоҳ ибни Ҷудъон ном дошт, ҳампаймон гардид ва бо ҳам дар шуғли тичорат машғул шуданд ва аз ин роҳ хайри зиёде ва моли касиреро касб намуд. Аммо ин шуғли тичорат ва пешаварӣ он суҳанро, ки кохини насронӣ гуфта буд, аз ёди Суҳайб набурда буд ва ҳар вақте, ки суҳани вайро ба ёд меовард, бо шӯру шавқ аз худ мепурсид: Ин амр чӣ вақте таҳқиқ хоҳад ёфт. Даре нагузашт, ки ҷавоби саволи худро пайдо кард. Дар яке аз рӯзҳо Суҳайб аз яке аз сафарҳои худ ба Макка баргашт ва ба ӯ гуфта шуд, ки Муҳаммад ибни Абдуллоҳ (с) ба Паёмбарӣ мабъус гардида ва ба даъват оғоз намуда ва мардумро ба ибодати Худованди воҳид ва тарки бутҳо хонда ва онҳоро ба адл ва эҳсон амр ва аз фаҳшо ва мункар наҳй мекунад.

Суҳайб ба худ гуфт: Оё ин ҳамон кас нест, ки мардум бавай лақаби Амин додаанд?

Гуфтанд: Бале, вай ҳамон шахс аст. Суҳайб гуфт: Қояш дар кучост?

Ба вай гуфта шуд: Дар дори Арқам Ибни Абиарқам назди кӯҳи Сафо. Аммо эҳтиёт кун, ки аз касе Қурайш туро дар роҳи хонаи вай бубинад. Агар туро бубинанд, чунину чунон хоҳанд намуд ва ту марде ҳастӣ бегона ва касе надорӣ, ки аз ту дифоъ кунад. Суҳайб бо сад эҳтиёт роҳи хонаи Арқам, дар пеш гирифт ва бисёр мутаваҷҷеҳ буд, ки касе ӯро набинад ва чун ба он ҷо расид, Аммор ибни Ёсирро дар наздики дарвозаи вай дид.

Вай қабл аз ин низ ӯро мешинохт. Андаке тардид намуд, баъд ба вай наздик шуд ва гуфт: Эй Аммор, дар ин ҷо чӣ мехоҳӣ?

Аммор гуфт: Балки ту бигӯ, ки чӣ меҳоҳӣ?

Суҳайб гуфт: Меҳоҳам бар ин шахс иҷозаи духул ёбам ва ҳарфе, ки мардумро ба он даъват медиҳад аз вай бишунавам.

Аммор гуфт: Ман ҳам ҳамин матлабро дорам.

Суҳайб гуфт: Пас биё, ки бо ҳам якҷо ба баракати Худо дохил шавем. Суҳайб ибни Синои Румӣ ва Аммор ибни Ёсир ба ҳузури ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дохил шуданд ва ба ҳарфҳои Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) гӯш доданд. Аз шунидани ҳарфҳои нури имон дар қалбашон тобид ва бо якдигар дар дароз намудан дастҳои хеш барои байъат ва иқрори шаҳодати Ло илоҳа илаллоҳу Муҳаммаду расулulloҳ сабақат чустанд ва он рӯзро дар назди вай ба сар бурданд ва аз сарчашмаи зулоли раҳнамудҳои чуръаҳо кашиданд ва аз сӯхбаташ нафъҳо бурданд.

Вақте шаб рӯй овард ва рафту омади мардум кам шуд ва авзоъ ором гардид, дар ҳоле, ки ҳар як аз ин ду чунон нуреро дар синаи худ ҳам карда буданд, ки ба тобиши ҳамаи дунё кифоят кунад, дар торики шаб аз наздаш бароманд. Суҳайб мисли соири ҳамфикрони хеш чун Билол, Аммор, Сумайя, Хаббоб ва ғайра баҳраи худ аз азобу шиканҷаи Қурайшро дарёфт ва бо оғӯши боз ва пешонии кушода ин ҳама заҳмат ва ранҷоро пушти сар гузошт ва сабру бурдбориро аз даст наод, чун медонист, ки роҳи ҷаннат пӯшида ба заҳмат ва нороҳатиҳост. Вақте ҳазрати Расули Худо ба ёронаш иҷоза дод, ки ба Мадина ҳиҷрат намоянд, Суҳайб тасмим гирифт, ки ҳамроҳ бо ҳазрати Паёмбар ва Абубақр ҳамсафар шавад. Аммо Қурайш аз тасмими вай огоҳ шуд ва монё аз расидан ба орзуяш гардиданд ва касонеро вазифадор карданд, ки ўро зери назар дошта бошанд ва нагузоранд, ки аз дасташон равад ва пул ва тилло ва нуқраеро, ки аз тичорати худ ба даст овардааст, бо худ бибарад.

Баъд аз ҳиҷрати ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва ҳазрати Абубақр (р) Суҳайб мунтазири дарёфти фурсате буд, то битавонад роҳи фирор пеш гирад. Аммо чашмиҳои нигаҳбонон пайваста ба ў дӯхта шуда буд ва ҳамаи ҳаракатҳои вайро зери назар доштанд. Суҳайб дид, ки чорае барои таҳқиқи ин ҳадаф вучуд надорад, лизо даст ба ҳилае зад, ки аз он тариқ битавонад ба матлабаш даст ёбад. Дар яке аз шабҳои, ки ҳаво хеле сард буд, рафтан ба қазои ҳоҷатро зиёд такрор кард ва чунон вонамуд сохт, ки гӯё вай ба бемории исҳол гирифтор шуда бошад. Баъзе аз назоратчиёни вай миёни ҳам гуфтанд: Хуш бошед, ки Лот ва Уззо вайро ба бемории исҳол гирифтор сохтааст. Ин ҳарф бигуфтанд ва ба хобҳои худ рӯй оварданд ва ба хоб рафтанд. Суҳайб аз ин фурсат истифода намуд ва оҳиста худро аз миёнашон кашид ва рӯ ба сӯи Мадина ниҳод. Даре аз ин фирори Суҳайб нагузашта буд, ки

нозирони вай огоҳ шуданд ва ба роҳ афтоданд, то он ки тавонистанд ўро дарёбанд.

Вақте Суҳайб донист, ки ишон аз пайи вай равонанд, дар ҷойи баланде истод ва тирҳои хеш аз ширдони худ берун овард ва камони худ омода сохт ва гуфт: Шумо хуб медонед, ки мисли ман ҳеҷ як нишонзане ёд надоред. Қасам ба Худо, ҳеҷ яке аз шумо ба ман наздик намешавад, магар он ки бо ҳар тири хеш фард фарди шуморо аз пой дароварам ва он гоҳе агар тирам тамом шавад, бо шамшер то вақте ки ҷон дар бадан дорам, бо шумо хоҳам ҷангид.

Яке аз онҳо гуфт: Қасам ба Худо, туро нахоҳем гузошт, ки ба ҷон ва моли худ аз дасти мо раҳо ёбӣ. Ту касе будӣ, ки ба Макка фақир ва бенаво омадӣ ва акнун ба ин ҳад соҳиби мол ва сарват шудӣ.

Суҳайб гуфт: Ба ман бигӯед, агар мол ва сарватамро ба шумо бигузорам, маро ба роҳи худ хоҳед гузошт?

Гуфтанд: Бале.

Баъд онҳоро ба ҷое, ки моли худро дар Макка дар хонааш пинҳон намуда буд, раҳнамоӣ намуд. Вақте ба он ҷо расиданд, онро ёфта гирифтанд. Суҳайб бепарво ва бебок аз моле, ки дошт ва аз дасташ рафт, шитобон ба сӯи Мадина роҳ мерафт ва ҳар вақте, ки хастагӣ оиди ҳолаш мешуд, шавқи пайвастан ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дар дилаш қувват меандошт. Боз ҳаракати худро аз сар мегирифт ва чун ба Қубо расид, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ўро дид ва хушӣ ва сурур дар чехрааш намоён шуд ва табассумкунон ба ў гуфт: “Рабиҳа-л-байъу ё Або Яҳё, рабиҳа-л-байъ” ва ин калимаро се бор такрор намуд. Аз шунидани ин ҳарф хушӣ ва сурур дар чехраи Суҳайб намудор шуд ва гуфт: Қасам ба Худо, ай ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам), ҳеҷ касе пеш аз ман ба ту наомадааст, то аз ин байъ ба ту хабар диҳад ва ҳақиқат ин аст, ки Ҷабраил (а) туро аз ин қисса огоҳ сохтааст.

Ҳақиқатан, байъи вай фоида намуд ва ин ҳақиқатро ваҳй осмонӣ таъйид намуд ва Ҷабраил (а) бар ин фоида гувоҳӣ додааст. Ба тавре ки дар бораи Суҳайб ин қавли Аллоҳ таъоло нозил гардида (Бақара: 207). Хушо ба ҳоли Суҳайб ибни Синои Румӣ, Худованд ба дараҷоти вай бияфзояд.

АБУДАРДО

Ибни Молик Хазраҷӣ, ки ба куняи Абудардо машҳур аст, субҳ, вақте аз хоб бархост ва ба сӯи бути худ, ки дар гӯшаи болоии хонааш онро насб намуда ва бо либосҳои зебо ӯро ораста ва бо атрҳои хушбӯ онро муаттар сохта буд, рафт. Баъд чодари зебои аз абрешимро, ки яке аз тоҷирони яманӣ ба вай ҳада намуда буд, ба рӯи он андохт.

Вақте офтоб баланд шуд, Абудардо хонаро ба қасди тиҷоратхонаи хеш тарк кард. Дид, ки чодаҳо ва кӯчаҳои Ясриб пур аз пайравони Муҳаммад (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) аст, ки аз Бадр баргашта ва дар пеши рӯи худ ҷамъи зиёде аз асиронро гирифта меоваранд. Аз дидани ишон Абудардо рӯй тофт ва тоби дидани онҳо дар худ наёвард. Аммо дере нагузашт, ки бар яке аз ҷавонони ишон, ки мансуб ба қабилаи Хазраҷ буд, рӯй овард. Аз вай аҳволи Абдуллоҳ ибни Равоҳаро пурсид.

Ин ҷавони хазраҷӣ ба ӯ гуфт: Вай дар ҷанг қаҳрамони аҷиб аз худ нишон дод ва солим ва ғоним баргашт ва ба вай аз ҳоли Абдуллоҳ ибни Равоҳа итминон дод.

Ин ҷавон саволи Абудардоро дар бораи Абдуллоҳ ибни Равоҳа аҷиб талаққӣ нанамуд. Чун мардум қабл аз ин низ медонистанд, ки дар даврони ҷоҳилият дар миёни Абдуллоҳ ибни Равоҳа ва Абудардо равобити бародархондагӣ мавҷуд буд. Аммо вақте Ислом омад, Абдуллоҳ ибни Равоҳа мусалмон шуд ва Абудардо аз он рӯй тофт. Аммо ин ихтилоф дар дин равобити бародархониашонро аз ҳам нагусаст ва Абдуллоҳ ибни Равоҳа ҳамеша ба хонаи Абудардо мерафт ва аз вай дидан менамуд ва ӯро ба дини Ислом даъват мекард ва рағбаташро нисбат ба Ислом меафзуд ва таассуф дошт аз ин, ки рӯзе аз умри вай ба ширк ва бутпарастӣ сипарӣ гардад.

Абудардо ба тиҷоратхонаи худ омад ва бар курсии баланде, ки дошт, ҷаҳорзону нишаст ва ба хариду фурӯши худ шурӯъ намуд. Бархе аз писарбачаҳои худро амр мекард ва иддаеро наҳӣ менамуд. Ӯ намедонист, ки дар ин ҳол дар хонаи ӯ чӣ мегузарад. Чун дар ин вақт Абдуллоҳ ибни Равоҳа ба хонаи дӯсти худ Абудардо омада машғули кори тасмим гирифтаи хеш буд. Вақте ба хона расид, дарвозаи онро боз ёфт ва дид, ки Умми Дардо дар рӯи ҳавлиаш қарор дорад ва гуфт: Салому алайка ай бандаи Худо. Умми Дардо гуфт: Ва алайкум салом ай бародари Абудардо. Абдуллоҳ гуфт: Абудардо кучост? Гуфт: Ба дӯкон рафтааст, бармегардад.

Абдуллоҳ гуфт: Бароям иҷозаи вуруд медиҳӣ? Умми Дардо гуфт: Бо дили фарох ва синаи кушода ва роҳро барояш кушод ва худ ба хучраи хештан рафт ва ба кор ва бори хонаи хеш машғул шуд. Абдуллоҳ ибни Равоҳа дохили хонае шуд, ки дар он бути Абудардо гузошта шуда буд ва табареро, ки бо худ оварда буд, бардошт ва ба шикастан ва пора кардани бут шуруъ кард ва гуфт: Огоҳ бояд шуд, ҳар он чи, ки ҳамроҳи Худо шарик карда шавад, ботил аст.

Вақте, ки аз кори пора кардани бут фориғ шуд, аз хонаи Абудардо рафт. Умми Дардо дар хонае, ки дар он бут гузошта шуда буд, дохил шуд, дид, ки бут пора-пора шудааст. Аз дидани ин манзара шӯру фарёд баровард ва рӯ ва рухсори худ барканда мегуфт: Эй Ибни Равоҳа, маро табоҳ сохтӣ. Эй Ибни Равоҳа маро табоҳ сохтӣ.

Дере нагузашт, ки Абудардо ба хонаи худ баргашта, ҳамсарашро дид, ки гириякунон бар поғаҳи дари утоқе, ки дар он бут ниҳода шудааст, нишаст, шӯру фарёд намуда ва аломати хавф бар чехрааш намудор аст.

Абудардо гуфт: Туро чӣ шудааст?

Гуфт: Бародарат Абдуллоҳ ибни Равоҳа дар набудани ту омад ва ин корро дар ҳаққи бути ту анҷом додааст.

Чун Абудардо ба сӯи бути худ назар афканд, дид, ки пора-пора шудааст. Аз дидани он хашму ғазаб саропои вучудахро фаро гирифт ва хост, ки интиқоми ин корро аз Абдуллоҳ ибни Равоҳа бигирад. Аммо ба зудӣ ғазаби вай хомӯш гардид ва дар бораи он чи, ки сурат гирифтааст, андешид ва гуфт: Агар дар ин бут хайре мебуд, ҳатман аз худ ин шарро дафъ мекард.

Баъд фавран назди Абдуллоҳ ибни Равоҳа рафт ва ўро гирифта, ҳарду ба сӯи Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) равон шуданд ва исломи худро дар маҳзари муборакаш эълон дошт ва ба ин тартиб вай охириин касе буд, ки аз маҳаллаи хеш ба Ислом сар ниҳод.

Аз ҳамон лаҳза, ки Абудардо ба Худо ва Паёмбараш имон овард, ин имон дар рағу пай ва вучуди вай ҷой гирифт ва аз хайре, ки дар ин муддат аз вай фавт шуда буд, изҳори надомат ва пушаймонӣ менамуд ва дарёфт, ки ҳамқаторонаш чи қадар дар умури дин бар вай сабқат ҷуста ва аз китоби Аллоҳ маърифат ҳосил намуда, онро ҳифз намудаанд ва чӣ қадар аз фазилати ибодат ва тақво, ки онҳо барои худ дар диёри вопасин андӯхтаанд, маҳрум мондааст. Аз ин рӯ, вай аз намуд он чиро, ки аз вай фавт шуда, бо машаққати тамом онро ба даст орад ва шабҳоро ба хастагиҳои рӯз ба поён расонад, то битавонад худро ба ин қофилаи нақӯкорон ва муҳсинон расонад ва аз онҳо сабқат ҷӯяд. Бинобар ин, ба ибодат чунон рӯй овард, ки гӯё яксара худро аз дунё қатъ намудааст ва ба

илм чунон худро машғул сохт, ки гӯё ташнагиаш ҳеҷ рафъ намешавад ва бар Қуръони карим чунон фурӯ рафт, ки ҳамаи онро хифз намуд ва калимот ва маъонӣ ва фаҳми оёташро бо диққати фаровон дарк намуд. Вақте дарёфт, ки пешаи тиҷорат лаззати ибодатро аз вай бозмедорад ва ўро аз маҷолиси илм дур ниғаҳ медорад, бидуни тардид ва таассуф онро тарк гуфт ва касе дар ин маврид ўро суол намуд, дар ҷавоб гуфт: Ман қабл аз он, ки ба ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) имон биёварам, пешаи тиҷорат доштам. Вақте мусалмон шудам, хостам тиҷорат ва ибодати худро як созам, вале ҳадафам бароварда нашуд. Лизо пешаи тиҷоратро тарк кардам ва ба ибодат рӯй овардам. Қасам ба Зоте, ки ҷони Абудардо дар дасти ўст, хушдори он нестам, ки дар ҷавори масҷид дўкон дошта бошам ва намози ҷамоат аз ман тарк шавад ва ман машғули хариду фурӯш бошам ва рўзона сесади динор фоида ба даст орам. Баъд ба сӯи пурсанда назар афганд ва гуфт: Ман намегӯям, ки Худованди азза ва ҷалла тиҷоратро ҳаром қарор додааст, аммо дўстдори онам, ки аз ҷумлаи касоне бошам, ки Худованд дар бораи онҳо фармудааст: Мардоне, ки онҳоро машғул намесозад Абудардо танҳо тиҷоратро тарк нагуфта, балки дунёро тарк гуфт ва аз зебоию таҷаллии дунё рӯй тофт ва аз он танҳо ба луқмае, ки тавассути он худро аз гуруснагӣ нигоҳ дорад ва либосе, ки тавассути он бадани худро бипӯшонад, иктифо намуд.

Дар яке аз шабҳои зимистонӣ, ки ҳаво саҳт сард буд, ҷамъе бар вай меҳмон шуданд. Вай таоми гарме ба онҳо фиристонд ва болопӯш нафиристонд. Вақте хостанд хоб раванд, дар бораи надоштани болопӯш бо ҳам машварат карданд, ки чӣ бояд кунанд. Яке аз онҳо гуфт: Ман назди вай меравам ва аз вай болопӯш талаб мекунам. Дигаре гуфт: Чунин макун, вале ҳарфашро нашунид ва назди вай рафт ва дар поғаҳи дари утоқи вай истод. Дид, ки ба хоб рафтааст ва ҳамсараш дар назди вай нишастааст ва бар болои онон ҷуз ҷодари нозук, ки на аз гармо ниғаҳ медорад ва на рафъи сардӣ менамояд, чизи дигаре нест.

Ин мард ба ў гуфт: Эй Абудардо, туро мебинам, ки ба шеваи мо ба хоб меравӣ (яъне, чизе надорӣ, ки бар болои худ гирӣ). Матоъ ва сомонатон кучост?

Гуфт: Мо дар он диёри дигар ҳар матоъи арзишманде, ки пайдо мекунем, мефириستم ва агар дар ин диёр боқӣ монданӣ бошем, ҳатман чизе аз ин матоъро ба шумо низ мефиристодем.

Матлаби дигар ин, ки ин роҳе, ки мо ба сӯи он диёр дар пеш гирифтаем, роҳест саҳт ва душвор, сабукбор дар ин роҳ беҳтар аст аз вазнин бор. Бинобар ин, мо бори худро сабук сохтаем, то битавонем аз он бигузарем ва баъд ба ин мард гуфт: Ҳоло матлабамро донистӣ?

Он мард гуфт: Бале, дониستم ва Худованд туро хайр насиб намояд.

Ҳазрати Умари Форук дар даврони хилофати худ хост, ўро ба мансабе дар вилояти Шом мансуб созад, вале вай аз қабули он ибo варзид ва чун бар вай исрор намуд, гуфт: Агар аз ман биписандӣ, ки баон чо равам, ки мардумро китоби Худо биомӯзам ва суннати Паёмбарашонро таълим диҳам ва имоматиашонро кунам, ин амрро мепазирам. Ҳазрати Умар ин хости вай пазируфт ва вайро ба Димишқ равон намуд. Вақте баон чо расид, дид ки мардуми он диёр дар айшу хушгузаронӣ ғарқанд. Ин амр ўро сахт афсурда сохт ва мардумро ба масҷид даъват кард ва ба гирди вай чамъ шуданд ва дар миёнашон бархост ва гуфт:

- Эй аҳли Димишқ, шумо бародарони динӣ ва ҳамсоҷдиёр ва ансори мо алайҳи душман ҳастед. Эй аҳли Димишқ, чӣ чиз шуморо аз дӯстӣ бо ман ва қабули насиҳатам бозмедорад, дар ҳоле, ки ман аз шумо чизе талаб надорам. Насиҳат барои шумо ва таколифам бар зиммаи дигарон аст. Мебинам, ки уламоятон ин дунёро тарк мегӯянд ва чоҳилонатон чизе намеомӯзанд.

Шуморо дар ҳоле мебинам, ки ба дунё рӯй овардаед. Дар ҳоле, ки Худованд ризқи шуморо худ ба зимма гирифтааст ва авомири Худоро тарк намудаед. Шуморо чӣ шудааст, ки чизҳоеро чамъ мекунед, ки онро худ хӯрда наметавонед ва иморатҳое бино мекунед, ки худ дар он зиндагӣ намекунад ва чизҳоеро ҳавас мекунед, ки ба он намерасед. Миллатҳои қабл аз шумо низ чунин карданд ва орзуҳо дар дил парвариданд. Аммо дере нагузашта, ки ҳамаи онҳо табоҳ шуд ва аз байн рафт ва орзуҳоиашон ба хок яксон шуд ва хонаҳоиашон ба қабристон мубаддал гашт.

Эй аҳли Димишқ, ба қавми Од бингаред, ки рӯи заминро аз мол ва фарзанд пур карда буданд, чӣ касе акнун моли аз худ боқимондаи Одро ба ду дирҳам аз ман харидорӣ мекунад? Аз шунидани ин мавъизаҳои вай мардум ба гиря даромаданд ва шӯру фарёди гиряшон фазои масҷидро пур кард ва аз ҳамон рӯз буд, ки Абудардо ба маҷолиси аҳли Димишқ рафтуомад мекард ва ба онҳо вазъу насиҳат менамуд ва дар бозорҳоиашон мегашт. Ба саволкунандашон ҷавоб меод ва ба чоҳилашон дарс меомӯхт ва аз ҳар фурсате барои таълими онҳо истифода мебуд.

Рӯзе гузараш ба чамъияте афтод, ки бар сари марде чамъ шуда, ўро лату кӯб намуда ва носазо мегуфтанд. Ба онҳо рӯй оварда гуфт: Чӣ гап аст?

Гуфтанд: Марде муртакиби гуноҳи бузург шудааст.

Гуфт: Ба ман бигӯед, агар вай дар дохили чоҳе меафтод, шумо вайро аз он берун намесохтед?

Гуфтанд: Бале, чунин мекардем.

Гуфт: На, ўро лат кунед ва на ўро дашном диҳед, аммо ўро панду насиҳат намоед ва Худоро шуқр гузored, ки шуморо ба гуноҳе, ки вай муртакиб шудааст, мубтало насохтааст.

Гуфтанд: Оё ўро ҳам бад намебинӣ?

Гуфт: Корашро бад мебинам, ҳамин ки аз он даст бардорад, ў бародари динии ман аст. Ин мард аз шунидани насиҳатҳои вай башиддат гирифта ва тавбаи худро эълон дошт.

Рӯзе чавоне рӯ ба Абудардо намуд ва гуфт: Эй ёри Паёмбари Худо (с) ба ман насиҳате кун. Ба вай гуфт: Эй фарзандам, Худовандро дар ҳолати оромиш ёд кун, ки дар вақти саҳти дуъоятро иҷобат кунад. Эй фарзанд, ё олим бош ва ё мутааллим ва ё ба ҳарфи некон гӯш фаро нех, ҳушдор аз чаҳорум (ҷоҳил) он ки худро ҳалок сози. Эй фарзанд, бояд масҷидро ҳонаи худ сози, чун ман аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам) шунидам, ки мегуфт: Масҷид ҳонаи ҳар парҳезгор аст ва Худованд барои онҳое, ки масҷидро ҳонаи худ гирифтаанд, роҳат ва оромиш ва раҳмат ва гузаштан аз пули Сирот ба сӯи ризои Аллохро кафолат додааст. Рӯзи дигаре аз назди ҷамъе аз ҷавонон гузар намуд, ки бар сари роҳ нишаста ва дар миёни ҳам суҳан мегуфтанд ва ба роҳгузарон менигаристанд, ба онҳо гуфт: Эй фарзандон, сувмиъаи марди мусалмон ҳонаи вай аст, ки дар он ҷашм ва нафси худро нигоҳ медорад. Аз нишастан бар сари роҳҳо ва бар бозорҳо, ки ҷуз лаҳв ва лаъаб ҳеҷ фоидае дар пай надорад, эҳтиёт кунед. Дар давроне, ки Абудардо дар Димишқ ба сар мебурд, Муовия ибни Абусуфён духтарашро барои писараш Язид хостгорӣ намуд, аммо Абудардо аз қабули талабгории вай ибo варзид ва духтараш Дардоъро ба чавоне, ки дин ва ахлоқаш мавриди писанди вай воқеъ шуд ва аз табақаи мардуми оддӣ буд, ба никоҳ дод.

Ин хабар дар миёни мардум афтод ва бо ҳам мегуфтанд: ки Язид ибни Муовия духтари Абудардоро хостгорӣ кард, аммо вай талабгории ўро рад кард ва ўро ба марди оддӣ аз оммаи мардум дод. Марде сабаби ин корро пурсид, вай дар ҷавоб гуфт: Ман дар ин кор хайр ва маслиҳати Дардоро ба диққат аз назар гузаронидам.

Гуфт: Чӣ тавр? Гуфт: Чӣ, фикр мекунад, ки агар Дардо дар ҳонае ба сар барад, ки ғуломони дастбаста дар хидмати вай бошанд ва худро дар қасрҳои қашанг, ки лӯълӯ ва ҷавохироташ ҷашмро мерабояд, дар ин вақт дини Дардо чӣ хоҳад шуд?

Дар муддати дар сарзамини Шом будани Абудардо вақте амирулмӯъминин Умар ибни Хаттоб ба аҳволпурсӣ ва огоҳӣ ёфтанд аз ҳолати мардуми ин шаҳр омад, бо мақсади дидори дӯсти худ Абудардо шабонгаҳ ба ҳонааш омад. Чун хост дарро боз кунад, дид ки дар баста

нест. Лизо дар хонаи торике даромад, ки ҳеҷ асаре аз равшани дар он дида намешуд. Вақте Абудардо садои ўро шунид, аз ҷой бархост ва ба вай хуш омадед гуфт ва ўро нишонид. Ва баъд ҳарду шуруъ ба сўҳбат намуданд, дар ҳоле, ки аз шиддати торикӣ якдигарро намедиданд. Чун ҳазрати Умар даст дароз намуд, ки болишти Абудардоро бубинад, дид ки монанди ҷуле аст, ки ба пушти ҳайвонот меандозанд ва чун ба фарши вай даст зад, дид, ки рег аст ва ба болопӯшаш даст зад, дид ки ҷомаи нозук аст, ки дар хунукии Димишқ кор намеояд, баъд ба ў гуфт: Худованд туро раҳмат кунад, оё ман бар ту бахшиши фаровон надода будам? Оё барои ту ҳоҷататро нафиристодам? Абудардо гуфт: Эй Умар, оё ҳадисеро ба ёд меоварӣ, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам) фармуда буд? Ҳазрати Умар гуфт: Қадом ҳадис? Гуфт: Оё нафармуда буд, ки бояд андӯхтаи шумо аз дунё ба андозаи тӯшаи мусофир бошад.

Гуфт: Бале, чунин аст.

Гуфт: Эй Умар, мо баъд аз ҳазрати Расули Худо (с) чӣ кардем?

Аз шунидани ин ҳарф ҳарду он қадар гиристанд, ки шабро рӯз карданд. Абудардо то вақте ки зинда буд, ба панду насиҳатҳои худ дар Димишқ идома дод ва ба мардум Қуръон ва суннат ва ҳикмат омӯхт.

Вақте ба бемории марг рӯ ба рӯ гардид, ёронаш ба аёдати вай омаданд ва гуфтанд:

- Аз чӣ шикоят дорӣ?

Гуфт: Аз гуноҳонам.

Гуфтанд: Ба чӣ иштиҳо дорӣ?

Гуфт: Ба афви Парвардигорам. Баъд ба касоне, ки пиромунаш ҷамъ шуда буданд гуфт: Ба ман Ло илоҳа иллаллоху Муҳаммаду Расулуллоҳро талқин кунед. Вай пайваста ин калимаро такрор мекард, то он ки вафот ёфт. Вақте Абудардо ба ҷивори Парвардигораш пайваст, Авф ибни Молики Ашҷаъӣ дар хоб дид, ки ҷамани сарсабз асту васеъ, насими гуворо дорад ва дар он қуббаи бузург аз пӯст зада шудааст ва дар перомунаш гӯсфандон хобидааст, ки ҷашм ҳаргиз мисли онро надидааст.

Гуфт: Ин азони кист? Ба ў гуфта шуд: Аз они Абдурахмон ибни Авф. Ҳамон буд, ки Абдурахмон ибни Авф аз он қубба сар кашид ва ба ў гуфт: Ин ҳамон чизест, ки Худованди азза ва ҷалла ба воситаи Қуръон инро насиби мо фармудааст. Агар ба ин баландӣ боло шавӣ, чизҳоеро хоҳӣ дид, ки ҷашмат ҳаргиз надида ва гӯшат ҳаргиз нашунидааст ва чизҳоеро дармеёбӣ, ки дар ҳаёлат нагузаштааст.

Ибни Молик гуфт: Эй Абумуҳаммад, ин ҳама азони кист?

Гуфт: Аз они Абудардо. Худованди аzza ва ҷалла онро барои вай омода сохтааст. Чун вай бо дили боз ва чашми кушод дунёро аз худ дур мекард.

ЗАЙД ИБНИ ҲОРИСА

Суъдо духтари Саълаба ба хоџири дидор аз қавми хеш (Бани Муъин) ҳамроҳ бо ғуломи худ Зайд ибни Ҳорисаи Каъбӣ ба роҳ афтод. Вай дар асное, ки ханӯз дар диёри қавми худ ба сар мебурд, ки ногаҳон мардони қабилаи Бани Қайн ба онҳо шабохун заданд ва молу дороияшонро гирифтанд ва шугурҳояшонро бурданд ва фарзандонашонро асир сохтанд ва дар чумлаи ин асирон, ки бо худ бурданд, фарзандаш Зайд ибни Ҳориса буд. Зайд ибни Ҳориса дар он вақт писарбачаи хурдсол буд, ки тоза дар синни ҳаштсолағӣ қадам ниҳода буд. Вайро гирифта, ба бозори Уккоз оварданд ва барои фурӯш вайро арза намуданд. Шахси сарватманде аз сарватмандони Макка, ки Ҳаким ибни Ҳуҷом ибни Хувайлид ном дошт, вайро дар бадали чаҳорсад дирҳам харид ва ғуломони чандеро низ харида, бо ӯ якҷо намуда, ба бозори Макка овард. Вақте амааш Хадича духтари Хувайлид аз қудумаш ба Макка иттилоъ ёфт, ба дидан ва аҳволпурсии вай рафт ва бар вай салом дод ва қудумашро хуш омадед гуфт. Ҳаким ба ӯ гуфт: Эй амма, ман аз бозори Уккоз чанд писаре харидаам, ҳар кадомро, ки аз инҳо бихоҳӣ, баргузин ва бо худ бубар ва ин аз тарафи ман ба ту ҳадя аст. Ҳазрати Хадича бо фаросате, ки дошт, дар чехраи ин навбачаҳо нигоҳ кард ва аз миёни онҳо Зайд ибни Ҳорисаро баргузид. Чун вай дар чехраи Зайд осори наҷобат ва ашрофиятро дид, ӯро гирифта, бо худ бурд.

Дере нагузашт, ки ҳазрати Хадича бо Муҳаммад ибни Абдуллоҳ (с) издивоҷ намуд. Ҳазрати Хадича хост, ки тӯҳфа ба вай тақдим намояд ва ба вай ҳадя бидиҳад. Дид ки чизи беҳтаре аз ин ғуломи гиромиаи Зайд ибни Ҳориса надорад. Ҳамон буд, ки вайро ҳамчун ҳадя тақдими ҳазрати Муҳаммад (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) намуд.

Дар асное, ки ин тифли хушнасаб зери сарпарастии Муҳаммад ибни Абдуллоҳ (с) ба сар мебурд, аз сӯҳбатҳои ҳаётбахши вай истифода мекард ва аз ахлоқи некӯаш баҳра меандӯхт. Модараш пайваста аз фироқи вай ашк мерехт ва ба сарнавишти маҷҳули вай доду фарёд менамуд ва аз ғами вай лаҳзае ором надошт. Чизе, ки бештар бар ин ғаму андӯҳ афзуда буд, ин буд ки вай намедонист, ки оё фарзандаш дар қайди ҳаёт аст, то умеди худ баон вобаста дорад ва ё мурдааст ва умеди худ аз вай қатъ намоед.

Аммо падараш аз фироқи вай ҳолати дигаре дошт. Вай аз ҳар мусофире, ки меомад, меурсид ва аз ҳар корвоне, ки мегузашт, аҳволи писарашро чӯё мешуд ва аз дарду фироқи вай чунон шеърҳо мегуфт ва ғазалҳо мехонд, ки дил аз шунидани он об мешуд ва чашм аз ғами он хун

мегирист. Дар мавсима аз мавсимҳои ҳаҷ (яъне, дар даврони чоҳилият) чамъе аз қавми Зайд қасди Байтуллоҳи ҳаром намуданд ва дар асное, ки ишон машғули тавоф буданд, ки бо Зайд рӯ ба рӯ шуданд. Ҳарду якдигарро шинохтанд ва якдигарро аҳволпурсӣ карданд. Вақте маносики ҳаҷро ба ҷо оварданд ва ба диёри худ баргаштанд, ба Ҳориса аз аҳволи писараш хабар доданд ва ҷараёни сухан бо вай гуфтанд. Ҳориса шитобон худро барои сафар омода сохт ва ба андозае ба худ пул гирифт, ки битавонад дар бадали пардохти он чигаргӯшаи худро озод созад ва бародари худ Каъбро низ ҳамроҳ гирифт ва ҳарду ба роҳ афтоданд ва ба суръати ба сӯи Макка равон шуданд. Вақте ба он ҷо расиданд, ба ҳузури Муҳаммад ибни Абдуллоҳ (с) дохил шуданд ва ба ӯ гуфтанд: Эй фарзанди Абдулмуталлиб, шумо ҳамсояҳои хонаи Худо ҳастед. Паноҳандагонро паноҳ медиҳед ва асиронро раҳо месозед ва гуруснаҳоро нон медиҳед ва ба нидои бечорагон расидагӣ менамояд. Мо ба хотири ин писарбача омадаем, ки дар назди туст ва бо худ ба андозае пул овардаем, ки битавонед фидяи вайро пурра созад. Бар мо миннат гузор ва ба андозае, ки мехоҳӣ, аз мо фидя гир.

Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) гуфт: Ин писарбачае, ки шумо аз вай сӯҳбат доред, кист?

Гуфтанд: Ғуломи ту Зайд ибни Ҳориса.

Гуфт: Оё пешниҳоди беҳтар аз фидяро аз ман хоҳед пазируфт?

Гуфтанд: Чӣ пешниҳоде?

Гуфт: Ман ӯро ба маҳзари шумо мехонам ва барои вай ихтиёр диҳед, ки кадом яке аз мо ва шуморо ихтиёр мекунад. Агар вай рафтани бо шуморо қабул кунад бидуни фидя ӯро гирифта, бо худ бибаред ва агар будани бо маро баргузинад, ман намехоҳам, ки ӯро аз рағбаташ боздоред. Ҳарду гуфтанд: Ҳарфи мунсифона гуфти ва болотар аз инсоф низ. Баъд Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) Зайдро хост ва гуфт: Ин ду кистанд?

Гуфт: Ин яке падарам Ҳориса ибни Иброҳим аст ва дигарӣ амакам Каъб.

Фармуд: Ман туро ба ихтиёри худат гузоштам, агар хоҳӣ, бо ин ду бирав ва агар хоҳӣ бо ман иқомат кун.

Зайд бидуни маътал ва тардид гуфт: Балки мехоҳам бо ту иқомат намоям.

Падараш гуфт: Зайд туро чӣ шудааст. Ту убудият ва бандагиро бар падар ва модарат тарҷеҳ медиҳӣ?

Гуфт: Ман аз ин шахс чизе дидаам, ки намехоҳам ҳаргиз аз вай ҷудо шавам. Вақте Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ин мавқифи Зайдро дид, дастии вайро гирифт ва ӯро гирифта, ба Байтулҳаром бурд ва наздики Ҳачаруласвад дар миёни чамъи Қурайшиён истод ва гуфт: Эй

чамъи Қурайш, гувоҳ бошед, ин писарбача фарзанди ман аст. Вай аз ман мерос мебарад ва ман аз вай.

Аз шунидани ин ҳарфи Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) таъби падар ва амакаш хуш шуд ва ӯро назди Муҳаммад ибни Абдуллоҳ гузоштанд ва ҳарду ба қавму диёри худ мутмаъин ва ором баргаштанд.

Баъд аз ин рӯз мардум Зайдро ба номи Зайд ибни Муҳаммад мехонданд ва то вақте ки ҳазрати Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба паёмбарӣ мабъус гардид ва оёт нозил шуд ва асли писархондагиро ботил эълон сохт, ӯро бо номи Зайд ибни Муҳаммад мешинохтанд. Зайд вақте Муҳаммадро бар падар ва модараш баргузид, намедонист ки вай чӣ ғанимате бузургеро насиб шудааст ва намедонист, ки таволе, ки вай бар аҳлу хонаводаи худ баргузидааст, мавлои аввалин ва охирин аст ва расул аст барои ҳамаи халқҳо то рӯзи қиёмат. Ӯ ҳаргиз дар ҳаёлаш намегузашт, ки рӯзе давлати осмонӣ дар рӯи замин барпо хоҳад шуд ва миёни мащриқ ва мағрибро пур аз адл ва неқӯй хоҳад сохт ва намедонист, ки ӯ худ аввалин хиштест, ки ин бинои азим тавассути он ба сар мерасад. Ҳеч яке аз ин дурнамоҳо дар зеҳнаш намегузашт. Аммо ин фазли Худост ба касе, ки хоҳад, онро мебахшад. Чанд сол аз ҳодисаи ин ихтиёр нагузашта буд, ки Худованд Муҳаммадро ба сифати Паёмбар ва хотами набийин мабъус гардонид, то дини ҳақ ва ҳидоятро барои башарият ба армуғон биёрад. Бинобар ин, Зайд ибни Ҳориса аввалин касе буд, ки аз мардон ба Муҳаммад (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) имон овард. Оё ҳеч аввалият метавонад ба ин аввалият расад ва чӣ касе метавонад ба ин аввалият мусобақа намояд.

Ба ин тартиб, Зайд ибни Ҳориса амини сари ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) шуд ва мақоми сарлашқари дастаҳои амалиётӣ ва ҳайатҳои эъзомиро касб намуд ва илова бар он, дар вақтҳои, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) Мадинаро тарк мекуфт, ӯро ба ҷойи худ бар Мадина муқаррар меошад. Ҳамон тавре ки Зайд ҳазрати Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро дӯст меошад ва ӯро бар падар ва модари худ баргузид. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) низ ӯро саҳт дӯст меошад ва ӯро аз аҳли худ медонист. Вақте ба сафар мерафт, ба ғайбаш нороҳат мешуд ва вақте бармегашт, ба қудумаш шодмон мегардид ва чунон ӯро истиқбол менамуд, ки ҳеч якеро ба ин андоза истиқбол намекард.

Ҳазрати Оиша (р) яке аз чашмдидҳои худро, ки дар он хушӣ ва хурсандии ҳазрати Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро дар мулоқот ва дидори Зайд тасвир менамояд, гуфтааст: “Вақте Зайд ибни Ҳориса ба Мадина омад, Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва

саллам) дар хонаам буд. Садои дарвоза баланд шуд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) урён, чуз либосе, ки ӯро аз ноф то зонуҳояш бипӯшонад, ба сӯи дарвоза дар ҳоле ки либосашро ба замин мекашид, рафт. Ҳамон буд, ки вайро дар оғӯш гирифт ва бӯсид. Қасам ба Худо, ки ман ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам)-ро на қабл аз ин ва на баъд аз он ба ин сифат надидаам”.

Мавзӯи муҳаббат ва дӯстдории Паёмбар (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) барои Зайд дар миёни мусалмонон афтод ва он қадар шӯҳрат ёфт, ки мардум ӯро Зайд, маҳбуби Паёмбар фарёд мезаданд ва лақаби маҳбуби Паёмбар ба ӯ доданд ва фарзандаш Усомаро баъд аз вай фарзанди маҳбуби Паёмбар мехонданд.

Дар соли ҳаштуми ҳиҷрӣ иродаи Худованд ба он рафта буд, ки маҳбубро ба фироқи маҳбубааш имтиҳон кунад. Мавзӯъ аз ин қарор буд, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) Ҳорис ибни Умайр Уздиро ҳамроҳ бо номаи ба малики Бусро фиристод, то ӯро ба Ислом даъват кунад. Вақте Ҳорис ба минтақаи Муъита, ки дар шарқи Урдун аст, расид, дар миёни роҳ яке аз умарои ғасосина ба номи Шарчил ибни Амр бо ӯ рӯ ба рӯ шуд ва ӯро гирифт ва дасту пояш баст ва баъд ӯро гардан зад. Ин амр бар ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) саҳт тамом шуд. Чун ғайр аз вай дигаре ҳеч як сафири вай кушта нашуда буд. Ин лаҳза лашкарро, ки мураккаб аз се ҳазор ҷангҷӯ буд, барои ҷанг Муъита тартиб дод ва маҳбуби худ Зайд ибни Ҳорисаро ба сифати амири ин лашкар баргузид ва гуфт: Агар Зайд мавриди исобат қарор гирад, бояд сарвариро Ҷаъфар ибни Абитолиб ба даст гирад ва агар Ҷаъфар ҳам мавриди исобат қарор гирад, бояд Абдуллоҳ ибни Равоҳа сарвариро ба даст гирад, агар вай ҳам мавриди асобат қарор гирад, он гоҳ мусалмонон худ аз миёнашон касеро амир гиранд.

Лашкар ба сарвариини Зайд ибни Ҳориса ба роҳ афтод, то он ки ба минтақаи «Муъон» дар шарқи Урдун расид. Дар ин фурсат буд, ки Ҳирақл ба дифоъ аз Ғасосина сад ҳазор аскарӣ ҷангиро мучаҳҳаз сохт ва сад ҳазори дигар ҳам аз мушрикини Араб ба он пайвастанд ва ин лашкари ҷарор дар фосилаи начандон дур аз мусалмонон мавзеъ гирифтанд. Мусалмонон дар Муъон ду шабро сипарӣ карданд ва дар тайи ин муддат бо ҳам машварат мекарданд, ки чӣ бояд, кунанд. Касе мегуфт: Бояд нома ба ҳазрати Расули Худо (с) ирсол бифириستم ва ӯро аз ҷараёни касрати душман хабар диҳем ва мунтазири дастури ӯ бошем ва касе ҳам мегуфт, ки мо душманро ба теъдод ва қуввати худ шикаст намедиҳем, балки мо душманро тавассути дини худ шикаст медиҳем. Биноан, бояд аз пайи матлабе, ки омадаем, идома диҳем ва Худованд

барои мо яке аз ин ду некиро навиштааст: ё фатҳу зафар ва ё марг ва шаҳодат.

Баъд ин ду даста бо ҳам дар минтақаи Муъита рӯ ба рӯ шуданд ва мусалмонон чунон ҷангиданд, ки румиёро дар ҳайрат андохтанд ва ҳайбат дар дилашон афканданд, ки ин се ҳазор ҷӣ гуна дар муқобили дусад ҳазор ишон меҷангад. Ҳазрати Зайд ибни Ҳориса дар дифоъ аз парчами Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) чунон қаҳрамонӣ аз худ нишон дод, ки таърих назирӣ онро ба ёд надорад. То он ҷое, ки беш аз сад захми шамшер ва найза бар баданаш хӯрда буд ва дар миёни хун шино мекард.

Баъд аз вай парчамро Ҷаъфар ибни Абитолиб ба даст гирифт. Ӯ низ дар баланд доштани байрақи мусалмонон саҳт талош намуд ва муқовимати аҷибӣ аз худ нишон дод ва саранҷом ӯ низ ба сони ҳамтои худ ҷоми шаҳодат нӯшид.

Баъд навбати Абдуллоҳ ибни Равоҳа фаро расид, то байрақро барафрозад. Ӯ низ шаҳомат ва диловарии ҳайратангезе нишон дод, то он ки ба ду ёри қаблаш пайваст. Он гоҳ муҷоҳидон Холид ибни Валидро, ки ба Ислом гаравида буд, ба сарварии худ баргузиданд. Холид ибни Валид лашкари Исломро яктараф соҳт ва онро аз нобудии ҳатмӣ наҷот дод.

Паёми ҳодисаи Муъита ва шаҳодати се тан аз номоваронаш ба иттилоъи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) расид ва саҳт ғамгин ва афсурда шуд, ки ҳаргиз чунин ҳузну андӯҳ аз вай дида нашуда буд ва баъд назди аҳду хонаводаи ин шуҳадо рафт ва онҳоро таъзият дод. Вақте ба хонаи Зайд ибни Ҳориса рафт, духтари хурдсолар худро ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) овехт ва ба шиддат дар канори вай гирифт ва шаҳодати падарашро азо гирифт. Аз гиряи вай ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) низ гирифт. Саъд ибни Убода ба он ҳазрат гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам), ин ҷӣ кор аст? Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) фармуд: Ин гиряи маҳбуб ба маҳбуб аст. Разияллоҳу анҳум ва разу анҳу.

УСОМА ИБНИ ЗАЙД

Акнун мо дар соли ҳафтум қабл аз ҳиҷрат дар Макка қарор дорем ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва ёронаш саҳт дар таҳти азоб ва шиканҷаи Қурайш ба сар мебаранд ва он қадар ғаму андӯҳ ва мушкилоти даъват ба дӯши вай афтодааст, ки саросари зиндагиашро маҷмӯе аз дардҳо ва ранҷҳо пайи ҳам ташкил медиҳад. Дар асное, ки вай дар ин ҳолат ба сар мебарад, ногаҳон равшании шодию сурур дар зиндагиаш тобид. Тавре ки муждадиханда назди вай омад ва барояш мужда дод, ки Умми Айман писар ба дунё овардааст.

Аз шунидани ин хабар чеҳраи он ҳазрат (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) шукуфон гашт ва хушию сурур саросари вучудаашро фаро гирифт.

Акнун бубинем, ки ин писари муборақ, ки Умми Айман ба дунё овардааст ва ин қадар мояи хушӣ ва сурури ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) шудааст, кист? Ин писар - Усома ибни Зайд аст. Ҳеҷ як аз асҳоби Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз хушӣ ва сурури вай ба ин мавлуд дар шигифт наомаданд, чун медонистанд, ки падар ва модараш назди Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз чӣ мақом ва ҳайсиат бархӯрдоранд. Модари ин писар Барикаи Ҳабашӣ аст, ки ба кунияи Умми Айман маъруф аст.

Ин зан дар ибтидо канизии Омина бинти Ваҳаб, модари ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) буд. Вай дар зиндагии модараш, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро парвариш дода ва калон кард ва баъд аз вафоташ ўро низ дар оғӯш гирифт ва чашмони мубораки худро ба дунё боз кард ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) барои худ ҷуз вай модареро наменинохт. Аз ин рӯ, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ўро саҳт дӯст медошт ва чӣ басо мегуфт: Умми Айман баъд аз даргузашти модарам, модари ман аст ва вайбақияи аҳли байти ман аст. Ин буд муаррифии мухтасари модари ин писарбачаи хушнасаб.

Аммо падараш Зайд ибни Ҳориса маҳбуби ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва писархондаи вай қабл аз Ислом ва ёри соҳибсари вай ва яке аз аҳли хештан ва маҳбубтарини мардум назди вай баъд аз Ислом аст.

Мусалмонон ба таваллуди ин навзод чунон масрур шуданд, ки ба таваллуди ҳеҷ як ғайри вай ба ин андоза хушҳол нашуда буданд. Чун ишон фарҳат ва сурури Паёмбари гиромиашонро фарҳат ва сурури худ медонанд. Аз ин рӯ, бар ин писарбачаи хушнасиб лақаби “Фарзанди

маҳбуби маҳбуб” дода буданд. Муболиға набуд, вақте мусалмонон ин лақаб ба ин писарбачаи хурдсол Усома доданд. Зеро ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ӯро чунон дӯст медошт, ки мардум ҳама бар он ҳасад мебаранд ва Усома ҳамсоли набераи ҳазрати Расули Худо (с) Ҳасан ибни Фотимаи Заҳро буд. Ҳасан писарбачаи сафедпӯст ва тобон ва зебод буд ва ба бобояш ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) шабоҳати бештаре дошт ва Усома писарбачаи сиёҳпӯст, дорои бинии паҳн буда ва ба модари ҳабашиаи шабоҳат дошт.

Аммо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар дӯст доштани худ дар миёни он ду фарқе намегузошт. Вай Усомаро гирифта, бар як зонуи хеш ва Ҳасанро гирифта, бар зонуи дигараш мегузошт ва баъд ҳардуи онҳоро ба сина фишурда мегуфт: Худоё, ман ин дуру дӯст медорам, пас онҳоро дӯст бидор”. Муҳаббати ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба Усома ба ҳадде расида буд, ки рӯзе Усома дар поғаҳи дар афтод ва пешониаш хуншор гардид ва хун аз он берун шуд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба ҳазрати Оиша (р) ишора намуд, то хуни вайро аз пешониаш пок кунад. Аммо ҳазрати Оиша ба ин кор рағбат нишон надовд. Ҳамон буд ҳазрати Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) худ бархост ва ба пок кардани хун аз пешониаш шурӯъ намуд ва бо калимоте, ки пур аз шафқат ва меҳрубонӣ буд, хотирашро хуш сохт.

Ҳазрати Расули Худо (с) ҳамон тавре, ки Усомаро дар хурдсолиаш дӯст медошт, дар ҷавониаш низ дӯст дошт. Ҳаким ибни Ҳузум яке аз ашрофи Қурайш ҷомаи гаронбаҳоеро, ки қаблан либоси яке аз шоҳони Яман буд, ба маблағи панҷоҳ динор тилло харидорӣ намуда буд, ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) тӯҳфа дод. Аммо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз пазируфтани он ба унвони ҳадя худдорӣ варзид. Чун Ҳаким дар он вақт мушрик буд, аз ин рӯ, онро ба пардохти қимат аз вай гирифт. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) онро як мартаба дар рӯзи ҷумъа пӯшид ва баъд онро аз тан кашида, ба Усома ибни Зайд дод. Усома онро пӯшида ва дар миёни ҳамсолони худ аз ҷавонони муҳочир ва ансор мерафт. Вақте Усома ба синни балоғат қадам гузошт, чунон хислатҳои некӯ ва сифоти ҳамида дар ӯ падидор гашт, ки вайро сазовори маҳбубияти ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) месохт.

Ӯ ҷавони хушёр, марди шучоъ ва шахсияти ҳаким буд, афиф ва аз умури паст ва ҳақир рӯй мегардонд ва марде буд, ки мардум ба вай улфат мегиританд ва ӯ ба мардум улфат нишон медод. Шахсияте буд муттақӣ ва парҳезгор ва Худованд ӯро дӯст медошт. Дар рӯзи Уҳуд Усома

ибни Зайд бо ҷамъе аз писарбачаҳои асҳоб омаданд, то дар ҷиҳод дар роҳи Худо саҳм гиранд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) аз миёни ишон касонеро баргузид ва касонеро ба сабаби хурдсолӣ иҷозаи ширкат дар ҷиҳод надод ва Усома дар ҷумлаи касоне буд, ки онҳоро рад намуда буд. Вай дар ҳоле, ки ашк аз чашмонаш ҷорӣ буд, баргашт ва маҳзун аз он буд, ки ҷаро иҷоза наёфт, то дар зери парчами ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ҷиҳод кунад.

Дар ғазваи Хандақ Усома ибни Зайд боз ҳамроҳи дастае аз ҷавонони ҳузур ёфт, то дар он ширкат кунад. Вай пайваста қомат бармеорост, то ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба вай иҷоза диҳад. Ҳамон буд, ки дилаш ба вай сӯхт ва ба ӯ иҷозаи ширкат дар ҷиҳод дод ва ба ин тартиб вай дар понздаҳсолаги шамшери ҷиҳодро ба даст гирифт.

Дар рӯзи Ҳунайн вақте мусалмонон шикаст хӯрданд, Усома ибни Зайд ҳамроҳ бо Аббос, амаки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва Абусуфён ибни Ҳориса ва шаш тани дигар аз бузургмардони асҳоб собитқадам монданд. Ҳазрати Расули Худо (с) тавонист, ки бо ин теъдоди ками мусалмонони қаҳрамон шикасти асҳобашро ба пирӯзӣ мубаддал созад ва мусалмонони фирориро аз қатл ва қуштор душманонашон нигоҳ дорад. Дар ҷанги Мӯъта Усома таҳти ливои падараш Зайд ибни Ҳориса, ки дар он вақт умраш аз ҳаждаҳ сол боло набуд, ҷиҳод кард ва бо чашмони худ манзараи шаҳодати падарашро тамошо кард. Ӯ бетоқат нашуд ва тазалзул дар ниҳодаш роҳ наёфт. Балки ба ҷиҳоди худ аз пайи Ҷаъфар ибни Абитолиб идома дод, то он ки вай низ ба шаҳодат расид ва баъд аз пайи ӯ Абдуллоҳ ибни Равоҳа ба ҷиҳоди худ идома дод, то он ки ӯ низ ҷоми шаҳодат нӯшид ва баъд дар зери парчами Халид ибни Валид ҷиҳод кард, то он ки Халид ин лашкари кӯчакро аз ҷанги румиён начот дод. Баъд Усома дар ҳоле, ки аҷри мусибати шаҳодати падарашро назди Худо ҳисоб мекард ва ҷасади тоҳирашро дар сарзамини Шом дафн намуд, савор бар аспе, ки падараш бар он ҷиҳод намуда буд, баргашт.

Дар соли ёздаҳуми ҳиҷрӣ ҳазрати Расули Худо (с) ба ҷиҳозонидан ва омодагии лашкар барои ҷанги румиён дастур дод ва дар ин лашкар ҳазрати Абубақр, Умар, Саъд ибни Абиваққос, Абуубайда ибни Ҷарроҳ ва ғайра асҳоби киборро низ шомил сохт ва ба онҳо Усома ибни Зайдро, ки умри вай аз бист сол боло набуд, ба сифати амир муқаррар намуд ва вайро амр кард, ки то сарҳади Абоқоъ ва қалъаи Дорум, ки дар наздикии Ғазва аз сарзамини Рум мавқеъият дорад, ба пеш равад ва дар асное, ки мусалмонон ба ҷиҳозонидани ин лашкар машғул буданд, ҳазрати Расули

Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) бемор шуд. Вақте бемории вай шиддат ёфт, лашкар аз рафтан таваққуф намуд, то сарнавишти ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) равшан шавад.

Усома меғӯяд: Вақте бемории ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам)-ро бознишаста кард, ба вай рӯ овардам ва мардум низ ҳамроҳ бо ман рӯй оварданд. Вақте ба ҳузури муборакаш дохил шудам, дидам, ки хомӯш аст ва аз шиддати беморӣ ҳарф зада наметавонад. Пас шурӯъ намуд ба баланд кардани дастҳои хеш ба сӯи осмон ва баъд онро ба рӯям гузошт ва дониستم, ки дар ҳаққи ман дуо мекунад. Баъд дере нагузашт, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) падрудӣ ҳаёт гуфт ва мардум ба Абубақр байъат намуданд.

Вай ба фиристодани лашкар ба сарварию Усома амр намуд. Аммо гурӯҳе аз ансор лозим диданд, ки фиристодани лашкари Усома ро бояд ба таъхир андозад ва аз ҳазрати Умар тақозо намуданд, ки ин матлабро ба Абубақр бирасонад ва барояш гуфтанд:

Агар Абубақр ноғузир ба фиристодани лашкар фармон диҳад, ба вай аз номи мо бигӯ, ки марди бузургсолеро ба ивази Усома ба сарварию лашкар баргузинад. Ҳамин ки ҳазрати Абубақр ин ҳарфро аз ҳазрати Умар шунид, бо ҳашм аз риши вай бигрифт ва гуфт: Эй Ибни Хаттоб, модарат дар азоят нишинад. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ӯро ба сарварӣ баргузидааст ва ту аз ман мехоҳӣ, ки ӯро аз ин сарварӣ дур созам? Қасам ба Худо, ки ҳаргиз чунин нахоҳам кард.

Вақте ҳазрати Умар ба ҳузури мардум баргашт ва ӯро аз мавзӯ савол намуданд, ки чӣ коре анҷом додааст, гуфт: Ба ҷойи худ баргардед, модаронатон дар азоят нишинад, ман аз тарафи халифаи Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) саҳт таҳдид шудам ва бар ман саҳт барошуфт.

Вақте лашкари мусалмонон ба сарварию Усома ба роҳ афтод, халифаи Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ӯро то берун аз шаҳр гуселонд. Усома савор бар асп ва Абубақр дар рикоби вай роҳ мерафт.

Усома гуфт: Эй халифа: Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам), бар асп савор шав ва ё ман аз асп пойин шавам. Ҳазрати Абубақр гуфт: Қасам ба Худо намегузорам, ки пойин шавӣ ва на савор мешавам. Маро чӣ шудааст, ки лаҳзае қадамҳоям дар роҳи Худо ғуборолуд шаванд? Баъд дар хитоб ба Усома гуфт: Туро ҳамроҳ бо дин ва амонатдорӣ ва хотимаи аъмолат ба Худо месупорам ва туро ба иҷрои он чи, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) амр намудааст, насиҳат мекунам ва баъд худро ба сӯи вай ҳам намуда гуфт: Агар хоҳӣ, ки маро бо Умар кӯмак кунӣ, ӯро иҷоза деҳ, ки ҳамроҳи ман

бошад. Баъд Усома ба ҳазрати Умар иҷоза дод, ки дар Мадина боқӣ бимонад. Усома ҳамроҳи лашкари хеш ба роҳ идома дод ва ҳамаи он чиро, ки Расули Худо (с) ўро ба он амр намуда буд, ба ҷо овард ва лашкари мусалмононро то ҳудуди Балқоъ ва қалъаи Дорум дар наздикии Фаластин ба пеш бурд ва хавф ва даҳшати румиёно аз дини мусалмонон бардошт ва роҳро барои фатҳи диёри Шом, Миср, Шимоли Африқо ва Баҳри сиёҳ барояшон ҳамвор сохт.

Баъд Усома савор бар аспи хеш дар ҳоле, ки ғаниматҳои зиёд ба даст овард, баргашт. Гӯянд, ки ҳеҷ лашкаре аз лашкарҳои мусалмонон то он дам бар ин андоза ғанимат ба даст наёварда буд.

Усома ибни Зайд, то вақте ки зинда буд, аз қадрдонӣ ва муҳаббати мусалмонон ба хотири вафо ба ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва бузургдошти манзалати вай бархӯрдор буд. Ҳазрати Умари Форук барои вай маоши бештар аз маоши фарзандаш Абдуллоҳ муқаррар кард. Аз ин рӯ, Абдуллоҳ ибни Умар ба падараш шикоят бурд ва гуфт: Ай падар, аз чӣ рӯ барои Усома ҷаҳор ҳазор ва барои ман се ҳазор муқаррар намудӣ? Дар ҳоле, ки падараш фазли бештар аз ту надошт ва худаш фазли бештар аз ман надорад? Ҳазрати Умари Форук гуфт: Кош чунин мебуд. Балки падараш ба Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) маҳбубтар аз падари ту ва худаш маҳбубтар ба Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) аз ту буд. Аз шунидани ин ҳарф Абдуллоҳ ибни Умар ба бахшише, ки барои вай муқаррар намуда буд, розӣ шуд. Вақте Умар ибни Хаттоб бо Усома рӯ ба рӯ мешуд, мегуфт: Амирам хуш омад. Вақте касеро медид, ки ўро аз Усома хуш омадааст, мегуфт: Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ўро бар ман амир муқаррар намудааст.

Худованд ин нафсҳои соҳиби ҳиммати олиро раҳмат намояд. Таърих ҳеҷ гоҳ шахсиятҳои комилтар ва бузургтар ва фозилтар аз саҳобаро надидааст.

САЪИД ИБНИ ЗАЙД

Зайд ибни Амр ибни Нуфайл дур аз издиҳоми мардум нишаста ва ҷамъи зиёди Қурайшиёнро, ки ҷашне аз ҷашнхояшонро баргузор месохтанд, тамошо мекард. Медид, ки мардон дасторҳои гаронбаҳои абрешиминро ба сарҳои худ мебастанд ва бо ҷодарҳои гаронқимати яманӣ худро меоростанд ва менигарист, ки занон ва писарбачаҳо либосҳои нав ва тоза худро пӯшида ва зеварот ба тан намуда ва ҷаҳорпоёнро ба анвои зебу зиннат ораста, ба сӯи бутҳо равонанд, то дар он ҷо онҳоро дар пойи бутҳо забҳ намоянд.

Зайд пушт бар девори Каъба така зад ва гуфт: Эй ҷамъи Қурайш, ин гӯсфандҳоро Худованд офарид ва барои онон аз осмон об нозил кард, то сероб гардад ва аз замин сабза рӯёнид, то сер шаванд ва баъд онро ба ғайри номи Аллоҳ забҳ мекунад, ман шуморо дар ҷаҳли ошкоро мебинам. Амакаш Хаттоб падари ҳазрати Умар аз ҷой бархост ва силие бар руҳи вай зад ва гуфт: Ҳалок шавӣ, мо ҳанӯз ин қадар ҳарфҳои тавҳини туро мешунавем ва боз ҳам дар баробарат сабр мекунем. Косаи сабри мо лабрез шудааст ва баъд беҳирадони қавми худро ташвиқ намуд, то ўро озор диҳанд ва азият расонанд ва дар азияташ афзуданд, то он ки маҷбур шуд аз Макка берун шавад ва ба кӯҳи Ҳиро паноҳ бибарад. Хаттоб ҷанд ҷавононро супориш дод, то роҳро, ки ба Макка мерасад, зери назар дошта бошанд ва нагузоранд ба Макка дарояд ва дар ин лаҳза ҷуз пинҳонӣ наметавонист, ки ошкор дохили Макка шавад.

Баъд рӯзе Зайд ибни Амр ибни Нуфайл бо истифода аз ғафлат ва беҳабарии Қурайш бо ҳар яке аз Варқа ибни Навфал ва Абдуллоҳ ибни Ҷаҳш ва Усмон ибни Ҳорис ва Умайма духтари Абдулмуталлиб, аммаи ҳазрати Муҳаммад ибни Абдуллоҳ (с) иҷтимоъ тартиб дод ва дар он пиромуни гумроҳӣ ва залолате, ки арабҳо дар он ғарқ шудаанд, сӯҳбат намуданд. Зайд ба ёрони худ гуфт: Шумо худ медонед, ки ин қавми шумо ба дини ҳақ нестанд ва ишон дини Иброҳимро ғалат донистаанд ва аз он ба бироҳа рафтаанд. Бинобар ин, агар меҳод наҷот ёбед, барои худ дини ҳақро ҷустуҷӯ кунед ва аз он пайравӣ намоед.

Аз шунидани ин ҳарфи вай, ҷаҳор тан аз мардони ҳозири маҷлис роҳи худ ба сӯи донишмандони яҳуд ва насоро дар пеш гирифтанд, то ҳақиқати дини Иброҳимро дар назди ишон дарёбанд. Аммо Варқа ибни Навфал ба дини насроният гардан ниҳод ва аммо Абдуллоҳ ибни Ҷаҳш ва Усмон ибни Ҳорис ба ҳеч матлабе нарасиданд. Аммо Зайд ибни Амр ибни Навфал дорои дoston аст, ки ўро мегузорем, то худ аз он ҳикоят кунад.

Зайд гуфт: Ба дини яҳудият ва насроният хуб худро ошно сохтам, натиҷа он шуд, ки аз он рӯй битобам. Чун ҳадафе, ки дилам ба он итминон ёбад, дар он наёфтам ва шуруъ ба он кардам, ки дар пайи ҷустуҷӯ аз миллати иброҳимӣ ба гӯша ва канор гардиш кунам, то он ки ба сарзамини Шом расидам. Дар он ҷо роҳиборо ёфтам, ки аз китоби осмонӣ маълумот дошт. Назди вай омадам ва матлаби худ ба вай бигуфтам, вай дар ҷавобам гуфт: Эй бародари Маккӣ, туро чунон мебинам, ки дар пайи суроғ аз дини иброҳимӣ ҳастӣ?

Гуфтам: Бале, чунин аст.

Гуфт: Ту имрӯз аз пайи суроғи дине ҳастӣ, ки имрӯз пайдо намешавад. Аммо ҳақиқат он аст, ки ҳақ дар ватани худи туст. Чун Аллоҳ Таъоло анқариб аз қавми худатон Паёмбаре мабъус месозад, ки дини Иброҳимро тоза мекунад ва чун агар ин шахсро дарёфтӣ, аз вай пайравӣ кун ва бо ӯ мулозимат намо.

Зайд ба суръат ба Макка баргашт, то Паёмбари мавъудро дарёбад. Вақте вай дар аснои роҳ буд, ки Худованд Паёмбари худ Муҳаммад (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам)-ро мабъус гардонид, то дини ҳақ ва ҳидояти ростинро ба мардум биёмӯзад. Аммо Зайд ба орзуяш нарасид ва чашмҳояш ба дидори ҳазрати Паёмбар (с) мушарраф нагардид. Чун қабл аз ин ки ба Макка бирасад, ҷамъияте аз арабҳои бодиянишин сари роҳи ӯро гирифтанд ва ӯро ба қатл расониданд ва дар аснӣ, ки вай охири рамақи худро аз даст меод, чашмҳои худро ба сӯи осмон боз кард ва гуфт: Эй Парвардигор, агар маро аз ин хайр маҳрум доштӣ, фарзандам Саъдро аз хайри вай маҳрум мадор.

Иродаи Худо бар он рафта буд, ки дуои Зайдро иҷобат кунад. Ҳамин ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ба даъвати мардум ба Ислому оғоз намуд, Саъид ибни Зайд дар пешопеши онҳое қарор гирифт, ки дини Ислому пазируфтанд ва рисолаташро тасдиқ намуданд. Ҷои шигифт нест, чун Саъид дар хонае камол ёфта буд, ки гумроҳӣ ва залолати Қурайшро рад менамуд ва дар домони падар парвариш ёфт, ки зиндагии худро аз пайи ҷустуҷӯи ҳақ ба сар бурд ва дар пайи ҷустуҷӯи ҳақ зиндагии худро аз даст дод. Саъд танҳо ҳудаш мусалмон нашуд, балки ҳамсараш Фотима бинти Хаттоб, хоҳари Умар ибни Хаттоб низ мусалмон шуд.

Ин ҷавони Қурайшӣ он қадар азият ва озор дар бораи дини худ дид, ки агар ҳар каси дигаре мебуд, ночор дини худро тарк мекуфт. Аммо ин фишори онҳо на танҳо аз азму тасмими онон дар пайдориашон бар ин андеша нақост, балки натавонист, ки абармарди бузургеро аз сафи мушрикин ба Ислому бикашонанд ва ба дини Ислому мушарраф созанд ва

ин хоҳари мусалмон буд, ки бародараш Умар ибни Хаттобро ба Ислom даъват намуд.

Ин ҷавони наврас Саъид ибни Амр ибни Нуфайл ҳама кӯшишҳои худро дар ҷиҳати хизмат ба Ислom ба харҷ дод ва дар вақте ки мусалмон шуд, умраш бист сол буд. Вай дар ҳама ғазавот бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ширкат варзид, ба ҷуз ҷанги Бадр, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ўро ба коре мукаллаф сохта буд ва натавонист дар он ҳузур ёбад. Вай ҳамчунон дар ғатҳи тахти Кисро ва сарнагунии имперотури Қайсар саҳми ғабол гирифт ва қаҳрамониҳои шигифтовар аз худ ба ёдгори гузошт, ки таърих ҳаргиз шоҳкориҳои ҷангии ўро фаромўш нахоҳад кард ва аз шигифттарин дастоварҳои ҷангии ў, рўйдоди ҷанги Ярмук аст ва мо ҳуди вайро дар ҷараёни ин ҳодиса қарор медиҳем, то худ аз ин ҳодиса қарор медиҳем, то худ аз ин ҳодиса ҳикоят кунад: Саъид ибни Амр ибни Нуфайл гуфт: Дар рўзи Ярмук бисту чаҳор ҳазор нафар будем ва теъдоди румиён ба як лаку бист ҳазор нафар мерасид ва ҷун кўҳҳо мутмаин ва устувор ба сўи мо гом бармедоштанд ва дар пешомеши онон ускуфҳо ва битрикҳо ва қашиишҳое буданд, ки салибро бардошта ва таронаҳоеро замзамакунон хонда ва ба сўи мо меоманданд. Вақте мусалмонон онҳоро ба ин ҳолат диданд, хавфву ҳарос дар дилшон афтод ва касраташон ҳайбатро дар ниҳоди онҳо иҷод намуд.

Дар ҷунин ғурсате Абуубайда ибни Ҷарроҳ бархост ва мусалмононро ба сабр ва пойдори даъват намуд ва онҳоро ба қитоли душманонашон ташвиқ кард ва гуфт: Эй бандағони Худо, дини Худоро нусрат диҳед, то Худованд шуморо ёри медиҳад. Сабр пеша кунед, зеро сабр аз куфр наҷот диҳад ва ризои Худоро сабаб мегардад ва нанги беғайратиро дафт кунед ва найзаҳои худро ба сўи ҳадаф баробар созед ва ба сипарҳоятон худро ниғаҳ доред ва хомўши ихтиёр кунед, магар зикри Аллоҳ, ки номи ўро оҳиста дар дилатон такрор кунед, то он ки ба шумо дастур диҳам.

Саъид гуфт: Дар ҷунин ғурсате марде аз суғуфи мусалмонон берун шуд ва ба Абуубайда гуфт: Ман тасмим гирифтаам, ки ҳамакунун бояд худро қурбон созам ва оё паёме дорӣ, ки онро ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) расонам?

Абуубайда гуфт: Бале, аз тарафи ман ва мусалмонон бар вай салом тақдим кун ва барояш бигў: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам), мо он ҷиро, ки Худованд барои мо ваъда дода буд, феълан ёфтем.

Саъид гуфт: Ба муҷарради ин, ки ин суҳан аз вай шунидам, дидам, ки шамшерашро бараҳна сохт ва ба муқобилаи душман рў ба рў шуд. Ман худро ба замин андохтам ва ба зону роҳ рафтам ва найзаи худ

кашидам ва аввалин муборизро, ки ба сӯи мо рӯй оварда буд, аз пой даровардам ва баъд ба сӯи душман ҳамла бурдам ва Худованд тарсу хавферо, ки дар дили мо мавҷуд буд, аз дили мо дур сохт. Ҳамон буд, ки мусалмонон дар рӯёруи душман ҳамла бурданд ва то андозае ҷангиданд, ки душманро шикаст доданд ва Худованд нусрат ва пирӯзиро насиби мусалмонон сохт.

Саъид ибни Зайд баъд аз он дар фатҳи Димишқ ширкат кард ва баъд аз он, ки мардуми он ба Ислом сар ниҳоданд, Абуубайдари ба сифати волии Димишқ интихоб кард ва ба ин тартиб, вай аввалин волии мусалмонон дар Димишқ аст. Дар аҳди Бани Умайя ҳодисае барои Зайд рӯй дод, ки аҳли Мадина ҳамеша аз он ёдоварӣ мекарданд ва он ин ки: Урво духтари Увайс иддао намуд, ки Саъид ибни Зайд бахше аз замини вайро ба зӯр ғасб намуда ва ба заминҳои худаш онро ҳамроҳ кардааст. Вай ин иддаоро дар ҳама ҷо такрор мекард ва онро дар миёни мусалмонон паҳш менамуд. Баъд ин зан даъвои худро ба волии Мадина Марвон ибни Ҳакам тақдим дошт, то ба парвандаи вай расидагӣ кунад. Марвон ибни Ҳакам касонеро вазифадор кард, то бо вай дар ин хусус сӯҳбат кунанд. Ин амр ба Саъид ёри ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) сахт ва душвор афтод ва гуфт: Мардум фикр мекунанд, ки ман дар ҳаққи вай зулмро раво доштаам. Ман чӣ гуна дар ҳаққи вай зулм мекунам, дар ҳоле, ки худ аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) шунидаам, ки мегуфт: “Касе, ки як ваҷаб аз заминро ба зулм гирад, Худованд дар рӯзи қиёмат он миқдорро то ҳафт табақаи замин бар гардани вай тавқ созад. Ай Худоё, ин зан иддао дорад, ки ман дар ҳаққи вай муртакиби зулм шудаам. Агар вай дар иддаояш дурӯнгӯ бошад, чашмашро нобино соз ва ўро дар чоҳе, ки муддаъии он аст, бияфкан ва дар ҳаққи ман нуреро зоҳир соз, то мардум бифаҳманд, ки ман дар ҳаққи вай зулм накардаам”.

Аз ин ҳикоят дере нагузашт, аз водии Ақиқ чунон селе ҷорӣ шуд, ки ҳеч кас назири онро надида буд ва ҳудудеро, ки ин ду бар сари он даъво доштанд, кашф кард ва барои мусалмонон равшан гардид, ки Саъид дар ҳаққи вай зулм накардааст.

Баъд аз он як моҳ аз ин кор сипарӣ нашуда буд, ки ин зан нобино шуд ва дар асное, ки вай дар ин замини худ мерафт, ногаҳон дар чоҳи он афтод.

Абдуллоҳ ибни Умар меғӯяд: Мо дар ҳоле, ки писарбача будем, аз мардум мешунидем, ки мегуфтанд: Худо туро чун Урво кӯр созад. Дар ин ҳодиса ҷойи шигифте нест, чун ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу

ъалайҳи ва саллам) фармудааст: Аз даъвати мазлум битарс, зеро дар миёни даъвати мазлум ва иҷобати Аллоҳ ҳиҷобе вучуд надорад. Вақте мавзӯ чунин бошад, пас агар мазлум Саъид ибни Зайд яке аз ашараи мубашшара (даҳ нафари ба биҳишт мупеда ёфт) ба ҷаннат бошад, чӣ гуна мешавад?!

УМАЙР ИБНИ САЪД

Умайр ибни Саъди Ансорӣ аз ҳамон овони туфулият чоми фақр ва ятимиро аз сар гузаронд, падараш бидуни он ки мол ва сарпарасте аз худ ба чо гузорад ба чивори раҳмати Ҳақ пайваст. Аммо модараш дере нагузашта, ба марди сарватманде аз сарватмандони Авс, ки Чулос ибни Сувайд ном дошт, ба шавҳар баромад. Чулос фарзанди ҳамсари худ Умайрро дар кафолати худ гирифт. Умайр он қадар мавриди меҳрубонӣ, лутфу ва шафқати Чулос қарор гирифт, ки талхии ятим буданро фаромӯш намуд. Умайр Чулосро чунон дӯст дошт, ки чун писар падарашро дӯст медорад ва Чулос низ мутақобилан Умайрро чун писари худ медонист. Вақте, ки Умайр ба синни рушд ва ҷавонӣ қадам гузошт, муҳаббат ва дилбастагии Чулос нисбат ба вай афзуд, чун дар вай аломат ва нишонаҳои хушёрӣ ва ашрофиятро медид ва дар ҳар коре, ки иқдом мекард, хусусиятҳои аз амонатдорӣ ва сидқ дар ҳар амалаш намудор мешуд. Умайр дар синни хурдсолӣ, ки андаке беш аз даҳ сол аз умраш сипарӣ нашуда буд, ки ба дини Ислом мушарраф гардид ва нури имон дар дилаш ҷой гирифт ва шуъои тобнокаш дар қаъри он партав афканд ва бо вучуди хурдсолиаш аз ҳеҷ намозе дар ақби ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) таъхир намекард ва модараш аз рафту омади вай ба масҷид саҳт хушҳол ва масрур буд ва ба худ меболид.

Ба ин тартиб, зиндагии ин писарбача дар фазое аз сурур ва хушӣ ва умид сипарӣ мешуд ва ҳеҷ омил наметавонист, ки ҳаёти босаодати вайро тираву тор созад ва иродаи Худо бар он рафта буд, ки ин писарбачаи навҷавонро ба таҷрибаи саҳт ва душвор рӯ ба рӯ гардонад, чунон ӯро ба ин имтиҳон дучор кунад, ки бисёр кам иттифоқ афтадааст, ки писарбача ба ин синну сол ба ин гуна мушкilot рӯ ба рӯ гардад. Дар соли нӯҳуми ҳичрӣ ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) тасмими худро бар ҷанги румиён дар Табук эълон дошт ва ба мусалмонон амр кард, ки худро барои ин ҷанг омода созанд ва бору банди худро барои ин сафар таҳия намоянд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) одат дошт, вақте тасмими ғазваро мегирифт, ёрони худро аз он огоҳ намесоҳт ва ҷӣ басо, ки ҷиҳати дигареро ғайри ҷиҳате, ки мадди назар дошт, ба онон нишон медод, магар дар ғазваи Табук ба хотири дурии роҳ ва мушкilоте, ки ин ҷанг дар пай дошт ва омодагӣ ва бору барги муҳимме, ки душман худро барои рӯёрӯи он омода соҳта буд, ноғузир ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) онро барои ёрони худ мушаххас соҳт ва ҷиҳатро барояшон гуфт, то худро барои ҷунин ҷанге тайёр кунад ва бору

банди лозимро барои он омода созанд ва бо вучуди он ки фасли тобистон дохил шуда буд, гармо рӯз ба рӯз афзуда мерафт ва меваҳои дарахтон ба пухтан наздик шуда буд ва сояҳои гуворои боғистонҳо одамиро ба сӯи худ ҷалб менамуд ва нафсҳои заиф ва арвоҳи пажмурда ҳаваси истодан менамуд ва бо вучуди ин ҳама мусалмонон ба рағбат Паёмбари гиромиашонро лаббайк гуфтанд ва худро барои чунин сафаре омода намуданд. Магар он ки гурӯҳе аз мунофиқон шурӯъ ба таблиғот намуда, мусалмононро аз азмашон бозмедоштанд ва дар тасмимашон заъф ва бознишастагӣ меофариданд ва шакку авҳомичод мекарданд ва бар ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) суханони носазо мегуфтанд ва дар маҷолиси хусусии худ бар алайҳи Паёмбари гиромӣ чунон ҳарфҳои пуч мегуфтанд, ки баёнғари куфри онҳо буд.

Дар яке аз ин рӯзҳои, ки лашкари мусалмонон ба роҳ афтода буд, Умайр ибни Саъд баъд аз адои намоз дар масҷид, дар ҳоле ки исор ва фидокории иддае аз мӯъминони мухлис, ки дороии худро дар роҳи Худо нисор намуда буданд, дар дилу рӯҳи вай асари намуда буд, ба хонааш баргашт. Ӯ занони муҳочир ва ансорро бо чашми сар дид, ки ба хузури Паёмбар (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) омада ва зеварҳои гаронбаҳои хешро дар пеши вай мегузоранд, то бо қимати он лашкар Худованд мучаҳҳаз гардад ва ба чашмаш дид, ки Усмон ибни Аффон кисаи пур аз зарро, ки дар он ҳазор динор гузошта буд, ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) тақдим дошт ва ҳазрати Абдурахмон ибни Авфро низ дид, ки дусад уқия тиллоро бар пушт бардошта ва дар пеши ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) гузошт. Ҳатто вай мардеро дид, ки гилеми хонаи худро ба фурӯш мондааст, то ба пули он шамшереро харидорӣ карда ва дар роҳи Худо ҷиҳод кунад.

Умайр ин саҳнаҳои исор ва фидокории бузургмардонро аз зеҳн мегузаронд ва ба он ба дидаи ҳайрат менигарист ва аз он дар таачҷуб буд, ки чаро Ҷуллос ба мисли ҳиммати ин абармардон худро барои сафар омода намесозад ва чаро бо вучуди он ки марди сарватманде аст, хомӯш нишастааст. Гӯё он ки Умайр саъйе дошт бо ҳикояти ин исор ва фидокорӣ ҳиммати ӯро ташвиқ кунад ва мурувват ва мардонагӣ ӯро барангезад, аз ин рӯ, вай шурӯъ намуд, то ахбори он чи, ки дар ин маврид шунида ва ё дидааст ва хусусан хабари он дастаи мӯъминони мухлис ва бузургмардони Худоро яқояк ба Ҷуллос ҳикоят кунад, ки чӣ гуна ишон дороии худро ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) тақдим доштанд ва бо шавқи фаровон аз он ҳазрат (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) тақозо намуданд, ки ишонро бо вучуди нодорӣ ва дасти холиашон ба лашкари мусалмонон муназзам созад. Вале ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) онҳоро аз ширкат дар

чиҳод бозмедорад, чун тавони онро надорад, ки ба ишон василаи сафарашонро бидиҳад ва аз ин чамъ гирякунон бармегардад ва чизе надорад, ки худро ба матлаби хештан расонанд ва дар роҳи Худо чиҳод кунанд ва ба мақоми шаҳодатбирасанд. Вақте Ҷуллос ин ҳарфҳоро аз даҳани Умайр шунид, ногаҳон ҳарфе аз даҳонаш берун шуд, ки хуш аз сари Умайр парид ва ба ҳайрат ба рӯи ӯ нигарист. Вай аз Ҷуллос шунид, ки гуфт: Агар Муҳаммад дар иддиҳои нубуввати худ содиқ бошад, мо бадтар аз харон хоҳем буд.

Умайр аз шунидани ин ҳарф мабхут ва ҳайрон монд. Ӯ ҳаргиз гумон намекард, ки аз шахси хирадманде чун Ҷуллос ҳарфе содир шавад, ки ӯро яқбора аз имон берун сохта, аз бузурғтарин дарвозаи куфр дохил кунад.

Умайр дид, ки сукут аз ин чурми Ҷуллос ва пӯшонидани ҷинояти вай ҷиноят ба Аллоҳ ва Расулаш маҳсуб мегардад ва дасисаест, ки аз тарафи мунофиқон бар алайҳи Ислом тарҳрезӣ шудааст ва агар ин ҳарфро шойеъ созад, ҳаққи ин мардро зеро по ниҳодааст, ки умре ба ӯ мисли фарзандаш хидмат карда ва аз лутф ва эҳсонаш ӯро баҳравар сохтааст. Ва агар чунин кунад, ба эҳсони вай ба бадӣ ҷавоб додааст, чун ӯро аз даврони туфулияташ дар ҳоли ятим буданаш ниғаҳдорӣ намуда ва аз фақр вайро начот дод ва ба ҷои падараш ба вай хидмати падарона кардааст. Акнун ин ҷавон бояд яке аз ин ду амрро, ки ҳардуи он бар вай талх аст, баргузинад. Ӯ рӯ ба сӯи Ҷуллос намуда гуфт: Қасам ба Худо, эй Ҷуллос, дар рӯи замин ҳеч кас баъд аз Муҳаммад (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба андозаи ту дар наздам маҳбӯб набуд ва ту маҳбӯбтарини мардумон назди ман будӣ ва бар ман неъмат зиёде лозим доштӣ ва акнун ҳарфе бар забон овардӣ, ки агар онро ифшо кунам, расво мешавӣ ва агар онро пӯшида дорам, ба Худо ва Расулаш хиёнат кардам ва худро дар ҳалокат афкандам. Ва ман тасмими он гирифтаам, ки назди Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) биравам ва ӯро аз ҳарфе, ки ту бар забон овардӣ, хабар диҳам. Акнун мутаваҷҷеҳи пайомади ҳарфи худ бош. Умайр ибни Саъд ба масҷид рафт ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам)-ро ба ҳарфе, ки аз Ҷуллос ибни Сувайд шунид буд, хабардор кард. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ӯро назди худ ниғаҳ дошт ва касе аз ёрони худро аз пайи Ҷуллос фиристод, то ӯро ҳозир созад.

Дере нагузашта, ки Ҷуллос ҳозир шуд ва ба ҳузури Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) салом дод ва дар пеши рӯи вай нишаст. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) фармуд: Ҳарфе, ки Умайр аз ту шунидаст, аз ҷӣ қарор буд?

Чуллос гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам), ӯ бар ман дурӯғ мегӯяд ва ифтиро намудааст. Ҳаргиз аз даҳонам чунин ҳарфе берун нашудааст.

Саҳоба ба Чуллос ва Умайр чашм дӯхтанд ва чунон буданд, ки гӯё мехостанд ҳақиқатеро, ки дар синаи ин ду нуҳуфта буд, дар чехрашон мутолаъа кунанд. Нозирини ин сахна шурӯъ ба гӯшақӣ кардан намуданд. Касе, ки дар дили худ бемории нифоқ дошт, мегуфт: Ин писарбачаи оқшударо бубин, ки қадри хидмат намешиносад ва хубиро ба бадӣ посух медиҳад.

Ва баъзе мегуфт: Ин писарбача некниҳод аст, дар тоати Аллоҳ бузург шуда ва аз чехраи вай маълум аст, ки дурӯғ намегӯяд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) рӯ ба сӯи Умайр намуд. Дид, ки дар чехрааш хун баста ва ашк аз чашмонаш ҷорӣ аст ва мегӯяд: Эй Парвардигор, ҳақиқати матлаберо, ки гуфтаам, барои Паёмбарат нозил фармо. Эй Парвардигор, ҳақиқати матлаберо, ки гуфтаам, барои Паёмбарат нозил фармо.

Чуллос бори дигар сар баланд кард ва гуфт: Эй ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам), он чиро, ки ман бароят гуфтам, дурушт аст. Агар қабул надорӣ, дар пеши рӯи ҷанобат қасам мехӯрам ва ман дар назди ту қасам ёд мекунам, он чиро, ки Умайр ба ту расондааст, ба ҳеҷ ваҷҳ сиҳат надорад.

Ҳанӯз вай аз қасами худ халос нашуда буд ва ҳанӯз мардум аз чехраи Умайр чашм нақанда буданд, ки оромиш ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам)-ро фаро гирифт. Саҳоба дарёфтанд, ки ваҳй аст, ки нозил мешавад. Лизо ба ҷои худ ором гирифтанд ва хомӯширо ихтиёр намуданд ва ҳама ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) чашм дӯхтанд. Дар чунин ҳолат буд, ки хавф ва ҳарос Чуллосро фаро гирифт ва мардум ба сӯи Умайр мутаваҷҷеҳ шуданд ва то вақте ин ҳолат идома ёфт, ки нузули ваҳй ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) поён ёфт. Он гоҳ ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ин оятро тиловат намуд: "Савганд мехӯранд ба Худо, ки калимаи куфрро нагуфтаанд, вале гуфтаанд сухани куфрро ва кофир шудаанд баъди Исломи хеш ва қасди коре кардаанд, он ки ба даст наёфтаанд фақат ба ин сабаб айбҷӯӣ мекунанд, ки Худо ва Расули ӯ онҳоро аз фазли худ бениёз карданд. Пас агар тавба кунанд, бехтар бошад ишонро ва агар рӯй баргардонанд аз тавба Худо бо азоби дардноке дар дунё ва охираат кайфарашон медиҳад ва нест ишонро ва дар рӯи замин бе дӯст ва ёвар хоҳанд буд" (Тавба: ояи 74).

Чуллос аз шунидани ин ояг дар худ ларзид ва наздик буд, ки забонаш аз ҳарф задан бозмонад ва баъд ба сӯи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) рӯй гардонд ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), ман аз коре, ки кардам, тавба мекунам. Умайр дар иддиояш рост гуфтааст ва ман аз дурӯнгӯён будам, аз Худованд мехоҳам, ки тавбаамро бипазирад, падар ва модарам фидоят эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам).

Дар ин чо буд, ки Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) рӯй ба Умайр намуда, дид ки аз шиддати хурсандӣ ашк аз чашмонаш чорӣ аст ва нури имон дар чехрааш медурахшад. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дасти муборакашро ба сӯи гӯши вай дароз намуд ва онро ба нармӣ бигрифт ва гуфт: Эй писарбача, гӯшат ба он чи ки шунда буд, вафо кард ва Худованд иддаъои туро тасдиқ намуд.

Чуллос бори дигар ба ҳалқаи Ислом даромад ва исломаш баъд аз он хуб шуд ва асҳоби киром ба салоҳомадани ӯро диданд, ки ба Умайр чӣ некиҳо намудааст. Ва ҳар вақте ки номи Умайр мегирифтанд, мегуфт: Худованд ба вай подоши нек насиб фармояд, чун вай маро аз куфр наҷот дод ва гарданамо аз оташи дӯзах халос кард.

Ин танҳо як рӯйдоди шигифтангез нест, ки дар зиндагии ин саҳобаи чалилулқадр, Умайр ибни Саъд сурат гирифта бошад, балки рӯйдодҳои дигар дар ҳаёти вай сурат гирифтааст, ки бештар мавриди шигифт ва таачҷуб аст ва мо онро дар баҳси дигаре аз зиндагии ин бузургмард дунбол мекунем.

Дар боло гӯшаи аз шахсияти Умайр ибни Саъдро дар даврони кӯдакиаш баён доштем. Акнун ба саҳифаҳои тобандаи даврони бузургиаш назар меафканем ва хонанда хоҳад дарёфт, ки сурати дуввуми вай дар бузургӣ ва ҳайратангезӣ камтар аз сурати аввалии он нахоҳад буд.

Аҳли Ҳимс, яке аз вилоёти Сурия ҳамеша аз зимомдорон ва волиёни худ лаб ба шикоят мекушуданд ва ҳеҷ воли барои ишон фиристода намешуд, магар он ки айбҳоеро дар вай бармешумурданд ва гуноҳонро бар вай ҳисоб менамуданд ва шикояташ ба халифа мерасониданд ва барканории вайро аз маснади зимомдорӣ талаб менамуданд ва ба ҷои ӯ волии бештар ва хубтар аз вайро тақозо мекарданд.

Аз ин рӯ, ҳазрати Умари Форук ин бор ба вилояти Ҳимс волиеро дар назар гирифт, ки аҳли он натавонанд бар ӯ таън зананд ва ё бар вай

хурдагирӣ кунанд ва ё айбҳоеро дар вай бишуморанд. Лизо шахсиятҳои бузургеро, ки мешинохт, якояк аз саҳфаи зеҳни худ гузаронд, ки кадом якро ба адои ин масъулият бифиристанд. Дарёфт, ки беҳтар аз Умайр ибни Саъд каси дигареро суроғ надорад, ки битавонад аз ӯҳдаи ин кор барояд. Умайр дар сарзамини Ҷазиратул араб, дар минтақаи Шом машғули чиҳод буд ва қиёдати лашкарро ба ӯҳда дошт ва шахрҳоро яке баъди дигар фатҳ мекард ва сангарҳои душманро саркӯб менамуд ва қабоилро ба дини Ислом даъват мекард ва масоҷидро дар сарзаминҳои фатҳшуда барпо месохт.

Бо вучуди ин ҳама машғулиятҳои чиҳодиаш ҳазрати Умари Форук ӯро ба наздаш даъват кард ва зимоми вилояти Ҳимсро ба вай супурд ва дастур дод, ки ба Ҳимс сафар кунад. Ҳазрати Умайр бо он ки аз ин вазифа хушҳол набуд, чун чиҳодро нисбат ба ҳар кори дигар беҳтар медонист, лизо ночор ба амри халифа сар ниҳод ва рӯ ба сӯи Ҳимс намуд.

Вақте ба он ҷо расид, мардумро ба намози ҷамоат хонд. Вақте намозро адо кард, аз ҷой бархост ва барои мардум суханронӣ кард. Дар ибтидо ҳамду санои Худо бигуфт ва бар ҳазрати Муҳаммад (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дуруд фиристонд ва гуфт: “Эй мардум, бидонед ки Ислом қалъаи мустаҳкам ва дарвозаи матин аст, қалъаи Ислом адл ва дарвозаи он ҳақ аст, вақте ин қалъа кӯбида шавад ва дарвозааш бардошта гардад, ин дин шикаста мешавад ва ҳар кас онро барои худ раво медонад ва Ислом, то вақте ки қуввати султон боқист, қалъаи он мустаҳкам хоҳад буд. Қуввати султон ин нест, ки мардумро ба ҳақу ноҳақ тозиёна занад ва ё он ки шамшераш ҳамеша бар сари мардум мусаллат бошад, валекин қуввати султон ин аст, ки ба адл ҳукм кунад ва ҳаққи мустазъафон биситонад”.

Баъд аз он ба корҳояш баргашт, то он чиро, ки дар ин суханронии кӯтоҳи худ гуфтааст, ба марҳилаи иҷро дароварад. Умайр як соли комило дар Ҳимс сипарӣ намуд, дар давоми ин муддат ба амирулмӯъминин ҳеч нома нанавишт ва аз пули закот ва хироҷ низ ба вай чизе нафиристонд. Аз ин рӯ, шакку ва тардидҳо дар дили амирулмӯъминин роҳ ёфт. Аз ин рӯ, вай аз доштани аморат бар волиёнаш саҳт бим дошт, чун ғайр аз ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дигар ҳеч кас аз гуноҳ маъсум нест. Лизо ба котиби худ гуфт: Ба Умайр ибни Саъд нома бинавис ва дар он ба ӯ бигӯ, ки вақте ин номаи амирулмӯъминин ба ту расид, бедиранг Ҳимсро тарк кун ва ба назди ман ҳозир шав ва молиётеро, ки аз мусалмонон ҷамъ кардаӣ, бо худ гирифта биёр.

Вақте Умайр номаи амирулмўъмининро дарёфт дошт, тўшаи худро, ки шомили маводи хўрокӣ ва зарфи таҳораткунӣ буд, гирифт ва дар халта андохт ва бар пушт ниҳод ва найзаи худро ба даст гирифта Ҳимс ва вилояти онро пушти сар ниҳод ва пиёда ба роҳ афтод ва бо душворӣ ва машаққати фаровон худро ба Мадина расонд. Вақте вай ба Мадина расид, аз шиддати машаққати роҳ рангаш тағйир ёфта ва мўйҳояш дароз гардида ва осори машаққати сафар дар симояш хувайдо буд.

Умайр ба ҳузури амирулмўъминин Умар ибни Хаттоб дохил шуд. Аз дидани зоҳири вай дар ҳайрат афтод ва ба ӯ гуфт: Эй Умайр, туро чӣ шудааст?

Гуфт: Эй амирулмўъминин, маро чизе нашудааст ва ман алҳамдулиллоҳ комилан сихат ва офият дорам ва ҳама молу матоъи дунёро бо худ овардаам.

Ҳазрати Умар (ки хаёл мекард амволи зиёдеро барои байтулмол ҳамроҳи худ овардааст) гуфт: Чӣ овардаӣ ва дар кучост?

Гуфт: Ин халтае аст, ки дар он тўшаи роҳамро гирифтаам. Ин як коса, ки бар он нон мехўрам ва либос мешўям ва ин ҳам як офтоба, ки бо он вузў мекунам ва об менўшам. Эй амирулмўъминин, дигар ҳама матоъи дунё садақаи сари ин ду матоъ аст ва зиёдатӣ аст, ки дар ин дунё на ба дарди ман мехўрад ва на ба дарди дигарон.

Ҳазрати Умар гуфт: Оё пиёда омадӣ?

Гуфт: Бале, амирулмўъминин, пиёда омадам.

Гуфт: Оё аз тарафи доруламорат бароят маркабе надоданд, ки савор шуда меомадӣ?

Гуфт: Онҳо чунин накарданд ва ман ҳам аз ишон талаб нанамудам.

Гуфт: Амволе, ки барои байтулмол овардаӣ, дар кучост?

Гуфт: Ман чизе наовардаам.

Гуфт: Чаро?

Гуфт: Ба хотири он ки вақте ба Ҳимс расидам, мардумони солеҳи он диёрро чамъ кардам ва онҳоро мукаллаф сохтам, ки молиёти онҳоро чамъ кунанд. Вақте ки онҳо молиётаро чамъ мекарданд, дар мавриди он бо онҳо машварат мекардам ва онро дар чиҳатҳои лозим ба сарф менамудам ва ба мустаҳқиқрини ишон тақсим мекардам.

Ҳазрати Умар ба котиби худ гуфт: Вазифаи Умайрро ба вилояти Ҳимс таҷдид ва тамдид кун.

Умайр гуфт: Аммо баъид аст, ки Умайр ин вазифаро ба дўш гирад. Ин чизест, ки дигар намехоҳам онро бар ӯҳда гирам, эй Умар. Баъд аз ин рӯз на барои ту ва на барои ғайри ту кор нахоҳам кард.

Баъд Умайр аз вай хост, то ба вай иҷоза диҳад, ки дар деҳа аз атрофи Мадина мамроҳ бо аҳли оилааш рафта, дар онҷо иқомат гузинад. Ҳамон буд, ки барояш иҷозаи иқомат дод.

Дере аз рафтани Умайр бар ин деҳа сипарӣ нашуда буд, ки ҳазрати Умар хост, ки ӯро имтиҳон кунад, то аз доштан ва надоштани вай итминон ёбад, то дар сурати лозим шудан ба вай қўмак намояд, лизо шахсеро ба номи Ҳорис, ки яке аз мардони мўътамади вай буд, ба ин кор муваззаф кард ва гуфт: Эй Ҳорис, назди Умайр ибни Саъд бирав ва худро ба ҳайси меҳмон назди вай ниғаҳ дор. Агар осори неъмат дар вай мушоҳида намудӣ, бозгард, агар ҳолаташро бад ёфтӣ, ин киса, ки дар он сад динор аст, ба вай бидеҳ, то аз он дар рафъи ҳочаташ истифода кунад.

Ҳорис ба роҳ афтод, то он ки ба он деҳа расид ва аз Умайр суроғ кард, ӯро ба хонааш раҳнамоӣ карданд. Вақте бо вай рӯ ба рӯ шуд, гуфт: Ассалому алайка ва раҳматуллоҳ. Умайр ҷавоби салом дод ва гуфт: Ва аълайка-с-салому ва раҳматуллоҳи ва баракотух. Аз кучо омадӣ?

Ҷавоб дод: Аз Мадина.

Гуфт: Мусалмонон чӣ ҳол доранд?

Ҳорис ҷавоб дод: Алҳамдулиллоҳ ба хайранд.

Гуфт: Амирулмўъминин чӣ ҳол дорад?

Гуфт: Алҳамдулиллоҳ сиҳат дорад ва офият аст.

Гуфт: Оё худудро барпо медорад?

Гуфт: Бале, вай фарзандашро, ки муртакиби кори фоҳишае шуда буд, дурра зад ва дар асари он ҷон дод.

Гуфт: Худованд Умарро ёрӣ диҳад, ӯ ба худат саҳт иродат дорад ва саҳт дўстие дорад.

Ҳорис дар меҳмони Умайр ибни Саъд се шабро сипарӣ намуд ва дар ҳар шаб як нони ҷавин ба вай тақдим медошт. Чун рӯзи саввум фаро расид, мардум аз он қавм ба Ҳорис гуфтанд: Ту Умайр ва аҳли ӯро аз по даровардӣ. Ишон аз ин як қурси нон, ки ба ту тақдим менамоянд, чизе беш надоранд ва он ҳам ҳаққи худро ба ту медиҳанд ва худ гурусна зиндагӣ мекунанд ва ҳоло гуруснагӣ онҳоро аз по даровардааст. Агар лозим донӣ, ӯро ба ҳоли худаш гузор ва меҳмони мо шав.

Дар ин ҳол буд, ки Ҳорис динорҳое, ки бо худ оварда буд, кашид ва дар пеши рӯи Умайр гузошт. Умайр гуфт: Ин чист ? Ҳорис гуфт: амирулмўъминин ин маблағро барои ту фиристод, то дар рафъи ҳочати худ аз он истифода кунӣ. Умайр гуфт:

Ин маблағро ба худаш бозпас деҳ ва ба ӯ аз ман салом бигӯ ва бигӯ, ки Умайр ба ин маблағ зарурате надорад. Дар ин ҳол буд, ки садои ҳамсараш, ки ба гуфтугӯи вай ба меҳмонаш гӯш ниҳода буд, баланд шуд ва гуфт: Эй Умайр, ин ҳадяи амирулмўъмининро бигир. Агар зарурат ёфтӣ, онро дар ҷиҳати зарурати хеш сарф мекуни ва агар ҳочате ба он надошт, балки, онро ба мустаҳиққаш хоҳӣ дод ва мустаҳиққин зиёданд.

Вақте Ҳорис ҳарфи вайро шунид, динорҳоро дар пеши рӯи Умайр гузошту бархост ва роҳи худ дар пеш гирифт. Умайр ин маблағро бигрифт ва онро дар кисаҳои худ тақсим кард.

Шаб ба сар нарасида буд, ки онро дар миёни фуқаро ва ба хусус ятимони шуҳадо тақсим намуд. Ҳорис ба Мадина баргашт. Ҳазрати Умар ба ӯ гуфт: Чӣ кардӣ, эй Ҳорис?

Гуфт: Эй амирулмўъминин, Умайр ҳолати хубе дошт.

Гуфт: Оё динорҳоро ба вай додӣ?

Гуфт: Бале, эй амирулмўъминин,

Гуфт: бо ин маблағ чӣ кард?

Гуфт: Намедонам, вале фикр намекунам, ки аз он як дирҳамро ҳам барои худ сарф кунад. Баъд ҳазрати Умар ба Умайр нома навишт ва гуфт: Вақте ин номаам бароят бирасад, онро ба замин нагузошта, назди ман ҳозир шав.

Умайр рӯй ба сӯи Мадина ниҳод ва ба ҳузури амирулмўъминин дохил шуд. Ҳазрати Умар ӯро хушомадӣ гуфт ва ба худ наздик сохт ва баъд барояш гуфт: Динорҳоеро, ки бароят фиристода будам, чӣ кардӣ?

Гуфт: Эй амирулмўъминин, баъд аз он ки онро бароям фиристодӣ, дигар ба он чӣ кор дорӣ?

Гуфт: Фақат мехоҳам бидонам, ки онро чӣ кардӣ.

Гуфт: Онро барои худ захира кардам, то дар рӯзе, ки мол ва фарзанд ба қорам наёянд, аз он истифода кунам. Аз шунидани ин ҳарф чашми Умар пур аз ашк шуд ва гуфт: Ман гувоҳӣ медиҳам ба ин, ки ту аз ҷумлаи онҳое ҳастӣ, ки бо вучуди эҳтиёҷи шадид ҳоҷати дигаронро бар ҳоҷати худ тарҷеҳ медиҳанд ва баъд ба вай амр дод, ки то марқабе аз маводи хӯроқӣ ва ду либос ба вай диҳанд. Гуфт: Эй амирулмўъминин, Маро ба маводи хӯроқа ҳоҷат нест, чун дар хона ду паймона ҷав дорам ва то вақте ин ду паймона ҳалос мешавад, Худованд роҳи ризқи дигареро бароям хоҳад кушод. Аммо ин ду либосро бо худ мегирам, чу умми фалон (яъне, ҳамсараш) либосҳояш ба андозае кӯҳна ва аз қор афтадааст, ки наздик аст, сатр накунад.

Дере аз ин мулоқот бо ҳазрати Умар нагузашта буд, ки Худованд Умайрро ба ҷивори раҳмати хеш хонд ва Умайр бо фироқ аз ин дунё ва пайвастан ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʼалайҳи ва саллам) ба орзуи деринааш расид. Умайр бо рӯҳи ором ва хоҳири шод роҳи охират дар пеш гирифт ва дар дунё чизе нагузошт, ки бар он дил бисўзонад ва бар фироқаш ҳасрат барад. Ў матоъе аз тақво, парҳезгорӣ, дарвеш ва зуҳдро ҳамроҳ бурд. Вақте хабари вафоти ӯ ба ҳазрати Умари Форук расид, ғаму андӯҳ дар вай намоён шуд ва гуфт: Ман дўстдори он будам, ки мисли Умайр шахсиятҳоро ҳамроҳ медоштам, ки маро дар иҷрои қорҳои мусалмонон ёрӣ меод. Худованд аз Умайр ибни Саъд розӣ бод, вай намунаи камёб аз абармардон буд, ки дунёро бо ҳама ҷиллаву зебоии он пушти сар ниҳод ва шогирди мумтозе буд, ки дар мадрасаи нубувват дарс омӯхт.

АБДУРАҲМОН ИБНИ АВФ

Яке аз ҳашт тан аз собиқини ба Ислом аст. Яке аз ашараи мубашшара ба ҷаннат аст. Яке аз шаш тан аъзои маҷлис аст, ки баъд аз вафоти ҳазрати Умар халифаи саввумро интиҳоб намуданд.

Яке аз он касонест, ки дар Мадина фатво меоданд, дар ҳоле ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дар миёни мусалмонон дар қайди ҳаёт ба сар мебуд. Номаш дар даврони ҷоҳилият Абду амр буд. Вақте мусалмон шуд, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) номашро Абдураҳмон гузошт. Абдураҳмон ибни Авф қабл аз он, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дохили хонаи Арқам шавад, ду рӯз баъд аз мусалмон шудани ҳазрати Абубакри Сиддиқ имон овард ва дар роҳи Худо чунон азоб ва саҳтиҳоро дид, ба гунае, ки ҳамтоёни собиқинаш ба ин азоб дучор шуда буданд, вай чун онҳо сабр намуд ва мисли онҳо истиқомат нишон дод ва назари онон рост гуфт ва рост зист ва бо дини худ ба сони соири муҳоҷирин ба ҳабаша ҳиҷрат намуд. Вақте ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва ёронаш иҷоза дода шуд, то ба Мадина ҳиҷрат кунанд, ҳазрати Абдураҳмон ибни Авф дар пешопеши муҳоҷирин қарор гирифт, ки барои Худо ва Расулаш ҳиҷрат намуданд. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дар миёни муҳоҷирин ва ансор ақди муохот (бародарӣ) барқарор намуд, Абдураҳмон ибни Авфро бо Саъд ибни Рабеъи Ансорӣ бародар сохт. Саъд ба бародараш Абдураҳмон ибни Авф гуфт: Эй бародар, ман сарватмаңдтарини аҳли Мадина ҳастам, ду бӯстон дорам. Ҳар кадом аз ин бӯстонҳоро, ки мақбули ту шавад, интиҳоб кун, то онро ба ту бахшам ва ду ҳамсар ҳам дорам, ҳар кадомро, ки мавриди писандат воқеъ шавад, интиҳоб кун, ман ӯро талоқ диҳам ва ту вайро ба ақди худ дарор.

Абдураҳмон аз бародари ансории худ ташаккур намуд ва ба ӯ гуфт: Худованд дар молу ҳолат баракат ниҳад. Аммо маро ба қору бори шаҳр раҳнамой кун. Саъд ибни Рабеъ ӯро ба бозор роҳнамой кард ва ба тичорат шурӯъ намуд ва даст ба хариду фурӯш зад. Матоеъ мехарид ва чинс мефурӯхт ва чизе фоида мекард ва чизе меандӯхт. Даре нагузашт, ки тавонист мӯҳрзаниро ба даст орад. Ҳамон буд, ки издивоҷ намуд ва дар ҳоле ки осоре аз хушбӯӣ ва атр бар бадан дошт, ба ҳузури ҷаноби Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) омад. Ҳазрати Расули Худо (с) бо тааҷҷуб аз вай пурсид:

Чӣ шудааст?

Гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам), издивоҷ кардам.

Гуфт: Оё ба ҳамсарат махре додай?

Гуфт: Ба андозаи вази донае ба вай тилло додам.

Фармуд: Валима кун ва лав, ки як гӯсфанд ҳам бошад, Худованд дар молат баракат гузорад!" Абдурахмон мегӯяд: Дунё он қадар ба ман рӯй овард, то чое, ки худро чунон ёфтам, ки агар сангеро, ки аз замин бардорам, умеди он доштам, ки аз зери он тилло ва нуқра берун хоҳад шуд.

Дар рӯзи Бадр Абдурахмон ибни Авф дар роҳи Худо чиҳоди содиқона намуд ва душмани Худо Умайр ибни Усмон ибни Каъби Таймиро аз по даровард.

Дар рӯзи Ухуд вақте дигарон мутаазил шуданд, ӯ собитқадам боқӣ монд, вақте дигарон рӯ ба фирор ниҳоданд, вай пойдор монд, вақте ҷанг поён ёфт, дар бадани вай бисту чанд захм ёфтанд, ки баъзеи он ба ҳадде буд, ки даст дар он фуру мерафт. Вале бо вазъи ин, агар чиҳоди ҷисмонии ӯро бо чиҳоди моли вай муқоиса кунем, дар муқобили чиҳод молии вай ночиз ҷилва мекунад.

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) тасмим гирифт, ки сарияро мучаҳҳаз кунад, дар миёни ёронаш истод ва гуфт: Садақа диҳед, мехоҳам дастаи амалиётро барои чиҳод бифиристам". Ҳамон буд, ки Абдурахмон ибни Авф ба хонаи худ омад ва шитобон баргашт ва гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), назди ман ҷаҳор ҳазор дирҳам аст, ки ду ҳазори онро ба Худо қарз медиҳам ва ду ҳазори онро барои аҳли оилаам гузоштам. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) фармуд: Худованд дар он чи, ки ато кардӣ, баракат диҳад ва Худованд дар он чи ки барои худ ниғаҳ доштӣ, баракат диҳад.

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) азми ҷанги Табук намуд, зарурат ба пул камтар аз зарурат ба нерӯҳои инсонӣ набуд, чун теъдоди лашкари Рум беш аз ҳад буд ва бо ҳама имконияти ҷанг мучаҳҳаз набуданд ва дар ин сол Мадина ба хушксолӣ мубтало буд ва роҳи ин сафар тӯлонӣ ва маводи кӯмаки ночиз ва маркабҳои муҷоҳидон хеле андак буд, то он ҷо, ки иддае аз мӯъминон, ки даст холи буданд, ба ҳузури Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) омаданд ва аз вай хостанд, ки барои ишон маркаб диҳад, то битавонанд дар чиҳод ӯро ҳамроҳӣ кунанд. Аммо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба сабаби надоштани имконот аз ширкати онҳо дар чиҳод маъзарат хост ва ишон аз ин ки чизе надоштанд, нафақа кунанд, гирикунон пас гаштанд. Аз ин рӯ, онҳоро ба номи Баккоин номиданд ва барои ин лашкар номи Ҷайшу-л- Усра гузоштанд, чун дар саҳтгарин ҳолат равонаи ҷанг шуданд. Дар чунин фурсат буд, ки ҳазрати Расули

Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ёрони худро амр кард, ки дар роҳи Худо кӯмак кунанд ва аҷри худро аз Худо бихоҳанд. Аз шунидани ин амри Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) мусалмонон ба сӯи хонаҳои худ шитофтанд ва дар пешопеши ин ҷамъи садақақунандагон Абдурахмони ибни Авф қарор дошт. Вай дусад уқия тиллоро дар оҳи Худо садақа намуд, ҳазрати Умар ибни Хаттоб ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) гуфт: Ман фикр мекунам, ки Абдурахмон ибни Авф муртакиби гуноҳе шудааст, чун вай ба аҳли худ чизе нагузоштааст. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ба ӯ гуфт: Оё барои аҳли худ чизе гузоштаӣ?

Гуфт: Бале, ман барои ишон бештар ва хубтар аз он чи, ки овардаам, гузоштам.

Фармуд: Чӣ миқдор? Гуфт: ризқ, хайр ва аҷро, ки Худо ва Расулаш ваъда намудааст, барояшон гузоштам. Лашкари Ислому раҳсипори Табук гардид ва дар он ҷо Худованд ба Абдурахмон ибни Авф чунон иқром намуд, ки ба ҳеҷ яке аз мусалмонон ин иқромро накардааст, тавре ки вақти намоз фаро расид ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ҳузур надошт, Абдурахмон ибни Авф дар намоз пеш даромад ва имоматӣ кард. Вай ҳанӯз ракаи якумро тамом накарда буд, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) омад ва дар сафи намозгӯрон аз ақиб Абдурахмон ибни Авф иқтидо кард ва намоз хонд. Оё фазилат ва қаромате болотар аз ин хоҳад буд, ки банди мусалмоне ба беҳтарини халоиқ ва сайиди анбиё ҳазрати Муҳаммад ибни Абдуллоҳ имоматӣ кунад?!

Вақте ҳазрати Расули Худо (с) ба ҷивори раҳмати ҳақ пайваст, Абдурахмон ибни Авф худро кафили масолеҳи умамаҳоту-л-мӯъминин сохт ва ба ҳоҷат ва ниёзмандиҳои онон расидагӣ мекард. Вақте ба ҷое сафар мекарданд, онҳоро ҳамроҳӣ мекард ва дар ҳаҷ бо ишон мерафт ва бар маҳмилҳои онон пардаи сабзи зеборо меандоخت ва онҳоро дар ҷое, ки меписандиданд, поин мекард. Ин буд аз фазои Абдурахмон ибни Авф, шахсияте, ки мавриди эътимоди уммаҳоту-л-мӯъминин буд. Ӯ ҳақ дорад, ки ба ин хидмати онон биболад ва дар худ изҳори фахр кунад.

Некӣ ва хидмати вай ба мусалмонон умуман ва ба уммаҳоту-л-мӯъминин хусусан, ба ҳадде расид, ки замини марбути моликияти худро ба маблағи чиҳил ҳазор динор бифурӯхт ва ҳама пули онро дар миёни қавми бани Зӯҳра (қавми Омина бинти Ваҳаб модари ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ва фуқарои муҳочирин ва ансор ва уммат хоту-л-мӯъминин тақсим кард. Вақте маблағе аз ин пулро, ки барои ҳазрати Оиша тахсис дода буд, ба вай фиристод, ҳазрати Оиша гуфт: Чӣ касе ин пулро ба ман фиристодааст?

Гуфтанд: Абдурахмон ибни Авф.

Гуфт: Ҳазрати Расулulloҳ (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) фармудааст: Баъд аз ман чуз собирон бар шумо касе дилсӯзӣ намекунад.

Дуои Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) дар ҳаққи Абдурахмон ибни Авф иҷобат гардид ва Худованд дар зиндагӣ ба моли вай чунон баракат дод, ки вай аз ҷумлаи сарватмандтарин саҳоба гардид ва бо гузашти ҳар рӯз тиҷораташ рушду нумӯ мекард ва корвони тиҷоратиаш ҳамеша дар Мадина дар ҳоли рафту ва омад буд ва маводи мардуми ин шаҳроро чи гандум ва чи ҷав ва чи орду рӯған ва соири молҳои тиҷоратиро фароҳам менамуд ва он чиро, ки аҳли Мадина истехсол мекарданд, ба ҷоҳои дигар мебурд.

Дар яке аз рӯзҳо корвон Абдурахмон ибни Авф ба Мадина расид ва ин корвонро ҳафтсад сар шутур ташкил меод, ки маводи эҳтиёҷи Мадинаро ҳамла намуда буд. Вақте ин корвон дохили Мадина шуд, аз вуруди он шаҳри Мадина ба ҷунбиш даромад ва сару садоаш гӯшаву канори Мадинаро пур кард. Ҳазрати Оиша (р) ба онҳо гуфт: Ин шӯру ғавғо ба хотири чист?

Ба ӯ гуфтанд: Ин шӯр ва ғавғо корвони Абдурахмон ибни Авф аст. Ҳафтсад шутур маводи хӯрокаи ҳамла намуда ба Мадина омадааст.

Ҳазрати Оиша (р) ба онҳо гуфт: Худованд барои он дар он чи ки ӯро дар ин дунё додааст, баракат диҳад ва савоби он назди Аллоҳ бузургтар ва бештар аст. Ман аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) шундам, ки мегуфт: Абдурахмон ибни Авф ҳазида дохили биҳишт мешавад.

Пеш аз он, ки корвон ба ҷои маъмулшуда бирасад, муждадиҳандае ин қавли ҳазрати Оишаро, ки вайро ба биҳишт мужда меод, ба Абдурахмон ибни Авф расонд. Ҳамин ки Абдурахмон ибни Авф ин суханро шунид, шитобон худро назди ҳазрати Оиша расонд ва гуфт: Эй модар, оё ин башоратро худ аз даҳани ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) шунидӣ?

Ҳазрати Оиша гуфт: Бале.

Аз шунидани ин ҳарф Абдурахмон ибни Авф аз шиддати сурур сар аз по наменинохт ва гуфт: Агар тавонам, бо қади рост дохили биҳишт мешавам, Эй модар, ман туро шоҳид меорам ба ин, ки ин корвон бо ҳама бо банд ва чилу ва лаҷомаш дар роҳи Худо бод.

Баъд аз он, ки вай ин навид бишнид, аз он рӯз ба баъд бахшиши Абдурахмон ибни Авф берун аз ҳисоб буд ва саховатмандона онро дар роҳи Худо сарф менамуд ва бо ҳарду дасти худ ба чапу рост, ошқору пинҳон, садақа меод, ба тавре, ки чихил ҳазор дирҳам аз нукура ва чихил ҳазор динор аз тиллоро садақа дод. Баъд дусад уқия тиллоро садақа кард. Сипас таҷҳизоти муҷоҳидини фи сабиллоҳро бар панҷсад асп бор кард

ва баъди бору банди соири мучоҳиддинро ба ҳазору понсад маркаб бор намуд.

Вақте маргаш фаро расид, халқҳои зиёдеро, ки дар таҳти моликият буд, озод сохт ва ба ҳар яке аз аҳли Бадр, ки дар қайди ҳаёт буданд ва шуморашон ба сад нафар мерасад, васият намуд, ки чаҳорсад динор тилло беҳисоб бидиҳанд. Ва ба ҳар як аз уммаҳотул мӯъминин васияти намуд, ки, то он ҷо, ки уммулмӯъминин Ойиша (р) аксар вақт дар ҳаққи вай дуои хайр намуда мегуфт: Худованд ўро аз оби Салсабил насиб фармояд. Вай бо вучуди ин ҳама саховат ва бахшиш он қадар мол барои ворисони худ гузошт, ки дар ҳисоб меғунҷад. Ба тавре, ки ҳазор шутур ва асп аст ва се ҳазор гўсфанд аз худ мерос гузошт. Ўро чаҳор зан буд, барои ҳар як аз онҳо, ки рубъи мерос мебурданд, ҳаштод ҳазор расид. Ва аз тилло ва нуқра ба ҳадде аз вай мерос монда буд, ки ба белҳо аз он ба ворисонаш тақсим мекарданд, то он, ки тақсимкунандагон аз шикастони он дастҳояшон обила кард. Ин ҳама дорой аз фазли дуои ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) дар ҳаққи вай буд. Аммо ин ҳама пул ва сарват дар зиндагии Абдурахмон ибни Авф таъсири накард ва ўро дар таҳти таъсири фитнаи худ қарор надод, то ҷое, ки вақте мардум ўро дар миёни ғуломонаш медиданд, вайро аз ишон фарқ карда наметавонист. Дар ҳоле, ки рўзе вай рўзадор буд, таоме барояш оварданд, ба сӯи он таом нигарист ва гуфт: Муъом ибни Умайр, ки беҳтар аз ман буд, шаҳид шуд ва барои вай кафан наёфтем, ки саропои ўро пўшонад, ба ҷуз як порчае, ки агар онро бар сари вай меандохтем, пойҳояш бараҳна мешуд ва агар бар пойҳояш меандохтем, сараш бараҳна мемонд ва баъд Худованд ба ин андоза дунёро ба рӯи мо кушод ва ман аз он бим дорам, ки савоби худро дар ин дунё ба даст орам ва аз охират маҳрум монам ва баъд ба гиря ва нолидан шурӯъ кард, то он ки таъом сард шуд.

Хушо ба ҳоли Абдурахмон ибни Авф, ки ҳазрати содику-л-масдуқ Муҳаммади Мустафо ўро ба ҷаннат башорат додааст ва ҷанозаи вайро ба хобгоҳи охираш таъоии ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) Саъд ибни Аббас қос нақл дод ва ҳазрати Усмони Зиннурайн намози ҷанозаи ўро хонд ва амирулмӯъминин Алӣ карамаллоҳу вачҳаҳу, дар ҳоле, ки ўро ташйиъ менамуд, гуфт: Аз хубиҳояш баҳра бурдӣ ва аз бадихояш гўша гирифтӣ, Худованд туро раҳмат намояд.

ҶАЪФАР ИБНИ АБУТОЛИБ

Дар қабилаи бани Абдуманоф панҷ шахсе буданд, ки ҳар кадоми онҳо ба чехраи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бисёр зиёд шабоҳат доштанд, то ба он андоза, ки мардумон камбин наметавонистанд, ки миёни он ҳазрат (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва ишонро фарқ кунанд ва ин панҷ тан иборат буданд аз Абусуфён ибни Ҳорис ибни Абдулмуталлиб, писари амаки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва бародари разоъи вай ва Қусом писари Аббос ибни Абдулмуталлиб, писари амаки Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва Соиб ибни Убайд ибни Абдуязида ибни Ҳошим чадди Имом Шофеъӣ (р). Ва Ҳасан ибни Алӣ, набераи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва Ҳасан нисбат ба ҳамаи онҳо ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) шабоҳати бештар дошт ва Ҷаъфар ибни Абутолиб бародари ҳазрати Алӣ карамаллоҳу ваҷҳаҳу.

Ҳоло ба муаррифии шахсияти бузургвори ҳазрати Ҷаъфар (р) ва баъзе аз ӯшаҳои зиндагии вай мепардозем.

Абутолиб бо вучуди шараф обрӯӣ ва қадр манзалати баландаш дар миёни Қурайш марди бебизоат ва серфарзанд буд. Ин ҳолати бади вай ба иллати хушксолӣ, ки домангири Қурайш шуда буд, беш аз пеш табоҳ гардид. Маоши ҳама аз байн рафт, вазъи мардум ба ҳадде расида буд, ки аз устухонҳои кӯҳна ва хушк гуруснагии хешро бартараф мекарданд. Дар он вақт дар миёни бани Ҳошим ҳеҷ кас ба мисли Паёмбар Муҳаммад ибни Абдуллоҳ ва амакаш Аббос марди тавонгар ёфт намешуд. Аз ин рӯ, Муҳаммад ба амакаш Аббос гуфт: Эй амак, бародарат Абутолиб соҳиби зану фарзанди зиёд аст ва мебинӣ, ки шиддати қаҳтӣ ва гуруснагӣ мардумро ба чӣ ҳолате мубтало сохтааст. Биё бо ҳам назди вай биравем, то баъзе афроди хонаводаашро ҳамроҳи худ гирем, як ҷавони вайро ман ба дӯши худ гирам ва ҷавони дигарашро ту ба дӯш гир ва ба ин тартиб бори дӯши ӯро сабуктар созем ва мушкилии ӯро ҳал намоем. Аббос гуфт: Пешниҳоди хубе аст ва ташвиқ аст ба кори хайр.

Баъд ҳарду назди Абутолиб рафта ба ӯ гуфтанд, ки мо омадаем, то андаке аз таклиф ва машаққате, ки аз ноҳияи серфарзандӣ бо он рӯ ба рӯ ҳастӣ бикоҳеи, то он, ки ин ранҷ ува азоб, ки мардум ба он рӯ ба рӯ аст, рафъ гардад. Абутолиб гуфт: Уқайро ба ман бигузored ва ҳар коре, ки мекунад, бикунед.

Ҳазрати Муҳаммад Алиро дар кафолати худ гирифт ва ба аҳли худ ўро зам кард ва Аббос Ҷаъфарро дар сояи риояти худ гирифт ва ба хонааш бурд. Ҳазрати Алӣ то он дам ба ҳазрати Муҳаммад монд, ки Худованд ўро ба дин ҳидоят қадр ва ҳақ мабъус сохт Ҳазрати Алӣ аз миёни ҷавонон аввалин касе буд, ки ба нубуввати он ҳазрат (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) имон овард ва ҳазрати Ҷаъфар низ то вақте ҳамроҳ бо Аббос бимонд, ки ҷавон шуд, имон овард ва рӯзгорашро худ сару сомон дод ва аз кӯмаки амакаш Аббос мустағнӣ шуд. Ҷаъфар ибни Абутолиб ҳамроҳ бо ҳамсараш Асмоа бинти Умайс аз нахустин рӯзи даъват ба қофилаи нур пайваст, тавре ки ин ҳарду даъвати ҳазрати Абубакри Сиддиқро қабл аз он, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дохили хонаи Арқам гардад, имон оварданд. Ин ҷавони хошимитабор ҳамроҳ бо ҳамсари ҷавонаш низ мисли дигар ҳамфикрони хеш мавриди азияту ва озори Қурайш қарор гирифтанд ва босуботу устуворӣ ин роҳро идома доданд ва сабр пеша карданд. Чун эшон медонистанд, ки роҳи чаннат пӯшида бо хорҳо ва мамлу аз мушкилот ва душвориҳост. Аммо он чи, ки зиндагии ӯ ва шарикӣ зиндагиашро дар ин шаҳр тирау тор сохта, ин буд, ки ишон наметавонистанд шиорҳои динии худро озодона анҷом диҳанд ва қурайшиён дар миёни онҳо ва шиорҳои диниашон ҳоил шуда иҷоза намедоданд, ки аз лаззати ибодат баҳраманд гарданд. Онҳо дар ҳар ҷой дар камин менишастанд ва тамоми ҳаракот ва сукунашонро зери назар доштанд. Дар чунин фурсат буд, ки Ҷаъфар ибни Абутолиб аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) иҷоза хост, то ба вай ва ҳамсараш иҷоза диҳад, ки ҳамроҳи ҷамъи дигар аз асҳоб ба сарзамини Ҳабаш ҳиҷрат намояд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) саҳт ғамгину афсурда гашта, барои ишон иҷозаи ҳиҷрат дод.

Ба вай саҳт душвор буд, ки ин ҷамъ аз покони некниҳоди сарзамин ва маъворо, ки айёми туфулияти худро дар он сипарӣ намуда ва ба он хӯ гирифта ва унс ёфтаанд, бидуни кадом чурме ба қасди диёри бегона тарк гӯянд, гуноҳи ишон дар назари Қурайш он буд, ки фақат ба ваҳдонияти Худованди воҳид имон оварда ва рисолати Паёмбари гиромияшро тасдиқ намуданд ва ғайр аз ин ҷӣ гуноҳе метавон дар вучуди ин ҷамъи покони ёфт. Аммо вай чорае ҷуз ин надошт, ки ба ишон иҷозаи ҳиҷрат надихад, чун тавони онро дар худ намедид, ки азият ва озори Қурайшро аз онҳо дафъ намояд. Қофилаи муҳочирини аввал ба сӯи Ҳабаша, ки дар раъси он Ҷаъфар ибни Абутолиб қарор дошт, ба роҳ афтод ва дар он ҷо дар ҷивори подшоҳи одил ва ҳақбин ва солеҳи он Начҷошӣ оромиши худро дарёфтанд ва итминони қалбӣ барояшон ҳосил гашт ва барои аввалин бор баъд аз он, ки мусалмон шуд, таъми оромиш ва лаззати ибодатро чашиданд, чун дар инҷо касе набуд, ки фазои ибодати ононро тира созад ва ё саодат ва хушбахтии ононро тира гардонад. Қурайшиён

аз ин огоҳ набуданд, ки ин ҷамъи мусалмонон ба хогири динашон маъвои худро тарк гуфта ва равонаи диёри Ҳабаш шуда ва дар он ҷо дар сояи ҳимоят ва пуштибонии подшоҳи одил ва хайрхоҳи он зиндагии ором ва пурсаодатро сипарӣ мекунад.

Ҳамин ки аз ин қисса огоҳ шуданд, дар паи тарҳи дасиса гардиданд, то ба ҷӣ васила битавонанд ононро ба ватанашон баргардонанд ва ё ба қатл расонанд ва ба ҳеч сурат иҷоза надиханд, ки аз азият ва озори онон дар амон бошанд. Мо акнун риштаи суҳанро ба Умми Салама медиҳем, то худ дидаҳои худро дар ин хусус ба мо ҳикоят кунад.

Умми Салама гуфт: Вақте дохили сарзамини Ҳабаша гардидем, онро беҳтарин маъво ва маъман барои худ ёфтем, дар ин ҷо динамон дар амон буд, озодона Парвардигори худро ибодат мекардем ва аз ҳеч кас азияту ва озор намедидем ва аз ҳеч кас ҳарфе ки эҳсоси моро ҷароҳатдор созад, намешунидем. Вақте Қурайш аз ин вазъ иттилоъ ёфт, нороҳат гардид ва дар паи тарҳи дасиса шуд ва ду тан аз афроди қавӣ ва нерӯманди худ Амр ибни Ос ва Абдуллоҳ ибни Абирабеъро бо ҳадяҳои зиёд назди Наччошӣ ва битрикҳои вай фиристоданд ва ба ин ду кас тавзеҳ намуданд, қабл аз ин, ки ба Наччошӣ дидор кунанд ва дар хусуси мо бо вай сӯҳбат намоянд, бояд бо битрикҳои вай вохӯранд ва ҳадяҳои мавриди писандяшонро танро бидиҳанд. Вақте ин ҳайат ба Ҳабаша расид, тибқи барномаи қаблӣ амал намуданд. Тавре ки бо битрикҳо дидан карданд ва ҳадяҳои ҳар кадомро ба ишон тақдим нашуданд ва ҳеч як аз онон намонд, магар он ки барои вай ҳадя тақдим карда гуфтанд: Ҳақиқат он аст, ки бархе аз ҷавонон беҳиради мо аз дини бобо ва аҷдодашон баргашта ва дар миёни қавми худ ихтилоф афканда ва дар ин ҷо дар сарзамини ин подшоҳи шумо раҳна кардаанд. Ҳар гоҳ агар мо дар ин хусус бо подшоҳ сӯҳбат намоем, бояд шумо ба вай машварат диҳед, бидуни онки онҳоро аз динашон савол кунад, онҳоро ба мо тахвил диҳад, чун ашрофи қавмашон онҳоро хубтар мешиносанд ва ба муътақидоташон хубтар ошноанд. Битриқа гуфтанд: Дуруст аст. Умми Салама изофа намуд ҳеч амре барои Амр ва ҳамсафараш саҳттар аз ин набуд, ки Наччошӣ яке аз моро ба ҳузури худ бихоҳад ва ба суҳанаш гӯш диҳад.

Баъд ин ду нафар ба ҳузури Наччошӣ омаданд ва ҳадяҳои худро ба ӯ тақдим намуданд. Наччошӣ ҳадяҳоишонро писандид ва ба он дилфирефта шуд, баъд бо шоҳи Ҳабаша суҳан оғоз намуда гуфтанд: Эӣ подшоҳи бузургвор, идае аз писарбачаҳои ашрор ва бадхоҳи қавми мо дини худро тарк гуфта ва дини навфо даъво доранд, ки на мо онро мешиносем ва на шумо. Ишон на дар дини моанд ва на дар дини шумо сар ниҳодаанд ва ба ин тартиб, дар миёни мардум ихтилоф афкандаанд

ва акнун дар ин чо омада, дар мамлакати шумо паноҳ ҷустаанд. Бузургон ва ашрофи қавмашон чи падарону чи амакон ва наздиконашон моро ба ҳузури муъаззами шумо фиристоданд ва аз шумо талаб кардаанд, ки ин дастаи ашрорро ба ватанашон баргардонед, чун онҳо ба фитнае, ки ишон эҷод намудаанд, донотар ва олимтаранд. Наччошӣ ба сӯи битриқҳои худ нигарист. Ишон гуфтанд: Эй подшоҳи муъаззам, ишон дуруст гуфтанд. Қавмашон инҳоро хубтар медонанд, онҳоро ба диёрашон баргардон, то худамон дар мавридашон тасмим бигиранд.

Аз шунидани ин ҳарфи битриқ Наччошӣ саҳт хашмгин гардид ва гуфт: Не, қасам ба Худо чунин нахоҳам кард, ҳаргиз онҳоро таслим нахоҳам дод, то ки онҳоро ба ҳузур нахоҳам ва тӯҳмате, ки ба эшон нисбат додаанд, савол накунам. Агар онҳо чунин бошанд, ба гунае, ки ин ду шахс иддиъо доранд, барои ишон таслим секунам ва агар воқеият надошт ва барҳақ бошанд, аз ишон ҳимоят мекунам ва то вақте ки худро дар ҷивори ман қарор диҳанд, аз некии худ нисбат ба онон дарег нахоҳам кард.

Умми Салама афзуд: Баъд Наччошӣ касеро аз паи мо фиристод ва моро ба ҳузур хост ва қабл аз он ки ба ҳузури малик биравем, бо ҳам чамъ шудем ва машварат намудем ва гуфтем, ки подшоҳ шуморо аз динатон савол мекунад, бояд сароҳатан ба он чи, ки имон овардаед, сухан гӯед ва бояд сухангӯягон Ҷаъфар ибни Абутолиб бошад ва ҷуз вай набояд дигар ҳеҷ кас ҳарф бизанад.

Баъд ба ҳузури Наччошӣ рафта дидем, ки вай битриқҳои худро чамъ карда ва дар перомуни вай дар тарафи рости чапи вай нишастаанд ва либосҳои махсуси худро ба тан намуда ва кӯлоҳҳои худ ба сар гузоштаи худро ва китобҳои худ дар пеши рӯ ниҳодаанд ва Амр ибни Ос ва Абдуллоҳ ибни Абирабеъа низ дар маҷлис ҳузур доранд. Вақте дар толор ҳар кадом ба ҷои худ нишастем, Наччошӣ рӯ ба сӯи мо намуд ва гуфт: Ин дин, ки шумо муддаъии он ҳастед, ҷи гуна дин аст, ки тавассути он дар миёни қавматон ихтилоф андохтед ва на дар дини мо дохил шудед ва на дар дини ҳеҷ як аз адёини маъруфи миллатҳои дигар сар ниҳодед?

Ҷаъфар ибни Абутолиб пеш шуд ва гуфт: Эй подшоҳ, мо дар даврони ҷоҳилият мардуме будем, ки бутҳоро парастид мекардем ва гӯшти худмурдаро мехӯрдем ва корҳои фоҳиша (зино)-ро муртакиб мешудем ва бо хешовандон қатъи силаи раҳм менамудем ва бо ҳамсоғон бадӣ раво медоштем ва қавии мо заъифамонро мехӯрд ва ба ин сурат, ҳолати мо давом дошт, то он ки Худованд аз миёни мо паёмбаре фиристод, ки насабашро мешиносем ва сидқу амонат ва иффиати ӯро дидаем. Ҳамон буд, ки моро даъват кард, то Худованди воҳид ва ягонро парастид кунем ва аз мо хост ибодати бутҳо ва авсон ва

сангҳо ва он чиро, ки бобо ва аҷдоди мо ривоч дода буданд, тарк кунем ва худро аз он бари созем. Вай ба мо амр намудааст, ки сухани рост гӯем, амонатро ба соҳибаш бипардозем силаи раҳм намоем, бо ҳамсоя некӯӣ кунем, аз ҳаромҳо чашм пӯшем, аз хунҳои ноҳақ худдорӣ кунем, аз фаҳшо ва зино ва сухани ботил ва хӯрдани моли یتим, бӯхтони занони шавҳардор иҷтиноб намоем ва низ амр намудааст, ки Худовандро ба танҳоияш ибодат кунем, ҳеч чизро ба вай шарик наёварем, намоз барпо дорем, закот бидиҳем, рӯзаи моҳи Рамазонро бигирем.

Ҳамон буд, ки мо ӯро дар ин қавлаш тасдиқ намудем ва ба рисолаташ имон овардем ва он чиро, ки аз ҷониби Парвардигор оварда буд, пайравӣ намудем ва он чиро, ки барои мо ҳалол гуфт, онро ҳалол донистем ва он чиро, ки барои мо ҳаром гуфт, ҳаром шумурдем. Эӣ подшоҳи бузургвор, ҳамон буд, ки бархе аз мардуми мо бар зидди мо шӯриданд ва моро ба шадидтарин азоб мубтало сохтанд, то бад-ин васила моро аз ин оин баргардонанд ва ба ибодати бутҳо маҷбур созанд. Вақте онҳо дар ҳаққи мо ин зулмо раво доштанд ва моро бечора ва забун сохтанд, зиндагиро бар мо танг карданд, дар миёни мо ва оинамон ҳоил шуданд, ба кишвари ту рӯй овардем ва туро аз дигар он беҳтар донистем ва рағбати он намудем, ки дар канори ту ва дар паноҳи ту қарор гирем ва умеди он кардем, ки дар назди ту мавриди зулм ва таъдди қарор нагирем.

Умми Салама гуфт: Баъд Начҷошӣ рӯ ба сӯи Чаъфар ибни Абутолиб намуд ва гуфт: Оё чизе аз паёме, ки Худованд барои паёмбаратон нозил кардааст, ба ёд доред?

Гуфт: Бале.

Гуфт: Пас онро дар ҳузури ман қироат кун.

Чаъфар ибни Абутолиб ин оятро қироат кард: (Ин аст баёни бахшоиши Парвардигори ту бар бандаи худ Закариё чун нидо кард, Парвардигори худро (нидои) пинҳонӣ гуфт: Эӣ Парвардигори ман, ҳароина суст шудааст устухон аз бадани ман ва сарам аз сафедии мӯй шӯълавар гаштааст ва набудам дар дуои ту, эӣ Парвардигор, ман бебаҳрааш ба ин тартиб, қироати худ идома дод, то он ки бахше аз ин сураро тиловат намуд. Умми Салама гуфт: Аз шунидани ин оят Начҷошӣ ба гиря даромад ва чунон гирифт, ки ҳатто ашк аз миёни ришҳояш қатра-қатра рехт ва усқуфҳояш низ саҳт гиристанд, то он ки китобҳое, ки дар пеши рӯяшон кушода буд, тар шуд. Дар ин вақт Начҷошӣ гуфт: Ин паём, ки паёмбари шумо овардааст ва паёме, ки ҳазрати Исо (а) овардааст, ҳардуи он аз як нур ва аз як тобиш аст. Баъд рӯ ба сӯи Амр ва ҳамроҳи вай намуд ва гуфт: Биравед, қасам ба Худо, ҳаргиз инҳоро ба шумо таҳвил нахоҳам дод.

Умми Салама гуфт: Вақте аз назди Начҷошӣ берун шудем, Амр моро таҳдид намуда ва дар хитоб ва ҳамроҳонаш гуфт: Қасам ба Худо,

фардо ба ҳузури Наччошӣ меоям ва дили вайро чунон пур аз хашму ки на алайҳи инҳо месозам, то маҷбур шавад, ки реша ва бунёди ишонро бардорад. Абдуллоҳ ибни Абирабеъа ба вай гуфт: Эй Амр, чунин макун, инҳо ҳар чи ҳастанд, хешовандон ва аҳлу ва қабилаи моанд, ҳарчанд ки дар муҳолифат аз дини мо баромадаанд.

Амр гуфт: Ин ҳарфҳоро бигзор, қасам ба Худо, ба Наччошӣ чунон хабареро расонам, ки пояшон дар ин ҷо қарор нагирад. Қасам ба Худо, ба вай хоҳам гуфт, ки инҳо ба ин ақидаанд, ки Исо ибни Марям бандаи Худост. Вақте чун субҳ шуд, Амр боз ба маҳзари Наччошӣ дохил шуд ва ба ӯ гуфт: Эй подшоҳи бузургвор, инҳое ки ба ишон паноҳ додай ва аз ишон ҳимоят мекунӣ, касонеанд ки дар мавриди Исо ибни Марям сухани нодурусте мегӯянд. Касеро аз паи ишон бифирист ва онҳоро савол кун, ки дар мавриди вай чӣ ақида доранд.

Умми Салама гуфт: Вақте мо аз ин мавзӯ иттилоъ ёфтем, чунон ғаму андӯх моро фаро гирифт, ки ҳаргиз ба чунин ғаму ва андӯх мубтало нашуда будем. Бархе аз мо ба якдигар гуфтанд: Вақте малик шуморо аз ин масъала савол кунад, чӣ ҷавобе барояш хоҳед дод?

Гуфтем: Қасам ба Худо, ҷуз он чиро, ки Худованд гуфтааст, дигар аз назди худ дар он каму ва кост нахоҳем кард ва дар амри ҳазрати Исо аз он чи ки Паёмбарамон овардааст, ба андозае мӯи ин хироф нахоҳем варзид ва паёмбари ин ҳақиқатгӯи ҳар чи, ки бошад, бошад, аз он бок надорем. Боз дар ин мартаба низ бо ҳам иттифоқ намудем, ки сухангӯи мо дар ин мартаба низ Ҷаъфар ибни Абутолиб бошад. Вақте Наччошӣ моро ба наздаш даъват кард, ӯро ба сони рӯзи гузашта дар толораш дар ҳоле, ки усқифҳояш дар канори ӯ нишаста буданд ёфтем. Вақте ба вай наздик шудем, пешдастӣ намуда, аз мо пурсид: Дар бораи Исо ибни Марям чӣ мегӯед?.. Ҷаъфар ибни Абутолиб ба ӯ гуфт: Мо дар бораи ҳазрати Исо ҳамон қавро мегӯем, ки Паёмбарамон фармудааст.

Наччошӣ гуфт: Паёмбари шумо дар мавриди вай чӣ гуфтааст?

Ҷаъфар ҷавоб дод: Паёмбар фармудааст, ки Исо ибни Марям бандаи Аллоҳ ва Расули вай аст ва рӯҳ ва калимаи Худо аст, ки дар батни Маряма азрои- батул (поқдоман) онро алқо кардааст.

Ҳамин ки Наччошӣ ин қавро шунид, бо дасти хеш бар замин зад ва гуфт: Қасам ба Аллоҳ, ки Исо ибни Марям аз он чи, ки Паёмбари шумо овардааст, ба андозаи як мӯй берун нест. Аз шунидани ин ҳарфи Наччошӣ ҳама битрикҳое, ки дар атрофаш нишаста буданд, шӯру фарёд бароварданд ва ҳарфи ӯро нописандиданд доштанд.

Наччошӣ гуфт: Ҳар қадар шӯру фарёд ҳам кунед, ин як ҳақиқат аст. Баъд Наччошӣ рӯ ба ба мо намуд ва гуфт: Биравед ва шумо озод ҳастед ва дар амни ман хоҳед буд. Касе ки ба шумо дашном диҳад, Тавон бипардозам ва касе, ки ба шумо дастдарозӣ кунад, кайфараш диҳам. Қасам ба Худо, ман надорам, ки кӯҳе аз тилло дошта бошам ва яке аз

шумо мавриди ҳадафи бад қарор гиред. Баъд ба сӯи Амр ва ҳамроҳаш нигарист ва гуфт: Ҳадяҳои инҳоро баргардонед, ман ба ҳадяҳои он ҳеч ниёз надорам.

Умми Салама гуфт: Ҳамон буд, ки Амр ҳамроҳ бо дӯсти ҳамсафараш шармандаву расво шикастхӯрдаву сарафканда берун шуданд.

Аммо мо дар назди Наҷошӣ беҳтарин зиндагиро дар канори беҳтарин ҳамсоя сипарӣ намудем. Ҷаъфар ибни Абутолиб ҳамроҳ бо ҳамсараш даҳ соли тамомро ба камоли амният ва итминон дар сояи риоят ва дифоъи Наҷошӣ сипарӣ намуд. Дар соли 7-уми ҳиҷрӣ бо ҳамсараш ва ҷамъе аз муҳоҷирини дигар сарзамини Ҷабашаро ба қасди Мадина тарк гуфтанд. Вақте ишон ба Мадина расиданд, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʼалайҳи ва саллам) низ зафарманд аз фатҳи Хайбар баргашта буд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʼалайҳи ва саллам) аз дидани Ҷаъфар саҳт хушҳол шуд ва гуфт: «Намедонам ба кадом як бисёр хушҳол шавам, ба фатҳи Хайбар ё ба расидани Ҷаъфар?» Фараҳ ва хушии мусалмонон, ба хусус фуқарои ишон камтар аз хушии Расули Худо (саллаллоҳу ʼалайҳи ва саллам) набуд, чун ишон хушии худро дар хушии вай медиданд.

Чун Ҷаъфар ба фуқаро ва заифон эҳтимом ва таваҷҷӯҳи хос дошт ва ба ишон некиҳои зиёде мекард, то ҷое, ки ба вай абулмасокин лақаб додаанд.

Ҳазрати Абуҳурайра дар бораи вай гуфтааст: Ҷаъфар ибни Абутолиб барои мо ҷамъи фуқаро марди дилсӯз буд. Вай моро ба хонаи худ мебурд ва он чи ки дошт, бароямон тақдим менамуд, ҳатто вақте наонаш танам мешуд, кӯзаеро, ки дар он рӯғанро нигоҳдорӣ менамуд ва ҳолӣ аз рӯған буд, бардошта меовард ва онро кушода, ба ангуштони худ мелесидем. Ҷаъфар ибни Абутолиб муддати зиёдеро дар Мадина сипарӣ накард, дар авоили соли 8-уми ҳиҷрӣ ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʼалайҳи ва саллам) лашкареро барои мубориза ва ҷанг бо Румиён дар Шом муҷаҳҳаз кард ва Зайд ибни Ҳорисаро ба сифати амири он муқаррар кард ва гуфт: Агар Зайд кушта ва ё захмӣ шуд, амир Ҷаъфар ибни Абутолиб аст ва агар Ҷаъфар ҳам кушта ва ё захмӣ шуд, амир Абдуллоҳ ибни Равоҳа аст ва агар Абдуллоҳ ибни Равоҳа ҳам кушта ва ё захмӣ шуд, он гоҳ мусулмонон аз миёни худ касеро ба сифати амири худ интихоб кунанд.

Вақте мусалмонон ба Муъта (номи қаря аст, мушарраф бар Шом аз тобеъи Урдун) расиданд, диданд ки Румиён бо як лак нафар худро ба муқобили мусалмонон омода сохтаанд ва як лак нафари дигар ҳам аз насори араб аз қабилаҳои Лаҳм ва Ҷазом ва Қузоба ва ғайра низ ба кӯмаки онҳо омода шудааст.

Аммо шумори лашкари мусалмонон се ҳазор буд. Вақте ин ду лашкар бо ҳам рӯ ба рӯ шуданд ва ҷанг даргирифт, Зайд ибни Ҳориса дар ҳамлаи рӯёруи бо душман ба шаҳодат расид, ҳамзамон бо кушта шудани Зайд ибни Ҳориса Ҷаъфар ибни Абутолиб аз аспи худ фуруд омад ва онро пай зад, то душман баъд аз он аз вай истифода карда натавонад ва ба суръат худро расонид ва парчам ба даст гирифт ва дар сафи Румиён дохил шуд ва ин таронаро замзама мекард.

Баҳ-баҳ ҷаннат ва наздикии он, шароби он гуовро ва сард аст.

Румиён румианд азобашон наздик шудааст.

Кофиранд ва насаб надоранд.

Бар ман аст, саркӯб сохтани ишон чун ба ишон рӯ ба рӯ гардам.

Ва баъд ба шамшере, ки дар даст дошт, ба задан ва куштан дар сафи душман шурӯъ намуд, то он ки дасти росташ қатъ шуд, бо дасти чап байрақ бигирифт, дасти чапаш низ қатъ шуд. Баъд бо ёрии дастҳои қатъшудааш байрақро ба сина бардошт, дере нагузашта, ки шамшери душман ўро ду нисф намуд. Баъд аз вай Абдуллоҳ ибни Равоҳа байрақро ба даст гирифт ва пайваста шамшер мезад, то он ки ў низ ба ҷивори ҳарду ёри худ пайваст. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) аз шаҳодати се тан аз қумандонҳояш иттилоъ ёфт, саҳт андӯҳгин шуд ва ба хонаи амакзодааш ба хонаи Ҷаъфар ибни Абутолиб рафт, Ҳамсараш Асмоаро дид, ки барои истиқболи аз шавҳараш худро омода месозад. Вай ҳамир карда буд ва фарзандонашро ғусл дода ва тамиз намуда буд ва либосҳои тоза ба бадани онҳо намуда ва мӯйҳояшонро рӯған карда ва шона зада буд.

Асмоа гуфт: Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба мо рӯй овард, осоре аз ғаму ва андӯхро дар чеҳраи муборакаш дидам, хавфи ҳарос саропои вучудамро фаро гирифт, магар он ки нахостам пешдастӣ кунам ва аҳволи Ҷаъфар аз вай бипурсам, то нашавад хабари нохушкунанда аз вай бишнавам. Вай салом дод ва гуфт: Фарзандони Ҷаъфарро наздам биёр, ман онҳоро даъват кардам, ишон шодикунон ба сӯи он ҳазрат давиданд ва ҳар кадоми мехост худро дар домани вай андозад. Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ҳамаи ононро дар оғӯш гирифт ва ба бӯиданашон шурӯъ намуд ва ашк аз чашмони муборакаш фуру рехт. Гуфтанд: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам), падару модарам фидоят, чаро гирия мекунӣ, омили гирият чист? Оё аз Ҷаъфар ва ҳамроҳонаш хабаре бароят расидааст?

Фармуд: Бале, бале имрӯз ишон ҷоми шаҳодат нӯшиданд.

Кӯдакон вақти гирия ва навҳаи модарро шунидананд дар ҳол сурур аз чеҳраи онҳо нопадид гашт ва ҳар кадом дар ҷои худ ҳайратзада ва мабхут бимонд.

Аммо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) пайваста ашкҳояш мерехт ва мегуфт: (Аллоҳумма ахлиф Ҷаъфаран фи валадиҳи. Аллоҳумма ахлиф Ҷаъфаран фи аҳлиҳи) Худо барои Ҷаъфар дар аҳл ва авлодаш иваз гузор.

Баъд гуфт: Ман Ҷаъфарро дар бихишт дидам, ки ду бол оғушта ба хун дошт ва соқҳояш ба хун рангин буд.

Разияллоҳу ан Ҷаъфар ва асдақоиҳи содиқин.

АБУСУФИЁН ИБНИ ҲОРИС

Бисёр кам аст, ки асбоб ва авомил битавонад иртибот ва ва ҳамрангии қавиро миёни ду шахс падида оварад чунончи, ки ин ҳам ранги ва иртибот миёни Абусуфён ибни Ҳорис ва ҳазрати Муҳаммад (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) падида овардааст. Абусуфён ибни Ҳорис яке аз ҳамсолони ҳазрати Расули Худо (с), ки тақрибан дар як вақт ба дунё омада ва дар як оила зиндагӣ намуда ва калон шудаанд. Абусуфён амӯзодаи асили ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) падараш Ҳорис ва Абдуллоҳ падари ҳазрати Муҳаммад бо ҳам бародари асил буданд, ки аз канори Абдулмуталлиб ба дунё омадаанд.

Матлаби дигар ин ки ҳазрати Муҳаммад ва Абусуфён бо ҳам бародари разоӣ буданд ва ҳарду аз Ҳалимаи Саъдия шир хӯрдаанд ва дар даврони қабл аз нубувват ҳардуяшон ба ҳам саҳт дӯст буданд ва бо ҳамдигар мушобаҳати зиёде доштанд.

Оё қаробати қавитар аз ин вучуд хоҳад дошт, чунон қаробате, ки миёни Муҳаммад ибни Абдуллоҳ ва Абусуфён ибни Ҳорис вучуд доштааст?

Аз ин рӯ, гумон ба он мерафт, ки бояд Абусуфён нисбат ба ҳар каси дигар дар қабули даъвати вай сабақат меҷуст ва бояд пеш аз ҳар каси дигар ба даъваташ лаббайк мегуфт. Аммо ҳолат бар хилофи ин таваққӯъ пеш омад, тавре ки вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба даъвати худ оғоз намуд, ва онро дар миёни қавм ва ҳешу табори худ паҳш кард, оташи кину ҳасад бар зидди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дар дили Абусуфён адо бод ва ин онон ба душманӣ мубаддал гашт ва бародари ишон ба эъроз ва рӯйхати аз ҳам бархӯрд. Вақте Расули Худо ба даъвати худ оғох намуд. Абусуфён ибни Ҳорис яке аз пешқабулони Қурайш ва яке аз қаҳрамонони номӣ ва шоири баландовозаи анбуд. Ҳамон буд ва найза забони ҳешро дар ҷанг ва душманӣ алайҳи Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба кор бурд ва ҳамаи саъю талоши худро дар ҷиҳати зарба задан ба Ислом ва мусалмонон омода намуд.

Қурайш ҳеҷ ҷангро бар алайҳи Паёмбар ба роҳ наандохт, магар он ки оташафрӯзон Абусуфён буд ва ҳеҷ азиятеро бар мусалмонон ворид намудааст, магар он ки Абусуфён дар он бевосита даст дошт. Абусуфён шеър ва забони худро дар ҳаҷв ва бадгӯии ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба кор андохт ва бисёр ҳарфҳои зишт ва масҳара дар ҳаққи вай мегуфт.

Душмании Абусуфён бар зидди ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) бисёр давом намуд ва тӯлонӣ шуд ва тақрибан бист солро дар бар гирифт, Дар ин муддат аз ҳеҷ гуна тавтиа ва дасиса алайҳи вай даст набардордошчӣ ва анвоъи азияту озорро дар ҳаққи он ҳазрат муртакиб шуд ва худро ба гуноҳи он олуда сохт.

Андаке қабл аз фатҳи Макка иродаи Худо бар он рафта буд, ки Абусуфён мусалмон шавад. Достони имон овардани вай ҳикояти бас дилчаспе дорад, ки китобҳои таърих ва сират онро ниғаҳ доштааст ва мо акнун худ вайро мегузорем, то достони имон овардани худро барои мо ҳикоят намояд.

Вай гуфт: Вақте даъвати исломӣ ба пешрафтҳои чашмире ноил гардид ва ахбори рӯйоварии ҳазрати расули карим (с) барои фатҳи Макка пахш шуд, замин бо ҳама паҳноие, ки дошт, бароям танг шуд. Ба худ гуфтам: Кучо равам? Ва бо ки сӯҳбат кунам? Ва бо кӣ зиндагӣ намоям? Баъд назди ҳамсар ва авлоди худ омадам ва ба онҳо гуфтам: Худро барои реҳлат аз Макка омода созед, ки Муҳаммад дар ҳоли расидан тасарруфи ин шаҳр аст. Ва агар вай ба ин ҷо бирасад ва мусалмонон бар ман даст ёбанд, ҳатман маро хоҳанд кушт.

Онҳо ба ман гуфтанд: Оё ҳанӯз ҳам вақти он фаро нарасидааст бидони, ки Араб ва Аҷам ба вай сар ниҳода ва дини вайро қабул ва итоъати вай намудаанд ва ту ҳанӯз ба инод ва душманиат алайҳи вай идома медиҳӣ. Бар ӯ имон биёвар ва аз вай итоат кун. Лозим он буд, ки ту нисбат ба ҳар каси дигар дар ин амр сабақат менамудӣ ва дар канори вай қарор мегирифтӣ ва аз вай пуштибонӣ менамудӣ. Ишон пайваста маро ба ин амр ташвиқ менамуданд, то ин ки Худованд қалбамро ба қабули Ислом кушуд. Аз ҷой бархостам ва ба ғуломи худ гуфтам: Як шутур ва як аспро бароям омода соз. Фарзанди худ Ҷаъфарро бо худ гирифтаам ва ба роҳ афтодем ва босуръат ба сӯи Абвоъ-минтақаест миёни Макка ва Мадина шитофтем. Хабар шудем, ки ҳазрати Муҳаммад (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) дар ин минтақа расидааст. Ҷун ба ин минтақа расидем, худро бо нобаладӣ задем, то касе маро нашносад ва қабл аз расидан ба ҳузури Паёмбари Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ва эълони мусалмонию худ дар маҳзари вай кушта нашавам.

Бинобар ин, як мишло пиёда роҳ мерафтаам ва пеши қаровулони мусалмон даста-даста яке паиҳам ба сӯи Макка меомаданд ва ман худро аз масирашон як тараф месохтам, аз хавфи он ки мабодо кадом як аз ишон маро бишносад ва дар чанги ишон дар афтам.

Ногаҳон ман дар чунин ҳолат будам, ки қофилаи ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) рӯй овард, сар баровардам ва рӯ ба рӯи вай истодам ва чехраи худ кушудам. Ҳамин ки чашмаш ба ман афтод ва маро хуб шинохт, аз ман рӯй тофт ва ба сӯи дигар рӯй гардонд. Бадон сӯе, ки рӯй намуда буд, рафтаам, боз аз ман рӯй тофт ва эъроз намуд. Боз

ба вай рӯй овардам ва чандин бор ин кор намудам ва вай эъроз намуд ва рӯй гардонд. Ман дар ин шак надоштам, ки вақте ба ҳузури вай худро расонам ва дар пеши рӯи вай мусалмон шавам, ҳатман аз ман хушҳол хоҳад шуд ва ёронаш ба хушии вай низ хушҳол хоҳанд шуд.

Аммо вақти мусалмонон эъроз ва рӯйтоби ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро аз ман диданд, ҳамаи онон бар ман рӯй турш карданд ва аз ман рӯй гардонданд ва эъроз карданд. Бо Абубақр мулоқотам афтод ва аз ман саҳт эъроз намуд ва ба сӯи Умар ибни Хаттоб назар афкандам, то ба ман назари раҳмат кунад ва дилашро нарм созам, дидам ки вай аз ёри худ Абубақр эърози бештар намуд. Балки вай яке аз мусалмонони Ансорро бар алайҳи ман таҳрик намуд. Ансорӣ бар ман гуфт: Эй душмани Худо, ин ту набудӣ, ки ҳазрати

Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро азият менамудӣ ва ёронашро азоб меодӣ ва ҳикояти таъзиби ту шарқу ғарбро фаро гирифта буд ? Ин Ансорӣ пайваста бар ман забон мекушуд ва мусалмонон бар ман хашмгин чашм дӯхта буданд ва аз вазъи ногуворе, ки бо он рӯ ба рӯ будам, дар миёни худ гӯшакӣ менамуданд. Дар чунин фурсате амаки худ Аббосро дидам ва ба ӯ гуфтам: Эй амак, гумонам чунон буд, ки шояд ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба мусалмон шуданам хушнуд шавад, чун вай ба ман қаробат дорад ва ман сайид ва ашрофи қавми худ ҳастам. Аммо дидед, ки ҳеч илтифоте ба ман нишон надод, бо вай дар хусуси ман сӯҳбат кун, то аз ман розӣ шавад. Гуфт: На, ҳаргиз, баъд аз он ки эъроз ва рӯйтобии вайро аз ту дидам, бо вай сухан нахоҳам гуфт, магар он ки фурсат муяссар гардад. Ман аз Расули Худо (с) метарсам, ки дар хусуси ту бо вай сӯҳбат кунам. Гуфтам: Эй амак, пас маро барои кӣ мегузорӣ? Гуфт: Ман ҷуз ин ҳарф, ки ба ту гуфтам, дигар чизе аз дастам намеояд. аз шунидани ин ҷавоб бештар ғаму андӯҳ маро фаро гирифт. Даре нагузашта, ки амузодаи худ ҳазрати Алиро дидам. Бо вай низ дар ин хусус сӯҳбат кардам, ӯ ҳам ҳарфи амакам Аббосро такрор кард.

Дар чунин фурсате боз назди амакам Аббос баргаштам ва ба ӯ гуфтам: Агар наметавонӣ, ки қалби Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро ба ман моил кунӣ, ҳадди ақал ин шахсро, ки ба ман носазо меғӯяд ва азиятам мекунад, боздор, то забон аз бадгунае баста дорад. Гуфт: Бароям бигӯ, ки ӯ кадом шахс аст, ӯро ба вай нишон додам, гуфт: Ӯ Нуъаймон ибни Ҳориси Начнорӣ аст. Аббос шахсоро ба назди вай фиристонд, то ба вай бигӯяд: Эй Нуъаймон, Абусуфён амузодаи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва бародарзодаи ман аст. Агар ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бар вай имрӯз хашмгин аст, шояд рӯзе аз вай розӣ шавад, аз азияташ даст бардор. Ва

пайваста ин ҳарфро бар вай такрор мекард, то он ки вай розӣ шуд, ки аз азияташ даст бардорад ва гуфт: Баъд аз ин лаҳза ўро азият нахоҳам кард.

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар Чуҳфа (номи ҷое аст дар миёни Макка ва Мадина) фуруд омад, ҳамроҳ бо фарзандам Ҷаъфар бар дарвозаи вай истодам. Вақте вай аз манзилаш берун шуд, маро дид ва рӯй тофт, вале бо вучуди он аз розӣ сохтани вай ноумед нашудам, балки дар ҳар ҷое, ки фуруд меомад, бар дарвозаи вай қарор мегирифтам. Вақте чашмаш ба ман меафтод, аз ман рӯй мегардонд ва муддати замонеро ба ин минвол сипарӣ кардам. Вақти ин амр бар ман гарон афтод ва ба танг омадам, ба ҳамсарам гуфтам: Қасам ба Худо, ё ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз ман розӣ мешавад ва ё он ки дасти ин писарам гирифта ва саргаштаву хайрон дар гӯшаву канори заминхоҳам баромад, то он ки аз гуруснагӣ ва ташнагӣ ҷон диҳем. Вақте ин хабар ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) расид, дилаш бароям сӯхт. Вақте аз куббаи худ берун шуд, ба сӯям андаке нигарист, ки дар назараш осори раҳмат ва дилсӯзӣ ёфтам ва орзу намудам, ки кош бар ман табассум намояд.

Баъд ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дохили Макка шуд ва ман аз ақибӣ вай дохил шудам. Вақте вай ба масҷид даромад, ман низ аз паи вай даромадам. Дар пешопеши вай меидам ва дар ҳеч ҳолате аз вай ҷудо намешудам. Вақте рӯзи Ҳунайн фаро расид, арабҳо худро барои ҷанги ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ҷунон сохтанд, ки ҳаргиз ба ин андоза нашуда буданд ва барои рӯёрӯӣ бо вай ҷунон омодагӣ гирифтанд, ки қаблан ҷунин омодагиро нагирифта буданд ва тасмим бадон гирифтанд, ки ин ҳамлаи онҳо ҳамлаи ҳалқунанда барои Ислому мусалмонон бошад.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба ҷамъиятҳои бузурге аз ёронаш барои рӯёрӯӣ онон баромад ва ман низ ҳамроҳ бо вай баромадам. Вақте ҷамъиятҳои бузурги мушрикинро дидам, ба худ гуфтам: Қасам ба Худо, имрӯз бояд ҷунон коре анҷом диҳам, ки кафораи гуноҳонам шавад ва тақсироти гузаштаамро, ки дар ҳаққи ҳазрати Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) намудаам, ҷуброн кунад ва имрӯз ҷунон шаҳомат аз худ нишон диҳам, ки Худо ва Расулаш аз ман розӣ шаванд.

Вақте ин ду гурӯҳ ба ҳам афтоданд ва фишори мушрикин бар мусалмонон афзунӣ ёфт ва заъф ва шикаст дар миёни суфуфи мусалмонон роҳ ёфт, оҳиста-оҳиста шурӯъ ба дур шудан аз перомуни ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) намуданд ва наздик буд, ки шикасти шадиде домангирамон гардад.

Дар ҷунин фурсат дидам, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар матни ҷанг савор бар хогири шаҳбои худ ҷун кӯҳ собитқадам ва устувор истода, шамшер аз наём баркашида ба дифоъ аз

хештан ва касоне, ки дар мо ҳавли ваянд, шамшер мезанад. Дар ин вақт буд, ки аз аспии худ фуруд омадаи ва ниёми шамшери худ шикастам ва Худо худ медонад, ки дар дифоъ аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) чуз марг ҳадафе надоштам ва амакам Аббос лаҷоми хачири ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро ба даст гирифта ва дар паҳлӯяш истода буд ва ман дар паҳлӯи дигари вай мавқеъ гирифта будам, дар дасти ростам шамшер буд, то аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дифоъ кунам ва дар дасти чап рикоби вай гирифта будам. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) муқовимат ва пойдориамро дар баробари душман бидид, ба амакам Аббос гуфт: Ин кист? Вай гуфт: Ин бародар ва омузодаат нусуфиён ибни Ҳорис аст, эй фасули худо. Аз вай розӣ шав. Ҳазрати Расули Худо фармуд: Розӣ шудам ва Худованд аз ҳар душмание, ки бо ман кардааст, ӯро бибахшад. Аз шунидани ин ҳарфи вай қалбам аз шиддати сурур ба парвоз даромад ва дарёфтам, ки Ҳазрати Расули Худо аз ман розӣ шудааст ва пойҳояшро дар рикоб бӯса задам. Баъд рӯ ба сӯи ман намуд ва гуфт: Бародар пеш биё ва шамшер зан. Ҳарфҳои Расули Худо маро ба ваҷд овард ва бар мушрикирон чунон ҳамла кардам, ки онҳоро аз мавзеашон мутаҷалзал сохтам ва соири мусалмонон ҳамроҳ бо ман ҳамла карданд то он, ки онҳоро як фарсах дур рондем ва дар ҳар ҷиҳат онҳоро пароканда намудем.

Аз даврони Ҳунайн ба ин сӯ Абусуфён аз хушнудӣ ва ризои ҳазрати Расули Худо (с) баҳраманд гардид ва худро хушбахту саодатманд ёфт. Аммо ҳаргиз чашми худро аз шиддати ҳаё ва шарм, ки аз кардаҳои гузаштаи худ дошт, ба сӯяш накушуд.

Аз он рӯз ба баъд Абусуфён ба гузаштаҳои сиёҳи худ, ки дар даврони ҷоҳилият сипарӣ намуда буд, ангушти ҳасрат ба даҳон менамуд ва афсурда аз он буд, ки чаро дар ин муддат аз нури Қуръон маҳрум мондааст. Ҳамон буд, ки худро ба рӯи Қуръон андохт ва шабу ва рӯз онро тиловат менамуд ва ҳифз мекард ва аҳкоми Исломо меомӯхт. Аз дунё хобу зинати он гӯша гирифт ва бо тамоми рӯҳу ва равони худ ба Худованд рӯй овард, то он ҷо ки рӯзе ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) онро дид, ки дохили масҷид мешавад, барои Ойиша (р) онҳо гуфт: Эй Ойиша, медонӣ ин кист? Ҳазрати Ойиша гуфт: На, эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам). Гуфт: Ин амузодаам Абусуфён ибни Ҳорис аст. Бубин ӯ аввалин касе аст, ки дохили масҷид мешавад ва охирин касе аст, ки аз он берун мегардад ва ба банди наълайнаи чашм дӯхтааст ва аз он сарбар намедорад.

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба ҷивори Ҳақ пайваст, Абусуфён бар фироқаш саҳт гирифт ва ғаму андӯх ба рӯҳу равонаш соя афканд ва марсияи хеле оӣ ва дилангезро дар реҳлаташ суруд, ки аз шунидани он дил об мешуд ва чашм ашк мерехт.

Дар замони хилофати ҳазрати Умари Форук (р) Абусуфён омадани марги худро эҳсос намуд. Ҳамон буд, ки қабрашро ба дасти хеш канд ва аз ин кор се рӯз сипарӣ нашуда буд, ки марг ба суроғаш расид ва чунин менамуд, ки гӯӣ бо аҷал ваъда доштааст. Лизо ба зану фарзандаш рӯ оварда гуфт: Бар маргам гиря накунед. Қасам ба Худо, аз рӯзе, ки мусалмон шудам, муртакиби ҳеҷ гуноҳ нашудаам ва баъд рӯҳи покаш аз тан ҷудо шуд ва ҳазрати Умари Форук ҷанозаи вайро хонд. Ў ва бақияи асҳоби киром бар маргаш саҳт андӯҳнок шуданд ва марги вайро мусибати бузурге барои Ислом ва мусалмонон хонданд.

САЪД ИБНИ АБИВАҚҚОС

Аъзуз биллоҳи минаш-шайтонир раҷим. Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим.

"Ва ҳукм фармудем одамиро ба нисбати падар ва модари вай дар шикам бардоштааст вайро модари вай дар ҳоли сустӣ болои сустии дигар ва аз шир боз кардани ӯ дар ду сол ба ин мазмун, ки шукргузорӣ кун, Маро ва падару модари худро ба сӯи ман аст, бозгашт ва агар кӯшиш кунанд ба ту бар он, ки шарик муқаррар кунӣ, бар ман чизе, ки нест туро ба он дониш, пас фармонбардории ишон макун ва сӯхбат дор ба ишон дар маишати дунё ба вачҳи писандида ва пайравӣ, ки роҳи касе, ки рӯчӯъ дорад, ба сӯи ман боз ба сӯи ман аст рӯчӯъи шумо пас хабар диҳам, шуморо ба он чӣ мекардед (15), (Сураи Лукмон).

Нузули ин оят достони аҷиб дорад. Дар ин оят авотифи мухталиф дар ниҳоди ҷавон бо ҳам дар ситеза аст ва дар ин мубориза хайр бар шар ва имон бар куфр зафар меёбад.

Қаҳрамони ин дoston ҷавони барӯманде аст аз ҷавонони Макка, ки дар ному насабаш шӯҳрати офоқ дорад. Ин ҷавон ҳамона Саъд ибни Абиваққос (р) буд. Вақте нури нубувват дар Макка тулӯъ намуд Саъд дар унвони ҷавонӣ қарор дошт ва ба падару модараш саҳт муҳаббат меварзид ва баҳусус муҳаббати модарашро ба ҳама бартар медошт ва бо вучуди он, ки Саъд дар он давр ҳафдаҳсола буд, дар вай ақли кӯҳансолон ва ҳикмати бузургмардон ба мушоҳида мерасид. Ў чун соири ҳамтоён ва ҳамсолони худ вақти худро ба умури лаҳву ва лаҳаб сипарӣ намекард ва ӯро аз ин корҳои паст ва ҳақир хуш намеомад. Балки вақти худро дар соҳтани тирҳо ва ислоҳи камонҳо ва нишонзанӣ сипарӣ мекард, гӯё чунин дошт, ки худро барои кори муҳиме омода месозад. Вай низ аз ин ақида ва андешае, ки қавми худро бар он ёфта буд, мутмаин ба назар намерасид ва интизори он дошт, ки кош дасти ғайбе ба сӯи ин мардуми дар банди ҷаҳлу нодонӣ дароз гардад ва онро аз ин бадбахтӣ, ки ба он рӯбаруст, наҷот диҳад. Дар ҳоле, ки вай ғарқи чунин афкор буд, иродаи Худо бар он рафта буд, ки дасти меҳрубони дилсӯз ба сӯи инсоният дароз гардад ва ӯро аз ин вартаи ҳалокат ва нобудӣ наҷот диҳад. Ҳамон буд, ки сайиди коинот ҳазрати Муҳаммад ибни Абдуллоҳ дар ҳоле, ки машғале аз нури Худо, Қуръони қарим дар даст дошт, аз тарафи Худованд ба паёмбарӣ мабъус гардид.

Саъд ибни Абиваққос бедаранг ба сӯи вай шитофт ва ба Паёмбар лаббайк гуфт ва аз ҳидояташ пайравӣ намуд ва роҳи ҳақ дар пеш гирифт. Вай сеюмин ва ё чаҳорумин касе буд, ки ба нубувваташ имон овард ва аз

ин лиҳоз, вай ҳамеша бо ифтихор мегуфт: Баъд аз рисолаташ ҳафт рӯз даранг намудам ва ман саввумин касе будам, ки имон овардам. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба имон овардани вай саҳт масрур ва хушҳол гардид, чун дар вай аломати наҷобат ва нишонаҳои бузургмардеро медид ва навиддихандаи он буд, ки дар оянда нақши муҳимеро дар ҷиҳати ʻэломи ин дин ифо хоҳад кард.

Саъд аз ҷунон як насаби олий ва иззати ном бархӯрдор буд, ки ҳар ҷавон аз ҷавонони Маккаро ташвиқ менамуд, ки ба гунаи вай гом бардоранд ва ба мисли вай ба ҳақ рӯй оваранд ва илова бар ин ҳама вай аз тағоҳои ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) маҳсуб мегардад, чун вай аз бани Зӯҳра буда ва бани Зӯҳра аҳли Омина бинти Ваҳб модари ҳазрати Расули Худост. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба ин тағои худ изҳори ифтихор намуд. Дар ривоят омадааст, ки рӯзе он ҳазрат (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ҳамроҳи ёронаш нишаста буд, дид, кит саъд ибни Абивакқос гуфт: Ин тағои ман аст, агар мард ҳастед, тағои худро ба ман нишон диҳед. Аммо Ислом овардани Саъд ибни Абивакқос осон воқеъ нашуд, балки ин ҷавони мӯъмин таҷрибаи саҳтро пушти сар ниҳодааст, то он ки Худованд дар бораи вай оятеро нозил кард. Акнун ҳуди вайро мегузорем, то ҳикояте аз ин саргузашт намояд. Саъд гуфт: Се шаб қабл аз он ки имон орам, хобе дидам, ҷунон хобе, ки гӯё ман дар миёни торикиҳои ба ҳам анбошта ғарқ шуда бошам ва дар миёни он дасту ва по мезанам. Дар ин асно буд, ки моҳтобе бар ман рӯшани афканд ва аз паи вай равон шудам. Дидам ки ҷамъе бар ман сабқат гирифта ва дар пеши рӯям ба сӯи ин моҳтоб равонанд. Ман дар ин ҷамъ Зайд ибни Ҳориса ва Алӣ ибни Абиталиб ва Абубакри Сиддиқро дидам ва ба ишон гуфтам: Шумо аз ҷӣ вақт ба ин сӯ дар ин ҷо омадаед? Гуфтанд: Ҳамин ҳоло.

Баъд вақти шаб рӯз шуд, хабар шудам, ки Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) хуфя мардумро ба Ислом даъват мекунад, дониستم ки ҳатман Худованд ба ман иродаи хайр намудааст ва хостааст, ки ба сабаби вай маро аз торикиҳо ба сӯи нур ҳидоят намояд. Ҳамон буд, ки шитобон назди вай рафтам, то он ки ўро дар водии Ҷиёд (дарае аз дараҳои Макка) дар ҳоле, ки намози аср хонда буд, ёфтам. Дар ҳузураш мусалмон шудам ва ба ҷуз инҳое, ки ман эшонро дар хоб дида будам, дигар ҳеч як бар ман дар қабули Ислом сабқат накардааст.

Баъд Саъд ҳикояти имон оварданаширо давом дода афзуд: Вақте модарам аз мусалмон шудани ман иттилоъ ёфт, хашму ва ғазабаш афрӯхта гардид ва ман дар он вақт ба вай бисёр хидмат мекардам ва ўро саҳт дӯст доштам.

Модарам ба ман рӯй оварда гуфт: Эй Саъд, ин дин, ки ту ба он гаравиди ва ту аз дини падару модарат боздоштааст, ҷӣ дин аст. Қасам

ба Худо ё аз ин дин сарфи назар мекунӣ ва ё он, ки хӯрдан ва нӯшиданро тарк хоҳам кард, то он ки бимирам ва он гоҳ аз ғами ман дилат хунбор хоҳад шуд ва то зинда ҳастӣ, ин ҳасрат бар дилат хоҳад монд ва ангушти надомат бар даҳан хоҳӣ зад ва мардум туро Абадуддаҳр таъна хоҳанд зад.

Ба ӯ гуфтам: Ай модар, чунин макун, ман динамро ба хотири ҳеч амре тарк нахоҳам гуфт.

Аммо вай ба таҳдиди худ амал кард ва аз хурду нӯш ибo варзид ва чанд рӯзеро ба ин минвол сипарӣ намуд, то он ки ҷисмаш рафта-рафта заъиф гашта, ҳолаташ ваҳим шуд ва ман ҳар вақт ва ҳар лаҳза наздаш меомадам ва аз вай тақозо мекардам, ки чизе бихӯрад ва ё бинӯшад. Вале вай ба шиддати худ меафзуд ва қасамашро такрор мекард, то, он вақт ман аз дини худ нагардам, вай чизе ба даҳон намезанад. Ин бор қотеъона ба вай гуфтам: Эй модар, бо вучуди муҳаббати шадиде, ки нисбат ба ту дорам, муҳаббати Худо ва Расулаш дар дили ман болотар аз ҳар муҳаббати дигар аст ва қасам ба Аллоҳ, ки агар ҳазор чон дошта бошӣ ва яке аз паи дигар аз тани ту берун шавад, ман ин дини худро дар бадали ҳеч чиз тарк нахоҳам кард. Вақте модарам дид, ки ман ба ҳарфи худ устувораи ҳастам ва яқин намуд, ки аз дини худ барнамегардам, бо вучуди норозӣ буданаш ба хурду нӯш оғоз намуд. Ҳамон буд, ки Худованди азза ва ҷалла ин оятро дар бораи ман нозил фармуд: Ва агар кӯшиш кунанд, бо ту бар он ки шарик муқаррар кунӣ, бо ман чизе, ки нест, туро ба он дониш, пас фармонбардории ишон макун ва сӯҳбат дор ба эшон дар маишати дунё ба вачҳи писандида (Сураи Лукмон, ояти 15).

Рӯзи Ислом овардани Саъд ибни Абиваққос (р) сароғози хайре буд барои мусалмонон ва даъвати исломӣ.

Дар рӯзи Бадр Саъд ва бародараш Умайр мавқеъи мардона гирифтанд, Умайр дар он рӯзи нав ба синни ҷавонӣ қадам гузошта буд, вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дар рӯзи Бадр лашкари худро қабл аз оғози ҷанг мавриди муоина қарор дод. Умайр бародари Саъд худро аз назари он ҳазрат махфӣ дошт, аз тарси он, ки мабодо вайро бубинад ва аз ширкати вай дар ҷанг монё гардад. Аммо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ӯро дид ва баргардонид. Умайр ба гиристан оғоз кард, то он ки дили ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба вай сӯхт ва ӯро иҷоза дод.

Дар чунин фурсате Саъд хушҳолона ва масрур ба вай рӯй овард ва банди шамшерашро ба хотири хурдсолиаш дар гардани вай баст ва ҳарду бародар ба чиҳод дар роҳи Худо пардохтанд. Вақте ҷанг поён ёфт, бародараш Умайрро шаҳид ва сахнаи чиҳод гузошт, ва худ танҳо ба Мадина баргашт ва мусибати шаҳодати бародарашро назди Худованд ҳисоб кард.

Ва дар рӯзи Ухуд вақте мусалмонон мутазалзил шуданд ва чамъиятҳояшон пароканда шуд ва аз перомуни ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) дур шуданд, то он ҷо, ки ба ҷуз чанд нафари маҳдуд касе боқӣ намонд, Саъд ибни Абиваққос бо мардонағӣ ва шаҳомат аз ҳазрати Расули Худо (с) дифоъ менамуд ва бо тирҳои хеш мушрикинро ҳадаф қарор меод ва чунон дар нишонзанӣ маҳорат дошт, ки ҳеҷ тирӣ вай ба хато намерафт ва ҳатман як мушрикро аз пой меандошт. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) ин шаҳомат ва тирандозии ӯро дид, вайро ташвиқ намуда гуфт: тир андоз, эй Саъд, падару ва модарам фидоят ва бо ин таҳсини ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам), Саъд то вақте, ки зинда буд, ба худ меболид ва мегуфт: Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) падар ва модарашро фидои ҳеҷ кас накардааст, магар барои ман, дар ҳоле, ки Саъд қабл барои ин падар ва модари худро фидои Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) намуда буд.

Аммо Саъд вақте ба қуллаи азамат ва номоварӣ расид, ки ҳазрати Умари Форук тасмим гирифт, то лашкареро ба ҷанги форсҳо бифиристанд, то тоҷу тахт онҳоро набуд қунад ва подшоҳӣ ва салтанати онҳоро дар ҳам резад ва осори ширк ва бутпарастии онҳоро аз рӯи замин барчинад. Ҳамон буд, ки ҳазрати Умар номаҳое ба кордорони хеш дар гӯшаву канори мамлақати Исломи фиристод ва аз онҳо тақозо намуд, то ҳар он касе, ки силоҳ дорад ва ё марқаб ва ё ҳар кӯмаки дигаре, ки мучоҳидинро дар ҷиҳодашон кӯмак қунад, ба даст дошта бошад ва ё мардумони соҳиби райъу андеша ва ё шоири ҳамосаро ва ё хатиби ҷирадаст, назди вай ба Мадина бифиристанд.

Ҳамон буд, ки аз ҳар сӯ чамъиятҳо анбӯҳе як паи дигар вориди Мадина шуданд, вақте вучуди мучоҳидин хомил шуд, ҳазрати Умари Форук мардумони аҳли райро чамъ кард ва аз ишон хост, то касеро ба сифати сарфармондеҳи ин лашкар интихоб қунанд. Ҳама ба як овоз гуфтанд: Саъд ибни Абиваққос шоистаи чунин корест.

Ҳамон буд, ки ӯро ба ҳузури хост ва парчами лашкарро ба номаш баст. Вақте ин лашкари бузург хост Мадинаро тарк қунад. Ҳазрати Умар ибни Хаттоб барои видоӣ он бархост ва сарлашқари онро тавсия намуда гуфт: Эй Саъд, набояд ба ин мағрур шавӣ, ки мардум бигӯянд, ки тағои Расули Худост ва ё аз асҳоби Расули Худост, зеро Худованд бадиро ба бадӣ маҳв намеқунад, валекин Худованд бадиро ба хубӣ маҳв месозад. Эй Саъд, дар миёни Худо ва банда ҷуз тоғат ҳеҷ гуна равобит қаробат вучуд надорад, дар пешгоҳи Худованд фақир ва ғанӣ яқсонанд. Худо Парвардигори эшон ва ишон бандагони ваянд ва танҳо ба меъёри тақво назди Худованд фазилат касб қунанд ва ризои Аллоҳ ба тоғат дармеёбанд. Ҳамон тавре, ки Расули Худо (с)-ро ёфтӣ, бар он шева идома деҳ. Ин аст дастури ман.

Дар ин лашкар 99 нафар Бадри ва беш аз сесад нафар саҳоби, ки дар миёни байъати Ризвон ва мо баъди он шарафи сӯҳбат ёфта буданд, сесад тан аз онҳое, ки дар фатҳи Макка ҳамроҳ бо ҳазрати Расули Худо (с) ширкат дошта буданд, ҳафтсад нафар аз фарзандони асҳоб сахм гирифтанд.

Ҳазрати Саъд бо ин чамъ ба роҳ афтод ва дар Қодиса лашкари худро амри таваққуф дод. Вақте рӯзи сарнавиштсоз фаро расид, душманро чунон дар муҳосираи худ гирифтанд ба гунае, ки даствона банди дастро дар ихотаи худ мегирад ва такбиргӯён дар миёни сафи душман нуфуз намуданд. Дар ин асно буд, ки сарлашқари лашкари форс бар сари найзаҳои мусалмонон баланд шуд, тарс ва ваҳшат дар суфуфи душман роҳ ёфт, то онҷо, ки мусалмоне ба марди форсе ишора мекард, наздаш меомад ва ўро мекушт ва чӣ басо, ки ба силоҳ даст дошта, худаш ўро ба қатл мерасонд. Аммо ғаниматҳои ҳисоб макун ва аммо аз шумори куштагон, ки ба ғарқ шудан ҳаёти худро аз даст доданд, вақте шумораи онро гирифтанд, шумораашон ба сӣ ҳазор нафар расид. Саъд умри дароз хӯрд ва Худованд барои вай мол ва зиндагии зиёде насиб намуд. Аммо вақте маргаш фаро расид, чомаи пашмини кӯҳнаро хост ва гуфт: Маро дар ин чома кафан кунед, чун дар ин чома дар рӯзи Бадр бо мушрикин ҷангидам ва ман мехоҳам бо он чома Худовандро мулоқот кунам. Разияллоҳу анҳу ва арзоҳ.

ҲУЗАЙФА ИБНИ ЯМОНӢ

Агар хоҳӣ аз муҳочирин шав ва агар хоҳӣ, аз Ансорӣ шав, пас яке аз ин ду ро барои худ ихтиёр кун (ҳадис).

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) вақте аввалин бор дар Макка бо Абуҳузайфа мулоқот намуд, бо ин калима ӯро мухотаб қарор дод ва дар ихтиёри Ҳузайфа ибни Ямонӣ яке аз ин ду амрро гузошт. Ин қисаест, ки шуморо дар ҷараёни он қарор медиҳем. Ямон падари Ҳузайфа макки буда аз қабилаи Бани Абс аст, аммо аз ин ки вай дар миёни қабилаи хеш муртакиби қатл шуда буд, маҷбур гардид, ки Маккаро тарк гӯяд ва ба сӯи Мадина раҳсипор шавад ва дар Мадина бо бани Абдулашҳад паймон баст ва бо онҳо равобити хешовандӣ барқарор сохт. Ҳамон буд, ки фарзандаш Абуҳузайфаро ба дунё овард.

Баъд монеъе, ки ӯро аз рафтани ба Макка бозмедошт, аз миён бардошта шуд ва озодона дар миёни Макка ва Мадина рафтуомад дошт. Аммо сукувати вай дар Мадина бештар аз Макка буд. Вақте нури Исломи дар ҷазираи Араб тобид, Ямон падари Ҳузайфа яке аз ёздаҳ нафари бани Абс буд, ки ба ҳузури Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) омаданд ва имони худро дар пешгоҳи вай эълон доштанд ва ин амр дар вақте сурат гирифт, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ҳанӯз ба Мадина ҳичрат накарда буд. Ва аз ин рӯ, Ҳузайфаи Маккиюласл ва Мадина нашъа аст.

Ҳузайфа ибни Ямон дар хонаводаи мусалмонон ба дунё омад ва дар таҳти сарпарастии падар ва модаре, ки аз собиқин ба Иломи буданд, тарбия ёфт. Вай қабл аз он, ки ҳазрати Расули Худоро бинад, имон овард. Ҳузайфа бисёр алоқаманд буд, ки ба дидори ҳазрати Расули Худо (с)-мушарраф гардад ва завқи дидори вайро ҳамеша дар дил мепарварид ва аз вақте, ки имон овард, ахбор ва гузоришоти марбут ба Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро пайгирӣ менамуд ва бо кунҷковӣ сифат ва хусусияташро аз мардум мепурсид. Ба ҳар андозае, ки ба хусусияти ӯ ошно мешуд, ба ҳамон андоза ба шӯру шавқи вай меафзуд ва дилаш ба дидори вай метамид. Ҳамон буд, ки ба Макка рафт, то вайро дар он ҷо мулоқот кунад. Ҳамин ки ҳазрати Расули Худоро дид, ба ӯ гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), оё ман муҳочирам ва ё ансорӣ? Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) фармуд: Агар хоҳӣ аз муҳочирин шав ва агар хоҳӣ аз ансор шав, пас ҳар яке аз ин ду ро дӯст дошта бошӣ, барои худ ихтиёр намо. Ҳузайфа гуфт: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), ман ансориро дӯст дорам.

Вақте ҳазрати Расули Худо (с) ба Мадина ҳичрат кард, ҳазрати Ҳузайфа бо ӯ мулозамат намуд ва ҳамеша аз паи вай мерафт ва дар ҳама газавот ба ҷуз Бадр бо вай ширкат намуд.

Аммо дар ҷанги Бадр ширкат накардани вай, сабабе дорад, ки худ онро баён намудааст. Вай гуфт: Иллати ҳузур надоштани дар ҷанги Бадр ин буд, ки ману ва падарам дар хориҷ аз Мадина будем, куффори Қурайш моро гирифтанд ва гуфтанд: Қасди кучо доред? Гуфтем: Мехоҳем Мадина биравем. Гуфтанд: Шумо мехоҳед пеши Муҳаммад биравед.

Гуфтанд: Ҳадафи мо танҳо худ Мадина аст, эшон моро раҳо накарданд, магар он ки аз мо аҳд гирифтанд, ки Муҳаммадро бар алайҳи онҳо кӯмак ва ёрӣ надихем ва дар канори вай бар зидди онон наҷангем ва бо ин аҳд моро раҳо намуданд. Вақте ба ҳузори сарвари коинот омадем ва ӯро аз чараёни аҳди худ, ки бо Қурайш намуда будем, огоҳ сохтем ва аз вай пурсидем, ки чӣ бояд кунем? Он Ҳазрат (с) гуфтанд: Ба аҳде, ки бо онҳо бастаед, вафо мекунем ва аз Худованд бар алайҳи эшон истимдод мечӯем.

Вақте ҷанги Уҳуд фаро расид, Ҳузайфа ҳамроҳи падараш Ямон дар он ширкат намуд. Аммо Ҳузайфа дар ин ҷанг лаҳзаҳои сахтро пушти сар ниҳод ва имтиҳони бузургро сипарӣ намуд ва босуботи пайдорӣ ҷангид ва аз он солим берун омад. Аммо падараш дар ин ҷанг ба шаҳодат расид, аммо шаҳодати вай ба шамшери мусалмонон сурат гирифт, на ба шамшери мушрикин. Дар зайли ин матлабро, ки чӣ гуна ба шамшери мусалмонон ба шаҳодат расид, пешкаш мекунем.

Вақте рӯзи Уҳуд фаро расид, ҳазрати Расули Худо (с) Яман ва Собит ибни Вақшро дар қалъаҳо ҳамроҳ бо занон ва атфол гузошт, ба хотири он ки ин ду пирамардони солхӯрда буданд, ки қудрати ҷанг карданро надоштанд. Вақте ҷанг шиддат ёфт, Ямон ба ҳамроҳи худ гуфт: Эй мард, мо барои чӣ интизорӣ мекашем? Қасам ба Худо, аз умри ману ту чизе боқӣ намондааст, имкон дорад, ки имрӯз ва ё фардо марг ба суроғамон ояд. Чӣ мешавад, ки шамшерҳои худ гирифта, ба ҳазрати Расули Худо (с) бипайвандем, то шояд Худованд дар ҳамроҳиямон ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) шаҳодат насибамон фармояд. Ва баъд шамшерҳои худро гирифта ва дар миёни мардум дохил шудаву дар маърака ба ҷанг пардохтанд.

Аммо Собит ибни Вақш Худованд вайро ба дасти шахсе мушрик шаҳид сохт ва аммо Ямон мавриди ҳамлаҳои паиҳами шамшерҳои мусалмонон қарор гирифт, ки ӯро наmeshинохтанд. Вақте Ҳузайфа ин саҳнаро бидид, ҳар қадар фарёд зад, ки падари ман аст, падари ман аст, ҳеч кас садои вайро нашунид. Даре нагузашта, ки ин пирамард ба асари

шамшерҳои ёрон ба замин афтод ва шаҳид шуд ва Ҳузайфа аз ин беш нагуфт, Худованд шуморо бибахшояд ва Худованд Арҳама Раҳимин аст.

Баъд ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) хост вайро ба фарзандаш диҳад, Ҳузайфа гуфт: Ў хостори шаҳодат буд ва ба мақсадаш расид, Худоё ту шоҳид бош, ки манфиати ӯро ба мусалмонон садақа намудам ва бо ин ҳарф манзалати худро назди ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) боло бурд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) Ҳузайфаро дар ин ҳаводис ва рӯйдодҳо бодикқат озмоиш намуд ва аз миёни он озмоиш ба сифатҳои зайл дар вай пай бурд, ҳушёрӣ ва заковати камназир, ки ӯро дар ҳоли мушқилот ёрӣ медиҳад ва ҳозирчавобӣ ва зудфаҳм будани кадом таклиф ва роздорӣ, ки ҳеҷ як ба рози вай роҳ наёбад.

Сиёсати ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ин буд, ки хусусияти ҳар як аз асҳобашро дарёбад, то аз неруҳои нуҳуфтаи дарунии онҳо истифода кунад ва ҳар якро дар ҷои муносиби ҳолаш кор фармояд. Аз ин рӯ, бузургтарин мушқиле, ки мусалмонон бо он рӯ ба рӯ будаанд, вучуди мунофиқин буд, ки дар Мадина ба сар мебуданд, ки ҳамвора дасисаҳоро алайҳи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва ёронаш иҷод намуда ва ба роҳ меандоختанд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) номҳои мунофиқинро яқояк ба Ҳузайфа мегуфт, чун вай роздори он буд ва ӯро мукалиф сохта буд, ки ҳаракоти онҳоро зери назорат дошта бошад ва фаъолиятҳои онро назорат кунад, то Исломи ва мусалмонон аз хатари онон маҳфуз бимонанд. Аз он рӯз сар карда Ҳузайфаро ба номи ёри роздори ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) мехонданд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дар яке аз авзоъ ва ҳолатҳои хеле хатарнок ва мусибатбор аз истеъдод ва тавоноии Ҳузайфа дар кори шикаст додани душман истифода бурд. Тавре ки мусалмонон дар ҷанги Хандақ дар муҳосираи душман қарор гирифтанд ва ин муҳосира дер давом кард ва ҳолат бар мусалмонон саҳт омад ва дар тангии азиме гирифтӣ шуданд ва косоҳои сабрашон лабрез гардид ва тоқатҳои эшон сар омад, то он ҷо ки шак дар дили баъзе мусалмонон роҳ ёфт.

Дар ин авзоъ ва ҳолати марғбор ҳолати Қурайш ва ҳам паймонони мушрикашон чандон беҳтар аз аҳволи мусалмонон набуд. Онҳо низ дар шароити хеле баде ба сар мебуданд. Ҳамон буд, ки Худованд ғзаби худ бар онҳо фурӯ рехт ва қудрату тавоноии онҳо ба заъф гароид ва тасмимашон мутазалзал шуд. Аллоҳ таъоло чунон бодеро ба сари онҳо фиристонд, ки хаймаҳои онро бар сарашон воҷун сохт ва деғҳои онро сарнагун кард ва оташҳои онро хомӯш ва чашму рӯяшонро пур аз хошок намуд. Дар чунин ҳолати сарнавиштсози ҷанг, шикаст ва расвоии

онхоест, ки пеш аз дигарон шӯр ва фарёд барорад ва нороҳатӣ ва бе суботӣ дар вай зоҳир гардид ва пирӯзӣ аз он заноест, ки сабр ва бурдборӣ ва субот ва истиқомат аз даст надихад.

Дар лаҳазоте, ки сарнавишти ҷангҳо рӯшан мегардад, истихбороти артиш дар ҷиҳати арзёбӣ вазъи ҷиҳати муқобили метавонад нақши муассире дошта бошад ва машварати лозим бидихад. Дар ин вақт буд, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба истеъдодҳои Ҳузайфа ибни Ямон ва таҷрибаҳои вай зарурат эҳсос намуд ва тасмим гирифт, ки вайро дар торикии шаб ба қалби душман бифиристад, то иттилое аз онҳо ба даст орад, қабл аз он, ки файсаларо содир кунад.

Ҳоло худи Ҳузайфа аз ин маъмурият, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба вай фармудааст, ҳикоят мекунад.

Ҳузайфа гуфт: Мо дар ин шаб нишаста будем ва Абусуфён ва ҳамроҳонаш аз мушрикини Макка дар болои сари мо қарор дошт ва яҳудиёни бани Қурайза дар поин аз мо мавзеъ гирифта буданд ва аз он бим доштем, ки ба зану фарзанди мо даст дароз кунанд ва ҳеҷ шабро сиёҳтар ва туфонитар аз он шаб надида будем. Садои бод он шаб ба гунаи саҳт буд ва шиддати торикиаш ба ҳадде буд, ки мо ангушти дасти худро намедидем.

Мунофиқон ба иҷозаҳои аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) шуруъ намуданд ва гуфтанд дар хонаи мо касе нест ва хонаҳои мо барои душман боз аст, дар ҳоле, ки чунин набуд. Ҳеҷ як аз онон иҷоза нахост, магар он ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба вай иҷоза дод ва ишон оҳиста-оҳиста худро кашиданд ва мо дар ҳудуди сесада тан боқӣ мондем.

Дар чунин фурсате ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) бархост ва аз назди ҳар яки мо мегузашт ва бадикқат ҳар яки моро аз назар мегузаронид. Вақте ба назди ман расид ва дар ҳоле, ки чизе бар бадан надоштам, то он ки худро аз сардӣ муҳофизат намоям, ба ҷуз аз чодаре, ки аз ҳамсарам ба худ доштам. Вақте ба ман, ки ба замин бар шикам хобида будам, наздик шуда гуфт: Ин кист? Гуфтам: Ҳузайфа. Фармуд: Ҳузайфа? Аз шиддати сардӣ ва гуруснагӣ, ки моро фаро гирифта буд, худро бештар ба замин часпонидам, то барнахезам. Гуфтам: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам), бале Ҳузайфа ҳастам, Фармуд: Фикр мекунам, ки дар миёни ин мардум ҳодисае рух додааст, оҳиста худро дар миёнашон зан ва аҳволашонро ба ман биёвар. Дар ҳоле, ки ман беш аз ҳамаи эшон тарсида будам ва сармо маро гирифта буд, берун шудам. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) фармуд: Худоё, ўро аз пеши рӯй ва аз пушти сар ва аз тарафи рост ва аз сӯи чап ва аз боло ва аз поин ниғаҳ дор. Қасам ба Худо, дуои ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба итмом нарасида буд, ки Худованд хавф ва ҳаросро аз дили ман бардошт ва сардиро аз баданам

дур кард. Вакте ба қароргоҳи душман рӯ ниҳодам, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз ақиб фарёд зад ва гуфт: Эй Ҳузайфа, хуш дошта бошӣ, ки дар миёни мардум коре аз ту сар назанад, то он ки хабари ишон ба ман орий. Гуфтам: Дуруст аст. Ман ба роҳ афтодам ва дар миёни торикӣ ба сӯи онҳо роҳ кушудам, то он ки дар миёни лашкари онҳо даромадам ва худро дар миёнашон чунон ҷо задам, ки гӯё як тан аз онҳо буда. Даре нагузашт, ки Абусуфён дар миёнашон бархост ва суханронӣ кард ва гуфт: Эй ҷамъи Қурайш, ман мехоҳам ба шумо матлаберо бозгӯ кунам ва аз он метарсам, ки ин ҳарф мабодо ба Муҳаммад бирасад. Бинобар ин ҳар як аз шумо шахси паҳлӯи худро шиносӣ кунад. Ҳамон буд, ки ман пешдастӣ намудам, дасти шахсе, ки дар паҳлӯяш нишаста буд, бирафтам ва ба ӯ гуфтам: Кистӣ? Гуфт: Фалон ибни фалонӣ.

Баъд Абусуфён гуфт: Эй ҷамъи Қурайш, қасам ба Худо, шумо дар ҷое ором нагирифтаед, маркабҳоямон ҳалок гардид ва бани Қурайза аз ҳамкорӣ бо мо даст бардошт ва аз шиддати гардӣ бод, ба ҳолате расидаем, ки худи шумо мебинед. Бору банди худро бибандед ва равон шавед ва ман равон хоҳам шуд. Баъд ба сӯи шутури худ рафт ва зимоми он боз кард ва ба он савор шуд ва ба роҳ афтод. Агар насиҳати ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) намебуд, ки муртакиби коре нашавам, метавонистам бо тир корашро яктарафа созам.

Дар ин ҳолат буд, ки ман назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) омадам, дидам ки истода ва бар ҷодари баъзе аз ҳамсаронаш намоз мехонд. Вакте маро дид, ба поини пояш хост ва гӯшае аз ҷодарашро ба рӯям андохт ва ӯро аз ҷараён огоҳ сохтам, аз шунидани ин хабар бисёр хушҳол шуд ва Худоро ҳамду сано гуфт.

Ҳузайфа ибни Ямон то вақте, ки зинда буд, бар асрори мунофиқин амин боқӣ монд ва хулафо дар амри мунофиқин ба вай рӯй меоварданд, то он ҷо ки вақте агар касе вафот мекард, ҳазрати Умар ибни Хаттоб савол мекард, ки оё Ҳузайфа дар ҷанозааш ҳузур ёфтааст? Агар мегуфтанд: Бале, дар ҷанозааш ҳозир мешуд ва бар вай намоз мехонд ва агар мегуфтанд, ки ҳозир нашуд, дар он шак мекард ва аз намоз хондан бар вай худдорӣ менамуд.

Боре ҳазрати Умари Форук аз вай пурсид, оё дар миёни коргардони ман аз мунофиқин касе ҳаст? Гуфт: Фақат як нафар аст. Гуфт: Ӯро ба ман нишон бидеҳ. Гуфт: Чунин накунам. Ҳузайфа гуфт: Даре нагузашт, ки Умар ӯро аз вазифа барканор сохт, гӯё ин ки ба шинохти вай пай бурд. Шояд бисёр кам мардум бидонанд, ки Ҳузайфа ибни Ямон дар фатҳи Наҳованд ва Динавар ва Ҳамадон ва Рай нақши асосӣ доштааст ва ӯ буд, ки мусалмононро бар як мусҳаф ҷамъ намуд. Ва бо вучуди ин дастовардҳо вай дар бораи худ аз Худованд саҳт метарсид ва аз азоби Аллоҳ саҳт бим дошт.

Вақте бемории маргаш фаро расид, баъзе асҳоб дар ними шаб ба аёдаташ омаданд. Гуфт: Ин чӣ вақт аст? Гуфтанд: Қариби субҳ аст. Гуфт: Ба Худо паноҳ мебарам, аз субҳе, ки маро ба оташ баранд. Ба Худо паноҳ мехоҳам, аз субҳе, ки маро ба оташ мебаранд. Баъд гуфт: Оё бо худ кафан овардаед. Гуфтанд: Бале. Гуфт: Дар кафанҳо зиёдатӣ накунад, агар назди Худованд подош дошта бошам, ба ивази он бароям подош дода шавад. Ва агар чунин набошад, ин якро ҳам аз ман гиранд ва баъд гуфт: Эй Худованд, ту медонӣ, ки фақрро бар ғино писанд доштам ва зиллатро бар иззат бартар доштам ва маргро бар зиндагӣ баргузида будам.

Баъд дар ҳоле, ки рӯҳ аз баданаш берун мешуд гуфт: Дӯст аст, ки бар шавқ ин чо омадааст, пирӯз нагардад касе, ки пушаймон шавад.

Худованд Ҳузайфаро раҳмат кунад, вай дар миёни мардум аз тирози нодир ва камёб буд.

УҚБА ИБНИ ОМИРИ ЧУҲАНӢ

Вақте ҳазрати Расулulloҳ (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) баъд аз тӯли интизорӣ ва чашм ба роҳе ба атрофи Ясриб расид, аҳли Мадинаи тайиба бар чодаҳо ва рӯи бомҳо такбиргӯён ҷамъ шуда буданд, то кудуми ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва ёри гиромиаши ҳазрати Абубакрро гиромӣ доранд ва аз вай истиқбол намоянд. Духтарони хурдсоли Мадина дафҳо ба даст гирифта ва осори хушӣ ва сурур дар чашмҳояшон медурахшид ва бо сурудани ин таронаҳо замзама мекарданд: Моҳ аз санаи видоъ бар мо тобид.

Вақте доҳӣ барои Аллоҳ моро даъват кард, ба ҷоварии шуқр бар мо лозим шуд.

Қофилаи Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар миёни суфуфи истиқболкунандагон оҳиста, оҳиста ба роҳи худ идома дод, дилҳои оғушта аз муҳаббати вай ўро дар ихотаи худ гирифта буданд ва ашқҳои хушӣ ва сурур аз дидагонашон мерехт ва табассумҳои шодмонӣ ўро гусел мекард.

Аммо Уқба ибни Омири Чуҳанӣ дар ин ҷашн ва шодмонӣ ҳузур надошт ва қофила ўро надид, ки ҷи гуна бо шўру ва ҳаяҷони аҳли Ясриб истиқбол ва аз саодате, ки пешвозгирандагон ба он комгор гардиданд, бенасиб монд. Иллати ин ғасб он буд, ки вай бо чанд гўсфанде, ки дошт, ба берун аз Мадина рафта буд, то гўсфандони худро аз марги гуруснагӣ начот диҳад ва дар камтарин муддат ин хушӣ ва сурур ба рустоҳо ва деҳоти ҳамсоияи Мадина асар намуд ва аз ғайзи вуруди вай саодат ёфтанд ва аҳбори вуруди он ҳазрат ва даъвати вай ба гўши Уқба ибни Омири Чуҳанӣ, ки машғули ҷаронидани раммаи худ буд расид. Ҳол риштаи суҳан ба худи вай медиҳем, то аз дидор ва мулоқоти хеш бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба мо ҳикоят кунад.

Уқба гуфт: Дар ҳоле, ки ман машғули ҷаронидани гўсфандони худ будам, ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба Мадина омад ва ҳамин ки аз кудуми вай ба Мадина иттилоъ ёфтам, бе даранг гўсфандони худро раҳо карда, ба сўи вай равона шудам. Вақте бо вай рў ба рў шудам, гуфтам: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), бо ман байъат мекуни? Гуфт: Ту кистӣ? Гуфтам: Уқба ибни Омири Чуҳанӣ. Гуфт: Қадом як барои ту беҳтар аст? Бо ман байъати аъробийён мекуни, ё байъати ҳиҷрат? Гуфтам: Балки байъати ҳиҷрат мекунам, бинобар ин ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бо ман чунон байъат намуд, ки бо соири муҳожирин намуда буд ва шаберо бо вай ба сар бурдам, баъд ба сўи гўсфандони худ омадам.

Мо аз ҷумлаи касоне, ки имон оварда буданд, дувоздаҳ нафар будем, ки дар хорич аз Мадина машғули чаронидани гӯсфандони худ будем. Бо ҳам гуфтем: Агар мо ҳар рӯз ба ҳузури ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) наравем ва аҳкоми дини худ наёмӯзем ва аз Қуръон чизе нашунавем, дар мо хайре нахоҳад буд. Лизо қафоф додем, ки ҳар рӯз бояд яке аз мо ба навбат воридаи Мадина шавед ва мо чаронидани гӯсфандони вайро ба ӯҳда мегирем. Бинобар ин, ман ба ишон гуфтам: Бояд ҳар яке аз шумо ба навбат воридаи Мадина шавад ва ман донаму, чаронидани гӯсфандони вай, чун ман ба гӯсфандҳоям саҳт дилсӯз будам, аз он ки онро ба каси дигаре вогузорам. Баъд рафиқонам яке паи дигаре ин корро чанд рӯзе анҷом доданд ва ман гӯсфандонашонро ба чаро мебурдам ва илму донише, ки онҳо аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) меомӯхтанд, аз ишон фаро мегирифтам, то он ки бо худ гуфтам: Туро чӣ шудааст, ки ба хотири чанд гӯсфанде, ки дардери даво накунад, худро аз сӯҳбати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) маҳрум медорӣ ва аз вай мустақиман илмро намеомӯзӣ? Баъд гӯсфандони худро гузошта, ба Мадина омадам, то дар он ҷо дар ҷивори ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) иқомат гузинам. Вақте Уқба ин тасмими қотеъро, гирифт, дар фикру ва хаёлаш намегузашт, ки рӯзе яке аз уламои бузурги саҳоба ва яке аз қозиёни бузурги илми қироат ва яке аз қумандонони номии футуҳоти бузург ва яке аз волиёни номвари кишвари Исломӣ хоҳад шуд. Ӯ вақте, ки гӯсфандонашро тарк гуфт ва ҷивори Худованд ва Расулашро баргузид, ба ёди ин набуд, ки пешоҳанги лашкаре хоҳад шуд, ки Димишқро фатҳ кунад ва дар он ҷо барои худ хона дар бӯстонҳои дилрабои он дар наздикии Боби Тумо мегирад.

Ӯ ҳаргиз ба ин андеша набуд, ки рӯзе сарвари лашкареро ӯҳдадор хоҳад шуд, ки Мисрро фатҳ мекунад ва зимони умури онро ба даст мегирад ва қаср дар он барои худ месозад. Инҳо ҳама корҳои буданд, ки дар дили ғайб пинҳон буд.

Уқба ибни Омири Ҷуҳанӣ бо ҳазрати Расули ақрам (с) мулозамат ихтиёр намуд ва дар ҳама ҳолатҳо ӯро ҳамроҳӣ мекард. Ӯ лиҷоми ҳаҷири ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро ба ҳар сӯ, ки сафар мекард, ба даст мегирift ва дар пешопеши вай ҳар ҷо, ки сафар мекард роҳ мерафт. Ва чӣ басо, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ӯро дар оқибӣ худ бар маркаби хеш савор мекард, то он ҷо, ки мардум ӯро қанзихасавори ҳазрати Расули Худо хитоб мекарданд. Ва чи басо, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз маркаби хеш поин мешуд, то ӯ бар он савор шавад ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) худ пиёда роҳ мерафт.

Уқба мегӯяд: Ман зимони ҳаҷири ҳазрати Расули Худо (с)-ро дар бархе аз ҷангалҳои Мадина ба даст мегирiftам. Рӯзе ба ман гуфт: Эй

Уқба, савор намешавӣ? Қасд кардам, ки бигӯям, на. Аммо аз он тарсидам, ки дар ин ҳарф маъсият аз амри ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) набошад. Лизо гуфтам: Бале, эй Расули Худо (с). Баъд ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз маркабаш фуруд омад ва ман онро савор шудам, то амри ӯро бачо орам ва ӯ худ дар пешопеши ман пиёда роҳ мерафт. Аммо чандон роҳ нарафтам, ки аз маркаб фуруд омадам ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бар он савор шуд ва баъд ба ман гуфт: Эй Уқба, оё туро ду сура таълим надихам, ки мисли он ҳаргиз дида нашудааст? Гуфтам: Бале, эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам). Ҳамон буд, ки Қул аузу бираббил фалақ ва Қул аузу бираббин носро бароям қироат намуд. Баъд намоз иқомат гуфта шуд ва дар намоз пеш гузашт ва ин ду сура хонд ва гуфт: Ҳар вақте ба хоб равӣ ва ё аз хоб бедор шавӣ, ин сура бихон. Уқба гуфт: Баъд ин ду сура дар тӯли зиндагии худ тарк накардам.

Уқба ҳама таваҷҷӯҳи худро ба ду амр равона карда буд, яке илм ва дигаре чиҳод ва бо рӯҳу қисми хеш ба ин ду амр эҳтимом ба таваҷҷӯҳи зиёде дошт. Аммо дар соҳаи илм аз сарчашмаи нубувват ҷуръа кашид, то он, ки муҳаддиси бузург фақеҳ ва олими фароиз адиб ва шоири баландпоя гардид ва аз ҳама бештар қироати дилангез ва савти ширин дошт. Вақте пардаи сиёҳи шаб густурда мешуд ва сукун ва оромиш барқарор мегардид, ба Қуръон рӯй меовард ва бо садои шево ва дилнишини худ онро қироат мекард ва асҳоби киром ба вай гӯш медоданд ва дилҳояшон аз шунидани оёти байн нарм мешуд ва ашк аз чашмонашон фурӯ мерехт.

Рӯзе ҳазрати Умар ӯро ба ҳузур хост ва ба вай гуфт: Эй Уқба, чизе аз китоби Аллоҳро бар ман қироат кун. Уқба гуфт: Ба сару чашм ва баъд ояте чанд аз каломуллоҳро тиловат кард ва Умар он қадар гирифт, ки ришҳояш тар шуд.

Уқба Мусҳафро ба хатти худаш ба ёдгор гузошта буд ва ин Мусҳаф то давронҳои хеле наздик дар масҷиди маъруф ба номи Уқба ибни Омир дар Миср мавҷуд буд ва дар охири он навишта буд, ки ин Мусҳафро Уқба ибни Омири Ҷуханӣ навиштааст. Аммо дар чараёни ҳаводис ин мусҳаф басони соир осорҳои гаронбаҳо аз байн рафт. Аммо дар соҳаи чиҳод Уқба ибни Омир ҳамроҳ бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дар Уҳуд ва ғазавоти баъд аз он ширкат намуда ва яке аз он бузургмардон буд, ки дар қалби душман метохт ва дар фатҳи Димишқ субат ва пойдории ачибе аз худ нишон дод. Ҳамон буд, ки Абӯубайда ибни Ҷарроҳ ба поси шуҷоат ва мардонагиаш ӯро ба ҳайси навиддиҳанда назди ҳазрати Умар (р) ба Мадина фиристод, то фатҳи Димишқро ба вай мужда диҳад. Ҳамон буд, ки дар зарфи ҳашт рӯз тамоми пайвастаи роҳ паймуд, то ба Мадина расид ва ҳазрати Умари Форукро муждаи фатҳи Димишқ дод.

Баъд вай яке аз он қумандонҳои лашкар буд, ки Мисрро фатҳ кард ва амирулмӯъминин ҳазрати Муовия ибни Абусуфён ӯро то муддати се сол ба сифати волии Миср муқаррар намуд ва баъд ба вай дастур дод, ки ба фатҳи ҷазираи Рудус биравад. Вай он қадар шавқи ҷиҳод дошт, ки аҳодиси марбута ба ҷиҳодро дар сина дошт ва ривояти онро барои худ хос кард ва дар нишонзанӣ саҳт маҳорат дошт ва вақтҳои фориғи худро ба нишонзанӣ сипарӣ мекард. Вақте ки вай дар Миср буд ва ба бемории марг гирифта шуд, фарзандони худро ҷамъ намуд ва онҳоро насиҳат карда гуфт: Эй фарзандон, шуморо аз се ҷиз наҳӣ мекунам. Ин се ҷизро ба ёд дошта бошед. Набояд ҳеҷ ҳадис аз ҳазрати Расулulloхро бипазиред, магар он ки аз шахси сиқа онро ривоят мекарда бошад. Ҳар қадар мӯҳтоҷ ҳам шавед, аз касе қарз нагиред. Худро ба шеър машғул насозед, ки дилҳоятонро аз Қуръон машғул медорад.

Вақте вафот ёфт, ӯро дар қуллаи ба номи Миқтам дафн карданд. Вақте ба таракаи вай рӯй оварданд, дарёфтанд, ки вай ҳафтаду чанд камон ба ҷо гузошта буд, ки ҳамроҳи ҳар камон таҷҳизоти он мавҷуд буд ва васият намуда буд, ки ин камонҳояшро дар роҳи Худо ба кор баранд.

Худованд чехраи ин қорӣ, олим ва ғозии муҷоҳид Уқба ибни Омири Ҷуханиро рӯшан ва тобон дорад ва Худованд ба вай подоши бузург ва аҷри ҷазил насиб фармояд.

АБУТАЛҲАИ АНСОРӢ (Зайд ибни Саҳл)

Зайд ибни Саҳли Начҷорӣ, ки ба кунияи Абуталҳа маъруф аст, хабар ёфт, ки Румайсоъ духтари Милҳони Начҷорӣ, ки ба кунияи Умми Сулайм машҳур аст, ба сабаби вафоти шавҳараш бева гардидааст. Аз шунидани ин хабар саҳт шодмон шуд. Ҷои таачҷуб нест, чун Умми Сулайм хонуми озода ва соҳиби ахлоқи неку ва ақли саршор ва сифоти барҷаста буд. Лизо тасмим гирифт, ки пеш аз ҳар каси дигар ба хостгории вай бишинобад.

Абуталҳа аз ин мутмаин буд, ки Умми Сулайм чуз вай хостгории дигаронро нахоҳад пазируфт, чун дар вай наҷобат ва мардонагӣ ва манзалат ва ғиноро меид ва илова бар ин вай аз қаҳрамонон ва ҷавонмардони бани Начҷор ба шумор мерафт ва дар нишонзанӣ ҳунарманд буд. Ба ин тартиб, Абуталҳа ба хонаи Умми Сулайм рафт, то ўро барои худ хостгорӣ намояд. Дар асосе, ки вай дар миёни роҳ равон буд, ба ёд овард, ки Умми Сулайм таҳти таъсири ин доъии навҷавон Мусъаб ибни Умайр қарор гирифта ва ба Муҳаммад (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам) эмон оварда ва пайравии дини вай намуздааст.

Аммо дере нагузашта, ки бо худ гуфт, чӣ нуқсе дорад? Оё шавҳараш, ки қаблан вафот ёфтааст, ба дини бобо ва аҷдоди худ тамассук надошт ва ё оё вай худро аз Муҳаммад (саллаллоҳу ʿалайҳи ва саллам) ва даъваташ канор нагирифт?

Вақте Абуталҳа ба хонаи Умми Сулайм расид ва аз вай иҷозаи духул хост, барояш иҷоза дод, ки дохили хонааш шавад ва фарзандаш Анас ҳозир буд. Ҳамон буд, ки худро ба хостгориаш тақдим намуд. Умми Сулайм гуфт: Эй Абуталҳа, хостгоре чун туро наметавон ҷавоби рад дод, вале ман бо марди кофир издивоҷ намекунам.

Абуталҳа фикр кард, ки Умми Сулайм бо ин ҳарф барои худ баҳонатарошӣ мекунад ва шояд вай каси дигареро, ки нисбат ба вай молу матоъи бештар дошта бошад, зери назар гирифтааст. Ба ин лиҳоз, ба вай гуфт: Эй Умми Сулайм, ҳамин матлаб аст, ки туро аз издивоҷ бо ман бозмедорад?

Умми Сулайм гуфт: Пас бидуни ин калом дигар чӣ монев вучуд дорад?

Абуталҳа гуфт: Зард ва сафед.. яъне тилло ва нуқра...

Умми Сулайм гуфт: Тилло ва нуқра ?

Абуталҳа гуфт: Бале, тилло ва нуқра...

Умми Сулайм гуфт: Эй Абуталҳа, туро ва Худо ва Расулашро шоҳид меорам, ки агар мусалмон шавӣ, бидуни тилло ва нукра бо ту издивоҷ мекунам ва Исломи туро барои худ маҳр мегардонам.

Ҳамин ки Абуталҳа ин сухани Умми Сулаймро бишнид, фавран зеҳнаш мутаваҷҷеҳи буге шуд, ки дар хонааш дошт ва аз ҷӯб онро тарошида буд ва аз онро ба сони соири ашрофи қабоил махсуси худ сохта буд.

Умми Сулайм хост бо истифода аз ин фурсат ақида хурофии ӯро дар иртибот ба ӯ шаҳру эзоҳ диҳад. Аз ин рӯ ба вай гуфт: Эй Абуталҳа, оё намедонӣ ин бут, ки ту онро парастӣш мекунӣ, аз замин рӯидааст?

Гуфт: Бале, чунин аст.

Гуфт: Оё эҳсоси хичолат намекунӣ, ки ту кундаи дарахтеро парастӣш мекунӣ, ки баъзеи он дарахтро барои худ маъбуд сохтаӣ ва баъзеи дигари онро барои пухтупаз ба кор мебарӣ. Эй Абуталҳа, агар ту имон биёварӣ, бидуни мутолабаи маҳр бо ту издивоҷ мекунам ва аз ту ҷуз Ислом ҳеҷ чизе намехоҳам.

Гуфт: Чӣ касе ба ман Исломо таълим медиҳад?

Гуфт: Ман худам.

Гуфт: Чӣ гуна?

Гуфт: Тариқааш ин аст, ки калимаи ҳақ бар забон меорӣ ва шаҳодат медиҳӣ, бар ин ки нест ҳеҷ илоҳе бар ҳақ, магар Аллоҳ ва Муҳаммад фиристодаи Худост ва баъд ба хонаи худ равӣ ва бутро, ки дар он ҷо дорӣ, бишканӣ ва дур меандозӣ.

Аз шунидани ин ҳарф чехраи Абуталҳа дурахшид ва гуфт: Ашҳаду анло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан расулуллоҳ.

Баъд Умми Сулайм бо вай издивоҷ намуд.

Мусалмонон мегуфтанд: Ҳеҷ маҳре бехтар аз маҳри Умми Сулаймро нашнида будем, тавре ки вай Исломо маҳри худ қарор дод.

Аз он рӯз ба баъд Абуталҳа ҳама тавоноии худро дар ҷиҳати хидмат ба Ислом ба кор бурд, вай яке аз он ҳафтад нафаре буд, ки ҳамроҳ бо ҳамсари хеш Умми Сулайм дар байъати Ақоба бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) байъат кард ва ӯ яке аз дувоздаҳ нафар саргурӯҳе буд, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) онҳоро дар ин шаб ба мусалмонони Ясриб фиристонд. Вай дар ҳама ғазавот бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ҳузур ёфт ва қаҳрамонӣ ва шаҳоматҳои беназире аз худ нишон дод. Аммо бузургтарин шаҳомат ва диловарии вай дар рӯйдоди ҷанги Ухуд аст, ки мо хикояти онро дар ихтиёри шумо мегузорем.

Абуталҳа ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам)-ро саҳт дӯст медошт ва саҳт шифтаи вай буд. Муҳаббати он ҳазрат чунон дар дили вай ҷо гирифта буд, ки лаҳзае наметавонист аз ҳузурӣ ӯ дур шавад ва аз нигариш ба чехраи муборакаш сер шудан надошт ва аз

шунидани ҳарфҳояш лаззат мебуд ва дар ширинии каломаш худро гумшуда меёфт. Вақте агар бо вай мебуд, дар ҳузураш меистод ва мегуфт: Чонам фидои чонат ва рӯям сипари рӯят.

Вақте корзор дар рӯзи Уҳуд шиддат гирифт, мусалмонон маҷбуран аз назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) андаке дур монданд ва Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ҳамроҳ бо чанд тани маҳдуд дар майдони ҷанг бимонд ва мушрикин аз ҳар сӯ ба вай ҳамла бурданд. Дандони муборакашро шикастанд ва ҷабини зебоашро хадшадор сохтанд ва лабҳои нозанинашро захмӣ намуданд, то он ҷо, ки хун аз рӯи тобонаш ҷорӣ шуд. То он ҷо, ки дастае аз ҳангомаҷӯён овоза андохтанд, ки Муҳаммад кушта шуд. Бо шунидани ин таблиғот заъфи бештар бар мусалмонон муставлӣ шуд ва бештар аз душман роҳи гурез дар пеш гирифтанд. Дар чунин фурсат ба ҷуз иддаи андаке, ки дар пешопеши онон Абуталҳа буд, каси дигаре дар атрофи ҳазрати Расулulloҳ боқӣ намонда буд, ки аз вай дифоъ кунад. Абуталҳа дар пеши рӯи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) чун кӯҳ устувор монда буд ва ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) вайро сипари худ сохта буд.

Баъд Абуталҳа камони худро орошт ва тирҳои худро бар он гузошт ва мушрикинро яке баъди дигар ҳадаф қарор дод, ки ҳеч як тири вай хато намерафт, магар он ки мушрикero нақши бар замин месохт. Ба ин тартиб, вай аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дифоъ кард. Ҳазрати Расули Худо аз пушти Абуталҳа сар мекашид, то бубинад, ки тираш ба ҳадаф расидааст ё не ва Абуталҳа ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро ба пушти сари худ пас мезад ва ба ӯ мегуфт: Падару модарам фидоят, ба ишон сар берун наkun, ки ҳадафат қарор медиҳанд, гулӯям дар дифоъ аз гулӯят қарор дорад ва синаам дар дифоъ аз синаат қарор дорад ва ман худро фидои ту сохтаам.

Дар ин асно, марде аз мусалмонон ҳамроҳ бо тирдоне, ки бо худ дошт, рӯ ба фирор ниҳода, аз пеши рӯи Абуталҳа мегузашт. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ӯро дид ва ба вай гуфт: Тирҳои худро дар пеши Абуталҳа бигзор ва онро гирифта фирор макун. Абуталҳа пайваста аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) дифоъ мекард, то он ки се камонро шикаст ва теъдоди зиёде аз мушрикинро ба қатл расонид. Баъд ҷанг поён ёфт ва Худованд ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро аз шарри мушрикин наҷот дод ва ниғаҳ дошт.

Абуталҳа ҳамон тавре, ки дар лаҳзаҳои шадид дар роҳи Худо худро қурбон сохта буд, дар ҷои саховату ва қарам, базлу исори аҷиб дошт ва молу дороияшро дар роҳи Худо мебахшид ва ато мекард.

Масалан, ӯ боғе дошт аз хурмо ва ангур, ки дар Мадина боғ ба ин бузургӣ вуҷуд надошт ва ба меваҳои ширин ва оби гуворои он намерасид.

Дар яке аз рӯзҳо Абуталҳа дар зери сояи дарахте намоз мехонд дар ин фурсат паррандаи зебо ва хушнамо сабзранге бо минқори сурх ва поҳои рангинаш, ки бо садои дилнишин замзама мекард ва аз шохе ба шохе парвоз мекард, таваҷҷӯҳи ӯро ба худ ҷалб намуд. Зебой ва хондани ин парранда фикрашро ба худ машғул сохт. Даранг накард, ки Абуталҳа мутаваҷҷеҳи худ шуд, дид ки фаромӯш намудааст, ки чанд рақъат намоз хондааст. Ҳамин ки аз намоз фориғ шуд, худро ба ҳузури Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) расонид ва аз машғул шудани худ ба боғ дар аснои намоз ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) шикоят намуд ва аз дарахтҳои зебо ва булбул замзамагари он ҳикоят ба миён овард. Баъд гуфт: Эй Расули Худо (с), шохид бош, ки ман ин боғро ба ҳама мутааллиқоти он дар роҳи Худо садақа додам ва онро дар ҳар ҷое, ки Худо ва Расулаш дӯст доранд, ба кор бар ва дар он тасарруф намо. Абуталҳа зиндагии худро рӯздор ва мучоҳид ба сар бурд ва рӯздор ва мучоҳид аз дунё рафт. Дар ривояте омадааст, ки вай баъд аз вафоти ҳазрати Расули Худо саллаллоҳу алайҳи васаллам 30 соли тамом зиндагӣ намуд ва ин сӣ сол пайваста рӯздор буд. Ба ҷуз рӯзҳои ид, ки рӯза гирифтанд дар он дуруст нест, дигар ҳама айёми сол рӯздор буд ва бо вучуди кӯҳансолӣ аз идомаи ҷиход боз нанишаст ва дар гӯшаву канори замин ба хотири эълои калимаи Аллоҳ ҷиход намуд.

Аз он ҷумла, вақте мусалмонон хостанд, дар замони хилофати ҳазрати Усмон аз тариқи баҳр ҷиход кунанд, Абуталҳа худро барои ин сафар ҳамроҳи лашкари мусалмонон омода сохт. Фарзандонаш ба вай гуфтанд: Эй падар, Худованд туро раҳм кунад, ту акнун шайхи фонӣ шудай ва ҳамроҳ бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ва Абубақр ва Умар ҷиход кардӣ, акнун вақти он расидааст, ки роҳат ёбӣ ва мо ба ҷои ту ҷиход кунем. Дар ҷавоб ба онҳо фармуд: Аллоҳ таъоло фармудааст: Худованд бидуни зикри синну соли мо ҳамаро ба ҷиход амр ба омодагии низомӣ додааст. Баъд ҷуз берун шудан барои ҷиход дигар ба ҳеҷ ҳарфе гӯш надод. Баъд дар аснӣ, ки Абуталҳа, ин пирмарди солхӯрда ҳамроҳ бо мучоҳиддин дар миёни баҳр савор бар киштӣ буд, чунон бемор шуд, ки зиндагиаш поён ёфт. Дар ин вақт мусалмонон дар фикри ин шуданд, ки ба ҷазираи наздиктаре худро расонанд, то вайро дар он дафн кунанд. Вале талошашон ба ҷое нарасид ва ба матлаби худ ноил нагардиданд, то он ки ҳафт рӯзи комил аз вафоти вай гузашт ва саранҷом ба ҷое расиданд, ӯро аз киштӣ поин намуданд, диданд ки Абуталҳа чунон аст, ки гӯё хобида бошад ва ҷасади вай ҳеҷ тағйире наёфта буд. Ба ин тартиб, Абуталҳа дар миёни баҳр дур аз аҳлу ва аз ватан ва дур аз ҳешу қавм падрудӣ ҳаёт гуфт. Вале ин дури аз қавм ва ҳешу табор ҷӣ нуқс дорад, вақте вай ба Худованд наздик бошад ва ӯро фарқи раҳмати худ созад.

РАМЛА ДУХТАРИ АБУСУФЁН

Ҳаргиз дар фикру хаёли Абусуфён ибни Ҳарб ин кор хутур намекард, ки яке аз қурайшиён битавонад аз қудрат ва султаи вай сарпечӣ кунад ва бар алайҳи вай дар амре аз умури қобили аҳамияте мухолафат кунад, чун вай худро чунон оқо ва заъим медонист, ки амраш ба ҷо шуда ва ҳарфаш бидуни чуну чаро пазируфта мешуд ва қавмаш аз вай итоат ва пайравӣ менамуданд. Аммо духтараш Рамла, ки ба кунияти Умми Ҳабиба машҳур аст, ин гумонро аз вай зудуд ва ботил дошт. Вақте вай ба худоҳои падараш кофир шуд ва худу ҳамсараш Убайдуллоҳ ибни Ҷаҳш ба Худованди лошарин имон овард ва рисолати Паёмбараш Муҳаммад ибни Абдуллоҳро тасдиқ намуд, Абусуфён ба ҳама зӯру тавоне, ки дошт, кӯшид, то духтар ва домодашро ба дини бобоии худ гардонад, аммо ба ин амр тавфиқ наёфт ва ба матлаб нарасид, чун имон дар дили Рамла ҷо гирифта буд, имкон надошт, ки тундбоди хашму ғазаби Абусуфён битавонад ўро мутазалзил созад. Абусуфён ба сабаби мусалмон шудани духтараш саҳт эҳсоси ғаму андӯх менамуд ва баъд аз он, ки дар саъйи худ ба бозгардондан духтараш ба дини бобо ва аҷдодаш ноумед шуд ва натавонист, ки дар миёни вай ва дини духтараш монеъ гардад, намедонист бо кадом рӯй бо Қурайш рӯ ба рӯ гардад.

Вақте қурайшиён донистанд, ки Абусуфён бар Рамла ва ҳамсараш хашмгин аст, шурӯъ ба он намуданд, ки вайро азият диҳанд ва озор расонанд ва заминаи зиндагиро барояшон танг созанд ва аз ин рӯ, онҳо наметавонистанд, ки ба зиндагии хештан дар Макка идома диҳанд. Бинобар ин, вақте ҳазрати Паёмбари Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба мусалмонон иҷозати ҳазратба Ҳабашаро дод, Рамла духтари Абусуфён ҳамроҳ бо тифли хурдсолар Ҳабиба ва ҳамсараш Убайдуллоҳ ибни Ҷаҳш дар пешопеши ин муҳочирини роҳи Худо қарор доштанд, то дар он ҷо дар ҷивори Начҷошӣ бо имон ва ақидаи хеш орому ва осуда зиндагӣ кунанд.

Аммо Абусуфён ва дигар сарони қабилаҳои Қурайшро душворӣ омад, ки ин дастаи Худопарастон дар он ҷо аз неъматҳои оромиш бархӯрдор гарданд. Аз ин рӯ, намояндагони худро ба хузури Начҷошӣ фиристоданд ва аз вай талаб намуданд, ки ин дастаи фирориёнро, ки аз дини худ баргашта ва мудаъии дини тозаанд ва дар бораи ҳазрати Исо ва модараш ақидаи нодуруст доранд, ба кишварашон бозгарданд. Ҳамон буд, ки Начҷошӣ ба сарварони муҳочирин одамони худро фиристод ва аз ишон хост, то дар мавриди дини ҷадиди хеш ва ақоиде, ки дар бораи ҳазрати Исо (ʻ) ва модараш доранд, маълумот бидиҳанд ва аз ишон талаб намуд, то чизе аз ваҳии нозилшуда бар Муҳаммад баён доранд дар наздаш қироат кунанд.

Вақте ишон вайро ба ҳақиқати Ислом огоҳ сохтанд ва оёте чанд аз Қуръони каримро қироат карданд, Наччошӣ таҳти таъсири он қарор гирифт ва ашк аз чашмонаш чорӣ шуд, то он ки ришҳояшро тар сохт ва ба онҳо гуфт: Ин паём, ки Паёмбари шумо Муҳаммад ва ҳазрати Исо овардааст, ҳарду аз масдари як нур тобидааст ва баъд имони худ ба Худо ва Паёмбарашро эълон кард ва нубуввати ҳазрати Муҳаммади Мустафо (с)-ро тасдиқ намуд ва дифоъи хештанро аз мусалмононе, ки ба сарзамини вай муҳочир шуда буданд, эълон дошт. Бо вучуди он ки кушишҳо ва роҳибҳояш аз ин иқдоми вай нохуш буданд ва ба дини Ислом сар нагузоштанд ва ба дини насронияти худ идома доданд.

Умми Ҳабиба баъд аз як сафари тӯлонӣ ва пурмашаққат ба ин диёр расид ва дар он оромиш ва роҳати худро дарёфт ва ба маъвои амн ва мутмаин ба зиндагонии худ оғоз намуд. Ҳарчанд намедонист, ки тақдир барои вай чӣ чизро муқаддар сохтааст. Ҳикмати Худованд бар он рафта буд, ки Умми Ҳабибаро дар як имтиҳон ва ибтилое бузург гирифтор созад, чунон ибтило, ки ақли одамӣ дар ҳайрат меафтад ва ҳар инсон наметавонад аз чунин ибтило пирӯз ва зафарманд берун шавад. Чунон пирӯзие, ки вайро бар азамат расонд ва тоҷи саъодат ва некбахтӣ бар фарози сараш ниҳод.

Дар яке аз шабҳо Умми Ҳабиба дар бистари худ ба хоб рафт, дар хоб дид, ки ҳамсараш Убайдуллоҳ ибни Ҷаҳш дар баҳри хурӯшон ва пурмавҷ дасту по мезанад ва ториқиҳои баҳам анбошта ва зулмат ва сиёҳӣ аз ҳар сӯ вайро дар ихотаи худ гирифтааст ва дар бадтарин ҳолат ба сар мебарад. Парешон ва музтариб аз хоб бедор шуд ва ларза бар андомаш афтод ва нахост, ки хоби худро ба касе ҳикоят кунад ва онро чун рози нухуфта дар назди худ пинҳон дошт. Аммо дере нагузашт, ки ин рӯъёи вай чомаи амал пӯшид. Тавре ки рӯзи ин шаби мудҳиш ҳанӯз ба сар нарасида буд, ки шавҳараш Убайдуллоҳ ибни Ҷаҳш аз дини худ баргашта ва ба дини насроният дохил шуд ва ба дӯконҳои майфурӯшӣ ва шароб рӯй овард ва чунон бода ба сар мекашид, ки инсонияти худро фаромӯш мекард. Лизо ба ҳамсараш Умми Ҳабиба ду роҳро гузошт, ки ҳатман бояд яке аз ин ду роҳро бояд интихоб кунад, ё ин ки чун шавҳараш аз дини худ баргардад ва насронӣ шавад ва ё ин ки талоқи худ ба даст орад ва сарнавишти худро таъйин намояд.

Умми Ҳабиба ногаҳон худро дар миёни се амри нописанд ёфт. Яке он ки бояд дини худро тарк гӯяд ва ба дини шавҳараш, ки тоза ба дини насроният гардидааст, сар ниҳад ва расвоии дунёву охиратро касб кунад ва табъан ин корест номумкин, ки агар вайро пора-пора ҳам созанд, қабули чунин амре барояш душвор аст. Дуввум он ки бояд ба сарзамини аслиаш ба Макка баргардад ва дар он ҷо зери сар парастии падараш Абусуфён ба зиндагии худ идома диҳад, ки ин амр низ дар навбати худ азобҳои дарднокро ба думбол дорад, чун ҳанӯз Макка аз як ҷиҳат қалъаи

ширк ва куфр ва маркази фаъолияти душманони Ислом ба шумор меравад ва дур нест, ки дар он чо дар динаш мавриди азият ва озор қарор нагирад. Саввум он, ки бояд дар гӯшаи ҳичрат бидуни доштани сарпараст, оворау танҳо ба зиндагии худ идома диҳад ва талхӣ танҳоиро бичашад ва ранҷи оворагӣ ва дурӣ аз ҳешу ватанро таҳаммул намояд.

Ҳамон буд, ки дар миёни ин ҳама мушкилот ризои худро дар амре, ки барояш муяссар буд, пазируфт ва тасмим гирифт, ки дар Ҳабаша боқӣ монад, то он ки Худованд роҳро барояш бозгардонад ва кушоиш барои мушкилаш эҷод кунад. Интизории Умми Ҳабиба чандон тӯл нақашид. Вақте иддаи вай аз шавҳари аввалаш, ки баъд аз насронӣ шуданаш чандон бо вай зиндагӣ накард, поён ёфт. Худованд мушкили вайро ҳал сохт. Тавре ки насими саодат ва некбаҳти бар фазои хонааш вазидан гирифт ва ситораи баҳти вай дар гӯшаи зулмати ҳаёташ тулӯъ кард. Дар яке аз чоштҳои рӯз дарвозааш так-так шуд, берун баромад, дид, ки Абраҳа ходими Наччошӣ подшоҳи Ҳабаша дар пушти дарвозааш истодааст. Бо камоли одоб салом дод ва аҳволпурсӣ намуд ва аз вай иҷозаи духул ба хона хост. Чун ба дохили хона рафт, ба вай гуфт: Подшоҳ ба ту салом тақдим намуд ва бароят паём фиристод, ки Муҳаммад Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) туро ба ҳамсари худ хостгорӣ намудааст ва нома ба малик фиристода ва вайро вакил сохтааст, ки ақди туро бо вай анҷом диҳад. Бинобар ин ту касеро, ки мехоӣ вакили нафси худ гир. Аз шунидани ин ҳабар Умми Ҳабиба аз шиддати сурур ва хуши сар аз по наменинохт ва фарёд зад, Худованд ба ту муждаи хайр диҳад. Худованд ба ту муждаи хайр диҳад. Ва он гоҳ чизе аз зеварҳо, ки ба даст дошт, кашада ва барои вай ҳадя дод ва баъд бақияи зеварҳоро, ки дар хона дошт, кашада ба вай тақдим намуд. Агар дар он вақт тамоми ганҷинаҳои дунёро ба даст медошт, дар бахшиши он дар бадали ин мужда даранг намекард. Баъд ба ин ходима гуфт: Халид ибни Саъид ибни Ос, ки аз наздикони ман аст, вакили нафси ман бод.

Маросими ақди никоҳ дохили қасри Наччошӣ, ки бо анвои дарахтон ва гулҳои рангоранг, чароғҳои рӯшан ва фаршҳои қимат орошта шуда буд, баргузор гардид ва бузургони саҳобаи муқим дар Ҳабаша, ки дар раъси онҳо Чаъфар ибни Абутолиб ва Халид ибни Саъид ибни Ос ва Абдуллоҳ ибни Ҳузофаи Саҳми ва ғайра буд, дар ин маҷлис хузур ёфтанд, то маросими ақди Умми Ҳабиба бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам)-ро тамошо кунанд.

Чамъшавии асҳоб поён ёфт ва Наччошӣ дар садри маҷлис нишаст ва хутбае ба ин шарҳ эрод намуд ва гуфт: Худовандро ҳамду ситоиш меғӯям ва шаҳодат диҳам, ба ин ки нест ҳеч маъбудӣ барҳақ, магар Аллоҳ ва Муҳаммад фиристодаи Худост ва ӯ ҳамон паёмбаре аст, ки Исо ибни Марям қудуми вайро мужда додааст. Аммо баъд: Ҳазрати Расули Худо

(саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) аз ман хостааст, ки Умми Ҳабиба духтари Абусуфёнро ба вай ба никоҳ диҳам ва ман хостам ӯро иҷобат намудам ва ба намояндагӣ аз вай тибқи суннати Худо ва Расулаш чаҳорсад динори тилло ба вай маҳр додам.

Баъд динорҳоро дар назди Холид ибни Саъид ибни Ос рехт. Дар ин вақт Холид аз ҷой бархост ва гуфт: Алҳамдулиллоҳи Аҳмадуху ва астаъинуху ва астағфируху ва атубу илайҳи ва ашҳаду анна Маҳаммадан абдуху ва расулуҳ ва арсалаху бидинил худо вал ҳаққи лиюзҳираху ʔалад дини куллиҳи ва лав қариҳал кофирун. Аммо баъд: Ман дар навбати худ ба хостгории ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) лаббайк гуфта ва муаккилаи худ Умми Ҳабиба духтари Абусуфёнро ба ҳамсарии вай додам. Худованд дар ҳамсари Паёмбараш баракот ниҳад ва хушо ба ҳоли Умми Ҳабиба, ки Худованд ин эҳсонро ба вай арзонӣ дошт. Ва баъд маҳрияро, ки Наҷошӣ ба ӯ дода буд, бигрифт ва аз ҷой бархост. Ҳамаи асҳоб низ аз вай пайравӣ намуда, аз ҷой бархостанд, то маҷлисро поён дода, ба хонаҳои худ баргарданд. Магар он ки Наҷошӣ ба онҳо гуфт: Дар ҷойҳои худ биншинед ва суннати Паёмбарон ва анбиё (с) ин аст, ки вақте издивоҷ кунанд, тӯй медиҳанд.

Баъд барои онҳо анваъи хӯрданиҳоро оварданд ва баъд аз истеъмоли таъом маҷлисро тарк гуфтанд.

Умми Ҳабиба гуфт: Вақте ин маҳрияро ба ман фиристонданд, панҷоҳ мисқол тиллоро ба Абраҳа, ки маро мужда дода буд, фиристодам ва гуфтам: Он чиро, ки дар он рӯз бароят додам, чизе набуд ва акнун ин миқдорро аз ман бипазир, то муждаи туро подоши дуруст шавад. Даре нагузашта Абраҳа ин миқдор тиллоро гирифта, ҳамроҳ ба зарфи атр ва зеварҳое, ки ба вай дода будам, баргашт ва гуфт: Подшоҳ аз ман аҳд гирифтааст, ки ҳеҷ чизе аз ин ҳадяро напазирам ва ба ҳамсаронаш дастур додааст, то он чи атре, ки бо худ доранд, ба ту бифиристанд. Чун субҳ шуд, ин ходима атр аз заъфарон ва уд ба анбар гирифта, наздам омад ва гуфт: Ман аз ту фақат як чиз мехоҳам.

Гуфтам: Чӣ чиз? Гуфт: Ман мусалмон шудам ва аз дини Муҳаммад пайравӣ намудам, саломии маро ба ҳазрати Паёмбари Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) бирасон ва ба ӯ бигӯ, ки ман ба Худо ва Расулаш имон овардам ва ин ҳарфро фаромӯш макун.

Баъд вай асбоби сафарам биёрост ва маро ба назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʔалайҳи ва саллам) фиристоданд. Вақте бо вай рӯ ба рӯ шудам, ҷараёни ақди издивоҷ ва коре, ки бо ин ходима Абраҳа намудам, барояш гуфтам ва саломии ӯро барояш расондам. Вай аз ин хабар саҳт хушҳол шуд ва гуфт: Ва алайҳас салому ва раҳматуллоҳи ва баракотуху.

ЗАЙД ИБНИ СОБИТ

Дар соли дуввуми ҳиҷрӣ шаҳри Мадина худро барои ҷанги Бадр омода месохт ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) охири бор бар нахустин лашкари худ, ки қиёдати онро худаш ба дӯш дошт, назар афканд. Дар миёни ин ҷамъ писарбачаи хурдсолеро, ки ҳанӯз ба синни ҷавонӣ қадам нагузошта ва сездаҳ соли умри худро пушти сар ниҳода буд, мултафит шуд, писарбачае, ки зако ва хушёрӣ, фаросат ва одоб дар чеҳрааш намуддор буд. Дар дасти ин писарбача шамшер буд, ки бо қадаш баробарӣ мекард. Ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) худро наздик сохт ва гуфт: Ман фидоят шавам, эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), ба ман иҷоза деҳ, то дар зери парчами ту бар зидди душманони Худо бичангам ва дар роҳи Худо чиҳод кунам.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бо дидаи хушӣ ва ҳайрат ба вай нигарист ва бо дастҳои муборакаш бар шонаи вай зад ва хотираш хуш сохт ва ӯро ба хотири хурдсолиаш аз сафи муҷоҳиддин ҷудо кард. Ин писарбачаи хурдсол дар ҳоле, ки шамшерро кашон-кашон ба замин меомад, ғаму андӯҳ дар симояш намоён буд, чун худро аз шарафи сӯҳбат ва ҳамроҳи он ҳазрат (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ҷудо ёфт.

Ғаму андӯҳи модараш (Навор духтари Молик) низ камтар аз ғаму андӯҳи фарзанд набуд. Чун ӯ орзу дошт, ки рӯзе фаро расад, ки дар он фарзандашро дар қатори бузургмардони муҷоҳид ва дар таҳти парчами Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бубинад ва ба хотири сурур ва хушӣ сурма дар ҷашм намояд ва орзуи он дошт, ки падараш агар зинда мемонд, дар назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) мақоми баландеро касб менамуд ва акнун ки вай вучуд надорад, фарзандаш он мақомро дар худ ҷамъ намояд.

Вақте ин писарбачаи ансорӣ дарёфт, ки вай натавонист ба хотири хурдсолиаш дар ин соҳа ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) наздикӣ ҷӯяд, зако ва хушёрӣаш ӯро ба соҳаи дигар раҳнамоӣ кард, ки он соҳа ба синну сол иртибот надорад ва метавонад аз ин роҳ худро ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) наздик созад ва ин соҳа ҳамон соҳаи илм ва ҳифз аст. Ин писарбача назари худро дар ин бора ба модари худ тақдим дошт. Модараш аз шунидани ин пешниҳоди вай хушҳол шуд ва масрур гашт ва орзу намуд, ки ин нақша бояд таҳаққуқ пазирад.

Навор модари ин писарбачча назари фарзандашро ба баъзе аз бузургони қавмаш арз намуд ва аз эшон дар ин хусус машварат хост. Ишон ин писарбаччаро бо худ гирифта, ба ҳузури Паёмбар (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) рафта гуфтанд: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), ин фарзанди мо Зайд ибни Собит аст, ҳафдаҳ оят аз Қуръонро ҳифз дорад ва ин миқдор аз сураҳоро дуруст ҳамон тавре, ки Худованд бар ту онро нозил намуда, қироат мекунад ва илова бар ин, вай баччаи хушёр ва боистеъдод аст, хонда ва навиштанро метавонад. Вай бо ин хусусият меҳаҳад бо ту тақарруб чӯяд ва дар канори ту мулозамат ихтиёр намояд. Агар хоста бошӣ, қироаташро бишнава, ҳозир аст, ки дар ҳузури ҷанобатон қироат намояд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) баъзе аз оёти китобуллоҳро аз Зайд ибни Собит шунид, ки бо садои латиғ ва дилнавоз онро қироат кард. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро қироаташ хуш омад ва ӯро болотар аз он ёфт, ки барояш тавсия намуданд ва ба хусус ин ки вай навиштанро ёд дорад, барояш сурур афзуд. Ҳазрати Расулуллоҳ (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) рӯ ба сӯи вай намуд ва гуфт: Эй Зайд, тариқаи навиштани яҳудиёнро биёмӯз, чун ман ба он чи ки барояшон мегӯям, мутмаин нестам. Зайд гуфт: Ба сару чашм ҳозирам эй ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам).

Ҳамон буд, ки Зайд ибни Собит фавран ба фаро гирифтани забони ибрӣ шурӯъ намуд ва дар муддати бисёр кӯтоҳ тавонист, ки хондан ва навиштани забони ибриро фаро гирад. Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) ба хондан ва навиштани забони ибрӣ зарурат пайдо мекард, Зайд ибни Собитро барои ин матлаб ба назди хеш меҳонд. Баъд забони сирёниро низ бинобар амри ҳазрати Расули Худо фаро гирифт ва ба ин тартиб ин ҷавон фазилати тарҷумони ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)-ро дар худ пайдо намуд.

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аз матонату амонати Зайд ва диққату фаҳми вай итминон ҳосил намуд, вайро бар паёми осмонӣ амини худ гирифт ва ӯро ба сифати котиби вайх муқаррар кард.

Ба ин тартиб, вақте оят аз каломуллоҳи маҷид дар қалби муборакаш нозил мешуд, касеро аз паи Зайд мефиристонд ва ӯро ҳозир месохт ва барояш мегуфт: Эй Зайд, бинавис ва Зайд менавишт. Ва ба ин тартиб Зайд каломи Худоро аз ҳазрати Расули Карим (с) ҳар лаҳза дарёфт медошт ва ҳамроҳ бо оёти он рушд мекард ва калон мешуд ва онро тоза ва мубошаратан аз соҳиби вай мегирифт ва ба асбоби нузули он огоҳ мешуд ва қалбаш ба анвори ҳидояти Қуръон тобиш меёфт ва қалбаш бо асрори шарият мунаввар мегардид. Ба ин тартиб, ин ҷавони

хушбахт ва некнасиб дар Қуръон ва улуми он тахассус ёфт ва ба асрораш огоҳ буд.

Баъд аз вафоти ҳазрати Расули ақрам (с) Зайд нахустин марҷеъ буд, ки дар фаҳми Қуръон ба вай рӯй меоварданд. Дар аҳди ҳазрати Абубакри Сидиқ вақте тасмим ба он гирифта шуд, ки Қуръонро дар Мусҳаф чамъ кунанд, ҳайате аз қориёнро ба хотири ин ҳадаф ташкил доданд, Зайд дар раъси ин ҳайат қарор дошт ва дар замони ҳазрати Усмон низ дар раъси онҳо қарор дошт, ки бо мақсади яктосозии мусҳафҳо чамъ шуда буданд. Оё манзалат ва мақоме аз ин болотар хоҳад буд, то аҳли ҳиммат орзуи он намояд ва оё азамате болотар аз ин вучуд дорад, ки нафсҳо орзуи расидан ба он намояд?

Яке аз фазоиле, ки Қуръон дар нафси Зайд ба ҷо гузошт, ин буд, ки вай дар мавоқифи хеле душвор ва бухронӣ тавонист роҳро ҳамвор созад ва мушкилотро ҳал кунад. Мушкилоте, ки ҳама соҳибони ақл дар ҳалли он дар ҳайрат афтода буданд, дар рӯзи Сақифаи Бани Собъида вақте мусалмонон дар интихоби халифа ва ҷонишини ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам) ихтилоф карданд, муҳочирин гуфтанд: Мо мустаҳиққи хилофати ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам) ҳастем ва мо нисбат ба ҳар каси дигар ба ин вазифа авалавият дорем ва баъзе аз Ансор гуфтанд: Балки мо мустаҳиққи хилофат аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам) ҳастем. Ва иддае гуфтанд, ки як халифа аз муҳочирин ва як халифа ҳам аз Ансор бошад, ба хотири он ки вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам) касе аз шумо муҳочиринро ба ҷое мефиристонд, як тан аз Ансорро низ бо вай ҳамроҳ месохт. Ва ин мушочара ва кашмакаш дар вақте сурат гирифт, ки ҷасади мутаҳҳари Расули ақрам (с) ҳанӯз дар миёнашон вучуд дошт ва дафн нашудааст ва наздик буд, ки бар сари интихоби ҷонишини вай фитнаи бузурге барпо гардад. Дар чунин фурсат лозим дошт, то қавли файсалакун ва мустадил вучуд дошта бошад, ки дар рушноии Қуръон ва ҳидоёти зиндагисозаш қазияро ҳал созад ва фитнаро хомӯш кунад. Ин ҷост, ки Зайд аз миёни мардум сар мекашад ва бо як қавл қазияро ҳал мекунад. Вай ба мардум ва қавми худ меғӯяд: Эй чамъи Ансор, ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам) аз ҷумлаи муҳочирин буд ва бояд халифаи вай аз ҷумлаи муҳочирин бошад ва мо дар он вақт аз ансори вай будем ва бояд акнун аз ансор халифаи вай ва ҳамкороне, ки вайро дар ҳақ ёрӣ диҳанд, низ бошем. Он гоҳ дасти худ ба сӯи ҳазрати Абубакри Сиддиқ дароз намуд ва гуфт: Ин халифаи шумост, ба вай байъат кунед.

Зайд ибни Собит ба фазли Қуръони карим ва фаҳми вай дар ин бора ва ба фазли мулозамати тӯлонӣ, ки бо ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам) дошт, манорае буд, ки мусалмонон дар рушноии он гом бармедоштанд, хулафои мусалмонон дар ҳоли

мушкилоташон ба вай рӯ меоварданд ва мардumi омма дар ҳалли масоилашон аз вай фатво мегирифтанд ва баҳусус дар илми мерос ба вай рӯчуъ мекарданд, чун дар он вақт ҳеҷ кас ба андозаи вай дар илми мерос ва тариқи тақсими он намерасид.

Ҳазрати Умар (р) рӯзе дар Ҷобия баёниёе эрод намуд ва гуфт: Эй мардум, агар касе хоҳад, ки дар бораи Қуръон савол кунад, ба назди Зайд ибни Собит биравад ва агар касе бихоҳад, дар фикҳ савол кунад, назди Муъоз ибни Ҷабал биравад ва агар касе бихоҳад, дар бораи пул ва матоъ савол кунад, назди ман биёяд, ба хотири он ки Худованд маро мутавалӣ ва тақсимкунандаи умури молӣ сохтааст.

Омӯзгорон ва толибони илм чи аз саҳоба ва чи тобеъин қадру манзалати Зайд ибни Собитро шинохта буданд ва мақоми илмии ӯро гиромӣ медонистанд.

Рӯзе Абдуллоҳ ибни Аббос Зайд ибни Собитро дид, ки дар баробари маркабаш истода ва қасди савор шудани он дорад, дар баробараш истод ва рикобаш баргирифт, то савор шавад ва лаҷоми маркабашро ба дасти дигари худ гирифт. Зайд ибни Собит ба вай гуфт: Эй амӯзодаи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам), ин корро макун.

Ҳазрати Ибни Аббос гуфт: Бар мо амр шудааст, ки бояд уламои худро чунин икром намоем.

Зайд ба вай гуфт: Дастатро ба ман нишон деҳ. Абдуллоҳ ибни Аббос дасти худро кашид ва ба вай дароз намуд. Зайд худро ҳам кард ва дасти вай бигрифт ва бибӯсид ва гуфт: Ба мо чунин амр шудааст, ки бо аҳли байти Паёмбари Худо бояд чунин кунем.

Вақте Зайд ибни Собит ба ҷивори раҳмати Парвардигораш пайваст, мусалмонон ба марги илм, ки ҳамроҳ бо вай дафн гардид, мотам гирифтанд ва ба фироқаш саҳт гиристанд. Ҳазрати Абухурайра гуфт: Донишманди мутабаҳири ин уммат вафот ёфт, шояд Аллоҳ таъоло Ибни Аббосро ҷонишини вай созад. Ҳассон ибни Собит шоири забардасти ҳазрати Расули Худо (с) дар марсияи вай ва худаш шеърӣ ҳазин гуфт. Баъд аз Ҳассон ва фарзандаш ҷӣ касе истеъдоди шеър гуфтан дорад ва баъд аз Зайд ибни Собит ҷӣ касе метавонад, ки ба мафоҳим пай бибарад...

САФИЯ ДУХТАРИ АБДУЛМУТАЛЛИБ

Ин хонуми асилзода ва шариф кист, ки абармардон бо вай ҳазорон ҳисоб доранд?

Ин саҳобияи қаҳрамон ва ин аввалин зане, ки мушрикero дар даврони Ислom ба қатл расонидааст кист?

Ин зани тасмимгирифта, ки аввалин бор қаҳрамониро дар домани худ парвандааст, то шамшери худро дар роҳи Худо аз ғилоф берун кунад, кист?

Ин зан Сафия, духтари Абдулмуталлиби Ҳошими

Қурайшӣ аммаи Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аст.

Сафия духтари Абдулмуталлиб ҳама маҷду азаматро дар худ ҷамъ намудааст.

Падараш Абдулмуталлиб ибни Ҳошим бобои Ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аст.

Шавҳари аввалиаш Ҳорис ибни Ҳарб бародари Абусуфён ибни Ҳарб заъими бани Умайя аст, ки қаблан аз вай вафот намудааст.

Ва шавҳари дуввумии вай Аввом ибни Ҳувайлид бародари Хадича бинти Ҳувайлид сайидаи хонумҳои Араб дар даврони ҷаҳилият ва аввалини уммаҳотул мӯъминин дар аҳди Ислom аст.

Фарзандаш Зубайр ибни Аввом ёру носири ҳазрат Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) аст.

Оё баъд аз ин ҳама шарафу иззат, шараф хоҳад буд, ки дили одамӣ ба он сар кушояд ва тамаъи он кунад, ба ҷуз шарафи имон ва ақида?!

Шавҳараш Аввом ибни Ҳувайлид вафот ёфт ва барояш тифли хурдсол гузошт, ки ҳамоно Зубайр аст, Сафия ин тифлро дар муҳити аз хушунат ва сахтӣ калон кард ва парвариш дод ва барои вай дарси диловарӣ ва шучоъат омӯхт ва ҳунари ҷанг ва мубориза таълим дод, бозичаашро нишонзанӣ ва тирсозӣ муқаррар кард.

Ўро чунон омӯзонд, ки дар ҳар ҷое, ки аз он эҳсоси хатар кунад, тири худро ба он ҳадаф гирад ва вақте барояш намудор мешуд, ки аз амраш сарпечӣ мекунад ва ё дар задан дудила мешавад, худ саҳт мезад, то он ҷо, ки Сафия аз тарафи яке аз амакҳояш мавриди итоб ва сарзаниш қарор гирифт ва ба ӯ гуфт: Тифлро набояд ба ин андоза лату куб кард.

Вақте Худованд Паёмбари худ (с.) ҳазрати Муҳаммад (с.)-ро ба дини ҳақ ва ҳидоят мабъус гардонд ва ӯро барои мардум башир ва назир фиристонд, ба ӯ дастур дод, ки сараввал даъватро аз наздикон ва ҳешовандони худ оғоз кунад. Ҳамон буд, ки ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) занон ва мардон, бузургон ва хурдонии қавми худро ҷамъ кард ва дар хитоб ба ишон гуфт: Эй Фатима духтари Муҳаммад, эй Сафия духтари Абдулмуталлиб, ва эй фарзандони Абдулмуталлиб, ман аз тарафи Худованд ба шумо чизе карда наметавонам.

Баъд онҳоро ба имон ба Аллоҳ даъват намуд ва ишонро ташвиқ кард, ки рисолати ӯро тасдиқ намоянд...

Иддае аз ин ҷамъ ба ин нури илоҳӣ рӯ оварданд ва онро пазируфтанд ва бархе аз он сар печиданд ва рӯ гардонданд, Сафия дар пешпеши он ҷамъи мӯъминон қарор дошт, ки паёми илоҳиро лаббайк гуфта ва рисолаташро тасдиқ намуда буданд. Дар чунин фурсате ҳама хусусиятҳои олий ва бартарӣ дар вучуди Сафия ҷамъ гардид, сиёдати ҳасаб ва иззати Ислом.

Сафия духтари Абдулмуталлиб ҳамроҳ бо фарзандаш Зубайр ибни Аввом ба ин қофилаи нур пайваст ва чун соири мусалмонон ранҷҳо ва таклифҳои Қурайш бидид ва туғён ва ҷабарути онҳоро бо дили кушод пазируфт. Вақте Худованд барои мӯъминон ва Паёмбараш иҷозаи ҳичрат ба Мадина дод, ин хонуми хошими табор Маккаро ба ҳама ёду будҳо ва хотироти шириниаш ва бо ҳама ифтихорот ва фазилатҳои пушти сар ниҳод ва роҳи Мадина дар пеш гирифт ва ба сӯи Худо ва Паёмбараш ҳичрат намуд.

Бо вучуди он, ки ин бонуи номдор шаст соли умри худро пушти сар ниҳода буд, вале бо вучуди он дар саҳнаҳои ҷиҳод қаҳрамониҳои аҷибанишон додаст, ки рамзи ифтихор ва намуна ва лугӯи шаҳомати занони мусалмонро нишон медиҳад ва таърих ба ин қаҳрамонӣ ва исори вай ба дидаи ҳайрат ва таъҷҷуб менигарад, ки ҳамвора мадҳу ситоиш будааст. Ва мо дар поён фақат дар ду мавқиф аз мавқифро, ки баёнгари шаҳомати вай аст, ёдовар мешавем, ки яке дар Уҳуд ва дигаре дар рӯзи Хандақ буда аст.

Қаҳрамонӣ ва шучоъаташ дар рӯз Уҳуд он буд, ки вай дар миёни ҷамъе аз занони ва мусалмон ба ҷиҳод берун шуд ва дар он ҷо ба об додани мачруҳин ва мучоҳидин ва орогани камонҳо ва тирҳо пардохт.

Ва дар паҳлӯи ин вазифаҳо кори дигареро низ ба ӯҳда дошт ва он ин, ки сахнаи набардро ба диққат зери назар дошт ва карру фарри ҷавлонзании тарафайнро назорат мекард... Ин амр аз вай шигифте надорад, чун бародарзодааш ҳазрати Расуллоҳ дар сахнаи набард ҳузур дошт ва бародараш Ҳамза ибни Абдулмуталлиб низ сахм гирифта буд. Ва фарзандаш Зубайр ибни Аввом ёру ёвари Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) буд... Ва илова бар ин ҳама ин ҷанг сарнавиштсоз буд, ки масири диниро таъйин мекард, ки ба завқи худ ба он сар ниҳода ва дар роҳи Худо ва ба қасди ба даст овардани ризои вай ҳичрат намудааст. Ва аз хилоли ин оин роҳи бихиштро медид ва тамошо мекард...

Вақте Сафия дид, ки мусалмонон оҳиста –оҳиста доранд аз перомуни ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) дур мешаванд ва ҷуз теъдоди андаке перомуни вай намондаанд... Ва дарёфт, ки мушрикин наздик аст, ки худро ба ҳазрати Расули Худо расонда ва бар вай зарба ворид меоваранд. Зарфро, ки бо он об меод ба замин партофт ва ба сон шери беша, ки бачаҳояш мавриди ҳамла қарор гирифта бошад, ҷаст ва ханҷари яке аз мусалмонони шикастхурдаро аз дасташ гирифт ва дар миёни суфуфи душман даромад ва бо ин найза онҳоро мавриди ҳамла қарор дод ва дар хитоб ба мусалмонон фарёд баровард ва гуфт: Шуморо чӣ шудааст, оё дар дифоъ аз Паёмбаратон шикаст хурдед?!

Вақте Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ӯро ба ин ҳол дид, ки ба сӯи вай меояд, аз он тарсид, ки чашмаш ба бародараш Ҳамза, ки шаҳид ва мусла шудабуд бияфтад, аз ин рӯ ба фарзандаш Зубайр ишора намуд ва гуфт: Эй Зубайр мутаваҷҷеҳи ин зан бош... Эй Зубайр мутаваҷҷеҳи ин зан бош... Зубайр рӯ ба сӯи вай намуд ва гуфт: Модар аз ин ҷо канор рав... Модар аз ин ҷо канор рав...

Сафия гуфт: Яктараф шав, Худо туро бемодар кунад.

Зубайр гуфт: Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ба ту амр намудааст, ки аз ин ҷо баргарди...

Сафия гуфт: Чаро? Ман хабар ёфтам, ки бародарамро мусла кардаанд ва ман ин мусибати худро ба Худо мегузорам ва аҷри он аз Худо мехоҳам.

Баъд Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) фармуд: Эй Зубайр вайро ба роҳаш бигузор.

Вақте ҷанг поён ёфт Сафия бар болои сари бародараш Ҳамза истод, дид, ки шикамаш пора шуда ва ҷигарашро кашидаанд ва биниашро бурида ва гӯши вайро қатъ карда, чашмҳояшро берун кашидаанд ва рӯи вай масх намудаанд. Он гоҳ Сафия барои бародараш аз Худованд мағфират хост ва гуфт: Ин ҳама барои Худо бод...

Ман ба қазои илоҳӣ розиам. Қасам ба Худо дар баробари ин мусибат сабр пеша хоҳам намуд ва аҷри онро аз Худованд мецоҳам..

Ин буд мавқифи Сафия духтари Абдулмуталлиб дар рӯзи Уҳуд.

Ва акнун бубинем, ки дар рӯзи Хандақ чи нақшери дар иртибот бо ин рӯз анҷом дода аст. Бидуни шак мавқифи вай дар ин ҷанг аҷибтар ва шигифтангезтар аз аввал аст, ва ҳоло мо ин мавқеи вайро ба шаҳодати таърих арза медорем.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) одат дошт вақте ба сӯи ғазва азм менамуд, занон ва атфолро дар қалъаи мустаҳкаме нигоҳ медошт, то мабодо бо истифода аз ғоиб будани вай бадхоҳон бар онҳо шабехун зананд ва занон ва атфолро ба асорат бибаранд.

Вақте рӯзи Хандақ фаро расид ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ҳамсарон ва аммаи худ ва ҷамъе аз занони мусалмонро дар қалъаи Ҳисон ибни Собит, ки аз обояш ба ирс бурда буд, гузошт ва ин қалъа аз мустаҳкамтарин қалъаҳои Мадина ба шумор мерафт, ки роҳ ёфтани ба он кори сахлу осон набуд, ҷамъ кард.

Ва дар асное, ки мусалмонон дар атрофи Хандақ дар рӯёруи Қурайш ва ҳампаймонҳояшон сангар гирифта буданд ва ба иллати машғул шудан бо душман натавонистанд ба посбонӣ ва посдорӣ занон ва авлодашон расидагӣ кунанд. Онҳо танҳо ва бесарпараст монда буданд.

Дар ин асно Сафия духтари Абдулмутаалиб сиёҳиери дид, ки дар торикии аввали субҳ дар ҳоли ҳаракат аст, оҳиста ба он гӯш ниҳад ва чашм ба он дӯхт. Дид, ки марди Яҳудие ба сӯи қалъа меояд, ва мецоҳад маълумот ва иттилоъ аз ин қалъа ва бошандағони он ба даст орад. Сафия дарёфт, ки вай омадааст, ки ба қавми хеш ҷосусӣ кунад, то бидонад, ки дар дохили ин қалъа мардонанд, ки аз бошандағони он дифоъ мекунанд ва ё ин ки ҷуз занон ва атфол каси дигаре дар ин қалъа вучуд надорад.

Лизо бо худ гуфт: Яҳуди бани Қурайза аҳдро, ки ба Ҳазрати Расули Худо (с.) баста буданд шикастанд ва бар алайҳи мусалмонон ба пуштибонӣ ва дифоъ аз Қурайш ва ҳампаймонҳояшон пардохтанд. Ва дар миёни мо ва ин яҳудон касе вучуд надорад, ки аз мо дифоъ кунад ва ҳазрати Расули Худо ва ёронаш даррӯё рӯи душман сангар гирифтаанд ва машғуланд.

Агар ин душмани Худо битавонад, ки ҳақиқати ҳолатро, ки мо дар он ба сар мебарем ба қавми худ расонад, Яҳудиён занони моро каниз хоҳанд гирифт ва фарзандонамро ғулом ва барда хоҳанд сохт. Ва дар он вақт аст, ки қиёмати бузург бар мусалмонон қоим хоҳад шуд.

Дар чунин фурсат ба суръат ба сӯи ҷодари худ рафт ва онро ба сари худ печонд ва либоси худ гирифт ва онро ба камар баст ва ҷӯби маҳкамеро ба шона бардошт ва ба сӯи дарвозаи қалъа фуруд омад ва бо бисёр оҳистагӣ ва хушёрӣ дарвозаро андак кушод ва аз сурохиҳои он

ҳаракати ин душмани Худрро, ки бо бисёр эҳтиёт гом бар медошт ва бо диққат мутаваҷҷеҳи худ буд, зери назар гирифт, то он ки хуб яқинаш ҳосил шуд, ки ҳоло метавонад бо як ҳамлаи барқосо ўро аз по дароварад, дарвозаро кушоду ва бар вай чун шер ҳамла кард ва бо чўбдаст бар фарқаш зад ва ўро нақши замин сохт... Баъд чанд зарбаи пайдарҳами дигар низ бар сараш фуруд овард, то он ки аз ҳаракат боз монд ва рўҳаш аз тан ҷудо Гардид. Баъд бо корде, ки бо худ оварда буд сарашро ҷудо сохт ва онро аз фарози қалъа ба зер андохт то он, ки сараш ҷудо шуда ба назди яҳудон, ки дар минтақаи поинтаре ўро зери назар доштанд расид. Вақте яҳудиён сари ин ёри худро диданд, бо ҳам гуфтанд: Мо қаблан ҳам гуфта будем, ки

Муҳаммад зану фарзанди худро бидуни ҳомӣ ва пуштибоне танҳо намегузорад...

Баъд ба роҳе, ки омада буданд баргаштанд.

Худованд аз София духтари Абдулмуталлиб розӣ бод. Ў намунад аз занони мусалмони қаҳрамон ва шучоъ буд, ў чигаргўшаи худро тарбия намуд ва нек парвариш дод.

Ў бо шаҳодати бародараш рӯ ба рӯ шуд ва бар он хуб сабр кард. Мушқилот ва душвориҳо ва ранҷҳо ўро дар озмуни худ гирифт ва дарёфт, ки хонуми диловару шучоъ ва оқилу қаҳрамон аст.

Матлаби дигар ин, ки китобҳои таърих дар дурахшонтарин саҳифаҳои худ навишта аст, ки Сафия духтари Абдулмуталлиб аввалин зане аст, ки марди мушрикero дар аҳди Ислom ба қатл расонидааст.

УТБА ИБНИ ҒАЗВОН

Боре Амирул муъминин Умар ибни Хаттоб баъд аз адои намози хуфтан ба бистари худ омад, то ба хоб равад. Ў мехост, ки вақттар ба хоб равад, то баҳрае аз роҳати худ дарёбад ва битавонад, ки истеъдоде барои шабгардӣ ва баррасӣ аз аҳволи раъият дарёбад.

Аммо хоб дар чашмонаш роҳ наёфт, ба хотири он, ки паёмрасони кумандони лашкари мусалмонон ба вай хабар оварда буд, ки лашкар шикаст хӯрда форсиҳо ҳар вақте, ки ба марҳалаи шикаст ва нобудии ҳатмие мерасанд, имконият ва икмолоте аз ин ҷо он ҷо барояш мерасад. Ҳамон аст, ки қувваи аз даст рафтаи худро дар меёбад ва ҷанг ва муқоваматро аз сар мегирад. Ва ба халифа гуфта шуда буд, ки шаҳри Убулла аз бузуртгарин манбаъе маҳсуб мегардад, ки бо додани пул ва неруи башарӣ қувваҳои шикастхӯрдаи форсиҳоро маблағгузорӣ мекунад.

Аз ин рӯ Халифа тасмим гирифт, ки лашкареро барои фатҳи шаҳри Убулла бифиризад, то роҳи кӯмак ба лашкари форсро қатъ намояд. Аммо Халифа ногаҳон ба камии нерӯи башари мувоҷе гардид. Ва сабаби ин кор он буд, ки ҳама ҷавонон ва пирамардони мусалмон ба хотири чиҳоди фи сабилиллоҳ дару диёри худро тарк гуфта ва ба ҳар гӯшаву ва канори замин рафта буданд ва ҷуз теъдоди каме дар назди вай дар Мадина боқӣ намонда буд ва ин бор низ Халифа ба ҳамон шеваи маъруфи худ алал кард... Шеваи маъруфи вай ин буд, ки вақти ба камии афроди лашкар рӯ ба рӯ мешуд, аз қувва ва корфаҳмии сарлашкар истифода менамуд ва ин нуқсро бо ин фарост ҷуброн мекард... Вай ҳазинаи шахсиятҳояшро дар зехни худ қушуд ва онҳоро якояк шумурд, дере нагузашт, ки ба матлаби худ расид ва гуфт: Бале ёфтаман.

Баъд вай ба бистар хоб рафт ва бо худ гуфт: Бале вай муҷоҳид аст, ки Бадр ва Уҳуд ва соири саҳнаҳои корзор ўро хуб мешиносад ва ҷанги Ямома низ шоҳиди шаҳкориҳо ва диловариҳои ўст, ҳеч шамшере ба вай нарасида ва ҳеч тираш хато нахӯрдааст. Дигар ин, ки вай ду бор ҳичрат намудааст (ҳичрат ба Ҳабаша ва ҳичрат ба Мадина ва ў дар рӯи замин ҳафтумин касе аст, ки имон овардааст.

Вақте субҳ шуд гуфт: Утба ибни Ғазвонро ба назди ман ҳозир кунед.

Ҳамон буд, ки парчами беш аз сесаду даҳ нафарро ба номи ў баст ва ба вай ваъда дод, ки дар сурати имкон нерӯҳои дигареро аз паи вай хоад фиристод.

Вақте ин лашкари кӯчак омодаи ҳаракат шуд, ҳазрати Форук истода шуд, то кумандони худ Утбаро видоъ кунад ва барояш тавсия намуда гуфт: Эй Утба, ман туро ба мақсади фатҳи шаҳри Убулла фиристодам ва ин шаҳр яке аз қалъаҳои мустаҳками душманон аст. Аз Худованд

мехоҳам, ки туро дар ин сафар муваффақ ва пирӯз гардонад ва ба душманонат ғалаба диҳад. Вақте дар ин шаҳр фуруд омадӣ аҳли онро ба Ислом даъват кун. Агар аз қабули ин даъват сар боз заданд чузхро бар онҳо муқаррар кун, то залилона онро бароят бипардозанд..

Ва агар аз додани чузья ҳам ибo варзиданд, бе муҳабот бо онҳо бичанг.

Эй Утба дар масъулияте, ки ба дӯшат ниҳода шудааст, аз Худо битарс. Аз он хуш дор, ки нафсат бар ту ғалаба наёбад ва охирататро табоҳ насозад ва ба ёд ор, ки ту шарафи сӯҳбати Ҳазрати Расули Худо (саллаллоху ʻалайҳи ва саллам)-ро дарёфтаӣ ва Худованд баъд аз зиллат ба ту иззат бахшид ва баъд аз заъф ба ту қувват ато кард, то он, ки имрӯз амир ҳастӣ ва мусаллат бар умур ва қумандон ҳастӣ, ки аз амрат касе сарпечӣ намекунад. Агар амр кунӣ, итоъат кунанд, ва агар ҳарфе ба забон оварӣ, ба он гӯш мениҳанд ва агар аз ин неъмат суиистифода нақунӣ ва туро фирефта насозад ва туро ба сӯи ҷаҳаннам накашад – Худованд ману туро аз он ниғаҳ дорад – чи хуб неъмат аст.

Утба ибни Ғазвон ба ҳамроҳии ҳамсараш, ки панҷ тан аз занони дигари мучоҳидон бо вай буданд ҳамроҳ бо мучоҳидин ба роҳ афтод, то он, ки дар сарзамини найзоре фуруд омаданд, ки аз шаҳри Убулла фосилаи чандоне надошт ва дар ин вақт онҳо чизе надоштанд, ки бихӯранд. Вақте гуруснагӣ онҳоро саҳт таҳти фишор қарор дод Утба барои ҷамъе аз нафарҳои худ гуфт: Барои мо дар ин сарзамин аз паи дарёфти хӯрок шавед, то бихӯрен, ва аз ин рӯ ишонро дар иртибот ба хӯрок ҳикоят аст, ки яке аз онон ривоят намуда, гуфт: Дар асное, ки мо аз паи дарёфи хӯрокворӣ мегаштем, ногаҳон моро гузар ба ҷангале афтод. Дидем, ки дар он ду қачова аст, ки яке пур аз хурмо ва дигаре пур аз донаҳои сафед аст, ки пӯсти зардранг дорад. Мо ин ду қачоваро кашон-кашон бо чи қадар мушкили ба наздики урдулоҳ овардем оне аз касони мо ба ин қачова, ки донаи сафед дошт, нигоҳе карду гуфт: Ин захрест, ки душман онро дар ин қачова ба сифати хӯрок барои мо анода намудааст. Лизо набояд ба он наздик шуд. Баъд ба сӯи занбили хурмо майлон намудем ва аз он шурӯъ ба хӯрдан намудем ва дар асное, ки мо машғули хурдани ин хурмо будем дидем, ки аспе аз моён зимом аз мех қанда ва ба сӯи ин қачоваи донаи сафед рӯ овард ва ба хӯрдани он шурӯъ намуд. Қасам ба Худо, мо он чи қадар дучори гуруснагӣ шуда будем, ки тасмим ба он гирифтём, ки ин аспро пеш аз он, ки аз ин қачова бихурад ва ба марг мубтало шавад, забҳ мекунем ва аз гӯшташ истифода менамоем. Аммо соҳиби ин асп гуфт, бигзоред, ки аз он бихурад ман имшаб, ки аз ин асп ҳирост мекунам, агар онро ба марг наздик ёфтам, ўро худ забҳ мекунам. Вақтешаб рӯз шуд дидем, ки ба асп осебе нарасида буд.

Хоҳарам гуфт: Ман аз падарам шунидаам, ки мегуфт: Вақте заҳр бар оташ гузоранд, ки чуш хурад ва пухта шавад зараре надорад. Баъд худ миқдоре аз ин донаи сафедро дар дег андохт ва онро дар оташ гузошт то чӯш хурд, баъд дере нагузашт, ки гуфт: Биёед бубинед, ки акнун чи гуна ранги ин дона ба сурхӣ гароидааст ва баъд пӯсти он аз бараш ҷудо шудан гирифт ва донаҳои сафед аз миёни пӯст берун меомад, онро дар коса андохтем, то бихӯрем. Утба ба мо гуфт: Бисмиллоҳ гуфта ва ба хӯрдани он шурӯъ кунед... Вақте онро хӯрден, хеле болаззат ёфтем ва баъдан дониستم, ки мардуми он диёр ин донро ба номи биринҷ ёд мекарданд.

Шаҳри Убулла, ки Утба ибни Ғазвон бо лашкари кам ва омодагии андак ба сӯи он ҳаракат намуд, шаҳри мустаҳкам буда ва дар соҳили дарёи Да ҷой дошт, ва аз ин ҷиҳат Форсҳо онро барои кадом аслиҳа ва созу барги ҷангии худ гирифта буданд ва аз бурҷҳои баланд қалъаҳои онро барои назорати душман истифода мекарданд.

Аммо бо вучуди он, ки Утба аз қувваи башарин камтар бархурдор буд ва омодагии андак дошт ва бо вучуди ин шаҳр қалъаҳои мустаҳкам ва мавзёҳои устувори ҳарбӣ доштаниаш. Утба аз ҳамла бар он худдори наварзид ва тасмими фатҳи онро гирифт. Дар ин ҷанг шумори муҷоҳидини Утба шашсад нафар буд, ки ҷамъе аз занон аз ақиб онро ҳамроҳӣ мекарданд ва ҷуз шамшер ва найза чизи дигаре надоштанд.

Аз ин рӯ ӯро лозим омад, то аз заковати худ дар фатҳи он ва шикасти душман истифода намояд.

Утба барои занон байрақҳоеро сохт ва онро бар сари найзаҳо баланд кард ва ба ишон дастур дод, ки аз ақиб лашкар ҳаракат кунанд ва ба онҳо гуфт: Вақте дидед, ки мо ба шаҳр наздик шудаем, аз ақиб хокҳо ба ҳаво партоб кунед, то онки хок фазоро бипӯшонад.

Ишон вақте ба Убулла наздик шуданд, лашкари Фарс ба муқобили онҳо бароманд, диданд, ки мусалмонон ба ишон наздик мешаванд ва сӯи дигар диданд, ки байрақҳои аз ақибашон ҷилва дорад, ва низ мушоҳида карданд, ки гарду ғубор дар ақибашон фазоро пур сохтааст. Лизо ба якдигар нигариста гуфтанд: Ин теъдоди пешоҳангони лашкаранд ва аз ақиб ишони лашкари бузург равон аст, ки ин ҳама гарду ғубор дар ҳаво бархостааст. Аз ин рӯ хавф дар дилҳояшон афтод ва тарсу ваҳшат бар рӯҳу равонашон соя афканд ва шурӯъ ба он намуданд, ки матоъҳои сабук ва гаронқимати худро бардоранду роҳи фирор дар пеш гиранд ва ҳар кадом саъй намуд то бар дигаре сабқат гирад ва киштиҳоро савор шуда, аз Даҷла бигзарад. Ба ин тартиб Утба бидуни он, ки як нафари худро аз даст диҳад дохили Убулла шуд ва баъд қаряҳо ва манотиқи атрофи онро фатҳ кард ва ҷунун ғанимат ба даст овард, ки аз

шумор берун буд то он чо, ки чун баъзе аз касонаш вақте ба Мадина баргаштанд ва аз ишон дар бораи мусалмонон пурсиданд, ки мусалмонон дар Убулла чи ҳол доранд? Ишон дар ҷавоб гуфтанд: Шумо аз чи мепурсед?!

Қасам ба Худо, онҳоро дар ҳоле гузошта омадем, ки тилло ва нуқраро ба паймона тақсим мекарданд, баъд мардум шурӯъ ба кӯч бастан ба сӯи Убулла намуданд.

Дар чунин фурсате Утба ибни Ғазвон дид, ки иқомати сипоҳиёнаш дар шаҳрҳои фатҳшуда онҳоро аёшу танпарвар месозад ва ахлоқи мардумони ин сарзаминҳо дар ишон асар мекунад ва азми тасмими ишон нисбат ба идомаи ҷиход заъиф мешавад. Аз ин рӯ вай ба Ҳазрати Умар ибни Хаттоб нома навишт ва аз вай иҷозат хост то барои ишон дар Басра шаҳракеро бисозад ва ҷои шаҳракро низ ба вай мушаххас ва муайян намуд. Ҳамон буд, ки Ҳазрати Умар бо ин пешниҳоди вай мувофиқат кард.

Нақшаи ин шаҳраки ҷадид тарҳрезӣ шуд... Ва аввалин коре, ки дар ин шаҳрак оғоз намуд ҳамон бинои масҷиди он буд..

Шигифте надорад... Чун ӯ ва ёронаш ба хотири масҷид ба ҷиходи фи сабилиллоҳ берун шуда буданд... Ва аз тариқи масҷид ӯ ва ёронаш бар душманони Худо пирӯзӣ ёфтанд.. Баъд сипоҳиён ба молиқшавии заминҳо ва сохтани хонаҳо бар якдигар сабқат чустанд.

Аммо Утба барои худ хона насохт балки вай дар хаймаи пашмин ба зиндагии хештан идома дод... Ва ин амр ба хотири он, ки дар нафси худ розе дошт...

Ва он роз ин, ки вақте Утба дид, ки дунё дар Басра чунон бар мусалмонон рӯй оварда, ки ақдро мерабояд, ва дид, ки сипоҳиёнаш қабл бар ин ғазои хубтар аз биринчи обҷӯшондаро намешинохтанд, акнун анвоъи ғазоҳои рангоранги форсиёҳо бар сефрашон рост мешавад, ки дар умри худ онро надидаанд.

Аз ин рӯ вай аз ин дунёи хештан бар дини худ эҳсоси хатар кард ва аз он бим намуд, ки мабодо ин матоъи зудгузар наъими ҷовидониро аз вай маҳрум созад...

Бинобарин, мардумро дар масҷиди ҷомеъаи Куфа ҷамъ кард ва дар хитоб ба ишон гуфт: Эй мардум, бидонед, ки Дунё эълон доштааст, ки анқариб поён хоҳад ёфт ва шумо аз ин дунё ба дунёи дигар интиқол хоҳед кард, ки завоҷ ва нестӣ надорад. Бинобарин, бояд кӯшишатон ба он бошад, ки бо аъмоли солеҳ аз ин дунё ба он дунё интиқол кунед. Ман ҳафтумин касе будам, ки ба Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) имон овардам ва дар он вақт мо ғизое ғайр аз барги дарахтон надоштем, ки аз хӯрдани он лабҳоямон заҳми шуда буд.

Ман дар он вақт рӯзе чодареро ёфтам ва онро миёни худ ва Саъд ибни Абиваққос ду нисф кардам, ки бо як нисфи он худ сатри аврат намудам ва бо нисфи дигар Саъд ибни Абиваққос.

Аммо имрӯз ба ҷое расидаем, ки ҳеҷ як аз мо намондааст, магар он, ки бар шаҳре аз шаҳрҳо амир ва волӣ аст. Ва ман аз он ба Худо паноҳ меҷӯям, ки дар нафси худ бузург бошам ва дар назди Аллоҳ кӯчак. Ва баъд касеро, ба ҷонишинии худ барояшон муқаррар намуд ва бо ишон видоъ гуфт ва роҳи Мадинаро дар пеш гирифт.

Вақте ба ҳузури Ҳазрати Умари Форук даромад истеъфои худро ба ҳазрати Форук тақдим дошт, то ӯро аз мансаби валоят бар канор созад, магар ҳазрати Форук истеъфои вай напазируфт ва бо исрор аз вай хост, ки ба ҷои худ ба Басра баргашта ва ба вазифаи худ идома диҳад. Вай маҷбур гардид, ки бо вучуви норизоиятиаш амри Халифаро ба ҷо оварда ва ба кори худ идома диҳад. Лизо шутури худро савор шуд ва ба роҳ афтод ва ин дуъоро хонд: Худоё маро бори дигар ба он шаҳр нарасонӣ... Худоё маро бори дигар ба он шаҳр нарасонӣ... Худованд дуои ӯро иҷобат кард ва аз Мадина фосилаи чандеро тай накарда буд, ки дар миёни роҳ шутураш лағжид ва ба замин афтод ва зиндагиро тарк гуфт.

РАБЕЪА ИБНИ КАЪБ

Рабеъа ибни Каъб гуфт: Вақте нури имон дар қалбам тобид ва вақте дилам ба мафоҳими Ислом ошно шуд, ман ҷавони навраста будам. Вақте аввалин бор чашмонам ба дидори ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) мунаввар гардид, ӯро чунон дӯст доштам, ки дар узве аз аъзои баданам ҷо дошт. Чунон шефтаи ӯ шудам, ки маро аз ёди ҳама чиз бурд.

Рӯзе бо худ гуфтам: Эй Рабеъа, чаро ба худ тараҳҳум намекуни? Чаро худро ба хидмати ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) фориг намесозӣ? Ту ҳатман худро ба вай тақдим намо. Агар туро пазируфт, ин чи беҳтар, ки бо қурби вай саодат ёбӣ ва бо муҳаббаташ сарафроз гарди ва хайри дунё ва охиратро касб кунӣ. Баъд дере нагузашта, ки худро бар он ҳазрат (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) тақдим намудам ва аз вай тақозо кардам, ки маро ба хидмати худ бипазирад.

Вай орзуямро ба яъс ҷавоб надод ва маро ба сифати хидматгори худ пазируфт ва аз он рӯз сар карда худро дар хидмати вай чунон доштам, ки наздиктар аз сояш бо вай мулозамат доштам. Ҳар ҷое, ки мерафт ва ҳар ҷое, ки сайр мекард, аз паи вай равон будам. Агар ба гӯшаи чашм ба ман менигарист, ғавран дар пеши рӯяш меистодам ва агар ҳоҷатеро мехост, ғавран барои рафъи он мешитофтам. Ман рӯзро комилан дар хидмати вай сипарӣ мекардам. Вақте рӯз ба поён мерасид ва намози хуфтанро мехонд ва ба хобгоҳи худ бармегашт, ман низ аз ҳузури вай мураҳхас мешудам.

Аммо бо худ мегуфтам: Эй Рабеъа, ту ба кучо меравӣ? Мешавад, ки дар шаб барои ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) зарурате пайдо шавад. Бинобар ин, тасмим гирифтам, ки бар остонаи дараши биншинам ва лаҳзае худро аз даргаҳаш дур надорам.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) одат дошт, ки шаби худро ба ибодат ба сар мерасонд. Чӣ бисёр вайро шунидаам, ки сураи Фотехаро мехонд ва онро то бахше аз шаб такрор мекард, то он ки хаста мешуд, ӯро мегузошт ва ё хоб бар чашмонам муставлӣ мешуд, ба хоб мерафтам ва чӣ басо ӯро шунидаам, ки самияллоҳи лиман ҳамида мегуфт ва онро чунон такрор мекард, ки аз такрори сураи Фотеха бештар мешуд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) одат дошт, ки ҳеч як барои вай эҳсон намекард, магар он ки вайро подоши беҳтар аз эҳсонаш меод. Бинобар ин, вай тасмим гирифт, ки дар бадали хидмате, ки ба вай кардам, ба ман подош бидиҳад. Лизо рӯ ба ман намуд ва гуфт: Эй Рабеъа ибни Каъб. Гуфтам: Бале, эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), ба хидматат истодаам ва Худованд саодати бештар насибат фармояд. Гуфт: Аз ман чизе савол кун, то бароят бидиҳам. Андаке фикр кардам ва баъд гуфтам: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), ба ман фурсат деҳ, то перомуни талаби хеш хуб фикр кунам ва баъд бароят хоҳам гуфт. Фармуд: Бар ту боке нест. Ман дар он рӯз ҷавони фақир ва бебизоате будам. На аҳл доштам ва на хона ва на мол ва на зиндагӣ ва маскане. Балки дар суффе, ки ғарибону ва фуқаро дар он ҷамъ мешуданд, мерафтам ва дар он дароз мекашидам ва мардуми мо ҷамъе фақиронро меҳмони Исломи мехонданд. Агар қадом мусалмон хайрот ва садақа ба ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) меовард, вай ҳамаи онро барои мо мефиристод ва агар ҳадя ба вай тақдим меодшт, андаки онро мегирифт ва боқиро ба мо равон мекард. Дилам гуфт, ки бояд аз ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) молу матоъ ва зиндагии дунёро талаб кунам, чун ранҷи фақр ва нодорӣ кашида будам, то аз он худро халос карда, мисли дигарон соҳиби зану фарзанд ва хонаву зиндагӣ бошам. Аммо дере нагузашта бо худ гуфтам: Эй Рабеъа, ҳалок шавӣ, дунё зоил шуданӣ аст ва дар ин дунё Худованд кафили ризқу рӯзии туст ва ҳатман он чи, ки муқаддар аст, бароят омаданӣ аст. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) назди Парвардигораш ҷунон мақом ва манзалат дорад, ки дуояш рад намешавад ва Худованд ҳатман дуояшро иҷобат мекунад. Пас биё аз вай чизеро талаб кун, ки ба хайри охирати ту тамом шавад ва ҳамин матлаб ба дилам писанд омад ва ба он дилам ором гирифт.

Баъд ба ҳузури ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) омадам. Ба ман гуфт: Эй Рабеъа, чӣ гуфтани дорӣ?

Гуфтам: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам), аз Аллоҳ таъоло бихоҳ, ки маро дар охират дар бихишт бо ту ҳамроҳ созад.

Фармуд: Чӣ кас ин таълимро ба ту ёд дод ?

Гуфтам: Қасам ба Аллоҳ, ки ҳеч кас маро ин ҳарф таълим наодоаст. Аммо вақте ҷаноби шумо бар ман гуфтед, ки бихоҳ, то бароят бидиҳам, нафсам бар ман гуфт, ки бояд аз молу зиндагии дунё аз ту чизе бихоҳам. Аммо дере нагузашт, ки роҳи савобро ёфтам ва чизи боқиро бар фонӣ тарҷеҳ додам.

Ҳамон буд, ки аз ҷаноби шумо хостам, ки аз Худованд бихоҳед, ки маро бо худ дар бихишт ҳамроҳ созад. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) бисёр сукути тӯлонӣ намуд ва гуфт: Эй Рабеъа, оё ғайр аз ин дигар хоҳате ҳам надорӣ?

Гуфтам: На, ҳаргиз, ҳеч чизеро ба он чи, ки аз шумо хостам, баробар намекунам.

Фармуд: Вақте мавзӯ аз ин қарор бошад, пас нафси худро ба касрати сучуд одат бидех.

Ҳамон буд, ки дар ибодат саҳт мекушидам, то шарафи ҳамроҳи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам)-ро дар бихишт касб кунам, ҳамон тавре, ки дар дунё шарафи сӯҳбат ва хидмати вайро касб намудам. Баъд аз ин кор дере нагузашт, ки Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) маро фарёд кард ва гуфт: Эй Рабеъа, зан намегирӣ?

Гуфтам: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам), намехоҳам, ки чизе маро аз хидмати ту ба худ машғул созад. Дигар ин ки ман чизе надорам, ки маҳр бидихам ва на чизе дорам, ки аз ӯҳдаи нафақааш бароям. Аз шунидани ин ҳарфҳоям сукут кард. Боз бори дуввум маро дид ва гуфт: Эй Рабиъа, зан намегирӣ? Боз ҳамон ҷавоби қаблии худро додам, аммо ҳамин ки бо худ танҳо мондам, аз гуфтаи худ пушаймон гардидам ва бо худ гуфтам: Эй Рабеъа, туро чӣ шудааст? Қасам ба Худо, Паёмбар ба ҳоли ту ва маслиҳати ту хубтар медонад, ки чӣ чиз ба хайри дину дунёи туст ва ба зарурате, ки ту дар нафси худ дорӣ, беҳтар аз худат медонад. Қасам ба Худо, агар Паёмбар ин бор аз ман бихоҳад, ки издивоҷ мекунам, ҳатман фармудаашро мепазирам. Аз ин тасмим вақти зиёде сипарӣ нашуда буд, ки ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба ман фармуд: Эй Рабеъа, оё намехоҳӣ издивоҷ кунӣ?

Гуфтам: Бале, эй Расули Худо (с), мехоҳам, аммо чӣ касе ба ман зан медиҳад ва ту худ медонӣ, ки ман дар чӣ ҳолате ба сар мебарам.

Фармуд: Назди оли фалон бирав ва барояш бигӯ, ки Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба шумо амр намудааст, ки дӯшизаатон фалонаро ба ҳамсарии ман диҳед. Бо шарму ҳаё наздашон рафтам ва барояшон гуфтам, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) маро назди шумо фиристод, то дӯшизаатон фалонаро ба ҳамсарии ман диҳед.

Гуфтанд: Фалонаро?

Гуфтам: Бале.

Гуфтанд: Хуш омад Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва хуш омад фиристодаи Расули Худо (с).

Қасам ба Худо, фиристодаи Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дасти холӣ барнахоҳад гашт, магар он ки зарурати вай бароварда созам. Ҳамон буд, ки ақди никоҳи дӯшизаашонро бо ман бастанд.

Баъд назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) баргаштам ва ба ӯ гуфтам: Эй Расули Худо (с), ман аз назди беҳтарин хонавода омадам. Ҳарфамро тасдиқ карданд ва маро хушомадед гуфтанд.

ва духтарашонро дар ақдам дароварданд. Аммо акнун аз кучо ба ишон маҳр бипардозам ?

Баъд ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) Бурайда ибни Хусайбро, ки сардоре аз сардорони қавми бани Аслам буд, ба ҳузур хост ва барояш гуфт: Эй Бурайда, барои Рабеъа ба андозаи як дона тилло чамъ кун. Ҳамон буд, ки тиллоро чамъ карданд. Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) гуфт: Ин миқдор тиллоро бигир ва ба ишон бибар ва ба онҳо бигӯ, ки ин маҳри духтари шумост. Ман чунин кардам ва назди ишон рафтам ва онро ба онҳо додам. Ишон пазируфтанд ва ба он розӣ шуданд ва гуфтанд: Ин чизи бисёр аст ва хуб аст.

Баъд ба ҳузури ҳазрати расулуллоҳ рафтам ва гуфтам: Ман ҳаргиз мардумеро каримтар ва шарифтар аз инҳо надидам, ба он чи, ки ба онҳо додам, ба вучуди кам будани он розӣ шуданд ва гуфтанд: Бисёр ва хуб аст. Аммо тӯи вайро аз кучо кунам эй Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам)? Ҳазрати расулуллоҳ ба Бурайда гуфт: Барои Рабеъа қимати як гӯсфандро чамъ кунед. Ҳамон буд, ки як гӯсфанди хуби чоқ ва фарбеҳро бароям харидорӣ карданд.

Ҳазрати Расулуллоҳ ба ман гуфт: Назди Оиша бирав ва ба ӯ бигӯ, он чи чаве, ки назди худ дорад, онро бароят бидихад. Назди вай омадам ва гуфт: Қачоваро бигир ва дар ин ҳафт соъ чав аст. Қасам ба Худо, ғайр аз ин дигар чизе надорем.

Ҳамон буд, ки гӯсфанд ва ҷавро гирифта, ба аҳли ҳамсарам бурдам, ишонро гуфтанд: Ҷавро мо худ омода месозем. Аммо гӯсфандро ба ёрони худ бидеҳ, ки онҳо онро бароят омода созанд. Баъд ман ва касоне аз қабилаи бани Аслам гӯсфандро гирифта, забҳ кардем ва онро пӯст намуда, пухта кардем ва ба ин тартиб, гӯшт ва нон омода шуд ва валимаро тартиб додем ва ҳазрати расулуллоҳро даъват намудем ва вай иҷобат фармуд ва ба он ҳузур ёфт.

Рӯзҳое чанде бигзашт ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам) заминеро дар ҷивори замини ҳазрати Абубакр бароям бахшид ва дунё бароям рӯй овард, то он чо, ки рӯзе ман ба ҳазрати Абубакри Сиддиқ бар сари дарахти хурмо бо вай ихтилоф намудем. Ман гуфтам, ки ин дарахт дар замини ман қарор дорад ва вай гуфт: На, ин дарахт дар замини ман қарор дорад ва ба ин тартиб, бо ҳам мунозаъа кардем ва вай бо ман ҳарфе гуфт, ки маро хуш наёмад ва бар ман саҳт тамои шуд. Вақте ин ҳарфи нописанд аз даҳонаш берун шуд, дере нагузашт, ки пушаймон гардид ва гуфт: Эй Рабеъа, ин калимаи

нописанде, ки бароят гуфтам, назири онро бароям бигӯ, то қасоси каломии ман шуда бошад.

Гуфтам: Қасам ба Худо, ки чунин намекунам.

Гуфт: Агар чунин накуни, ба ҳузури Расули акрам (с) меравам ва аз ту дар ин хусус шикоят мекунам, ки аз гирифтани қасоси худ аз ман худдорӣ мекунад.

Вай аз паи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ба роҳ афтод ва ман низ аз қафояш ба роҳ афтодам. Қавми ман низ маро дида, аз ақиб равон шуданд ва гуфтанд: Ин худ ибтидоан ба ту носазо гуфт ва ҳоло пеш аз ту худро ба ҳузури ҳазрати расулulloҳ мерасонад ва аз ту шикоят мебарад. Ба онҳо рӯй гардонидам ва гуфтам: Медонед, ки ин чӣ касе аст? Ин шахс Абубакри Сиддиқ аст. Соҳиби шахсияти бузургвор дар миёни мусалмонон. Пеш аз он ки шуморо бубинад, ба ҷои худ баргардед ва гумон хоҳад кард, ки шумо ба хотири пуштибонӣ аз ман омадаед ва хашмгин хоҳад шуд ва он гоҳ ба ҳузури Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) меравад ва ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) низ ба хотири вай ғазаб хоҳад кард ва он вақт аст, ки Рабеъа ҳалок хоҳад шуд.

Ҳамон буд, ки ишон баргаштанд. Баъд ҳазрати Абубакри Сиддиқ ба ҳузури ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) омад ва ӯро аз ҷараён огоҳ сохт. Ҳазрати Расули акрам (с) сарашро ба сӯям баланд кард ва гуфт: Эй Рабеъа, туро ба Абубакри Сиддиқ чӣ ғараз аст?

Гуфтам: Эй Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам), вай аз ман чунон тақозо намуд, ки ҳафоро, ки худ гуфтааст, барояш бигӯям ва ман чунин накардам.

Фармуд: Бале, он чи ки бароят гуфтааст, барояш магӯ, валекин барояш бигӯ, ки эй Абубакр, Худованд туро бибахшад.

Баъд барояш гуфтам: Худованд туро бибахшояд. Ҳазрати Абубакр дар ҳоле, ки ашк аз чашмонаш ҷорӣ буд ва ба роҳи худ равон шуд ва ба ман гуфт: Эй Рабеъа, Худованд аз тарафи ман барои ту подоши нек ато фармояд. Эй Рабеъа, Худованд аз тарафи ман барои ту подоши нек ато фармояд...

АСМОА ДУХТАРИ ҲАЗРАТИ АБУБАКРИ СИДДИҚ (ЗОТУННИТОҚАЙН)

Ин зани саҳобия ҳама шамоили маҷду азаматро дорост. Падараш саҳобӣ, бобояш саҳобӣ, худаш саҳобӣ, шавҳараш саҳобӣ ва фарзандаш саҳобӣ аст. Ва ўро ҳамин қадар шараф ва иззат кифоят кунад.

Падараш Абубакри Сиддиқ ёри ғори ҳазрати Расулulloҳ (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ва халифа ва ҷойнишини вай баъд аз вафоташ.

Бобояш Абуатиқ, падари Абубакри Сиддиқ, хоҳараш Уммул муъминин Оишаи Сиддиқа ҳамсари Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам).

Шавҳараш Зубайр ибни Аввом, ёри бовафои ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам).

Фарзандаш Абдуллоҳх ибни Зубайд (с.). Хулоса ин саҳобияи гаронқадр Асмоъа духтари Абубакри Сиддиқ аст. Ва ҳамин қадар ифтихор ўро кофист.

Асмоа аз занони пештоз ва собиқадорони ба Ислом аст. Ва ба ҷуз ҳафдаҳ тан мард ва зан дигар ҳеҷ кас бар вай дар ин фазл сабқат надоштааст.

Ин зан ба Зотун нитоқайн мулаққаб гардида ва ба он шўҳрат ёфтааст.

Ваҷҳи ин лақаб ба он чиҳат аст, вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ва падараш Абубакри Сиддиқ азми сафари ҳиҷрат ба Мадинаро намуданд, вай барои ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ва падараш Абубакри Сиддиқ тўша омода сохт. Ва кўзаи об барояшон омода кард. Дар чунин фурсате чизе наёфт, ки ба он даҳони халтаи тўшаро бандад. Лизо дастмолеро, ки тавассути он камари худро мебаст, ду пора намуд ва ба он яке даҳани халтаи тўшаи хўрданиро баст ва дигареро ба миёнаш баст. Ҳамон буд, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) дар ҳаққи вай дуо намуда ва гуфт: Худоё, ин ду натоқи вайро ба ду натоқ дар биҳишт мубаддал соз, ва аз он рўз ба баъд ба лақоби Зотун-ни Тоқайн шўҳрат ёфт.

Зубайр ибни Аввом, ки ҷавони фақир ва бебизоат буд, бо вай ақди издивоҷ баст. Ў на ходиме дошт, ки хидматашро мекард ва на пуле дошт, ки бо он зиндагӣ ҳамсарашро равнақ бахшид. Фақат як сар асп, ки барои ҷиход ниғаҳ дошта буд, дигар дасташ аз моли дунё тижӣ буд.

Асмоа барои Зубайр ибни Аввом ҳамсари некниҳод ва солеҳ буд. Хидматашро мекард ва аспашро ниғаҳдорӣ менамуд. Алаф ва хӯриши онро баробар мекард. То он ки Худованд дарвозаи зиндагиро барояшон кушуд. Ва Зубайр ибни Аввом чунон ғани ва сарватманд гардид, ки камтар касе аз асҳоб ба пойи ӯ мерасид.

Вақте фурсати он фаро расид, ки Асмоа бо дини ҳештан ба Мадина ҳичрат кунад ва ризои Худо ва Расулашро касб намояд, бо вучуди он ки дар ин вақт Абдуллоҳро дар батн дошт ва рӯзҳои охири ҳамро сипарӣ менамуд, бо вучуди он ин амр монеъи ҳичрати вай нашуд. Ва бо қабули мушкилоти роҳ ва ранҷҳои сафар ба роҳ афтод. Вақте ба Қабо расид вазъи ҳамл намуд. Мусалмонон аз шодмонӣ аз ин навзод садои тақбир баланд намуданд. Чун ин аввалин навзоде буд, ки аз муҳочирин дар Мадина ба дунё омада буд. Ва ӯро дар зонуи ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) гузошт. Он гоҳ ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) андак аз луъоби худро гирифта дар даҳани вай ниҳод ва сипас хуриши андак дар даҳани вай гузошт ва дар ҳаққаш дуо кард. Ва ба ин тартиб аввалин чизе, ки дар батни ин навзод дохил шуд луъоби даҳани ҳазрати Расули Худо (с) буд.

Дар Асмоа бинти Абубақр, чунон хусусиятҳои нек ва шамоили фазлу ақли саршор ҷамъ аст, ки ҷуз дар иддае каме аз бузургмардон наметавон онро дар дигарон дарёфт.

Ў он қадар зани саховатпеша буд, ки ӯро намунае аз ҷуду сахо мехонданд. Фарзандаш Абдуллоҳ дар бораи вай гуфтааст:

Ман дар саховат ҳеҷ гоҳ занеро ба андозаи хонли худ Оиша ва модарам Асмоа надидаам. Аммо ҷуду сахои ин ду аз ҳам фарқ дошт. Холаам одат дошт, ки чанд чизро бо ҳам ҷамъ мекард. Вақте ба ҳадде мерасид, ки кифояташ мекард, бақияро тақсим менамуд. Аммо модарам ҳеҷ чизро то фардо намегузошт.

Ва илова бар ин Асмоа зани оқила, хушёр ва дар ҳолати нобасомонӣ тасмими лозим ва дуруст мегирифт. Ва аз он ҷумла ин ки: Вақте Ҳазрати Абубақри Сиддиқ бо ҳамроҳии ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) роҳи ҳичрат дар пеш гирифт ва ҳамаи доштаи худро, ки ба шаш ҳазор дирҳам мерасид бо худ гирифт ва барои аҳлу аёли худ чизе нагузошт... Вақте падараш Абукаҳофа, ки ҳанӯз мушрик буд хабар шуд, ки писараш ҳичрат намудааст, ба хонаи Абубақр омад ва ба Асмоа гуфт: Фикр мекунам ӯ ҳамаи чизро бо худ бурдааст ва барои шумо чизе нагузоштааст ва ба ин тартиб ҳамон тавре, ки шумора

бо рафтани худ дар мусибат ниҳодааст, бо бурдани пули хештан низ шуморо ба бало дучор намудааст.

Асмоа ба ӯ гуфт: На, бобо. Чунин нест. Ӯ барои мо пули зиёде гузошта рафтааст. Ва он гоҳ миқдоре аз сангресаҳоро гирифт ва дар холигоҳ ниҳод ва порчаи матоеро бар он ниҳод ва дасташро бар он зад. Чун бобояш нобино буд ва намедид, ба ӯ гуфт: Эй бобо, нигоҳ кун, ки чи миқдор пул барои мо ниҳодааст. Он пирамарди нобино чун дасташро бар он ниҳод гуфт: Боке надорад... Агар чунин карда ва ин миқдор пул бароятон ниҳода бошад, кори хубе намудааст. Асмоа бо ин кор хост, ки хашми ин пирамардро фурӯ нишноад ва хотири вайро роҳат созад. Ва набояд пирамард эҳсоси он кунад, ки масорифи аҳлу аёли фарзандаш Абубакр ба гардани вай афтодааст ва ё аҳли вай чизе аз молу зиндагии вайро хостор шаванд. Чун Асмоа хуш надошт, ки миннати мушрикро бишнавад ва ё эҳсони вайро бар худ ёбад. Ҳар чанд, ки ин мушрик бобояш бошад ҳам.

Агар таърих ҳама мавоқифи Асмоаро фаромӯш кунад, наметавонад ақли саршор ва қотеъияти ирода ва қуввати имони ӯро дар ҳоле, ки вай охири бор фарзандашро мулоқот мекунад, фаромӯш намояд.

Вақте фарзандаш Абдуллоҳ ибни Зубайр баъд аз марги Язид ибни Муъовия ба сифати халифа интихоб шуд ва мардум ба вай байъат намуданд ва Ҳичоз, Миср, Ироқ, Хуросон ва аксари шаҳрҳои Шом итоати худро аз вай эълон доштанд бани Умайя лашкари бузург ва ҷарори худро таҳти қиёдат ва роҳбарии Ҳичҷоҷ ибни Юсуфи Сақафӣ барои муқобила бо вай фиристонд. Дар миёни тарафайн ҷанги сахте сурат гирифт, ки дар он Ибни Зубайр қаҳрамонӣ ва шучоатеро, ки зебандаи як қаҳрамон аст, аз худ нишон дод. Магар он ки пайравони вай оҳиста-оҳиста аз даври ӯ дур шуданд. Лизо ӯ маҷбур шуд, то ба Байтуллоҳил ҳаром паноҳанда шавад. Ҳамон буд, ки худ ва ҳамраҳонаш ба Каъбаи Муаззама паноҳанда шуданд.

Лаҳазоте қабл аз шаҳодаташ ба ҳузури модараш Асмоа, ки пиразани кӯҳансоле шуда, биноии худро аз даст дода буд, дохил шуд ва гуфт: Модар! Ассалому алайким ва раҳматуллоҳи ва баракотуху.

Модараш гуфт: Ваалайқасалом эй Абдуллоҳ... Чӣ омиле туро дар ин лаҳзае, ки манҷаниқҳои Ҳаҷҷоҷ ҳар санҷои бузургро бар сипоҳиёни ту дар дохили ҳарам партоб мекунад ва Маккаро ба ларза даровардааст, инчо овард?!

Абдуллоҳ ҷавоб дод: Омадаам, ки аз ту машварат гирам.

Модараш гуфт! Дар бораи чӣ аз ман машварат хоҳӣ?!

Гуфт: Мардум маро танҳо гузоштанд ва аз ман ё ба иллати тарс аз Ҳаҷҷоҷ ва ё ба сабаби тамаъ дар дунё фосила гирифтанд. То он ҷоие, ки фарзандон ва наздиконам низ аз ман гӯша гирифтанд. Ва ҷуз афроде чанд дигар ҳеҷ кас бо ман намондааст. Ва ин теъдоди каме ҳам, ки боқӣ

мондаанд, ҳарчанд сабру бурдборӣ ҳам намоянд, ба чуз чанд соате давом нахоҳанд кард. Ва паёмоварони бани Умайя бо ман гуфтугӯ намуда ва мегӯянд, ки дар сурати силоҳ гузоштан бар замин ва байъат кардан бо Абдулмалик ман ва касонам ҳарчи аз Абдулмалик тақозо кунем бароямон медиҳанд. Худат дар бораи ин пешниҳоди онон чӣ назар дорӣ ва барои ман дар ин хусус чӣ машварат медиҳӣ?

Модараш Асмоа рӯ ба сӯи вай намуд ва гуфт: Абдуллоҳ, ту кори худро хубтар медонӣ ва ту худро хубтар аз ман мешиноӣ... Агар туро ақида бар ин аст, ки дар роҳи ҳақ гом бардоштаӣ ва даъвои ҳақ будан мекунӣ, пас сабр пеша кун ва шучоона ба сони ёронат, ки дар зери парчами ту кушта шудаанд, биразм... Ва агар на ин аст, ки ту ба хотири ба даст овардани дунё қиём кардаӣ, пас ту банди носолаҳ будаӣ, ки ҳам худро дар ҳалокат афкандаӣ ва ҳам касонеро, ки аз ту дифоъ карда ва аз пайи ту рафтаанд.

Гуфт: Эй модар, имрӯз ман ҳатман кушта мешавам.

Гуфт: Ин кушта шудан барои ту беҳтар аз он буд, ки худро ихтиёрӣ ба дасти Ҳаҷҷоҷ таслим кунӣ, то писарбачаҳои бани Умайя бо сари ту бозӣ кунанд.

Гуфт: Ман аз мурдан тарсе надорам, вале аз он бим дорам, ки баъд аз марг маро мусла кунанд.

Модараш гуфт: Баъд аз марг чизи дигаре нест, ки одамай аз он битарсад. Гӯсфанди забҳшударо чи бок, ки пӯст аз танаш ҷудо кунанд.

Бо шунидани ин ҳарфҳо чеҳраи Абдуллоҳ шукуфт ва изҳор кард: Модар, Худованд туро баракат диҳад. Ва дар фазоил ва маноқиби неки ту биафзояд. Ва ман дар ин лаҳза ба ҳузури ту наомадам магар он, ки ҳамчу ҳарфҳоеро аз ту бишунавам. Ва Худованд худ медонад, ки ман дар худ эҳсоси заъифӣ ва тарс намекунам. Ва Худованд, худ ҳозир ва шоҳид аст, ки ин қиёме, ки ман кардам ба хотири он набуд, ки моду матоъи дунёро ба даст орам. Магар ба хотири он қиём кардам, ки ҳурумоти Аллохро зери по нагузоранд. Ва акнун ин манаи дар роҳе, ки ту дӯстдори он ҳастӣ, идома медиҳам. Вақте ман кушта шавам, бар маргам ашк марез ва сабри худ бар Худо кун.

Гуфт: Ман вақте ғамгин мешавам ва бар маргат ашк мерезам, ки дар роҳи ботил кушта шавӣ.

Гуфт: Мутмаин бош, ки фарзандат ҳаргиз ба амри мункар иқдом накарда ва тасмим нагирифтааст ва дар зиндагӣ кори баде аз вай сар назадаст ва дар ҳукми Худованд бар худ ҷуръат надода ва дар амонат хиёнат наварзида ва ба мусалмоне зулму раво дошта ва бар зимми ситам накардааст ва ҳеч чизе назди вай беҳтар ва бартар аз ҳосили ризои Худованди аза ва ҷалла нест. Ман бо ин ҳарфҳо намехоҳам худро табриа ва поксозӣ кунам. Чун Худованд беҳтар аз худам бар ман олим аст. Ва

ман ин ҳарфҳоро аз он ҷиҳат бар забон овардам, ки сабр ва бурдбориро дар дилат афканам.

Модараш гуфт: Ҳамду ситоиш Худойрост, ки туро ба он чи, ки ман дӯстдори онам маҳбӯб гардонидаст...Эй фарзандам, ба ман наздик ой, то туро бибӯям ва ба сару рӯят даст кашам, шояд ин охири бор бошад, ки туро мебинам.

Абдуллоҳ худро бар дасту пойи модар андохт то хуб бар сару рӯяш даст кашад ва ўро бибӯсад ва модараш бо дастҳои ларзони худ бар бадани фарзандаш даст кашид. Ногаҳон дастҳои худ аз бадани вай дур намуд ва гуфт: Эй Абдуллоҳ, ин чист, ки ту пӯшидаӣ?

Гуфт: Ин зиреҳ аст, ки бар тан пӯшидаам. Модараш гуфт: Фарзандам, касе, ки хоҳони шаҳодат бошад ин зиреҳ ўро намеzeбад.

Гуфт: Ба хотири он пӯшидаам, ки хотири туро хуш созам ва қалби туро ором гардонам.

Гуфт: Ин либосро аз бадани худ берун кун. Чун берун кашидани он бар шучоъат ва мардонагиат афзояд ва виқоратро боло бубарад, ва дар часту хез туро сабук созад ва қувват бахшад. Аммо дар ивази ин зиреҳ либоси дароз ба тан намо. Чун агар ба шаҳодат расӣ, авратат зоҳир нашавад. Абдуллоҳ ибни Зубайр зиреҳ аз тан кашид ва шалвори худ маҳкам баст. Ва дар ҳоле, ки вай барои идомаи ҷанг дохили Ҳарам мешуд, дар хитоб ба модараш гуфт: Эй модар, дуоятро аз ман қатъ макун.

Модараш даст ба сӯи осмон баланд намуд ва гуфт: Худоё, ба киёмҳои тӯлонӣ ва гирияҳои ғамангези вай, ки дар дилҳои шаб дошт ва мардум ба хоб рафта буданд, тараҳхум намо...

Худоё, ба гуруснагӣ ва ташнагии вай, ки дар шадидтарин лаҳзоти гармӣ дар Мадина ва Макка онро рӯзадор сипарӣ менамуд, тараҳхум фармо.

Худоё, ба поси некӣ, ки ба падару модараш дошт, бар вай тараҳхум кун... Худоё, ман ўро ба қудрат ва ризои ту таслим намудам ва ба қазое, ки дар мавриди вай намудай, розӣ ҳастам.

Худоё, маро бар мусибати вай савоби собирон ато кун. Офтоб он рӯз ҳанӯз ғуруб накарда буд, ки Абдуллоҳ ибни Зубайр ба ҷивори раҳмати ҳақ пайваст.

Ва беш аз даҳ рӯз бар шаҳодати вай сипарӣ нашуда буд, ки модараш Асмоа духтари Абубакр, ки сад сол умрро пушти сар ниҳода буд, ба ҷивори раҳмати ҳақ пайваст ва то ин муддат ҳеҷ дандони вай наафта ва ақлаш ҳалал наёфта буд.

Разияллоҳу анҳо ва онҳу.

МУЪОЗ ИБНИ ЧАБАЛ

Вақте нури ҳидоят дар ҳазираи Араб тулӯъ намуд, ин писарбаччаи ясрибӣ – Муъоз ибни Чабал – ҳавони наврастае буд. Ӯ аз ҳамсолон ва ҳамқаторонаш ба қуввати зако, ҳозирҷавобӣ, фасоҳати калом ва ҳимматбаландӣ имтиёз ва бартарӣ дошт.

Ва дар паҳлӯи ин сифоти ҳамида ҳавоне буд зебо ва тобанда, чашмони сиёҳ ва мӯйҳои жулида ва дандоҳои сафед дошт, ки таваҷҷӯҳи бинандаро ба худ ҷалб мекард ва дилашро мебурд.

Ин ҳавон (Муъоз ибни Чабал) ба дасти доъии Маккаи Мусъаб ибни Умайр Ислом овард. Ва дар шаби байъатул ӯқуба дасташро дароз намуд. Ва бо дасти мубораки ҳазрати Паёмбар (саллаллоҳу ӯлайҳи ва саллам) мусофаҳа намуд ва баъйат кард...

Ҳазрати Муъоз ибни Чабал бо ҷамъияти ҳафтоду ду нафар, ки ба қасди Макка ҳаракат намуда буданд, ба роҳ афтод, то ба мулоқоти ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ӯлайҳи ва саллам) шарафёб гарданд ва бо байъати вай сӯодат ёбанд, ва аввалин бор сафҳаи дурахшонро дар таърихи Ислом сабт кунанд...

Ҳамин ки ин ҳавон аз Макка ба Мадина баргашт, бо ҷамъе аз ҳамсолони хурдсолар ҷамъияти кӯҷақеро ташкил дод, то барои шикастани бутҳое, ки дар хонаҳои мушрикин дар Ясриб вучуд дошт иқдом кунанд ва даст ба кор шаванд. Дар асари фаъолияти ин ҳавони навраста буд, ки маред аз мардони номии Ясриб – Амр ибни Ҷамӯҳ ба Ислом сар ниҳод ва аз ақидаи ширкии хеш даст кашид.

Амр ибни Ҷамӯҳ яке аз сардорони номӣ ва яке аз бузургони саршиноси бани Салама буд. Вай ба сони ҳамтоёни худ бутеро дар хонаи хештан ниғаҳ дошта буд. Вай ҳар замон ба он рӯ меовард ва онро ибодат мекард ва бо либосҳои зебои абрешимин онро мепушонид ва атру хушбӯӣ бар тани он мемолид. Ва аз таваҷҷӯҳ ва иноятш нисбат ба он лаҳзае фурӯ гузор намекард.

Ин писарбаччаҳои навраста бо истифода аз ториқии шаб ҳудро ба он бут расонида ва онро гирифта ба пушти хонаҳои бани Салама бурда ва дар чуқуриҳои дар миёни ифлосиҳо онро андохтанд... Вақте шаб рӯз шуд, пирамарди бани Салама – Амр ибни Ҷамӯҳ – ӯ ба сӯи бути худ кард, онро наёфт. Дар пайи ҷустуҷӯи он баромад ва ба ҳар ҷо сар зад, то он ки онро дар миёни палидиҳо афканда ёфт. Онро бигирифт ва бо худ гуфт,

чї касе имшаб ин беҳурматї дар ҳаққи олиҳаи мо раво дошта ва онро дар миёни палидиҳо афкандааст?

Баъд онро шуст ва пок кард ва атру хӯшбӯї бар баданаш молид ва дубора онро ба ҷояш ниҳод, ва ба ӯ гуфт: Эй Манот, қасам ба Худо, агар бидонам, ки чї касе ин беҳурматї дар ҳаққи ту намудааст, вайро саҳт ҷазо хоҳам дод ва расво хоҳам

соҳт..

Боз вақте шаб фаро расид ва пирамард ба бистари худ рафт, ин даста аз ҷавонон омаданд ва ин бутро гирифтанд ва ҷунон карданд, ки шаби пеш намуда буданд... Ин пирамард боз аз пайи дарёфти бути худ баромад ва онро боз дар ҷуқурї дар миёни палидиҳо ёфт. Онро берун кашид ва шусту пок кард ва атр молид ва боз ваъид ва таҳдиди худро мутаваҷеҳи бадхоҳони бути хеш намуд... Ин амр чандин бор такрор шуд.. Охируламр онро аз миёни палидиҳо кашид ва шуст ва дар ҷояш гузошт ва шамшерро оварда ва ба гарданаш овехт ва ба ӯ хитоб карда гуфт: Ман намедонам, ки чї касе ин беҳурматї дар ҳаққи ту раво медорад.. Эй Манот, агар дар ту хайре бошад, ту аз худ дифоъ кун ва ин шамшер бо туст...

Вақте шайх ба хоб рафт, боз ин ҷавонон омаданд ва бар бут ҳамла бурданд, шамшерашро аз гарданаш бигирифтанд... Ва онро дар гардани сағи мурдае бастанд ва ҳар дуру дар ҷуқурии палидиҳо афганданд. Вақте пирамард аз хоб бархост, бути худро дар ҷояш наёфт ва бо бисёр машаққат онро ҷустуҷӯ намуд, то он, ки саранҷом онро дар миёни палидиҳо ҳамроҳ бо мурдасаге сарнагун ёфт. Дар ҷунин фурсат рӯ ба сӯи вай намуда гуфт:

Қасам ба Худо, агар ту ҳақиқатан Худо мебудї, ту ҳамроҳ бо ин мурдасаг баста дар миёни ин чоҳ намебудї.

Баъд мусалмон шуд.

Вақте ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) ба Мадина ҳиҷрат намуд, ки ҷавон (Муъоз ибни Ҷабал) бо ӯ мулозимат ихтиёр намуд ва лаҳзае худро аз назди он ҳазрат дур намедошт. Ҷамон буд, ки аз вай Қуръонро омӯхт ва шароғи Исломро ёд гирифт, то он ки вай аз ҷумлаи қоритарин асҳоб ва олимтарини онҳо дар умури шаръ гардид...

Язид ибни Қутайб ҳикоят намуда гуфтааст: Дохили масҷиди Ҳумс шудам, дидам, ки мардум пиромуни ҷавони жӯлидамӯе нишастаанд. Вақте вай сухан мегуфт, фикр менамудї, ки аз даҳанаш нур ва луълӯ берун мешавад. Пурсидам, ки ин ҷавон кист.

Гуфтанд: Муъоз ибни Ҷабал.

Абумуслими Хулонї ривоят намуда гуфтааст: Ман ба масҷиди Димишқ омадам, дидам, ки пирамардон аз асҳоби ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ғалайҳи ва саллам) дар он ҳалқаеро ташкил додаанд. Ва

чавонеро дидам, ки чашмони сиёҳ ва дандонҳои сафед ва чехраи тобоне дошт, дар миёни онҳо нишастааст. Ҳар вақте, ки ишон дар масъала ихтироф мекарданд, ҳалли онро аз он чавон мехостанд. Ба ҳамнишини худ гуфтаи: Ин чавон кист?

Гуфт: Ин чавон Муъоз ибни Ҷабал аст. Шигифте надорад чун Муъоз ибни Ҷабал касе аст, ки аз овони кӯдакӣ дар Мадина дар мадрасаи нубувват хонда ва ба дасти вай тарбия ёфта ва илмро аз манбаъ ва сарчашмаи асили он фаро гирифтааст. Аз ин рӯ вай беҳтарин шогирд барои беҳтарин муъаллим аст.

Барои Муъоз ҳамин ифтихор кофист, ки ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дар борааш фармудааст: Донотарини уммати ман дар амри ҳалолу ҳаром, Муъоз ибни Ҷабал аст.

Ва ин фазилат ӯро дар миёни уммати муҳаммадӣ кифоят мекунад, ки вай яке аз он шаш нафаре буд, ки Қуръонро дар аҳди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) чамъ намуданд.

Ва аз ин лиҳоз вақте асҳоб дар миёни худ сӯҳбат менамуданд ва ҳазрати Муъоз дар миёнашон ҳузур медошт, ба дидаи ҳайбат ба вай менигаристанд ва ба илму дониши вай таъзим менамуданд.

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва ду ёри гиромияш баъд аз вай ин нерӯи илмии ноёбро дар хидмати Ислому мусалмонон қарор доданд.

Ҳазрати Расули карим (с) баъд аз фатҳи Макка мушоҳида намуд, ки чамъиятҳои анбӯҳе аз Қурайш даста-даста дар дини Ислому дохил мешаванд. Ва мулоҳиза намуд, ки ин теъдод, бешумор зарурат ба он доранд, ки муаллим дошта бошанд, ки Ислому ба ишон биомӯзонанд, ва онҳоро ба умури дин ошно созанд. Ҳамон аст, ки Итоб ибни Усайдро ба ивази худ дар Макка интиҳоб мекунад, то Муъоз ибни Ҷабалро ҳамроҳи худ гирифта ва барои мардум Қуръон биомӯзад ва ишонро ба дини Худо ошно созад.

Вақте фиристодаҳои шоҳони Яман назди ҳазрати Расули Худо (с) омаданд, то Исломи худ ва мардуми ҳештанро дар маҳзари ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) эълон доранд, аз вай талаб мекунанд, то касеро ҳамроҳ бо ишон бифиристанд, ки ба ишон умури динашонро таълим диҳад. Ҳамон аст, ки барои анҷоми ин масъулият дастае аз доъиёни номвари саҳобаро бармегузинад. Ва ҳазрати Муъозро ба сифати амири ин даста интиҳоб менамояд.

Ҳазрати Расули Карим (с.с.) берун шуд то ин чамъи доъиёни пур ва хидоятро видоъ кунад...

Ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) дар рикоби Муъоз дар ҳоле, ки вай бар маркаб савор аст, роҳ меравад... Ва то фосилаи зиёде ӯро гусел мекунад... Ва баъд ба вай васият намуда гуфт: Эй Муъоз, шояд ту баъд аз ин сол маро дида натавонӣ...

Ва шояд туро ба масчид ва қабрам гузар афтад...

Аз шунидани ин ҳарф Муъоз саҳт бетоб шуд ва ба фироқи Пайёмбар ва ҳабибаш Муҳаммад (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) саҳт гирифт. Ва мусалмонон низ ҳамроҳ бо вай гиристанд.

Ин пешбини ҳазрати Расули карим (с) амалӣ шуд ва баъд аз ин рӯз чашмони ҳазрати Муъоз аз дидори ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) маҳрум шуд...

Чун ҳазрати Расули гиромӣ (с) қабл аз бозгашти Муъоз аз Яман, падруди ҳаёт гуфта буд.

Бидуни шак, вақте Муъоз ба Мадина баргашт, дид, ки ҳабибаш вучуд надорад ва мунисаш аз ин дунё реҳлат намудааст.

Вақте ҳазрати Умари Форук зимоми хилофатро ба даст гирифт, ҳазрати Муъозро ба қабилаи бани Килоб фиристонд, то ҳуқуқи ишонро ба онҳо тақсим кунад ва ба фуқаро ва масокинашон аз мадраки закот ва табаруоти ағниёшон кӯмак намояд. Вай масъулиятеро, ки ба дӯшаш ниҳода шуда буд, бо камоли амонатдорӣ анҷом дод. Ва худ бо ҳамон чодире, ки бар гардан дошт, дубора назди ҳамсари худ баргашт. Ҳамсараш ба ӯ гуфт: Он ҳаҷяе, ки зимомдорон ба аҳли худ тақдим медоранд кучост?

Вай дар ҷавоб гуфт: Ҳамроҳи ман аз тарафи халифа назоратчиё буд, ки ҳама тассаруфотамро зери назар дошт ва ман наметавонистам, ки коре анҷом диҳам. Ҳамсараш гуфт: Ту дар назди ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) ва ёраш ҳазрати Абубақр шахси амонатдор будӣ ва касе бар ту назоратчӣ набуд. Акнун, ки даври хилофати ҳазрати Умар фаро расидааст, бар ту назоратчӣ муқаррар медорад ва амалкарди туро бар мешуморад ?!

Ин суҳанро ҳамсари Муъоз дар миёни занони ҳазрати Умар паҳш намуд ва аз халифа дар назди онон шикоят бурд. Ин хабар ба ҳазрати Умар расид. Халифа ҳазрати Муъозро ба ҳузур хост ва гуфт: Оё ман ҳамроҳи ту касеро фиристодам, ки амал кардаҳоятро дар иртибот ба ин вазифае, ки ба ту супурдам, зери назар дошта бошад?!

Ҳазрати Муъоз ҷавоб дод: На, чунин аст эй Амирулмӯъминин. Вале ҳақиқат ин аст, ки ҷуз ин ҳарф ман баҳонаи дигаре наёфтам, ки худро назди ҳамсарам маъзур қаламдод кунам...

Ҳазрати Умар аз шунидани ин ҷавоби ҳазрати Муъоз хандид ва ба ӯ чизе бахшид, ки хотири ҳамсараҷро ба он хуш созад.

Дар айёми хилофати Форук волии Шом, Язид ибни Абусуфён нома ба халифа фиристонд ва дар он гуфта буд: Эй амирулмӯъминин, аҳли Шом ба қасрат ба дини Ислом пайвастанд ва шаҳрҳо аз вучуди мусалмонон пур шудааст.

Ва ба касе зарурат доранд, ки ба ишон Қуръон биомӯзонад ва дар умури дин ишонро таълим диҳад. Биноаш эй Амирул мӯъминин, ба ман

кӯмак намо ва касонеро назди ман бифрифт, ки ба ишон Қуръонро таълим диҳанд ва умури динро ба ишон бифаҳмонанд. Ҳамон буд, ки ҳазрати Умар панҷ тан аз ононро, ки дар аҳди набӣ Қуръонро чамъ намуда буданд, ба ҳузур хост. Ва ишон иборат буданд аз Муъоз ибни Ҷабал, Убода ибни Сомит, Абуаюби Ансорӣ, Убай ибни КАъба ва Абудардо ва ба ишон гуфт: Бародарони шомиятон аз ман тақозо намуданд, касонеро ба он ҷо бифиристам, ки барояшон Қуръон таълим диҳад ва умури дин биомӯзанд. Бинобар ин, бояд се тан аз шумо маро дар анҷоми ин масъулият ҳамкорӣ кунад. Агар хоста бошед дар миёни худ қуръаандозӣ кунед. Ва агар чунин накунед, ман худ аз миёни шумо се танро интихоб хоҳам намуд.

Гуфтанд: Чаро қуръакашӣ кунем?

Абуаюб марди солхӯрда ва кӯҳансоле аст. Ва Убай марде аст бемор ва боқӣ мондем мо се нафар. Ҳазрати Умар гуфт: Аз Ҳумс оғоз кунед, вақте ҳолати мардуми он бароятон ризоятбахш маълум шуд, якеатонро дар он ҷо бигзоред ва баъд якеатон ба Димишқ ва дигаратон ба сӯи Фаластин биравед.

Ин се тан аз ёрони ҳазрати Расули Худо (саллаллоҳу ʻалайҳи ва саллам) вазифаеро, ки ҳазрати Форук барояшон дар Ҳмс дода буд анҷом доданд...

Ва баъд ҳазрати Убода ибни Сомитро дар Ҳумс гузоштанд ва Абудардо ба Димишқ рафт ва Муъоз ибни Ҷабал раҳсипори Фаластин гардид. Ва дар он ҷо ҳазрати Муъоз ба бемории вабо дучор шуд. Вақте марг ба суроғӯш расид, рӯ ба сӯи қибла намуд ва ин таронаро замзама намуд:

Хушомад аҷал... Хуш омад аҷал.

Меҳмонаст, ки баъд аз ғиёби тӯлонӣ расид.

Ва дӯстест, ки бо шавқ сӯи мо омад...

Ва баъд рӯ ба сӯи осмон намуд ва гуфт: Эй Правардигор, ту худ медонӣ, ки ман дунёро ба хотири мондан ва обод сохтан ва дарахтҳо ва бӯстонҳо ва ҷӯйҳои он дӯст намедоштам...Аммо ман зинда буданро ба хотири шавқу муҳаббати рӯзадорӣ ва ибодат ва ранҷу машаққат дар роҳи ризои ту ва нишастан дар ҳалқаҳои уламо ва ҳалқоти зикри ту дӯст медоштам.

Худоё, ту ҷонамро ба сифати ҷони як фарди мӯъмин, ки аз вай розӣ бошӣ, назди худ бипазир. Баъд рӯҳи худро дар ҳоле, ки аз ватан ва зану фарзандаш дур буд ва дар диёри ҳичрат ва даъват дар роҳи Худо ба сар мебурд, ба рӯҳофарини худ супурд.

Валлоҳу аълам